

# מערכות

במערכה: חיל עברי

על לוחמי ישראל ועל מגיניו:

יזכר / עם צאת המתנדבים / על ההתנדבות לגדוד /

תל-חי וימי ירושלים / לעומדים במערכה / אל מול

פני המערכה / צבא הרצל לא יכזיב / לנו אין נסיגה /

אחדות חיילינו / גבורת ישראל

חולדה - תרפ"ט

צבאה של סוריה

מערכת נורמנדיה

חיל הרגלים העולה-בחוף

אנגליה בצל ה"רובוט": בראשית הפגע / כיצד

קבלנו פני הרובוט / אמריקאי מהו כותב

מסורת האסטרטגיה הבריטית ושרשיה ארתור בריאנט

בין מפקד לסמליו לויט. פרנטיס ב. ריד

סמלים "אינפנטרי זורנל"

אש-הקרוב: זרקאש והטקטיקה שלהם י. אליינסקי

יריה מעבר לזוית הילמן הרוי

זין-האש הבריטי החדש ויכולתו הטקטית

האש היונית

תרגילי תבנית-בד (חזרת הפטרול) קפטן ה. מ. הוואל

רשימות מדיניות: בין בריטניה וזרה"ב

א. הינקים ואנחנו: ב. מן המערב התיכון ג. ל. הודסון

ג. האמריקאים בעיני האנגלים פ. אלן

דפוסים צבאיים: בריגדה / בריגדה מוגברת

רשימות קצרות: ההגנה הגרמנית בבוקג' / הנמלים

במלחמת המערב / נמלים מוסעים / ארגון רפואי בצבא-

הפלישה / מערכת המגן הבריטית בפני הפצצות-

הטסות / מלחמת-מוקשם בכפרי סין / פנטוליט.

צרור ידיעות מן המזרח התיכון.

שיר לכת לבריגדה (עם תויט) בפתח החוברת

ירחון  
לשאלות  
מדיניות  
כלכליות  
וצבאיות

כסלו תש"ה  
דצמבר 1944

כב-כג

# לשׁי זקס

רס... 3NR



צמר  
ג'ורג'ט

תל-אביב, רחוב נחלת בנימין 37  
ירושלים, רחוב יפו ע"י קולנוע "ציון"



# ”ה ל ל“

מרכז לרפואות בע”מ

מפרץ-חיפה

1253 תבת דואר

7155 טלפון

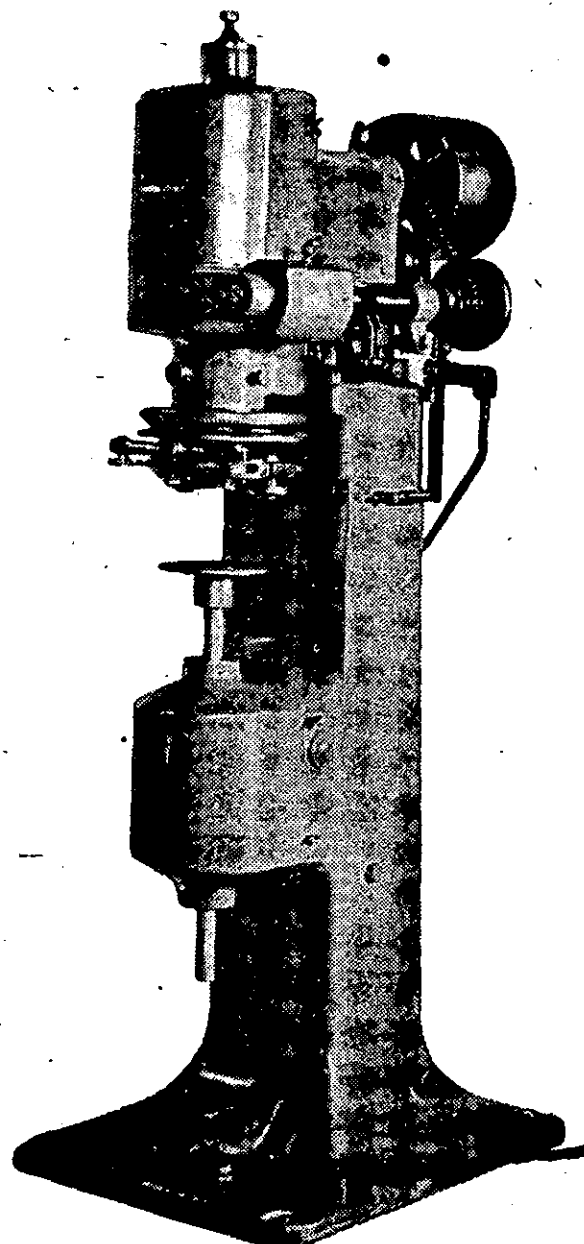
# ב. פורטנוב

בית חרושת  
לבנין מכונות

תל-אביב, מרכז וולובלסקי

רחוב 8 - מספר 15

טלפון 785 - 80



מכונת סגירה  
לתעשית פח  
(חצי אוטומט)



## הלבשה ונעלים

במבחר גדול

לגברות,  
גברים  
ויילדים

**אוסבנד את האס**  
תל-אביב דח'אחד העם 15

# חנוך שפיגל

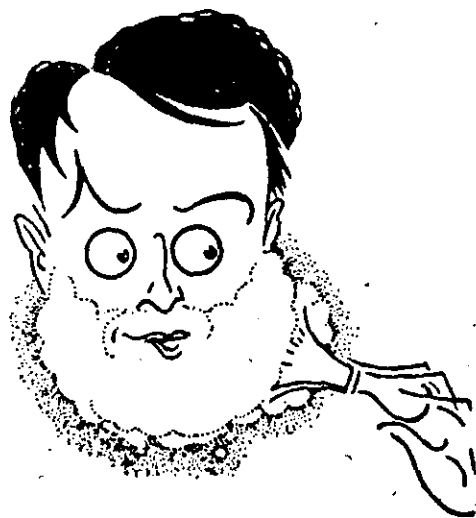
בע"מ

טלפון 4374 ... תבת-דאר 481

ב ד י ם  
א ה ל י ם  
ב ר ז נ ט י ם  
ו ש מ י כ ו ת

ת-ל-אביב

רחוב מזרחי ב' 50



גלוח מצוין בחצי הזמן  
ע"י  
משחת או סבון גלוח

# "שמן"



"מטמור"  
א. שליגרסקי

בית-חרושת לקופסאות-פח  
תל-אביב, ... גבעת הרצל 115  
טלפון 5348



בית חרושת הראשון בא"י  
לאריגי-צמר

מייצר: אריגים מובחרים לגברים  
וגברות מצמר וצמר-גפן  
כל מיני אריגי תועלת  
אריגים בשכיל כוחות ה.מ.

תל-אביב, שדרות רוטשילד 19  
בית-חרשת: רחוב מזרחי ב' 36  
טלפון 2218 ... תבת דאר 1392

# שִׁיר - לְכֹת לְבַר יְגֵדָה

המלים: נחום הנביאה. עמנואל

בענין

בֹּשֶׁשׁ עִים בְּנֶשׁ כֶּרֶן גְּדִים הוֹרִים חוֹבֵן

דָּג עַל דִּים הוֹרִים חוֹבֵן רֵת לִמּוֹל יִים מוֹיָא עַת

קחל

דַּת ק יוֹיָה שֶׁס־נֶפֶא אַת רִים מוֹס לָךְ קֶס נֶשׁוֹ לֶס

גִּינֵי רוֹרֶשֶׁת רֵת מִשׁ דַּת ח־אוֹיֵם יוֹת ס נוֹ לִיֶּךְ נוֹ נַח

ה־לֶל דַּת עֵינֵינוּ רָץ יֵא לֶל־אֵאוֹיֵב בִּיא ה־לֶל קֶס

ח־לֶל מִי־מִי־א פִים קוֹי לֶס בּוֹיֵלוּ רִים ב־שִׁיב

צוֹ דִים הוֹרִים לִים יֵח־דִים עֵינֵינוּ דַּת־ס עֵינֵינוּ בֶּשֶׁמִים

קֶס גִּינֵי רוֹרֶשֶׁת רֵת מִשׁ דַּת־גִּינֵי דַּת־ע

המלים: הל. נחום  
הנביאה: עמנואל

בַּחֲרוֹרִים יְהוּדִים  
בַּבְּכָר נִשְׁבָּעִים  
שְׂבוּעַת־אֲמוֹנִים  
לָךְ מוֹלַדְתִּי;  
בַּחֲרוֹרִים יְהוּדִים  
עַל הַגֶּלֶם וְנִשְׁקָם,  
לָךְ מוֹסְרִים אֶת נַפְשָׁם  
הַיּוֹקֶדֶת.

אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ  
חַוִּית־מֵאֲחֵדָת,  
מִשְׁמֶרֶת שְׁחֵרוֹר  
וְנָקָם.

לְהִבִּיא נְאֻלָּה  
לְאַרְץ נוֹעֵדָת,  
לְהַשִּׁיב בָּנִים  
לְגִבּוֹלָם.

זְקוּפִים,  
אֲמִיצִים,  
לוֹחֲמִים  
בְּשִׂבוּעַת סִפְדָּה,

צוֹעֲדִים  
חַיִּלִּים  
יְהוּדִים,

צוֹעֲדַת בְּרִיגְדָת,  
בְּרִיגְדַת שְׁחֵרוֹר וְנָקָם.

בַּחֲרוֹרִים יְהוּדִים  
בַּבְּכָר נִשְׁבָּעִים:  
— אֶת מוֹלַדְתִּי  
לִי עֶמֶק וְהִקְרֵר.  
בַּחֲרוֹרִים יְהוּדִים,  
עַל הַגֶּלֶם וְנִשְׁקָם,  
— אֶלְיָךְ נִשְׁוֶבָה  
מִקֶּר.

בְּקֶרֶב יִבְזָעֶם  
בְּרִיגְדָת תַּעֲזוֹר  
אֶת מִלְחַמַּת־הָעָם  
שְׂבַבְכָר,  
בְּקִרְיָאָה שֶׁל הַדָּם  
וּבְתַרוּעָה שֶׁל הַרְרוֹר  
לְכַחַד, לְמַגֵּר  
מִגֵּר הַצָּר.

אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ  
חַוִּית־מֵאֲחֵדָת,  
מִשְׁמֶרֶת שְׁחֵרוֹר  
וְנָקָם.

אֲנַחְנוּ הַשׁוֹרָה  
שׁוֹרָה מִלְּבַדְתִּי  
בְּצִבְאָ נְאֻלָּה  
שֶׁל הָעָם.

זְקוּפִים...

אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ  
חַוִּית־מֵאֲחֵדָת,  
מִשְׁמֶרֶת־שְׁחֵרוֹר  
וְנָקָם.  
אֲנַחְנוּ הַשׁוֹרָה  
בְּרִיגְדָת נוֹדְדָת  
בְּשִׂבְלֵי הַגְּלוּת  
וְהָדָם.  
זְקוּפִים...

על

ד"ר שמעון גלביץ ז"ל

אבלים «מערכות»

## חיל עברי

זה כמה שבועות שהגיענו הבשורה על הקמת החטיבה העברית הלוחמת במסגרת הצבא הבריטי. אין איש ביישוב העברי בארץ-ישראל, ובודאי גם לא בתפוצות הגולה, שלבו לא זע בקרבו לשמע בשורה היסטורית זאת: מי-מתוך אמונה שלמה בגודל המעשה המקווה; מי-מתוך תוספת של חרדה והתגברות של ספיקות נושנים; וכמעט כולם, בוודאי, גם מתוך צער על השנים שהוחצו, על מרצנו בארץ, על כוחות עמנו בארצות-הגולה-וההשמדה, שלא נוצלו דיין או הלפו ללא-טעם. אכן, טחנות המדיניות טוחנות לאטן. לעתים—גם בזמני מלחמה; וביחוד, כשהדבר נוגע בעם נרדף ומפוזר בעולם, שכוחו אינו בא בחשבון הכוחות.

בנו היה ההכרה: לא רק חולשה מוסרית-פוליטית היתה בדחיית הקמתה של חטיבה עברית לוחמת עד לראשית שנתה הששית של מלחמת-העולם, שהיא מלחמתנו אנו יותר מאשר של כל אומה ולשון; היתה כאן גם טעות חמורה בהערכת מידת כוחנו, משקלה של העזרה בה יכלו להסתייע צבאות עמי-החופש בשעת מבחניהם ובדידותם הקשים ביותר. טעות זאת אפשר שהיתה נחלתם גם של לא-מעטים מבני עמנו אנו, ואפשר כי גם זה היה בין הגורמים שהקלו על דחית המעשה. אך אנו, אף אם לא הצלחנו להקנות בעוד מועד ובהיקף הדרוש את הכרתנו זאת לכל בני עמנו ולעמי העולם, הלא יודעים אנו: מדומה היה חשבון הכדאיות הפוליטית, שגרם כאילו לדחיה בת חמש השנים, מתוך פחדים וחששות הרבה, ואשר העניק לנו את נציגותנו הלאומית בחזית לוחמי השחרור רק כאשר עניינה של חזית זו נראה כבר מובטח, וכשהמעשה המאוחר בא בעיקר כמתן-גמול לסבלו הרב של עמנו בשנות מלחמה זו ולקרבתותיו לאין-ספור, שלא זכו לסיכוי של האבקות על חייהם.

הגמול הזה – ודאי שמגיע לנו ולא נוותר עליו. עמנו, בארץ ובגולה, נקרא למיצויו השלם ביותר, להאדרת כוחנו הלוחם. אף במסגרת-המעט שנקבעה כיום. בשבילו. אין אנו בני-חורין, גם בשעה זאת, מלהעמיד את עצמנו ואת עמי העולם על חומר הטעות ההיא. חובתנו היא, כי אפשר ובנפשנו יהיה עוד הדבר. לא עם „יהודי-חסות“ הננו, ולא עם שמשקלו על מאזני החישובים הריאליים של הכוחות בהאבקות העולמית צריך היה להיראות בעיני קברניטי עמי-הדמוקרטיה כקל משל כל גורם אחר, אף האדיש ביותר, כשהוא מטיל את אימת ה„ברוגז“. עדים הם לנו מיליון לוחמינו בצבאות האומות המאוחדות, עדים הם גיבורי הגטאות, עדות הן חברות-הפרטיזנים היהודיות, בצרפת או בכל מקום אחר, עדות התגייסותו לצבא, עמידתו על משמר הארץ, מאמצו המלחמתי של הישוב בארץ-ישראל. ואין חכם בעולם, שידע לתחום תחום, מה יכול היה לבצע, איזה כוח יכולים היו להקים מרץ, יצר הקיום הדינמי של עם הנאבק על עצם חייו לו רק ניתן לו הסיכוי בעוד מועד. חובת כולנו היא, להקנות לעצמנו ולאחרים את ההכרה של יכולת העמידה, קשיות-העורף וכושר-המלחמה, הצפונים בעם העברי בדורנו.

וכיום – כולנו הננו תקוה ותפלה, שהמנגנון הצבאי יעשה הפעם את מלאכתו באמונה ובזריזות, שעוד מעט ויעמוד הכן חיל עברי מצויד ומאומן כהלכה, ושיזכה לתפוס את מקומו במערכת צבאות הברית, המחסלים את משטר-התופת על אדמת-אירופה המחוללת. קבר-אחים זה למיליונים מבנו-עמנו.

\* \*

העתונות העברית על כל גוניה כבר ביטאה את רחשי הישוב לצאת יחידותינו לשלב חדש זה – אשר אפשר שאיננו עדיין השלב האחרון – בכניית כוחנו הלוחם: להקמת הבריגדה היהודית המוגברת. ואין להוסיף הרבה על גילויי האהבה, הגאווה והחרדה, שבהם מלוח הישוב את שליחיו בשדה-הקרב. עם זאת, מספר איחולים הולמים שעה זו. מי יתן ויזכו אנשי החטיבה הלוחמת לראות ולהשיג את כל גודלו ואת מלוא משמעותו. ההיסטורית של המעשה אשר הם עושים. על רבים מהם עברו שנים של צפיה מתוך אמוני-שיגרה ועבודת-משמר, של תוחלת ממושכה, של חיי קסרקטין וימי-חולין. אפשר שלא פעם התמרמרו על אלה, על השיגרה הלעושה ושעמום-החולין, חוסר-הטעם, כביכול, של חייהם אלה, בעוד שמלחמה כבירה מתרחשת בעולם, שהגולה מתבוססת בדמיה, ובעוד שחיי-יצירה תובעים את שלהם בארץ. נוכח הבאות שומה עלינו לדעת ולהכיר: גם שנים אלו, עם כל אשר הוחמץ והופסד בהן, לא עברו לגמרי לשוא. בעצם ההתרגלות לקיום מסגרת-קבע של יחידה צבאית, בחיי הצבא ועבודותיו האפורות יום-יום, יש דבר-מה אשר אנו היהודים, כעם בפני עצמו, המקיים הטיבות אנשי-צבא משלו, לא ידענו זה דורות. יש דבר-מה ביחסי חייל וקצין, בהתהוות הרגלים ותגובות אבטומטיות בחיי-צבא, כהתלכדותו האטית של חוט-שדרה צבאי, של ליטוש-השירות, אשר אין ללמדו



בעל-פה מתוך ספר, ורק שנות-הויה עשויות להולידם. גם שנים אלו, על כל מגרעותיהן – השאירו ללא ספק לחטיבה העברית הלוחמת ירושה ורכוש-אדם, שאין להקל בהן. ואותם הפרטים והיחידות למקצועותיהם, אשר יבואו להתחבר עם גדודינו לאחר נסיון פעולה באזורי החזית, ונאי שיביאו אתם גם ידיעה ונסיון, וגם את הליכוד, שאין תמורה לו, שהוא פרי השתתפות במערכה.

וידעו-נא כולם: לא לרגע חולף ולא להם בלבד נועדו נסיון-החיים וותק-השירות, ידיעה מקצועית וחיסון בקרב, שכבר רכשו ועוד ירכשו. ענפה היא תרבותו הנפשית והטכנית של עם הקם לתחיה, רבות התכונות והסגולות שעליו לחנך ולטפח בקרבו. יקרות הן חוליות המסורת, שדור אחר דור מחשלים ומצרפים לשרשרת הגאולה. כשם שדוגמתם ונסיונם של אנשי הגדוד העברי מימי המלחמה הקודמת היו לנכס יקר בצבורנו; כשם שהמופת והדרך שראשוני „השומר“ הקנו לישוב הארץ-ישראלי היו ליסוד מחנך, שבלעדיו לא היינו יכולים לתאר לעצמנו את דמותו של הישוב בכל שנות בנינו; כך גם כעת, על סף הבאות והגדולות, מול הסכנות לעצם קיומנו הלאומי ונוכח התפקידים הכבירים, עתידים בוני החטיבה העברית ולוחמיה להעניק לעם החוזר לארצו ולנוער, המתחנך על ברכי שאיפת הגאולה, שפע של יכולת, תכונות-אופי וכושר-מעשה, הכרת מילוי התפקיד, דוגמה של דמות אזרח-בונה, היודע בשעת צורך גם להתיצב בשער.

החטיבה העברית הלוחמת היא שלב נוסף בסולם העליה של יכולת, של השתרשות ושל עצמאות בו עולה הישוב העברי בארץ; חוליה בשרשרת הארוכה יותר, שראשיתה עם מרד המכבים והמשכה עם הקנאים, בר-כוכבא, מגיני הגטאות, אנשי ההגנה העצמית בגולה, אנשי המשמר בארץ. החטיבה נועדה לשקף בחיי עמנו את השאיפה לאותה חירות, שלא מידי זרים חבזא ולא במחיר דם אחרים תקנה, חרות אשר בחיי עמים אחרים סימלחה לוחמי חרות אמיתיים וטהורים כויליאם איש אורנג' ההולנדי, כושינגטון האמריקאי, כגריבלדי האיטלקי: באלה, ולא בנושאי תעות-הטרור הפרובוקטיביים, ימצא הסמל לגבורה, לחוש כבוד ולשאיפת הגאולה על עם לוחם, כעמנו שלנו. ובשעה ששליחינו אלה יוצאים לשלב האחרון של אמון הליכוד, האקדמה הבלתי-אמצעית להתיצבותם בחזית; מקננת בלב חרדה אחת-פן ירגישו עצמם בודדים, פן לא תספיק או תתמהמה לבוא התוספת הדרושה להשלמת כוחם, שמהישוב העברי בארץ צריכה לבוא, ואשר אתה תקום חטיבה עברית שלמה – חיה-נושא-את-עצמו מכל בחינה צבאית ולאומית כאחת. מי יתן ויחלוף במהרה כל יסוד לחרדה זו.

והיוצאים ישאו-נא אתם את אחולי ההצלחה; יזכו לשחף את עצמם בגאולת-אחים ובמעשי הצלה וישובו לבנות כאן את חיינו, בית נאמן לפיזורי ישראל.

# על לוחמי ישראל ועל מגיביו

„אין קתמים אחרות להטיל עליהן, אין גב להתחבא מאחוריהן“

## י ז כ ר

יזכר עם ישראל את הנשמות הטהורות של בניו ובנותיו הנאמנים והאמיצים, אנשי העבודה והשלום, אשר הלכו מאחרי הממלכה ויחפרו נפשם על כבוד ישראל ועל אדמת ישראל.

יזכר ישראל ויתקדך בזרעו ויגב על זיו העלומים וקמדת הגבורה וקדשת הרצון ומסירות הנפש אשר נספו במצרכה הקבדה.

אל ישקט ואל ינחם ואל יטוג האבל עד בוא יום בו ישוב ישראל ויגאל אדמתו השדודה.  
(אדר, תר"ס)

## עם צאת המתנדבים

(גלוי דעת)

תנועת ההתנדבות לגדודים העברים הנלחמים בעד ארץ-ישראל הקיפה את הרוב של פועלי איי. ובטרם צאתנו מתוך העבודה, אשר בה קשרנו את חיינו בחבלי אהבה, יסורים ורצון היצירה, אנו רואים צורך לאמר דברים אחדים:

בתנועת ההתנדבות, אשר קמה בעם, רואים אנו חזיון היסטורי עמוק ונאדר, גילוי נמרץ של תשוקת הנאולה, החיה ומתעוררת לחיים חדשים, פועלים ויוצרים. אנו מביעים את הכרתנו העמוקה, כי העבודה של הפועל בתוך הארץ וההתנדבות למלחמה לשם שחרור הארץ — שני גילויים הם של שאיפה אחת חיה, שאיפת הנאולה.

אנו מקוים ומצפים כי תנועת ההתנדבות, אשר בעקבה מוצאים כיום חלק גדול של חברינו מתוך העבודה, מתוך אותה העבודה אשר בה אנו חפצים ומאמינים לבנות את חיינו ותני העם, רק התחלה היא של תנועת-ההתנדבות כבירה, אשר תכה גלים עמוקים בלב העם לכל פורויו, תעורר בלבבות את רגשות החובה והכבוד ואת תשוקת-הנאולה הלוהטת, ותביא לארצנו חיל מתנדבים עברים לשחרור הארץ, ומחנות עובדים חלוצים לבנין העם העובד.  
(תרע"ח)

# על ההתנדבות לגדוד

(מכתב לא. ג.)

— — — הייתי רוצה שתבין לי ביחס לגדוד, כמו שאני מבין אותך. ואולם אין לי כל בפתחון כי גם אחרי דברי יוקל לך. בראשית המלחמה כתב א.ד. נורדון את דבריו על המוסר שיש ללמוד ממנה וע"ד ההתעוררות הצפויה על ידה. לא הבלגתי על התחמנות לבי, ולא נמנעתי מלצער אותו בדברים. עצם המלת תקנות במלחמה היה בשבילי בושח וקלות-דעת. אילו היו שואלים אותי אם רוצה אני במלחמה זו על מנת לקבל בשכרה את א"י, לרשע זה לא הייתי מסוגל אפילו בשביל תקוות עתידנו, וגם עכשיו, אחרי כל מה שעבר, אין בעיני הדבר שנקבל את א"י בזכות המלחמה — זכות יתרה. ואעפ"כ לא נסתלק ממנה. נעלמים דרכי ההיסטוריה.

ובכן הנהו "יוף הלב". הצד המלחמתי שבגדוד אינו נחפס בי. ה"ארור מונע הרבו מרם", שהוא בשבילי יפה וטוב לא רק בימי יהודה המכבי כי אם גם במצבים ידועים של ההגנה העצמית ברוסיה, זו איננה עלולה להקלס הפעם בי, לא על פי תכונתי ולא על פי הגיוני. בראשית המלחמה כאב לי לבי למה איני בחו"ל, ולמה איני יכול לקדש את שם האדם ע"י הסתלקות מן המלחמה, אף במתיר החיים. שמועת השוא כי ליבקנכט הומת על תעמולתו בעד ההסתלקות, היתה בשבילי חג. גלתי ברעדה. הוצל כבוד האדם, ואף כבוד התנועה, תנועת האדם האחרונה שעלה בגורלי לראותה בירידתה. ועכשיו אני מתנדב. אפשר שהגדוד הוא אסון כחלק מן המלחמה, אולם אני, שרגיל מעודי לראות את האנושי בבלתי אנושי, את הנעלה גם בשפל ואת הרעה גם בטוב (איני חושב את זה לי לצדקה. האמנים וחוזי-הגפש חינוכו את זה בנו דורות, ובי זה היה לתכונה, לעצם מעצמי), רואה הפעם באסון את גילוי האושר. חיי הנפשיים התרכזו בנקודה אחת. אני כלה כולי להתעוררות אנושית, ואם לדבר בתוכנו הרי נאמר להתעוררות לאומית-אנושית ופיהור האוירה מאותה העקרות הרועשת, שמלא כל הארץ כבודה. אין בי התמימות הקרושה לקוות כי עיני תחוינה בתיקוני השלם של האדם, אבל בהתעוררות עילאה, המעלה את היחיד ואת הציבור, אני מאמין. ויבוא מקסם ההתעוררות מאין שיבוא. אני לא אשפה ממנו כממקסם טוב. אפשר שאילו ראיתי אפשרות של התעוררות כבירה, לשם יצירת חברת-עבודה חדשה, לשם כנסת ישראל חדשה, לשם העלאת האדם — לא היה לי צורך בגדוד לוחם. אבל ברור לי, שאלה יכולות לבוא אלי כתוצאה של איזה התעוררות גדולה, ולפי שעה הם רק גרעינים בודדים הזקוקים לקרקע מפרה. ועוד לי תפיסת חיים כזו האומרת לי, כי יש היסטוריה בעולם וגורותיה ופקודותיה ודרכיה נעלמות. ואף דבר לוחש כי הנה הדרך שההיסטוריה הפצה לכדיך לנסות בו את כח העם והתעוררותו. היהיה בי יושר-הקו המחשבתי לבזו להתעוררות כזו לא. אין אני האיש הזה.

אין לי שום ערובה מה תהיינה הפעם תוצאותיה של התאוששות זו, אולם מניעיה בתוך תוכם, מתוך מבט-מרחק יקרים לי, יקרים מאוד. ואני רוצה כי אלפי הניצוצות הנדלקים פה ושם יתאחדו הפעם לשלהבת. ואני רוצה להאמין כי אויר הנפשות שיבדא על ידי המפעל הזה, שכל מיני סכנות, עליות וירידות כלולות בו, צריך להביא לאיחוד האדם, לקירוב הלבבות, לגילוי הכוחות שעוד לא מצאו להם את עולמם. ומה שנוגע אלי, אילו גם הייתי מתיחס בפקפוק גמור לאפשרות של כל הצלחה, לא הייתי פורש מאותו חבר האנשים, אשר זה שנים

רבות לנו לעבודה וליסורים משותפים ועל אחת כמה וכמה שעכשיו חובתי הנאמנה להיות בתוכם. ואומר לך יותר: אני רואה בהליכתי זו המשך העבודה לאיתוד. תקוות שונות לותשות לי בלכתי. בתוך תוכי אני נתון לרצון, כי בגדוד יהיו תיים חשובים, תיי סגולה, תיים רוויים הרגשת העתיד. ואם הנורל יתקלם בי, לא אצטרך לעמוד לפני כם המשפט של זרים. הדיין מלוה אותי.

הייתי רוצה כי לפני לכתנו נתאסף כולנו יחד לוועידת פרידה, אשר תעביר את הרוח הרעה מאתנו ותרם אותנו לגובה של אויר סהור, שגם ההליכה וגם ההשארות תהיינה רבות ערך. הייתי רוצה שהפרידה תזכך אותנו, שתתן להולכים ללכת בלב שלם, ובכבוד ואמון לחבריהם שנשארו, נאמנים לעצמם ולעבודתם. והייתי גם רוצה שכבוד אמתי, בלתי עשוי ובלתי סוגום, ואמון ילוו גם את ההולכים, וברכה וצפיה לנצחון, לנצחון פנימי בתוכם, לנצחון בתוך עם ישראל.

## תל-חי וימי ירושלים

„הגנה או הפגנה“?

— — — השאלה היא — מהי המטרה: „הגנה או הפגנה“? וכאן אנו שומעים מתוך הבנה מדינית עילאית, כי „להגן על עמדות אי אפשר“, כי „אין בידינו כוח שיספיק לרחות ולהבריח את התוקפים“. ככה, כמדומה, היו אומרים לנו לפנינו, בימי ההגנה ברוסיה, דודינו וזקנינו השובים ואנחנו גם שם וגם פה, חשבנו וגם ראינו, כי במקום שאין מאחורי השודדים שלטון מארגן — יכולים גם עשרות מאתנו להניס מאות, ולעצור בעד פורענויות חרשות, ולצאת בכבוד אם רק לא ימשיכו את המסורת של „אשרי אדם מפחד תמיד“.

דרכנו לפנינו. אנשים כנים אנחנו ולא מפנינים. לא התכוונו להפנין לא בלכתנו לגדוד, ולא בעבודתנו בכל התנאים ולא בשמירתנו בלילות. לא מפקדים שולחים אותנו, ואכידת-חבר אינה קלה בעינינו, כי לא חומר לחשבונות מדיניים הוא — ואנחנו — כשבילנו, כי אם עצמנו ובשרנו. אנו רוצים בחיים, ויודעים את הצפוי לנו בלכתנו — והולכים אנו, מפני שאת שליחותנו אנו ממלאים, כי בכבוד הישוב ובנפשו הוא הדבר, כי לא שאלה של חלקת-אדמה וקצת רכוש יהודי באן, כי אם בשאלת ארץ ישראל, כי העזיבה והנסיגה הן המופת החותך על הפיונו ואפסותנו, וכי ההוכחה היחידה של זכותנו על ארצנו, על אחדות ראש-פנה ומתולה היא בעמידה קשת-עורף ונואשת, מבלי הכט אחורנית.

ככה יכולים לאמר האנשים שם, ככה אומר דבר היותם שם. (תר"ס)

בימי ירושלים.

ועל קברותיהם החדשים של הרוני-מלכות, החצובים ביד זרה, עמדתי אני, בן למשפחה הצעירה בישראל, משפחת דוחקי הקץ של פועלי ארץ-ישראל, המלומדה

בקברות קדושים, חוצבת כמו ידיה את מבחר קבריה, וחשתי כי ברית הכשה כרותה בינינו, הישוב הצעיר שבצעירים המשיך את ניצתו במרם נמלה, וכיף הישוב הישן היודע אותנו רק מרחוק.

בימים שלאחר זה שוטטתי בין משכנות יעקב שבעיר העתיקה וראיתי את בחוריהם משתתפים בהגנה, את היהודים הקוראים לציוניסטים לבוא אליהם לעזרה, ראיתי את הישישים ואת הישישות המברכים את אחיהם הרחוקים, שמעתי על הזקנים המצרפים את שמותיהם לרשימת הנאשמים בעוון הגנה, ואדע, כי - איזו פורעניות חיצונית ובנידות פנימיות לא יביא לנו יום מחר - נחתמה הברית.

### במקום המשפט - שם הרשע.

חובה לא להתעלם מן הסכנה, מראית האמת, מהפירוש האמתי של מוימות-הרשע הנרקמת סביביו כל הימים, מיום הכיבוש, אולם -

גם כשחרב חרה מונפה על צוארנו - לא נרכין את ראשינו, לא נכבוש את פנינו בקרקע, כוחנו גדול רב יתר, מאשר חושבת הקשות המקומית, מאשר חושבים רבים מבינינו.

אם כוח אין עמנו כיום פה לשבר זרוע רשעים, עוד חוקים אנו למדי להרעיד את הבסאות המוקמים על דמי חללינו, על אנקת-אסירינו, אל דמי ואל פחד.

ישמע קולנו בארץ ובגולה, ביהדות ובאנושיות הישרה, זעקת שברנו אשר תפרוץ, תזעיק את הכוחות, ולא רק בשביל החוץ, בשביל הפעולה בחוץ, כי אם גם בשביל עצמנו, בשביל ילדינו.

### חנינה.

מעיוזים לחון אותנו, ומי מעיוז? - אלה אשר העיוז לדון אותנו, לשפוט את הגנתנו, הם הם הנם כיום אנשי החסד, הממתיקים את גזר הדין, מי מבקש מאתכם רחמים? ירצו הרשעים את עוונם כאשר להם יאתה, כאשר רנו אותם שופטי-הצדק.

טרם חדלו להתקלם בעו, התקלסו בנו בכוח השלטון, בכוח ההגנה הצבאית, ככיכול, בכוח המשפט, עכשיו באו להתקלם בנו בכוח החנינה, החוננים!

(תרפ"א)

## לעומדים במערכה

(מתוך מבוא ל"ספר מאורעות תרצ"ו")

ספר זה אינו מבקש, ואף אין בכוחו, להיות נאדר-דמעות לימינו, מעין מה שהיו קינות תתניו או סליחות ת"ת לאבות-אבותינו, תרבו מעינות-הדמע, דורי-ישראל, זה, אשר כל העולם - וגם ארצו - לו גדרום, אינו יודע בכי ואינו יודע תפילה ותחינה

כאבותיו, אבל קשה-עורף ובלתי-נכנע הוא כמוהם. ובעלותו לנרדום אינו מושיב צואר להורנים. בכניעה ובצידוק-הדין ואינו מדבר תחנונים, אלא עומד על נפשו, נאבק עם תליינו ומצנן עם דיינו, עונה במעוותי-דין כחשם ומתאזר להפיל חרב מידי צורה. דור זה, זהו הפך את הנרדום לזירת-קרב, מעלע את דמעתו ולא יזילנה.

ספר זה גם אינו מתכוון כלפי חוץ. אינו מבקש להיות ספר ההדיונות, וההסתערות. יש ויש צורך בספר לעמים, אשר יריב את ריבנו, ויכריח - גם את הממאנים - לשמוע את קולנו. יש ויש צורך בספר בהיר ואמיץ וחד אשר יקרע את קורי הכזב והרמיה הנארנים בכל קצוי תבל - בירושלים ובלונדון, ברומא ובמוסקבה, בברלין ובבגדד, בקהיר ובכלכותה - לחבל-מחנק על צוארנו. עולם התרבות של ימינו נוקט בכלל: המוכה בידי חבירו - עליו הראיה. ויש שכל הראיות החותכות של המוכה אינן עומדות בפני הראיה האחת של המכה-האלים, הראיה הממשית כי כוחו אתו, ולפיכך מן הראוי להרניעו, לפצותו ולרצותו. ואף על פי שכך העולם נוהג אין אנו פטורים הימנו. אנו זקוקים לו לעולם-עכור זה ואין אנו יכולים לפטור עצמנו ממלחמת-דברים, מהזמת-שקרים, מהסתערות על מבצרי העלילה והשיטנה. יחד על כן, אין אנו אומרים נואש ממצוא ברחבי עולם לבבות כשרים אשר יקשיבו לאמת המעונה והבלתי-נכנעת. אולם שליחות זו לא הוטלה על הספר הניתן בזה - - - כי אם למעננו, למען עצמנו, למען דעת, למען הכר את המערכה, אשר בה עמדנו ואשר בה עודנו עומדים.

כי זוהי תכליתו של הספר. פניו מוערות פנימה. לעומדים במערכה, למי שעומד היום ולמי שיצטרך לעמוד מחר. ספר להזכיר. ללמד בני יהודה וזכירה. זכור את אשר קרך בדרך. זכור ושמור כיצד עמדת בפני אויב אשר הקים עליך כל כוחות שאול להשמידך, זכור ואל תשכח.

מלחמה לנו בשיכחה. והיא אורבת לנו מכל צד. רבים פיתויה, אך לא נמול בה על היסורים, לא מירוק-עוונות, לא כיפורים על החולשה ולא סיכוי להתנבר. ומה יש עמה? דלדול-הנפש, מחיקת-האישיות של הפרט והכלל. והערמת-מנוסה - לשוא. רבות לאין ספור צורותיה של השיכחה היהודית: קהות סתם וחריופות מוחין המביאה לידי קהות-הנפש; בערות סתם ובערות, נאורה; חמדנות-סתם וחמדנות בטלית של אידיאה, טפסנות בסולם, ההצלחה הפרטית ורכיבה על נבי נחשולים עולמיים, רדיפת-הרגע, הסחת-הדעת, התבטלות, התכחשות לעצמך ולבשרך, כפירה באחדות הנורל.

בתולדות ישראל רבים היחידים והתקופות אשר ביקשו לברוח מפני יד הנורל הישראלי, כברוח יונה באניה ההולכת תרשישה, רבים רבים גם לעינינו הנונתים שכר אניה לבוא תרשישה? אך אל נא תחפשו עילאות בהתעלמות מגורל-עם. איוהו ניבור? לא הבורח מן הנורל, אלא הנאבק אתו, לא המבקש להערים על נורלו, אלא המאמץ רוחו וידו לכבוש אותו.

יש רגעים בהם נצרפת אומה. בהם נבחנת תנועה. בהם יחושל אדם. בהם היסטוריה מתחוללת. היום הזה נהיית לעם. אין רגעים אלה באים בהמון חונג

ובתהלוכות-נצחון. קשים ומרים הם. והמתאווים להם - אינם יודעים מה מעותר להם. בכואם הם אחרים לנמרי מכפי שההזיה המתקתה הוא אותם במיטב תיאוריה. אך משהם באים - ביסורים, בפורעניות, באכידות, כתכוסות - הרי הם מעמידים במבחן את הנבואה ואת החכמה, את המעשה ואת האופי. ואוי לו לדור המכויב ברנעים אלה.

אין חיי אדם ראויים לשמם, אלא אם כן האדם החי אותם נותן אותם אל לבו, מבקש לדעת אותם, להשיג את שחרם, ואוצר את המצית חיותו באוצר זכרונו. פורעניות אורבות לנו על כל מדרג, אסונות אופפים אותנו מלבר ומלנו. היסורים הבאים עלינו, שלא ביקשנום ולא צפינו אותם מראש, יש ובכואם הם נעשים לנו "מוכנים", ובעברם הם נראים לנו כתחנת-עליה והתנכרות, כדרך לעבור נאולים. אך מה טעם ליסורים נשכחים? מה שחר ליסורים, כשאין בעל היסורים מכיר ביסוריו? הנה, לעינינו אנו נחרב על יהודי אשכנז עולם, אשר קין שנים שקדו על בנינו ועל פיאורו ועל קישוטו והאמינו בו שהוא בנין-עדי-עד. כמה מן הנחרבים ידעו לקבל את חורבנם כמאורע, כקטסטרופה היסטורית, כמה מהם יצאו לבקש לו פשר? האם לא היה כל הדבר כולו לרבים בלתי אם מקרה בלתי טהור, תאונת דרכים בלתי רצויה? מי שניזוק בתאונת-דרכים יכול להיות למרמס, אך הוא יכול גם להנצל פורתא, יכול לנגות, יכול לתלות את הקולר בנהג ולקבול עליו, יכול לקום ולשוב באותה דרך בתקוה שלא כל יום תשוב תאונה ולא כל תאונה סיומה ריסוק-אברים.

אך פנינו לאדם המקבל את מהלומות החיים לא כאסון-דרכים, לא כתקלה שבאקראי. הוא לא ירצה לנגות, לא ירצה להוציא לריק את ימיו בקובלנות על האשמים, הוא לא ירצה בחרון איך-אונים. הוא גם לא ירצה להיות נישא כשכב על פני המים, נזרק מגל אל גל, אלא יבקש לכלע את הרע, לקרוע נזר-דין, לתקן מה שנפנס ביסוד - מה שאנו קוראים בשפת-חיינו: להתנבר.

לא ניתן לנו לדעת, אם כל פנס שביסוד ניתן לתיקון, אם על כל יסורים אפשר להתנבר. אולם ראינו: יש ויש התנכרות על חולשה, יש ויש התעלות על ידי יסורים. אך אין התנכרות ואין התעלות מבלי לחיות את הדברים למלואם, לעמקם. מה שעבר - ומה שעובר - עלינו בארץ בתקופת חיים זו ראוי שנחיה אותו בכל כח החויה שבנו, ראוי שנדע אותו לאמתו, לפרטיו ולתמציתו. ראוי שיהיה נחרת בנפשנו. האם רק את הרע נקבל ואת הטוב לא נקבל?

לכך רוצה הספר הזה לסייע. אין זה חיבור היסטורי, אין זה ספר הערכה, אין כאן סיכום ומסקנות. אין כאן אלא צרור עובדות, מעשים, חיות, הנבות, צללי-דמויות, צרור שנלקט בידי-אמונים וביושר-ללב בעצם ימי המצור.

אבני-זכרון. אבני-עדות. לא עדות בפני וולתנו, כי אם לעצמנו. עדות לדיעת עצמנו, להכרת עצמנו. עדות לא רק על מה שעשו בנו, כי אם גם על המעשה אשר עשינו אנחנו. עדות על תוכן המערכה, על גילוייה ועל אנשיה. עדות שנבנתה ללא תוספת פיאור וללא כונת-מחיקה והחלקה.

קריאה קשובה בספר זה עשויה לעורר כמה וכמה שאלות עיוניות ומדיניות-  
מעשיות שאין ביד החומר האנור כאן לענות עליהן. למשל: האם היה בירינו למנוע  
את הפורענות? או האם היה בירינו לרחות את בואה? העם הנתון במצור והעומד  
במערכה, האם היתה לו הנהגה מדינית לפי כל חומר המצב? המערכה בארץ האם  
לוותה במאמצים הולמים וראויים כלפי העולם החיצוני? האם נתנה היהדות העולמית  
את עזרתה המדינית לישוב הנאבק בשליחותה? וחיל-החיות האם צויד כהלכה? האם  
לא היתה אפשרות - במאמצים מונכרים - לשבור את הקו המדיני של השלטון אשר  
המיט את הרעה על הארץ והעמיק את הרעה? אין ספק זה מתיימר לענות על  
שאלות אלה ובדומה להן, אין לו אלא מה שצורר בדפיו מחייהם, מאבלם, מאכידותיהם,  
מעמידתם, מהתבצרותם, מכשלונותיהם ומהתאזרוחם של העברים הנצורים.

עד הספר הזה לבני אדם מישראל אשר עמדו בשבועה שבלב: לא להרתע.  
עד לציבור-אנשים אשר ידע לשאת את אכלו בגבורה, אשר קבר בידיו את מתיו וידיו  
לא רפו ממלאכת הבנין. עד לחיוב החיים והעמל והבנין נוכח כל סכנת-השמד. עד  
למאמצי יצירה אשר לא פסקו, ועתים אפילו פרצו ונכרו, תחת זמזום כדורי-מארב  
ותחת שמים עשנים. עד להרגשת סולידריות ושותפות-גורל אשר הביאה אלפים-אלפים  
לרצונם ולהתנדבותם אל מקומות העמל והסכנה. עד לבור-לבם של הנתונים במצור,  
הפצועים בעומק לבם, החשים לכל פרצה ולכל מקום סכנה, אולם חרדים לדם נקר  
לבל. ישפך ולטוהר הדגל לבל יכתם ולגורל המוני ישראל בעולם, אשר למענם ועל  
פדותם הם ניצבים - משרה לכדורים ולפצצות. עד הספר לצופה טהור-הנפש ורבי-  
בינה ועזראיה, המדריך את הצבא ואת מצביאיו, ואינו עוזב את מגדל-הצופים עד  
אשר נפל מלוא-קומתו. עד הספר לגבורה עממית, לא תפארת יחידים, אלא ורועה  
בכל עורקי-הישוב: הילד הזורק בידיו את מכונת-התופת הימה, הנוסע המוציא בידיו  
את הפצצה מתוך המכונת הציבורית, האשה הנוטלת חלקה בהגנה, הנוטר המתנדב  
והנהג על דוכנו והזקן שומר החומות בעיר העתיקה ונותן את חייו מחיר נאמנותו.

אין זה עדיין, כמובן, ספר מלחמות-הדור, ספר המלחמות הנמשות עם האויב  
למינהו והמלחמות העוברות בלב הדור. אך הוא ערות לדור, דור אשר ידע עקרה  
ושכול ויתום כאשר לא ידעו דורות רבים לפניו, ועם זה הוטלה עליו שליחות אשר  
כמוה לא ידעו דורות רבים-רבים מישראל, והוטל עליו לעמוד במבחן - יום-יום  
ומבחנו - כדורות מעטים בתולדות האדם, דור שרשו מעורטלים, ובגדיו הצואים לא  
פשמ, וצערו לא תמיד צעד ישר - ומחונן-חפצו: להשריש ולהטהר, דור-ספית, דור-  
עובי, אשר עבר דרך כמה מדורי-נכר, ומימינו ומשמאלו: בגידה, כחש, חולשה,  
מורך, הפקרות, אבדן צלם-עם ואבדן צלם-אדם - לא כיתש בכרית-עם ולא בחר  
במקסם מנוחה ובשלוה במחיר ויתור על תקות-עם. כדניאל בגובה-אריות - איננו  
סוגר. כקטון-הבנים של חנה, אשר לא שבע חיים ולא ראה טובה, אינו חפץ לקנות  
את חייו במחיר תרמית. הוא משלם את המחיר המלא. הוא נותן את חייו בנאמנותו.  
דמעו אינה ניגרת. אך היא ניצחת ויוקדת. מה סכינים וחצים לעם אשר כלו לל  
כל הקצים?



זה הרור, הניבט לנו מן הספר הזה, וזה כוחו לעמו ולאדם, חרף תולשותיו ושניאותיו.

חנה, אם השבעה, הנבורה העכריה המוכילה את בניה לעקדה במלחמה על נאמנותם לעצמותם, היתה רשאית לומר לאברהם אבינו כאשר אמרה: אל תנוח דעתך עליך, אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות. דור המצור והבצרון, אשר קלט חצים ולא נסוג, אשר לא הפקיר שום נקודה ולא נתן לפנות שום מקום ישוב, אשר בנה וכיצר וככש בעצם-מצור, אשר הוציא לחייו מנן בנים ובנות ונכדים, אשר העלה לחופי הישוב הנצור ספינות עולים החשים להתיצב בחזית העבודה וההגנה, דוה זה רשאי לומר ליוסף טרומפלדור ולאהרן שר, אנשי תל-חי: לא ביישנוכם. לא ערירים הלכתם. באשר מצאה אותנו המערכה קיבלנו אותה וקידשנוה. לא תל-חי אחד קיימנו אלא כל הארץ היתה לנו תל-חי. תלים חיים.

## אל מול פני המערכה

א.

— — — לפני דורות לא ידענו שאלה כזאת. אבותינו שהועלו על המוקד, אשר נכתבו למרחפי האינקבויזציה, אשר נשחטו במאכלת הקווקים, היתה להם הכרה מוחלטת שיש להם עסק עם פריצי חיות. הם ידעו שאין להם כוח נגד פריצי חיות, אבל אפילו רגע אחד לא חסרה להם הכרת צדקתם הם. המעציב והמבייש ביסורינו אנו הוא שכמה מבני דורנו חסרה להם ההרגשה החיה של צדקתנו המוחלטת. אנו חייבים להגן על עצמנו. ולא רק הגנה פיסית על חיינו ועל פרי עמלנו. לא ניתן את גופנו למכים ואת נפשנו למעלילים. כי הירד המשלחת בנו את הפניון ואת האבן ואת האש, היא גם משלחת בנו את הדיבה ואת העלילה. הירד המשלחת בנו את המות מבקשת לתת לשמחה גם את חיינו ולסלק את האמת שבחיינו. ואנו נתבעים להגן על עצמנו לא רק מפני הפורעים הנופניים, כי אם גם מפני פורעים רוחניים. — — —

רצונכם לדעת מהו טיב המאורעות שהתחוללו עלינו לפני 15 שנה במאי 1921 ועכשיו באפריל 1936 — דייכם אם תתבוננו בדוגמאות מעשות. להבנת 1921 דיינו אם נעלה על לב את זכר ברנר, מגדולי היצירה, ממשפחת איוב וירמיהו, מטובי ההוגים והמרגישים הריבולוציוניים שבדורות האחרונים, אדם אשר לא הרביק על עצמו שום תו ושום שלט של מפלגה ושל תנועה, אולם סבל כל אדם היה סבלו, ולכל רשע ולכל שעבוד ולכל צביעות ולכל תרמית היה אויב בנפש. את זה רצחו, ומרצחיו של זה דונלים בשם שחרור-ערב. וממאורעות הימים האחרונים שוב אך דוגמה אחת בלבד. לא אזכיר את חברינו, החמימים והישרים שנשאו את נפשם לשלום ולאחות-עמים. אזכיר רק את כאב הצומח, את זעקת השדות המוצתים, את

אנקת העצים הכרותים. ומן הראוי שנכיר גם בתוכן האנושי והסוציולוגי של מעשי  
„מרד“ אלה. — — —

ובשעה זו חייבים אנו לא לחפש ניחומים קלים, ולא לאמר: „שלום שלום“  
ואין שלום, כי אם לראות את חנורת הדמים, את ברית האיבה אשר הקיפה אותנו. לראות  
אותה בכל רשעתה, בכל סכנותיה, ואז אולי נמצא גם את הכוח לעמוד בפניה. — — —  
אין אני שונא למדבר, וגם אין אני כזו לך. אדרבא, יש בך כמה צדדים  
מרהיבים את העין. רבים מן המערב יש להם ודאי חולשה לכל מיני חזיונות  
אכסוטיים. אולם אין אנו יכולים לבנות את הארץ ברומנטיקה בידואית. ואנני אומר:  
בן המדבר מקומו במדבר. ילכו לשם אנשי תרבות ויחקרו אותו ויתלהבו ממנו, אם  
הם מוכנים לכך. אבל אנתנו באנו הנה, לא כדי להמציא פרנסה לבידויים מסוריה  
ומעבר הירדן, כי אם כדי להציל את אחינו מחורבן, מכליה. לשם כך אנו משקיעים  
פה כל מה שיש לנו, בגוף וברוח. לא קיבלנו עלינו לעשות את ארץ ישראל ארץ  
מקלט בני המדבר. — — —

מימי יציאת מצרים נשתמר בדינו זכרון בלתי מחזור על איזה שבט שתפקידו  
היה לזנוב את הנחשלים בקרבנו. „עמלק“ היה שמו של אותו שבט. יש סבורים  
שזה היה איזה שבט שמי קרוב לנו. וכנראה, שבכל שעה של יציאה ועליה מופיע  
גלגול חדש של עמלק. ועל כך נאמר: מלחמה בעמלק מדור דור. ואף תפקודה  
של הפקידה הוא לזנוב את הנחשלים בקרבנו. והיא מגדלת אצלנו צמחי באושים,  
אשר בשבילם דמנו אינו דם ויסורינו אינם יסורים. כל ברית של יהודי עם יהודי  
היא בשבילם פסולה, ריאקציונית. אבל הברית של פורע עם פורע, הברית של  
מופתי עם אפנדי, הברית של קנאות מוסלמית עם צעירי בעלי-אחוזה היא בשבילם  
מלחמת חירות, היא בשבילם חזית עממית פרונטלית. היש עם בעמים, אשר מבניו  
הגיעו לירי סילוף כזה, שכלי ונפשי, שכל מה שעושה עמם, כל יצירתו וכל יסוריו  
הם בוויים ושנואים וכל מה שעושה אויב עמם, כל שור וכל רצח וכל אונם ממלא  
את לבם רגש הערצה והתמכרות? אכן, ברוסיה ב-1881, בעצם ימי הפרעות, ישבו  
בנים ובנות לעם ישראל והדפיסו בחשאי, מתוך מסירות נפש, פרוקלמציות, הקוראות  
לפוגרומים, מתוך תקווה שהדם היהודי שישפך יעזור להתקוממותו של המוזיק  
הרוסי. אכן, יודעת ההיסטוריה העברית כל מיני רגזים ודגנרטים. צורות שונות  
ל„שמד“! כל עוד אפשרי הדבר שיבוא ילד יהודי לארץ-ישראל, ילד שטופח על  
ידי יסורי העם ומשאת נפש של דורות, וכאן ידבקו בו חידקים של שנאה לעצמו,  
של עבדות בתוך מהפכה, ויטרפו עליו את דעתו עד כדי כך שיראה את הנאולה  
הסוציאלית בנאצים הפלשתינאים, שהצליחו לרכו כאן בארץ את האנטישמיות  
הוואולוגית של אירופה עם תאוות הפניון שבמזרח — אל ידע מצפוננו שקט. — — —  
ובטרם נוכל לענות על השאלה: מה נעשה? עלינו להשתחרר מכמה השליות.  
בזה עסקנו במקצת היום, ראשית כל; אל תבטחו בניציבים! שנים רבות למדה  
הציונות שלא לבטוח בניציבים, עכשיו עליה שוב ללמוד מן הלקח המר, שלא  
לבטוח בניציבים!

והשאלה החמורה ביותר היא לא מה עלולים להיות התפתושים הפוליטיים  
מחר כאן ומחרתיים בלונדון, כי אם השאלה היא: מה יהיה תפקידכם אתם ומה  
יהיו מעשיכם אתם מחר ומחרתיים. מה יפה לראות אסיפה עצומה של אלפי אנשים  
צעירים, תחת כיפת השמים, אנשים אשר רעננותם נזכרת על כלי הסבל של הימים  
האחרונים. אולם קהל של עשרת אלפים איש ויותר, יכול להיות גם קהל של  
אופירה, קהל של צופים בקירקס, והוא יכול להיות גם מחנה חלוצי אשר בו  
ספונים כוחות הגאולה. לפנים היינו מעטים, אך בשעה שנועדנו יחד ידענו, כי לא  
קהל מקרי אנחנו, אלא מחנה אחים לחיים ולעבודה קשה ולגורל קשה, וליסורים  
רבים ולעזרה. והיא שעמדה לנו בשנות המלחמה, והיא שעמדה לנו בראשית העליה  
השלישית, והיא שעודדה וקיימה אותנו במצור ובמצוק. עכשיו הננו מחנה גדול,  
רבים רבים מבינינו לא עבר עליהם מה שעבר על הדורות הראשונים בתנועה,  
ועדיין לא השרישו בחיי הארץ, ואפשר הם עומדים זאת הפעם הראשונה בנסיון  
גדול, נסיון לנוף ונסיון לנפש. הידעו לחיות כראוי לפועלים ארצישראלים, הידעו  
לעמוד בכל אותן הדרישות הקשות אשר החיים בתקופת-הנסיון יצינו להם – זאת  
היא לא שאלה לתפארת המליצה, כי אם שאלת גורל, גורל-העם.

(באספה באחד במאי 1936)

ב.

כשרוצים להסביר לנו עד כמה אנו זקוקים לשלום, מפחידים אותנו בחזרת  
הפורעניות ואומרים: האם ככה נבנה? עוד מאורעות ועוד מאורעות? אין לנו אלא  
לענות: כן, ככה נבנה. ואני אומר כן, לא מפני שהפרספקטיבה של מלחמות  
ומריבות מלפכת אותי, אלא מפני שעדיין לא בידנו טובנו ושלומנו. אי-אפשר לבוא  
אלינו ולאמור: שאם מסכימים להסכם פוליטי, או תכנו את הארץ בשלום ובבטחון,  
זאם לאו – יהיו „מאורעות“. היו בארץ מאורעות ופורעניות קודם שקמה הציונות  
הפוליטית. הנקודות הראשונות: גדרה, נס-ציונה ופתח-תקוה, והשכונות הראשונות  
בירושלים היו יכולות לספר הרבה על התנפלויות עליהן. יש דבר-מה כאופי  
הסביבה, במוסר שלה לנבי „הור“ והחלש, יש חרבות של „ועל חרבך תחיה“, ויש  
גם מצבים בין-לאומיים, ויש איטליה, חבש, ונרמניה, ומי יודע מה עוד. וכל זה  
משפיע. זה מר מאוד וזה קשה מאוד, אבל מי הבטיח לנו שנבנה בקלות, בלי  
יסורים? נעשה כל מה שנוכל להפחית אותם. אנו מצווים על שיכוך הרוחות ככל  
האפשר. אסור לנו להגיש נפרורים למחסן הדינמיט. ויש להותנו, מי שמגיש נפרורים.  
אבל אין להגיד לנו: בידכם למנוע כל פורענות. פורעניות מובטחות לנו.  
ומאידך, הפורעניות אומרות לנו על מה אסור לנו להסכים. אם היה עוד  
בציונות לפני היטלר סוג אנשים שיכול היה להסתפק בציונות קטנה, ובישוב קטן  
שישמש מרכז רוחני לעם הגדול בגולה – אנחנו כפרנו בזה, אמרנו חמיד: מבלי  
המוני ישראל גם תרבות עברית נבול תבול בארץ-ישראל – הרי לאתר המצוקה  
הגדולה של יהודי נרמניה, נשתנו הרבה מושגים גם אצל המסתפקים במועט. לאחר  
מה שעבר עלינו עכשיו נלמד עוד משהו: נדע, כי אם לא נהיה כאן רבים מאוד,

אם לא נסגל לעצמנו קצב-נידול אשר יחוק ויבצר אותנו במהירות, נהיה כאן בגלות ישמעאל. אם התסכם יכול לתת לנו נידול זה — נחתום עליו בשתי ידים. אך אין אנחנו יכולים להיות חלויים בהסכם. — — —

ברוב המקרים לא ניתן לנו לפגוש את האויב, לגלות את מאורתו. יכולנו רק לעשות מעשי-התפרקות שאינם אלא מעשי שטות. האם בכך נמצא שילומים לדמינו הנקיים אם יישפך דם של איוה עובר-אורח, אשה או ילד, שלא חטאו ולא פשעו? האם המנהיגים הערבים והרוצחים יבהלו מזה? האם זה יעצור אותם? לחיוב אין בזה שום תוצאות. לשלילה — כמה וכמה. בטוח אני שכל אויבנו, בכל המחנות, ציפו לרנע זה שנצא בדרך זו. תעודת בגרות פוליטית היא בשבילנו שהישוב לא הלך בדרך זו. ויש להזהיר ממסקנה מזויפת, המהלכה בחוץ-לארץ, שהישוב הוא פחדן והוא מחבה רק שה-נורדובוי יגן עליו. הואיל והננו ילדי שעשועים של כלל ישראל, רוצים לראותנו מקושטים בכל המעלות. היהודי בגולה מותר לו לפחד בשבת ולאכול טרפות, אבל אותנו הוא רוצה לראות שומרי שבת ומקיימי מצוות. הוא עצמו יכול להיות פחדן. אנחנו חייבים להיות אמיצים. הוא שמע שיש פה שומרים, גבורים, רוכבים על סוסים, מנצחים, מטילים אימה על ערבים, והנה — אכזבת פתאום! כלום רשאים אנו לאכזב את מושניו האידיאליים? ואני אומר, מתוך חברתי העמוקה, כי מעולם לא הראה הישוב גם כמובן פיסו גבורה כזאת ואומץ לב וכוח הגנה כמו שהוא מראה עכשיו. צריך לדעת זאת גם בשביל עצמנו, וגם לאמר לעמנו, למען ידע. שמירת התחבורה בארץ, עבודת הנהנים, הגאפירים, השומרים והשוטרים, שמירת אנשי המשקים, עבודת הנערים הקטנים העומדים הכן לכל שליחות בשעת סכנה — כמה אומץ וגבורה, ומסירות מושקעים בזה יום יום ולילה לילה, וצריך גם להבין מה שינויים באו בהגנת הישוב. הגנה איננה ענין קפוא שצורתו נקבעת פעם אחת לדורי דורות. היה זמן והגבור היה חונך חרב. אחר-כך באו רובים, דבר פשוט יותר, לא כל-כך רומנטי כחרבות נוצצות, ואפילו רובים הנם רומנטיים יותר מצוללות ותותחים ואוירונים. וגם האיסטרטגיה שלנו עכשיו אינה יכולה להתלבש ברומנטיקה של ההגנה מאז. נכיר בשינויים. אין אנו בתורכיה. השלטון האחר, התנאים אחרים, וצריך להבין את כל רצינותם ולפעול במסגרת הנתונה (חברים גם נפלו בגלל איידיעת התנאים האלה). בשבועות האחרונים, בכל מקום שהיתה כל אפשרות שהיא רדפו והדפו ולא חיכו לצבא ולשוטרים. מה היה לפנים בישוב? קבוצה קטנה של שומרים ואנשים צעירים שהפקירו את עצמם. עכשיו נוסעים באבטומובילים אנשים בעלי משפחה. אבות לילדים, על המשמר במשקים עומדים אנשים שעשרות שנות עבודה בארץ מאחוריהם. כבר שלושה דורות עומדים עכשיו במשמרות. ולא יתורים אלא אלפים. את זאת צריכים אנחנו לדעת למען עצמנו. וצריך להעביר הרגשה זאת ליהדות בגולה. ההגנה נתקלה בקשיים שונים, גם עליהם צריך להתנכר ומתנברים. שומרים מיוחדים ונאפירים, מה זאת אם לא צורה של הגנה ליגלית, הדרשת לא פחות אומץ לב והיא יותר אפקטיבית מאשר הצורות הישנות של ההגנה? — — —

\*

ועדה מלכותית עומדת לפנינו. אין אנו יודעים במה ידונו בוועדה זו. איזה עלילות נצטרך לסתור, ועלינו לפיכך לעבד את כל השטחים. נסיון לנו: שאם סימפסון, פראנמט, עמדנו בשער, נלחמנו. והיה ערך למלחמתנו, אם כי לא כל השמנה כנגדנו בוטלה. מלחמה כזאת יש לה ערך לשעה, ויש לה ערך לשנים. איננו ששים לקראת מלחמה זו, אבל כופים אותה עלינו. אין לנו אלא לצאת למלחמת-תנופה נגד הכוחות החזתרים תחתינו.

(מדבריו בוועדה הציונית, תמוז תרצ"ו)

## ”צבא הרצל לא יכזיב”

יום הרצל, הפוקד אותנו מדי שנה, לא נתקדש ל”נוסח” ולא יצטמק לנוסח. כל עוד אנו חיים את חזונו, כל עוד אנו יוצאים בצבאותיו, כל עוד אנו מתייסרים ומתחשלים בחבלי-התקומה. לא נוסח, אלא באר מים חיים. חיינו הנסערים, הנרנשים, הנקלעים בכף הקלע, במהלומותיהם ובהתעוררויותיהם ובשכב עברתם, מחדשים כפעם בפעם לעינינו את דמותו של הרצל, מסירים מעל פניו כל שכבת-יושן, ומגלים מחדש את קרינתו המקורית, את ראייתו הנבואית, את המית לבו — לב הזה — הפועם אפנו באשר אנו מתנסים, את רצונו — רצון הנאולה — הדרוך ללא חת.

אך יום הרצל איננו יום זכרון אישי בלבד, יום שאיבת עוז ותנחומים מדמות מבשרת. יום זה הוא גם יום לדור, יום לתנועה. הוא מעורר בנו, בצבא-חזונו, את את הצורך הנפשי לראות את עצמנו בעיניו הוא, למדוד את הדרך אשר עברנו במידותיו שלו, לבחון את רצונו ואת אפינו ואת שיכר-פעולתנו בבחינות שלו. מה חייב הוא אומר למעמדנו, אילו ראה אותנו בכך? האם מאמתים אנחנו — לא בדברים בלבד, אלא גם כמעשינו ובהיינו — את חזונו או מכחישים אותו? הראויים אנחנו לאבהותו ולקרבתו?

עינו הפקוחה של הרצל, הניבטת אלינו כל הימים, ברחמים ובוועם, בוחנת ושואלת ותובעת. ולא פעם מצא אותנו בירידה עמוקה, באולת-ידי, ברפיון-רוח, ביאוש שלא מדעת, בצהלה קלת דעת, בשעשועי-שוא, בחרועת-נצחון בשרם זמן. אך מעט, אך מעט מן המעט, מצא אותנו בעבודה פשוטה ושקדנית, בהליכה מאומצת, בחרדה נאמנה, ביריעת המכשולים וברצון נחרץ ללא הרתע.

ביצד מוצא אותנו יום הרצל במחזורו הליבי? — הוא מוצא אותנו במצור, כשכבוד-אויב נקלעים אלינו וגופנו ובידם. הוא מוצא אותנו כששומי-שוטף של המדבר עולה בנבולנו ומלחך את פרי עמלנו. הוא מוצא אותנו כשכוחות שונים ומשונים נותנים יד זה לזה להרבות את פצעינו. הוא מוצא אותנו כשהתקפת הדמים על חיינו מתגלגלת בהתקפה מדינית על חזון נאולתנו.

ואף-על-פי-כן: הכרה עמוקה לנו, כי הפעם לא יבוש הרצל בצבאותיו

זלא ינוד להם. הוא מוצא אותנו ביסורינו הנאמנים, אך גם בעמידתנו הנאמנה. הוא מוצא אותנו כישוב עממי מעורה בקרקע משעו, העומד על נפשו, המנן על פרי עמלו, ואינו נסוג ואינו מרפה מעבודתו. הוא מוצא אותנו כתנועה איתנה, הכואבת וצועדת, הבוטחת באמיתה ויודעת את צרכתה, היודעת לשאת ולסבול ולמלט. הוא מוצא אותנו כאנשים אשר שלושת חדשי מצור לא התישו את כוחם ולא דלדלו את רצונם. הוא מוצא אותנו בבטחוננו העמוק, כי החזון הגדול אשר הרצל פרש על ראשנו הוא חזון-אמת, הוא חזון-צדק, והכוחות העמוקים אשר פרצו ממעמקי חיי ישראל בעקב החזון אשר נגלה ובעקב היסורים אשר נברו, כאשר ראה החזון, לא ישבו ריקם ויעשו את שליחותם ההיסטורית.

לא, הפעם לא יבוש הרצל בצבא חזונו העומד במצור ונצרך באש. ימיהמצור הם גם ימי המסה הגדולים. וצבא הרצל לא הכזיב. ולא יכזיב. וגם אם לא תמו היסורים ועוד תכבד המערכה — שבעתים מלוכד ומחושל יצא ממנה לקראת ימים גדולים אשר נכוננו לו. מוזמת אויבים לא תקום. והורע אשר נורע בימי מצור לא יאבד: הוא יביא את פריו בימים באים.

(כ' תמוז תרצ"ו)

## "לנו אין נסיגה"

(למול סכנת הפלישה)

— — — ברור, שנרל בריטי יש לו תפיסה אחרת משלנו. לו אין חשבון ציוני, וגם לא חשבון סתם-יהודי. הוא מתבונן על סביבו ושואל: מאין תבוא הסכנה. יתכן, שבעיניו צפויה סכנה גם מנשק להגנת יהודי צפת. נרל אנגלי אפשר יש לו גם נכסברה משלו, מדוע אין דורשים מן הברוים שיתפרקו את נשקם, ומדוע יש צורך לדרוש זאת מן היהודים דווקא. האם הוא חייב להביט בעיניו שלנו? אבל אנחנו חייבים להביט בעיניו שלנו. לו יש כמה מיני אחריות, וכמה שלבים בסולם אחריותו, הוא רשאי להיות בטוח שביכלתו להגן על הארץ מפני כל אויב, ובכל התנאים, ואם תוך כדי כך יחרב משהו או ילך לאיבוד, הרי זה, בתוך ההקף הגדול ואנכ נצחון כולל, רק "תאונה". ואם גם לא יעלה הדבר בידו, הרי עוד קיימת אנגליה גדולה ועצומה, והיא ודאי תחזיר ביום מן הימים מה שתפסיד עתה. מצפוננו יכול להיות שקט. אך מצפוננו איננו יכול להיות שקט. אנחנו אחראים למשהו שאין לו תמורה ואין לו שומרים מבלעדינו. ולפיכך, שיקוליו של מפקד צור לא תמיד מספיקים לנו.

וכשאנו מתבקשים להמציא "מספרים" בלבד, אל נהיה פתאים מאמינים, כי "מספרים" מתבקשים מתוך אהבת הסטטיסטיקה. ובל נראה מהרהורי לבנו ויתורים והצעות-תמורה במקום ששום אדם איננו מציע לנו דבר. וגם אילו היו מציעים — היינו חייבים היטב היטב לעיין בדבר ולשקול מה ממשות הדברים הנלקחים לעומת המוצעים. — — —

\*

כבר נאמר בראשית הדברים: אין לנו ויכוח על יחסנו למלחמה. אך יש ויש  
 לברר את דרכי השתתפותנו בה. יהודים לא חסרו בשום חזית של בני הברית: הם  
 נלחמו בכל מקום כפולנים, כצ'כים, כצרפתים, כבלנים, כהולקרים, כאנגלים, כדרום-  
 אפריקנים. מי יעז לומר שהמעטנו להקריב במלחמה זו? ואילו היה מובטח נמול  
 לקרבנות ואילו היו זכויות נקנות בקרבנות בלבד, היינו יכולים להיות שקטים  
 לעתידנו. אך אין אנחנו מסתפקים בכך, שלאחר-המלחמה יבואו חוקרים יהודים  
 ואספו בנאדיהם את הדם היהודי השפוך, ובשעות אינטרפלציה בכתיבה-הנבחרים יכניסו  
 ידידינו שאלות ומיניסטרס יוכונו כתשובות המנינות על כבודנו, כנהוג. התוכן של  
 התנדבותנו הוא: שאין אנו רוצים להיות קרבנות בלבד. רוצים אנחנו להיות לוחמים,  
 שותפים מלאים - ולא בעילום-פנים - לדמוקרטיה הלוחמת באויב המין  
 האנושי, באויבנו בנפש. ההתנדבות למלחמה זו בכללה - ולא רק להגנת ארצנו -  
 היא בשבילנו קטיגוריה מוסרית: גם לאחר כל קרבנותינו, שהובאו מאונס  
 ומרצון, עוד רוצים אנו להיות בלוחמים. אולם אין מקיימים חובה מוסרית על ידי  
 התחפשות, על ידי העלמת הפרצוף הלאומי, והנה, אותם הכוחות, שהם המחליטים  
 אם תירצה או לא תירצה התנדבותנו, הם אולי רוצים בנו כחיילים, אך אינם רוצים  
 בנו כציונים, כיהודים, לא נוח להם הדבר, ויש להם כמה חשבונות. ואל תחשבו  
 כי רק חשבונם של הערבים זכו. יתכן, כי גם פחד התעמולה הנבלסית נפל  
 עליהם, בכואם, להשתדך עם היהודים. יתכן, כי גם מבלעדי זה יש להם צורך  
 לנער מעל עצמם את ההאשמה, כי זוהי מלחמה יהודית. ---

\*

--- את הניוים הפנימי שנערך מטעם המוסדות הלאומיים בראשית המלחמה  
 מזכירים עתה מתוך לגלוג וביטול. גם המוסדות וגם הציבור השתתפו בזה מתוך  
 תקוה תמימה, כי מחר-מחרתים יקראו לנו. השלטונות עשו כל מה שבידיהם כדי  
 לבטל את ערך הניוים ולהפוך את רצון ההתנדבות לדבר-מה לא-כשר. הנזירות על  
 האימונים, ענין המין העין הרעה - כל אלה עשו את שלהם. אך גם אנחנו יש לנו  
 חלק הגון בהשפלת ענין הניוים. אנשים התנייסו בכל תוס-לבם ובכוננות נפסית  
 למשהו רציני - ואילו היתה לנו מפקדה ישובית היודעת מה לעשות בהם מיד,  
 למה להכשיר אותם, כי אז היה הניוים לברכה. אך איש לא ידע מה לעשות  
 במניסים. דחו את הכל עד אשר יבוא הרגע המקווה, שבו ממילא יבוא השימוש  
 הנכון באנשים. נגלה גם כאן כמו במקרים אחרים, עד כמה חסר לנו הכשרון  
 להתכונן. אין אנו רואים אלא את הרגע האחרון, ועד אשר יבוא איננו יודעים  
 מה לעשות. לא ידענו להעסיק את הניוים בדברים הצריכים לנופם, לנופו של  
 הישוב. לא ידענו לעשות את הניוים מכשיר לליכוד ישובי, ונימוק ההפרעות של  
 השלטונות אין בו כדי לפטור אותנו מאחריות. אילו היתה בקרבנו מחשבה צלולה  
 היודעת מה יש לקבל מן המחנה המתנדב הזה, אילו זכינו ליתר שיתוף-מחשבה

בקרבנו לנבי ענינים אשר מרם נתנכשו, לא היינו נותנים לניום שיוצא לבטלה  
זשואר על נבי הכרטיסים בלבד. — — —

\*

— — — ומדאינ ביותר מצבו הפנימי של הישוב, כפי שהוא מתגלה על בימת העסקנות  
הציבורית, הכל מסכימים שליכודו של הישוב הוא ענין-שליחיים לנו, ואף על פי כן  
אין שום סימן לטובה, ומחשבה מרה מנקרת: האומנם בני אדם חיים, אשר הגורל  
העמיד כנגדם איטלקים וגרמנים וממשלות וכנופיות (ועוד ועוד אשר לא ימנו) —  
האומנם אי-אפשר לו שגם בשעת-סכנה זו לא ימצא לעצמו דרך איתוד וליכוד  
למען עמוד על נפשו? האומנם אין ישוב זה מסוגל להיות לעם? וזכרונות היסטוריים  
מרים עולים וצפים ומנבאים חזות קשה. והלא היו רגעים, ולא רחוקים, שהיינו  
מסוגלים לכך, אם כי לא בלי קושי. הנה בימי המאורעות התרכז הישוב (כמידה  
לא מספיקה אך לא פחותת-ערך) סביב מפעל ההתנוונות. — — —

\*

— — — וקודם כל — הדבר שאיננו מעון הסברה: שורה. היא ששימשה בשנות  
המאורעות הגילוי הממשי ביותר לאחדות הישוב ולליכודו, והיא שהזנחה הזנחה  
שאין לה כפרה לאחר שנסתיימו המאורעות. בשעה זו, לקראת מה שנשקף לנו,  
עינינו נשואות אל השורה. צריך שדאגתנו ועזרתנו הממשות תהינה נתונות  
לה, לחיוקה ולצידה ולחינוכה. צריך לבצרה, שהרוחות הרעות, רוחות ההתפוררות,  
לא יוכלו לה. צריך שאיש השורה ירניש, מה האחריות הגדולה אשר הוא נושא בה  
בפני הישוב והעם. — — —

\*

— — — יתומים אנחנו בעולם, וככל שהורע מצבו של עולם, גדלה יתמותנו. על  
הכתפים החלשות של שארית ישראל כאן הוטל משא כביר, שלא לפי כוחנו. אפשר  
כל היסטוריה העברית לעתיד לבוא תלויה במה שיקרה אותנו. בזה כיצד יתגלה  
עתה פה שוב: דוד הקטן מול גלית הגדול. את ההרנשה הזאת יש לנטוע עתה  
בלבבות, הראיה הזאת צריכה להשתלש על כל השאר. לא ביקשנו תפקידים נבוריים  
באלה, אבל הם הוטלו עלינו מבלי שנשאלנו. לא ניטב לנו על ידי שנוותר על  
גבורה. שום דבר לא נציל על ידי פחדנות וחולשה. אין אנו יודעים מה נשקף לנו  
למחר, למה יתבע אותנו גורלנו, אבל אם נשארה לנו תקוה, הרי היא רק אם  
הישוב הקטן הזה בארץ יאזור גבורה. — — —

\*

— — — לנו, לשארית ישראל העומדת מול גורלה בארץ, אין דרך אחרת, מתוך  
לדרך-הנאמנות שהיא דרך-הנכורה. דרך האחריות לכלל, האחריות לפרט, לכל  
יהודי ויהודי, לזקן ולילד, ובאשר יקרא ובאשר גלך — תלנו הידיעה הזאת. — — —

\*

— — — עלינו לדעת כי לנו אין נסינה, ואין עזיבה ואין התפשרות. אין  
שעם בדיבורים שאנגליה תצא מכאן. כל כמה שקשה בימים אלה לנחש מה



שעלול להתרחש. הרי אפשר לומר, כי יציאת אנגליה מארץ-ישראל אין משמעותה יציאת ארץ-ישראל בלבה, אלא כל מה שמקיף את ארץ-ישראל מים ומדרום וממזרח. הסברה נותנת, שכל עוד קיימת האימפריה אי-אפשר להסגיר את ארץ-ישראל לאויב. אך, להוותנו, אין עדיין זהות בין ארץ-ישראל לבין ישראל. עדיין אפשר לשמור על הארץ ולא לשמור על הישוב. רשאים אנו לחשוב חשבונות לטובה, לצפות כי הכוס הזאת תעבור מאתנו. אך אין אנו רשאים לסמוך על כך. חייבים אנו להיות מוכנים, ואם יושל עלינו לשאת את חלקנו בהגנת הישוב לבדנו, חייבים אנו להיות מוכנים גם לכך. — — —

\*

אין זה סוד שהשלטונות הנבונים הממונים על הננת הארץ ראו מעיקר דאגתם לא ריבוי תותחים בפני התקפה מן האויר, כי אם פירוק נשק מעל היהודים. בענין זה עסקו בחריצות רבה, ובו נילו תקיפות נמרצת: מי שהוטל עליו העול הכבד של דאגה לשלום הארץ, כיצד יוכל וישא באחריות זו, כיצד יוכל ויארנן את ההגנה בפני צנחנים, אם אין לו שליטה נמורה בכל הזיין המצוי בארץ, כיצד ישב במנוחה אם הוא יודע כי אי בזה שמור נשק ליהודים? ברור, שהנשק היהודי יש בו משום סכנה לאימפריה, משום "גיים חמישי", כשם שכרור, כי הידיעה אשר תחפשט על פני כל הארץ ובארצות השכנות, כי סכנה זו חלפה והיהודים התפרקו — כי ידיעה זו אין כמוה להנביר שלום ובטחון.

מסביב לענין זה היה מוי"מ קשה — שבו דובר אלינו כאילו לא היו בארץ "מאורעות" מעולם, וכאילו הסכנה הנשקפת לארץ היא לא מסוכני היטלר אלא מקרבנותינו. יש לומר, לזכותם של מוסדותינו, שעמדו עמידה של יושר, אומץ וכבוד\*: לא אמרו מה שאינם רשאים לומר, לא הבטיחו דבר, שלא בידם להבטיח, הם התנהגו כנאמני ציבור, שנצטרף בכור הפורענות, שיודע כי שום כוח זר לא הבטיח אותו מפורענות, וכי איננו רשאי להסגיר את אמצעי המגן האחרון שלו. — — —

\*

— — — בנתיב היסורים הממושך והנפתל של דברי ימינו נחלנו כמה ערכים, וכמה מהם למדנו לקדש עד כדי מסירת נפש. משבאה הפסקת-נופש קצרה, שבה נדמה היה כי ימי ענינו ומרודינו חלפו ללא-שוב, חלשה דעתנו וקיבוצים יהודיים ניטל מהם טעמה של מסירת-נפש. והנה שוב הוכנסנו לכור-מצרף, והמושגים הראשונים של קידוש-ערכים ומסירת-נפש מתחדשים עלינו. יתר על כן: הענפים הצעירים בנוע האומה הצמיחו כמה חידושי-ערכים. דוגמה אחת: שיבה אל הלשון העברית. אף היא טעונה בימינו מסירת נפש. וכנפיה הפצועות של השירה העברית כססיר עדים לכך. ואחד הקנינים אשר חידשו דורותינו האחרונים, מאז "משא נמירוב" וההגנה בהומל והשומר בארץ — קדושת נשק-המגן, שנות "המאורעות" הרחיבו

\* כך התנהגו מוסדותינו גם עם פסק-הדין כמשפט בן-שמן, כשפרסמו גילוי דעת של הזדהות עם נדוני-ההגנה. מה שאין לומר על עצם ההתגוננות המשפטית, אשר בה היתה האמת נעדרת, סילוף-דמות ונוק חינוכי לא ישוער.

את המעגל והכניסו לתוכו רבבות ונטעו ערך זה בלב הישוב. ושימת ההתנוונות, זו שהקפידה על טוהר הנשק ועמדה בפני זעזועי נפש ופיתויים ולא נתפתחה – יש בה כדי להקנות לנו את הזכות לדגול בלב שלם בערך המחודש: קדושת נשק המנן. ואילו היתה קיימת בימינו „עליה“ מעין עליית חנניה בן חזקיה, שבה קובעים כללים לאומה בשעת מלחמת קיומה, היתה ודאי נוזרת, כי שומרין עליו מן הטומאה ומצילין אותו מן הבריקה, ואין מוסרין אותו לנכרים. נזכר אני בבית אחד משיר שקראתי בעלון מקומי בעמק-הירדן, לאחר מקרה לא טהור:

„מִכְחֹלִיִּים, מִתְּכַלְתֵּרוֹם, מֵאֶפְרוֹרִית הַכְּבִישׁ  
שְׁלָחָה לְשׁוֹן בְּלַעַג קָר: גִּפִּיר נֶשְׁקוּ הַכִּישׁ׃“

וראיתי כדיבור עו זה של המשורר האלמוני הוכחה היה לתביעת הכבוד והאחריות המלווה את הנשק שלנו בצאתו ובכואו, הוכחה לרוח שאיננה מבקשת לחפות על כשלון, ואינה נוהגת סלחנות לגבי רשלנות. על נשק-מנן זה מותר להגן. חובה להגן. ויש לנטוע הכרה כללית בישוב כי על נשק כזה אין מותרים ויש להביא בינה בלב שלישים, כי נשק כזה אין מפרקים.

לא רחוקים הימים, שאנשים טובי-כוונה וקלי-הבנה לא היו מבחינים ביותר בין נשק-מתקוף ונשק-מנן. וכל המרבה לתעב בלי-משחית-זמתקוף ראה עצמו רשאי לזלול בכל נשק שהוא. פרי קלות-הדעת זו אוכל עתה העולם כולו. ימים רבים לא הבינו יורפי השלום, כי אף השלום טעון הגנה, ומי שאינו מבין את ההכרח והחובה להגן על שלום בכל כוח מפני המתנקשים הרי הוא מסייע בידי המשחיתים, ומתחייב בנפשו ובנפש העולם. עתה, במלחמה זו, רוכש לו העולם ביסורים עצומים את ערך קדושת-ההתנוונות. ואצלנו, העומדים כאן זה ששים שנה – מאז יסודן של פית ויסוד-המעלה ונדרה, ודרך שנות המאורעות, מול תאוות-שוד וקלות-הרציהה, אצלנו ידבר סופר עברי חשוב בלעני-שפה על התענוגות שבהגנה ובהכשרה צבאית. אצלנו אפשר, כי בתקופה הקצרה שבין סיום המאורעות לבין המלחמה יבוצע המעט שלמדנו ורכשנו במצרף-הפורענות, אצלנו אפשר, כי ענין המיג ושכמוחם יהיה ענין „פרטי“ שלהם ושל הקרובים להם, והישוב כולו ישלו וישקוט. —

\*

— ובאירת-ההתפרקות לוקה לא רק מחוסר-העבודה ומחוסר-הפרנסה, לוקה לא רק הילד העברי המזונח והמופקר במולדת, לא רק העולה החדש וכל חלש. באירת-ההתפרקות לוקה גם השורה. הלא אין מחסור ביהודים אשר כל הענין הזה הוא להם למשא (אם כי לא הם נושאים אותו). היפלא הדבר, שמדי נראה או נדמה שהפורע מחזיר את הפניון אל חגורתו, או מזכר לרשות את שבריינו, מזכירים אצלנו לומר: ברוך שפטרנו מעונשו של הלוח? היפלא שבמסכות אלה נתרוספו אצלנו כמה דברים והוחמצו כמה אפשרויות וכובזו לריק כוחות? היפלא כי באוירה צבורית גרויה ומנורה, — הדנה בדברים החיוניים ביותר, עניני חיים ומות, לא לגופם, כי אם מתוך חשבונות של „יחסי-כוחות“ והבה נתחכמה „יחסי-כוחות“ — גם נידולה וציודה ויכלתה הפנימית של השורה לוקים? ואם בימים

כתיקונם יש בזה כדי להראיני - בימים אלה לא כל שכן. הלא השורה היא המצודה החיה של הישוב, ואי אפשר שיהיה לה כל תפקיד אחר מחוץ לשמש הזרוע הנאמנה והאמיצה של הישוב כנגד כל מתקיף ומתנקש. וכמה יש לשקוד ולשמור מכל משמר שההתרוצצות הפאתולוגית בישוב לא חפגע בעצמותה, באחדותה, ברוחה ובכושר-פעולתה של השורה, שלא תתן בתוכה מקום לשום מגמה של השתררות על הישוב, לשום נטיה של התנשאות לכזא במקום המוסדות המוסמכים הקובעים את מדיניותו. הלא השורה היא אחד הביטויים הממשיים של אחדותנו הלאומית, לא כמליצה רנשנית ולא כקרנים לנח בהן את מישהו, אלא כאחדות-של-אמת, אחדות מול אויב, אחדות מול גורל. אין השורה רשאית לחבוע לעצמה שום סמכות לא לה, אך חובתה להגן על עצמה מפני כל מגמות של פירוק והחלשה, חובתה לחבוע לעצמה תנאי-קיום ותנאי-גידול שבהם תוכל למלא את שירותה לישוב ולעם. ---

\*

--- החזית שלנו, של ארץ-ישראל העברית, במלחמה זאת, כפולה היא: א)

- הארץ נופה, ב) איזור הים התיכון. לא בירינו לצמצם את החזית ולהתרכז באחת - האויב הוא שקובע את אורך החזית. ומי שהודף היום אוירון ממצרים, או מי שהודף מחר פולש מסוריה - הרי הוא מנן במישרים על הארץ. ודאי יש הבדל ניכר בין הרגשתו של היהודי היוצא לחזית רחבה יותר לבין הרגשתו של האנגלי היוצא להלחם מתחומי האי שלו. הלה בטוח, שהאי שלו לא ישאר בלי הגנה מספיקה. היהודי המנן על סביבות הארץ - אין לבו שקט למה שמתרחש בארץ, ואפילו כשהוא מנן בתחומי הארץ יתכן שלבו לא יהיה שקט על הגנת הישוב, כי עדיין לא הגענו אפילו לידי זהות הגנת הארץ והגנת כל נקודות הישוב. והגנת הארץ עדיין אינה מוציאה את צורך ההגנה על כל נקודה ונקודה בישוב, שאפשר אין לה שומר מבלעדיו. אך כזה הוא גורלנו, ולפיכך רואים אנו את הגנתנו כשרשרת מורכבת מתולדות שונות, ועלינו הדאגה ששום חוליה לא תנוחק ולא תיחלש.

- יש נוטים לחלק ולמייין את היחידות השונות לפי חשיבותן, ולקבוע מראש מי מהן עדיפה. מה נתחכם הרבה? עדיין אין אנו יודעים, מה גורל למי נועד. די לנו שזוהי חוליה. אל נשכח: כאן ריכוז יהודי, אימונים צבאיים, ציוד (ואם איננו מלא היום, הוא יכול להיות מלא מחר), גישה לעורקים החיוניים ביותר של הצבא (תחבורה, ותעופה), קשרים עם מחנה לוחם בקרבתנו - מי יאמר מה יהיה המכריע ברנע המכריע.

ערכן של החשיבות הללו יהיה לא רק בתואר שהן נושאות, כי אם גם כמה שאנחנו נשקיע בתוכן. לפי כך, אל נהסס לתת להן ממישב אנשינו מן המשקים, מכללי היכולת. צריך שכל יחידה יהודית תקח את המכסימום מן האימון ותתן את המכסימום של יכולתה.

\*

בתולדות מלחמות היהודים חוזר מפעם בפעם, מימי גרעון ויהודה המכבי,

התוויון: מעטים כנגד רבים. אפשר זהו מה שמחכה לנו גם בימים הקרובים. אל נבייש את גורלנו.

יש רצון עז להאמין כי עמידת-המנן של שארית ישראל על אדמתו נתונה בידים נאמנות, אשר לא תרפינה ולא תכזבנה ביום מבחן.

(בכינוסים, 29.6.1940—25)

## אחדות חיילינו

למדנו במלחמה הזאת, עוד יותר מאשר במלחמה הקודמת: לנבי עניינינו אין להתיאש. אבל אין גם לבטוח במה שהושג. בכל משא-ומתן פוליטי וצבאי שלנו עמדנו לא פעם במצב, שנדמה היה כי הכל אבוד, ולא פעם עמדנו גם במצב שנדמה היה כי הרבה הושג, לא היה ממש כשנדמה היה שהושג הרבה, ואין להתיאש בשעה שנדמה שהכל אבוד. בנדודים העבריים הקודמים עמדנו זמן רב במשא-ומתן ממושך על הקמת דיביויה. מה שהשגנו או על ידי הקמת בטליונים יהודיים לא הספיק לנו. אמרנו: לא תתגלה היכולת הגנוזה בחייל היהודי, אם לא ילכדו אותו לחשיבה צבאית בעלת-ערך. וביקשנו ותבענו: דיביויה. וכבר הניעתנו השמועה שבלונדון נתמנה נגד יהודי לדיביויה. ובסופו של דבר, את הדיביויה לא קיבלנו והנדודים העבריים פוזרו בחוזק יד. וגם במלחמה זאת היו רגעים, שנדמה היה שכבר השגנו משהו חשוב, ונהרפנו חזרה. מן היום הראשון של המלחמה, מן המשא-ומתן הראשון של וייצמן-צימברליין, ועד תשובת לורד מוזין בבית-הלורדים — קיבלנו תשובות שליליות, ובכל זאת השגנו עתה משהו. השגנו דבר, אשר לו שאלנו עליו את הנציב העליון לפני שבוע, עלול היה לומר, שהוא מקוה כי דבר זה לא יבוא; ולו שאלנו את ראש הסוכנות בארץ — ספק אם היה אומר שהוא מקוה לו כי יבוא.

מבאן אתה למד: אין להרפות. מכסימום של התמדה ועקשנות מצדנו יכול אולי להביא תוצאות. אין בטחון בהישגים שלנו — הם עלולים להיות בכל רגע בטלים ומבוטלים. אין הם חלויים רק בנו בלבד, אבל אינם אפשריים כלעדינו, בלעדי התמדתנו וקשיות-ערפנו. ומה שהשגנו אינו צריך להיות הישג אחרון, לא נרע להעריך נכונה את ההישג הזה של נדודים יהודים בתוך רגימנט ארצישראלי, אלא אם נזכור ונרגיש עד מה מצבו הפוליטי של העם היהודי בעולם במלחמה זו שונה לרעה ממה שהיה במלחמה הקודמת, אם נזכור שהדבר הושג לאחר שלא רצו לשמוע עלינו ולא רצו לדעת אותנו, לאחר התעלמות במשך קרוב לשלוש שנים — התעלמות מכוונת ומחושבת. על חשבון מי נזקף את ההישג הזה? נחזיק טובה למה שעשו ידידינו בלונדון ובניו-יורק, נחזיק טובה למה שעשו גם ידידינו הנאמנים שלא מבני-עמנו. נכיר בעבודה ללא-לאות שעשו אנשי הסוכנות בירושלים. אילמלא היה קיים החייל היהודי — לא היה ההישג הזה אפשרי. הוא בא בכוחו ובמאמציו של החייל היהודי.

אכן הגורם המכריע בנורלו של החייל היהודי הוא החייל היהודי עצמו. ונדמה לי, שמבחינת המדיניות היהודית לא חפס עדיין החייל היהודי את תפקידו. ודאי יכול החייל לומר: אני עושה את שלי, אני הולך לצבא, ממלא פקודות, ומה לך עוד? ייתכן שבשביל כל חייל אחר בעולם הרי זה מספיק. הן לשנות את האיסטרטגיה של רוזבלט וצירציל וסמלין אין בידנו. ובכל העולם מקובל שחייל חייב לא לחשוב, כי אם לציית. אבל גם בענין זה אין אנחנו ככל הנויים. יש לנו כבר מסורת של הגדודים העבריים, שהעיון לחשוב ולא תמיד ראו אפשרות לציית. הם ראו עצמם לא רק ממלאי פקודות אלא אף נושאי המדיניות היהודית באותה תקופה. ואני נוטה לחשוב, כי כבר מעין זה צריך שיחזור גם עכשיו. אינני מעונין חלילה להסית את החיילים באוכלוסיה הציבילית, אלא מאמין אני בעומק לבי, כי הציונות נקוקה עכשיו לכך, שהחייל היהודי לא יהיה חייל בצבא הבריטי, כי אם יראה עצמו חייל בצבא האומה העברית. ובתורת כוהן יקבל על עצמו גם חובות וגם זכויות שחייל בדרך כלל אינו מקבל ואינו תובע אותם לעצמו. — — —

וכשאנו מביטים עתה על סביבותינו ומחפשים נושא של מלחמת הציונות, נושא שלא יהיה נרתע מקשיייהמלחמה — איננו מוצאים אלא את הישוב היהודי בארץ. ואני אומר זאת בלי כל רצון להגזים בערכנו, ומתוך הכרה שהישוב כשלעצמו אינו כלום אם אין מאחוריו עם יהודי. אלא שזהו השבט היחיד היום, שהוא גם בן-חורין ואינו אנוס להחביא את קולו, ויש לו כמה אפשרויות עשירה, ויש לו הוויה יהודית וחינוך פוליטי ציוני, ונסיון של עשרות שנות-היאבקות על עצמאות יהודית. והחיילים היהודיים והיחידות היהודיות כמו שהן עכשיו, על מעלותיהם וחסרונותיהם, הרי הם התמצית של כוח לוחם יהודי. רחוק אני מלומר: אתם ואפכם עוד. ודאי שאינני מקל ראש בתפקידי הבינים וההיאבקות שמחוץ למסגרת הצבא. אבל בכס רוכזו ברגע זה הכוח הלוחם הגדול ביותר שבישוב. אתם נתבעתם ונעניתם. והרי זה מבחן-מה. מובן יש כל מיני מבחנים. לפי האנדה, היה כריזוכבא כוחן את חייליו בקיצוץ אצבעות או בעקירת אילנות אנב דהרה על סוסים, ההתנייכות לגדודים העבריים איננה תובעת היום מבחן כזה. ומבחינה אינדובידואלית, יתכן שהיו לאנשים בארץ מבחנים אידאיים קשים יותר מאשר ללבוש מדים, ואף-על-פי-כן צריך לומר, כי במצב זה של הישוב, באותם המושגים ששלטו בישוב בשלוש השנים האלה — גם בחלקים הטובים שבו לא היתה הבנה למעמדנו במלחמה הזאת, לא היתה אמונה בערך החייל היהודי — מהווה החייל היהודי חטיבה מיוחדת, הממלאה לא רק את תפקודה הצבאי, כי אם גם שליחות ציבורית חשובה.

בכינוס המתנדבים הראשון אמרתי לחיילים: קחו את הגיוס בידכם, רק לחיילים יש הכוח להפוך את הגיוס לתנועה ממש. מאו התקדמו הדברים במידת-מה, אך לא במידה שתניח את הדעת, יודע אני שהחיילים כאילו התעייפו מדיבורים על גיוס. זה מזכיר לי מה שהיו אומרים לפני הרבה שנים: למה צריכים פועלים לדאוג לעליה? — עליהם לסדר את עניני העבודה שלהם? אבל כשם שהפועל אי-אפשר לו שלא יהיה חושב על עלייה, כך לא ייתכן — כל עוד יש את מי לגייס בארץ —

שתתקיים פגישה של חיילים, ושלא תטפל בניום. כל כמה שהחייל כואב את כאב העוובה בישוב, כל כמה שיהיה רואן את דאנות עתידו הפרטי - הדאנה הנדולה ביותר לחייל, כחייל עכרף היא הדאנה להגשמת הניום. היא קודמת לשאר, מפני שעל-ידי ההתגייסות יקום הכוח, אשר ישנה ויתקן את השאר. לפיכך אנו חוזרים וחוזרים אל ענין הניום. וכל כמה שהחיילים יכולים לגייס מקרבם כוחות למען הניום - עליהם לעשותו. ולא מפני שאנחנו רוצים, שהמלחמה תארך עוד הרבה. כל יום של מלחמה הוא בשבילנו אכרן של אלפים ורכבות, אבל לא בדינו לקצר את המלחמה. איננו יודעים מתי יהיה קצה. וכל עוד יש בדינו להנביר את כוח היהודים, במדים ובנשק - איננו רשאים לחדול. שום גורם עולמי איננו מבטיח לנו שיתחשבו בנו. אבל אין עם קובע לעצמו אוריינטציה על כלייה והשמדה. אין עם מתפרק מדאנותיו בגלל תקווה למגיפה או להתפרצות אש מבטן האדמה שתשים קץ לצרותיו. גורמי הכליה מרובים, אך תפקידנו הוא להיאחו בכל הגורמים החיוביים, שניתן לנו להאחו בהם, בפנים ובחוץ. ומותר לנו לחשוב, שעוד תמשהדעשר אלף יהודים במדים וברוכים לא יהיו בשבילנו מחוסרי משקל. מאלף הרבר: אותן התקוות שתלו בגדודים העבריים במלחמה הקודמת לא נתקיימו, אבל תקוות אחרות שלא תלו בהם - נתקיימו. הבנינים הפוליטיים שעליהם בנו את הגדוד התפוררו. אבל מבחינות אחרות - מבחינת ניכוש ציוני-מדיני, מבחינת ההתגוננות בארץ, מבחינת הרמת קרנו של העובד העברי - עשה הגדוד שליחות.

אינני יודע מה יהיה חשבונם של הגדודים העבריים על כף המאזנים של המדיניות העולמית, כיצד יעריכו אותם ומה יתנו לנו תמורתם. חשבון ראשון של הגדודים היהודיים הוא לא לפי מה שיעריכו אותם מחר, אם ירצו להודות בערכם או לא ירצו. עם, הכותב את ספר חייו, עניינו לראות שההווה שלו לא יבייש אותו. ושאת השנסה האפשרית לא יחמיץ.

עלינו להרבות ככל האפשר את הגרעינים של כוח יהודי ולחשל את עצמתם הפנימית. — — —

לפני למעלה משנה, בטרם הכינוס הראשון אמרתי לאנשים מן המוסדות, שלדעתי צריכות הקרנות הלאומיות להתכונן מעכשיו לטיפול בישוב חיילים אחרי המלחמה, ולהודיע על כך. לא התכוונתי, שיתווסף עוד סעיף בספרות התעמולה של הקרנות. חפצתי שתהיה הרגשה גם אצל החיילים וגם בקרב הישוב כולו, שאין להפקיר בשום אופן את החייל לאחר המלחמה ושחובתנו להבטיח לכל החיילים המסוגלים לחיים פרודוקטיביים אפשרות כניסה למעגל העבודה של הארץ. ענין זה כשלעצמו מצריך תכנית התישבותית גדולה והיא לא תיעשה באפס-יד ובאפס-התעוררות. אין לקוות שהמוקרות, שטרדותיהם מרובות, ימצאו בקרבם את הכוח לבצע אותה. אם לא יקום כוח ציבורי אשר יתמסר לכך בלב ונפש. ומנין יקום כוח אם לא מתוך הארגון של החיילים! — — —

אלפים רבים של חיילים יהודיים בהתארגנם יהיו ממילא נרעין של כוח. הסתהרות עממית בעלת אופי ציוני ברור. אני שומע שיש חששות: מי יודע מה יהיה

שיבו של איגוד! כאילו ההרכב האנושי של האיגוד איננו אומר מה יהי שיבו. אכן, כל יציאה מחוג צר להיקף גדול יותר אינה דבר קל. המעבר מן "השומר" אל הנדוד, לא היה קל. המעבר מן "השומר" אל ההגנה העממית— היה בשעתו פרוצם כואב, ולא חסרו חששות. וההתניינות של עכשיו — האין היא מרחיבה את המעגל של ההתגוננות העממית במידה, שלא היתה כמוה? אינני חסיד של דיבורים על מה שיעשה בהנע האחרון. אך צריך שתהיה לכל חייל יהודי הרגשה, שיכול לבוא הרגע, אשר בו יכריעו לא המושגים הצבאיים המקובלים. צורך הרגע יכתיב מה לעשות. וצריך שכל הנסיון הצבאי והארגוני שהחייל העברי רכש לו בשנות שירותו — לא ילך לאיבוד בחיים שלאחר-כך.

ועוד תפקיד אחד, אשר לא קל להגדירו, ואף הוא שמור לאיגוד החיילים: לא לגבי כוחות חוץ ומאורעות חוץ, כי אם לגבי הישוב והציונות. הציונות מתחבמת כל ימיה בשאלה אחת: כיצד יוצרים אומה מאוחדת מתוך עם מפורד, (מפורד לפי נטיותיו ומחוסר מסגרת ממלכתית), שכולו שבטים-שבטים, ובתוך עולם המרסק אותנו ומעמיק בנו הבדלים ופירודים. הציונות אולי הצליחה לפתור שאלה זו מבחינה איכותית, אך לא מבחינה כמותית, באשר היא עצמה, כתנועה מאורגנת, אינה אלא מיעוט בעם. היא גם לא הצליחה לפתור את השאלה לגבי הישוב. כל הנסיונות שנעשו לארגן את הישוב נתקלו בכוחות צנטריפוגליים חזקים, שמלאכתם תמיד קלה יותר, וגם אותו כוח יחירי בציונות, אשר הבין יותר מאחרים את ערך הליכוד הציוני, ונילה יותר מאחרים כשרון להנשימו — גם דרכו לאיחוד ורועה מוקשים, עד שהדבר עלול להביא לידי יאוש. כל עוד איננו מתייאשים מן הציונות אין אנו פטורים מחיפוש דרכי איחוד. כי הציונות לא תתגשם עלי-ידי עם מפורד, לא תתגשם עלי-ידי מלחמת אזרחים, לא תתגשם עלי-ידי טיפוח איבה, ענין שהישוב מועסק בו שנים על שנים. כל עוד אדם אינו מתייאש מהציונות — אין הוא פטור מלחפש, בתוך כל מסגרת חיים שהוא נמצא בה, כיצד להביא לידי מכסימום של כוח, ומכסימום של כוח אינו אפשרי בלי מכסימום של איחוד. — — —

"הארגון" הקיים, חוץ מעצם שליחותו, — ערכו הגדול הוא בזה, שקבע את הכלל הגדול, שהגנת הישוב אינה ענין של מעמד או מפלגה ושיצר מסגרת לאומית, המכילה בני אדם שנמנים על מעמדות שונים, נתונים במצבים סוציאליים שונים, ומשתייכים למפלגות פוליטיות שונות, וידע ליצור לכל אלה אפשרות מסויימת של חיים בצוותא. וכך צריך שיהיה איגוד החיילים היהודיים. כשאנשים נמצאים יחד בחיי מחנה, באימונים, בחזיונות — נוצרת חבירות ממין מיוחד, העולה על החבירות המצויה בשוק. כשם שבתנועת העבודה האמנו, כי ההוויה של חיי עבודה היא גם מאחדת — כך אני נוטה להאמין שיש בחיי צבא משהו המצמיח סולידריות — סולידריות מיוחדת במינה, העלולה להתגבר על כמה מחיצות, ולשמש גורם של אחווה אנושית ועמידה יחד במערכות באות.

אינני נמצא, לצערי, בתוך היחידות, ואינני יודע באיזו מידה מאשרת המציאות של היחידות את הדברים האלה. אפשר אני משלה את עצמי בתקוה, שהיחידות

היהודיות יכולות להוות מין כור מצרף, מלכד ומעלה אנשים - כמו שהיו בשעתם הגדודים העבריים, פרודוד רבי-ערך לימים באים. הייתי רוצה להאמין שגם בגדודים של עכשיו ישנה אפשרות כזאת. אבל ברור, שאפשרויות בלבד, בלי נושאים, בלי מאמינים המרנישים בהכרח הדבר, בלי נושאים הנפגשים מעברים שונים ונותנים יד איש לרעהו - אינן מצמיחות דבר. חבירות חיילית, כמו כל חבירות אחרת, יכולה להשאר דבר פרימיטיבי ודל וחסר-תנופה. דרושים נושאי-רעיונות וגם כלים - כלים המותאמים במיוחד לתקופה של עכשיו ולחייל של עכשיו. כל זה עושה בעיני את איגוד החיילים לצורך חשוב של תנועת ההתנדבות. - - -

נשמעה כאן תביעה מהמוסדות לנבי דברים שבדמות היחידות. אל יהיו תביעות אלה קלות בעינינו. אדם היושב במוסד ומנהל משא ומתן מדיני - עם כל נאמנותו ועם כל היותו חדור אותם המושגים שיש לנו - אפשר שלא ירניש אותו עלבון וקיפוח. שמרניש האדם בכשרו. הרבה ציונים טובים באירופה הבינו לכאורה את רעיון העבודה העברית לעמקו. אבל נושאי מלחמת העבודה העברית היו לא אותם הציונים הטובים, כי אם הפועל העברי. הוא שנפגש יום-יום עם העיקר ועמד בענין זה בהיאבקות בלתי-פוסקת גם עם ירדיו בציונות, שסוף-סוף נענו לו ותמכו בידיו. וכך גם בנוגע לתביעות הלאומיות של צבא יהודי - סמל, שפת-פיקוד. שום באי-כוח פוליטי אינו יכול לחיות את הדבר כמו שתי יום-יום החייל כתוך גדרו. משום כך דרוש לחץ - לטובת הענין ולטובת ביאות-הכוח שלנו, למען הפרוטה, למען חוק ידיה. כל מה שנציגותנו נמצאת יותר תחת לחץ ירדותי של חברים נאבקים - היא יכולה לפעול יותר ואולי גם משיגה יותר. ולפיכך; כשם שהגיוס זקוק לכם, כך גם הגנת הדמות הלאומית של הגדודים זקוקה לכם. ולפיכך עליכם לראות בהקמת מסגרת ארגונית של החיילים ענין שלכם. מסגרת זו תהיה אולי צנועה מאד. אבל היא צריכה להיבנות באופן שבבוא השעה יוכל הכוח הגנוז שבה להתגלות.

(מדברים בכינוס חיילים ב-16 באוגוסט 1942)

## גבורת-ישראל

כל תורה שאין לה בית-אב אינה תורה - סברו חכמים. ובלשון ימינו: כל תרבות שאין לה בית-אב אינה תרבות. אף תנועת-עם, אם אינה כקצף על פני מים, אינה אסופית, והיא שואלת לבית-אביה. דע מאין באת ולאן אתה הולך? אינו בלבד תורת-מוסר, אלא צורך איתן. צורך הוא לנו לתתור לשרשי היותנו, לשאול למקורותינו. וגם באין עונה - לא נחדל לשאול.

מה מעט אנו יודעים על עברנו. עם אבדן החירות המדינית אבדה גם חירותה של ההיסטוריוגרפיה היהודית. שום שלטון לא שיפח את זכרוננו ההיסטורי. אדרבה, כמעט כל שלטון מחק, שרף, התריב, דן לכליה. עינינו הרואות עתה מה מלחמות, נירושים וגזירות עושים לנכסי-תרבות. והללו הלא היו מנת גורלנו תמיד, ושנות



השלוה לא היו אלא הפסקות קטנות. כל הליכה מגולה אל גולה השמידה את נושאי הזכרון הלאומי. עקרה מסורות היסטוריות, הפרידה משפחות, ניתקה קשרים, החריבה נכסי-חומר ונכסי-רוח. מה יודעים יחומי-פרעות על מה שקדם להם? מה נשמר ממסורת-משפחה אצל ילדי פליטים? ומה רבים האוצרות אשר צללו בנשיה עם האברים שנכרתו מגוף ישראל? ויש רק להתפלא על כך שניצל מה-שניצל ושנשתמר מה שנשתמר.

גדול כוחה של שכחה והשכחה בהיסטוריה העברית. הרבה שמדות עושים, הרבה מוקד עושה, הרבה מורא-עריצים עושה, והרבה נורל-מנוצחים עושה. ומה שלא השיגה זרועה הארוכה של הצנזורה החיצונית הדביקה הצנזורה הפנימית. האם הניעה אלינו שורה אחת מספרות הקנאים? גילויי הנבורה העברית שלא זכו לנצחון נדונו למחיקה. נורל-מנוצחים! יכול היה ילד יהודי להנות בשמשון ובנדעון, בדוד ובנבוריו, בנבורות שב-ספר הישר, אך אפילו נכורת החשמונאים המתקוממים לא זכתה להאצר ולהשמר כספר עברי מקורי וזכרה נצטמצם בשמועות מקושעות ונתנלגל בנם פך השמן. וכל נבורה שלאחר החורבן, כל נסיון לפרוק שעבוד-גלויות, כל הקרבנות העצומים של לוחמים עוי-נפש שלא השלימו עם מלכות-הזרון - נדחו מן הזכרון, צומקו כמעשיות מטושטשות ובניבים סתומים, ונגזזו כפרחים מיובשים בקפלי אנדה והלכה.

ורק עם בשורת הציונות האיר, אור חדש על הנבורה היהודית המנוצחת והנידחת. בני מצדה השכוחים נגאלו משפת-לועז, ר' עקיבא נגלה אלינו לא רק כזקן ויושב בישיבה כ-יאם כנביא-המרד, וכר-כוכבא חזר והיה בהכרת-העם לבר-כוכבא. רמיוות-הענקים של ר' עקיבא ובר-כוכבא (החפשים מן הניגודים שבין ר' יוחנן בן זכאי והקנאים) מסמלות את שני האפיקים של הנבורה הישראלית שלאחר החורבן - נבורת הרוח המקודשת ונבורת הזרוע הנידחת - שורמו עתים במאוחר, עתים במפורד. ואם מולם בעיני בני-עמם היה שונה, מולם לתוכו של דבר היה אחד. הנם של חנניה מישאל ועזריה לא נתרש לבני בניהם מקדשי השם, המוציאים נשמתם ב-אחד, המתרוננים על המוקד והמעבירים את החלף על צואר בניהם שלא להצחן בצנתתם. ונצחונות בדומה לשל החשמונאים לא עלו בחלקם של אנשי-מצדה, של שמעיה ואחיה, של בר-כוכבא ושל שאר המורדים אשר קמו לישראל, בארץ ובסביבותיה. בזה אתר זה, במשך מאות שנים לאתר החורבן. אור הנבורה המנוצחת זרוע על דמותם של החשמונאים: נבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וממאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים. היש לך המנון-נצחון גדול מזה? הוד טרני של נבורה מנוצחת עוטה את בני-מצדה: אנחנו היינו הראשונים להרים יד בהם (ברומאים). ואנחנו נשארנו האחרונים להלחם אתם - גלוי וידוע לפנינו כי מחר יבא אידנו, אך הרשות נתונה לנו לבחור מות נבורים - תמותנה נא נשינו בטרם נטמאו, ימותו נא בנינו בטרם טעמו טעם עבדות.

זה גורלה של הנבורה היהודית מאחר החורבן. לתוכו של דבר אין הברל בין גורל המורדים בגליל לגורל מניני טולטשין, העומדים כנגד מחמר והמתכצרים בפני נושאי-

הצלב, המתמדים ברחבי האימפריה הרומאית והנותנים נפשם על אמונתם. כאלה כן  
אלה דינם נקתם מלכתחילה. גבורתם כולה טרניות. ולא כטרניות של שמשון  
ושאול, שגם בנפילתם רשאים הם להתנחם כי נצחונם לא ירחק. הגבורה העברית  
מאז החורבן היא הגבורה ללא סיכויי נצחון. גבורת-מאמינים אשר אלהים הסתיר  
פנים מהם, והם באמונתם ובנאמנותם עומדים. גבורת-מעונים, היודעים מה צפוי להם  
בדו-קרב עם רבים וטמאים ורשעים, והם הולכים לקראתו. גבורת עס-איוב, אשר  
גם בריבו עם אל, כל מעיניו פנימה: לכל היות מנוצח בחדרי-הלב, ולא לפשוע במצפון.  
התפילה המיוחדת לקידוש השם (ישנה תפילה כזאת) אינה מבקשת מפלט והצלה ואף  
לא הקלת-יסורים, כי אם קדושה וטהרה וכוח לעמוד בנסיון: "אתה יודע מצפון לבין".  
הגבורה העברית שלאחר החורבן לא זכתה אלא לגמול אחד: להיות שלמה  
עם עצמה. גבורה ללא חשבונות, גבורה ללא שכר בהאי עלמא. גבורה מתוך הכרח  
פנימי בלבד, ומחמת נורלה הפרטי יש עליה תמיד עוררין. עלילות אויבים (אל  
נהיה כפויי טובה: אנכי שנתם הצילו מחשכה כמה שמות דחויים מחולדותינו. וגם  
נילו עד מה הפרידו מוררי ישראל את מכניעיהם) ובזו נאורים (שראו את אחיהם  
דורסים ואונסים ואת אחינו מורסים נפשם בכפם, ומשכו בכחפיהם. למראה ה"שירוק"  
היהודי) - היו מנת חלקם בעולם הנכרי. חכמת המסכן בזויה, וגבורת המעונה מה  
תואר לה ומה הדר?

ואם זר לא יבין לעצמת הכוח הננו בגבורה היהודית המנוצחת, אין גם יהודים  
מכירים בה. מה כצע בגבורה שאינה מנצחת, והרי גם נצחונותיה הזעירים אינם אלא  
לרנע-קט ואין בהם למנוע את השנאה המשתוללת? - שואלת הפכחות היהודית,  
מאז ימי הקנאים ועד ההגנה העצמית בימינו. עם גבורה שאינה מנצחת ממצים את  
עומק הדין. אין סולחים לה כל דבר, אם עוד יש סופר את נאדנו, אין צורך בצרור החיים  
את גבורתנו. אולם גבורת-ישראל צרורה בצרור החיים של האומה. וגם כשאינה רשומה  
בספרים היא חרותה במעמקי הנפש. יסוד הגבורה הוא עצם מעצמו של סוד הקיום  
הישראלי. אין לחיות את חיי ישראל, בין דתות תוקפות, בין מלכויות מתנצחות, בין  
מעמדות יריבים, בתוך מהפכות, תמיד במלחעות-הסכנה, מבלי גבורה. אלמלא גבורה  
קשת-עורף זו כלום היה בנו הכוח לצפות לנצחון ביום מן הימים? מערי-הקנאים,  
אשר "מעניהם התחכמו להביא עליהם כל מיני יסורים נוראים, וקרעו את בשרם  
לגזרים, בדרשם מהם רק אחת, כי יודו במו פיהם אשר הם, מקבלים עליהם עול  
מלכות הקיסר". ומהם לא נכנע אף אחד לכטא בשפתיו כי הקיסר אדון לוי ועד  
נוער הקנאים של ימינו, השומר על הנחלת העברית כמחתרת ובשבי - פתילת אחת  
היא, אשר איננה אוכלת. ואם יש ערובה - בה ערובתנו.

והלב שואל: מה גורל נשקף לגבורה העברית עם חידוש חיי מולדת? הנוכה  
כאן לחידוש הגבורה החשמונאית, אשר גמולה לא רק במצפונה, כי אם גם בנצחונה?  
"מדור לדור לא נשפך טהור מדם חורשי תל-חי". אך לא כמורדים-נואשים  
ולא כמטורפים-אינקוויזיציה מתים בארץ חורשים ומגינים. תונת מותם היא תונת שאול ויונתן  
אשר יסדו את חירות ישראל. בחייהם וגם במותם הם אומרים לנו: נחמו נחמו עמי.

# חולדה - תרפ"ט

(במלאת 15 שנה להגנתה)

## המקום ותנאיו

אדמת חולדה העברית נרכשה בשנת 1905. השטח שנגאל הגיע ל-2000 דונם. ביזמת המשרד הא"י ביפו ובהנהלתו של ד"ר רופין ניטע שם ב-1908 יער הזיתים - "יער הרצל". בשנת 1909 הוקם ביער הצעיר הבנין הנקרא "בית-הרצל", ובריכת-המים. בשנה שלאחריה הפכה חולדה ל"חווה חקלאית", ונקדחה בה באר. ימי המלחמה ומכת הארבה כמעט שהחריבו את כל ההתחלות. עם סיום המלחמה נוסד במקום מושב-עובדים, וחודשו עבודות היעור ועיבוד השדות. השנים הבאות היו שנות הרחבת היער, שמעתה ניטעו בו בעיקר עצי אורן, ברוש וקאוורינו.

בשנת 1925 באה לחולדה קב' הכשרה חדשה, שנקראה "קב' פרוסקורוב". לזכר קרבנות הפרעות בעיר זו שבאוקראינה. ב-1928 נרכש בסביבה ע"י קק"ל שטח נוסף של 850 דונם ונמסר לרשותה של חולדה. פרצו מאורעות אב תרפ"ט, ואחרי הגנת-גבורה, נאלצו 34 מגיניה לעזבה בלחץ הצבא.

## מים

חולדה היא אחת המקומות הטיפוסיים בארץ הסובלים מחוסר מים. הבאר העמוקה (181 מ') שנקדחה בשנת 1910, לא פתרה את הבעיה בגלל הקלקולים התכופים במשאבה וכן בגלל כמות הגפרית הרבה שנתגלתה במים. תושבי חולדה הוסיפו איפוא להשתמש במי הבאר הערבית, המשותפת להם ולחולדה הערבית, או במי גשמים.

## הסביבה

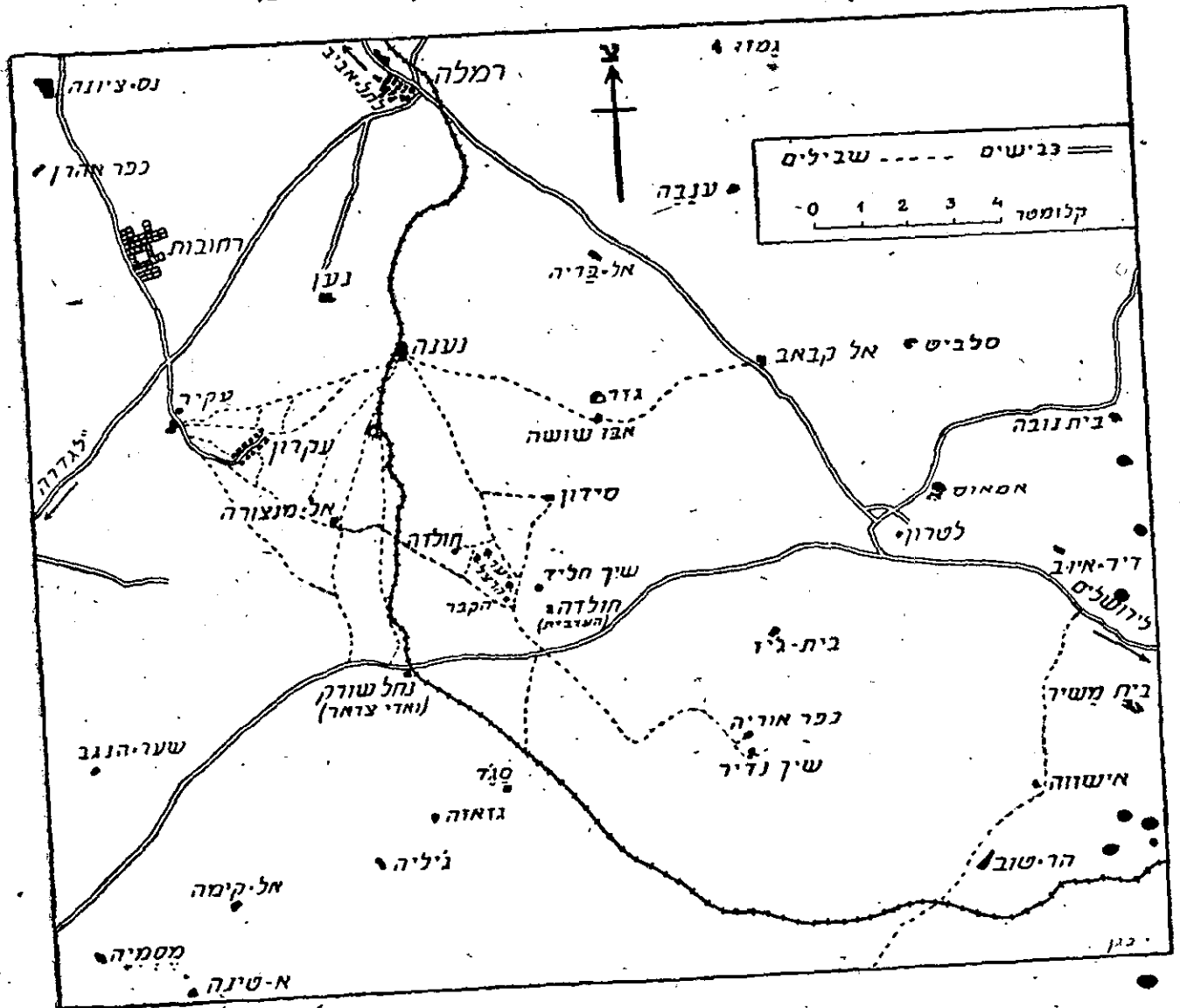
חולדה הישנה \* שוכנת צפונית למסילת-הברזל ת"א-ירושלים, כ-4 ק"מ בקו-אוויר מתחנת נחל-שורק (ואדי צראר). מצד מזרח, צפון ודרום מוקפת חולדה רק ישובים ערביים. הישוב העברי הקרוב ביותר - עקרון, נמצא במרחק 6 ק"מ לצד מערב, ובמרחק 10 ק"מ לצפון-מערב - נען. אך גם בין אלה לבין חולדה חוצצים שטחים לא-יהודיים. אף מאחת הנקודות האלו אי-אפשר להתקשר עם חולדה הישנה באיתות-ראיה.

הכפרים הערביים הסובבים את חולדה הם: מצפון - ס'דון (מרחק 3.5 ק"מ), אבו-שושה (5 ק"מ) ונענה (5 ק"מ); מע'מע'צפ' - מנצורה (5 ק"מ), על הדרך לעקרון; מדרום - גזאזה (7 ק"מ), ואינדיבה (10 ק"מ); ממזרח - חולדה הערבית (2 ק"מ), דיר מוחסין (5 ק"מ). בדרך לעקרון חנה גם שבת בידוי סטריה.

\* ראה מפה מעבר לדרך. חולדה הישנה מקומה ליר הציון "הקבר".

## הקשר

כל קשר כביש לא היה אל חולדה. בימי הקיץ השתמשו בדרכי-שדה מלאי-חריצים זואדיות, ורק אחרי טלטולים קשים של שעה ויותר אפשר היה להגיע לאחת הנקודות היהודיות. - שממנה יש קשר לישוב.



המרחקים מחולדה למקומות שונים בסביבה הם: לעקרן - 6 ק"מ; לנען 10 ק"מ; לרחובות - 14 ק"מ; ללטרון (נקודת חיבור עם כביש ירושלים-ת"א) - 13 ק"מ; לרמלה - 14 ק"מ; למסמיה (נקודת חיבור עם כביש רחובות-ראל"צ-ת"א) - 15 ק"מ; המרחק לת"א הוא כ-40 ק"מ; לירושלים - 40 ק"מ; לתחנת נחל-שורק (ואדי צ'אר) - 7 ק"מ; לכפר-מנחם - 12 ק"מ; לכפר-אוריה - 8 ק"מ.

## יחסי שכנים

בדרך כלל היו היחסים עם תושבי הכפרים השכנים תקינים למדי, וכן עם הבידוים משבט סטריה. ההסתה האגטי-יהודית, שהתנהלה ע"י התורכים בשנות המלחמה הקודמת, לא הביאה בזמנו לידי פגיעות. אך כבר בשנת 1917.

כשהמושל הבריטי ביקר בחולדה הערבית, התאוננו הערבים בפניו על התישבות היהודית.

המושל שאל: "כמה זמן נמצאים אתם בסביבה זו?"  
הערבים השיבו: "מימות עולם, ודאי 1000 שנים".

– "וכמה זמן נמצאים שם היהודים?"

– "לכל היותר 10 שנים" – ענו הערבים.

– "ומדוע לא נטעתם אף עץ אחד במשך 1000 שנים – שאל המושל, –

ואילו היהודים כבר הספיקו במשך 10 שנים בלבד לנטוע יער שלם?" ולא ידעו מה להשיב לו.

אך, כאמור, עד שנת 1929 היו היחסים בדרך כלל תקינים. בני חולדה היהודית עבדו בעבודות מסוימות אצל האפנדים בסביבה, והכפריים נעזרו בעצותיהם.

ואכן יש לציין, כי במאורעות אב 1929 היה רובו של ההמון התוקף שלא מבני הסביבה הקרובה.

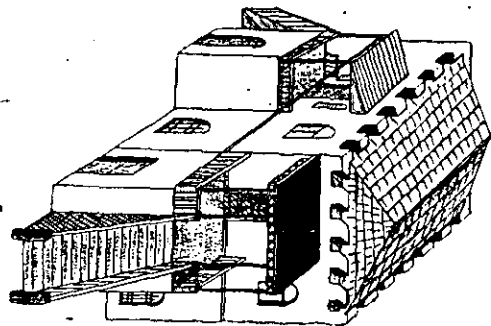
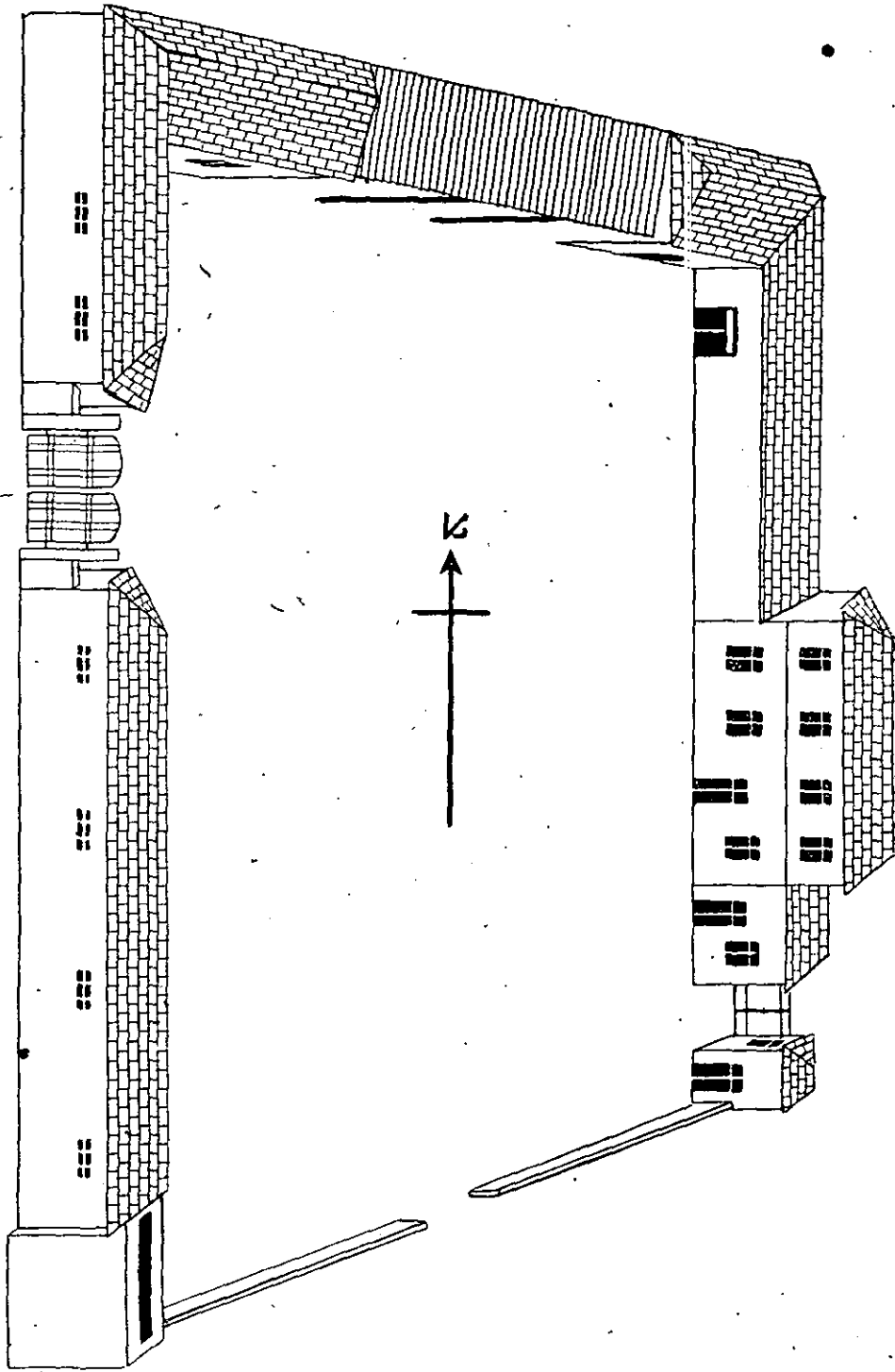
### מבנה הנקודה ב-1929

- חצר חולדה (רוחבה 55 מ' ואורכה 66 מ') משתרעת צפונית ליער-הרצל, בקצהו של היער, מוקפת משלושה רוחות (מערב, מצפון ומזרח).
- חומה ששימשה גם כקיר לבניני המשק השונים, שהיו עומדים ערוכים סביב החצר\*, ואילו הצלע הדרומית, אל מול הבית, גודרה בקלונסאות-עץ ופשפש במרכזה. שער ברזל גדול היה באמצע הקיר המערבי. לדרומו של השער היו האורווה ובריכת-המים, ולצפונו סככת הטרקטורים. בקיר הצפוני היו חדרי דירה וסככה למכונות ומחסן. לאורך הקיר המזרחי היו הרפת, בנין בן שתי קומות (ששימש מחסן תבואה וחדרי דירה), מחלבה ובפנה הדרומית שער ברזל שני ומכבסה. הבית, בן קומותים ומרפסת מקורה, עמד במרחק 17 מט' מן החצר בתוך החורשה ללא כל גידור או משוכת-תיל סביבו. הכניסות לבית היו אל מול החצר, כניסה אחת לקומה התחתונה, וכניסה שניה, גם היא חיצונית, לקומה העליונה. אל קומת הקרקע יורדים ב-6-8 מדרגות. ואילו לקומה העליונה מוליכות 15 מדרגות. כדי לאפשר מעבר מקומה לקומה נוקב בתיקרת חדר-הכניסה חור, שאליו הסמיכו סולם-עץ.

חדרי כל קומה מפולשים ע"י דלתות מחדר לחדר. חלונות הבית משקיפים לכל הרוחות. עומקו של אדן החלון, המרוצף במרצפות ומשופע מעט פנימה, הוא כ-40-50 ס"מ (כעובי הקיר). חלונות קומת הקרקע היו מסורגים בשבכת מוטות-ברזל עבים, וכלפי חוץ היו בגובה פני הקרקע. אדני-החלון בשתי הקומות שימשו משען נוח לרובים במצב עמידה.

אספקת מים זורמים לבנין לא היתה, והיו צריכים להביאם מן הבריכה שבחצר.

\* ברומה לחצר תל-חי.



# הגנת חולדה

(מפי יעקב אברמסון, מסקד הגנת חולדה בתרפ"ט)

— — — כשהגיעו לת"א ידיעות על התקפות במקומות שונים בארץ\*\* נתכנסנו יחד, צעירי "השומר" שהיו אז בת"א, וחבריהם, והיינו מוכנים לצאת לכל מקום שעזרתנו תידרש בו. חברנו קריט, שעליו הוטל לחלק את החברים לתפקידים השונים, הודיעני שנתבעת עזרה לחולדה, ועלי לצאת שמה. פגשתי ברחוב באפרים צ'יו"ק, וכאשר שמע כי אנו יוצאים לחולדה, פנה אלי: "קח אותי אהך. אינני רוצה להשאר לשבת כאן במשק הפועלות אצל חנה (אחותו) בזמן כזה". שמחתי להצעתו ולקחתיו אתי.

יחד אתנו נסע ברוך דיאמנט, חבר חולדה, שהיה בת"א, ולשמע הנעשה תבע עזרה לנקודתו. הגענו לרחובות בשבת בבוקר וחקרנו לאפשרות המעבר דרך עקיר, כפר ערבי השוכן בדרך לחולדה. בישיבת גוש מושבות-הדרום, שנתכנסה אז, אמר לנו מ. ס.: "את עקיר אפשר יהיה לעבור בשקט. אך למה תסעו? אין בזה צורך". ואכן, את עקיר עברנו ללא הפרעות.

בחולדה מצאנו שני שוטרים-רוכבים ערבים, שבאו כאילו להגן על המקום. אחרי סיור במקום כינסנו אחה"צ ישיבה של האחראים והפעילים, כדי לברר מה הן האפשרויות להגנת המקום. הוברר לנו, כי רק 5-6 מבין האנשים יודעים להחזיק בנשק. במקום היה מזמן ארגון-נשק, שלפי ההוראות אסור היה לפתוח אותו אלא ברגע האחרון.

בחולדה מצאנו עשרים וכמה איש, בהם שתי נשים ושני ילדים. נהג המכונית שהביא אותנו, חזר יחידי לרחובות. שלחתי על ידו פתקה, ובה דרשתי עזרה באנשים. בינתיים התחלנו עוסקים בהכנת שקי-חול, ומעין חפירות, — במידה שניתן היה לעשות זאת בהעלם מעיני השוטרים, שלא היה לנו אמון בהם. הללו הודיעו לנו, שהחליטו לצאת לסיור — ואולי נתכוונו להסתלק מן המקום. עם חשכה נסעו. אז הוחלט להוציא את הכלים ולזיין את החברים. ליויתי את השוטרים, עד מחוץ לתחום, ואחר חזרתי למקום בו בדקו אפרים צ' ועוד חבר את הכלים. בעת הבדיקה נפלטה יריה מכלי שהיה טעון במקרה. הכדור עבר ע"י ראשו של אפרים. לשמע קול היריה חזרו השוטרים. יצאתי

\* קטעים מעתונות הימים ההם, המשלימים את התיאור, מובאים להלן בהערות שוליים במרכאות.  
\*\* כרוניקה של מאורעות אב תרפ"ט בדרום הארץ:

יום ו' (23.8) — אחרי התפלה במסגד התנפלות הפון על יהודים בירושלים. אחה"צ התנפלות על שכונות עבריות. בלילה — הותקפה והוחרבה הר-טוב.  
שבת — הטבח בחברון; הותקפה מוצא.  
מוצאי שבת — הותקף ונעזב כפר-אוריה.  
יום א' — נסיון ההתנפלות על תל-אביב; ההתקפה על באר-טוביה.  
יום ב' — ההתקפה על חולדה.

לקראתם, ואמרתי להם שהיריה באה לפי דעתי מן השדה בסביבה. הם הסתובבו עוד זמן-מה במקום, ואח"כ פנו לעבר השדות.  
עוד מימי המלחמה היו שמורים במקום מספר רימונים ורובים אנגלים. את הרובים צריך היה לפתוח בפטיש. החילונו לנקות אותם, וללמד את החברים להשתמש בהם, כי לא היתה לאנשי המקום שום ידיעה והכשרה. התחמושת במקום היתה רבה, ובמצב טוב. מציאות התחמושת בכמות גדולה סייעה מאוד לעמידתנו מול ההתקפה.

בחצות הלילה נגלתה לעינינו דליקה מכיוון כפר-אוריה. כשעתים אחרי חצות שמענו ממרחק לא רב צעקות אדם בעברית, שביקש לתת לו להכנס. היה זה בחור מכפר-אוריה, שבא לבקש עזרה. הוא סיפר, כי הערבים שרפו את הגורן,\* את הבתים הציתו, ואת התושבים על הנשים והילדים אסף לביתו המוכתר של שיך-נדיר. הבחור הצליח להגיע אלינו בעזרת ערבי אחד, שליווה אותו (בסודי-סודות). במצבנו לא יכולתי להיענות לו, והשארנו את הבחור אתנו. בערך ב-03.00-03.30 הגיעו במכונית 3 שוטרים ערבים מרמלה. שלחנו אתם שני אנשים: את הבחור מכפר-אוריה, שפנה לת"א לבקש עזרה להעכרת המשפחות, ואת ברוך דיאמנט מחולדה, כדי לבקש עזרה משני מקומות: מפלוגה נודדת שלפי חישובנו היתה בסביבה, ומתל-אביב. הדרך לתל-אביב היתה כבר מנותקת, וגם בסביבת החובות שרר כבר אי-שקט, והדרך לחולדה היתה בחזקת סכנה. אבל הידיעה הגיעה גם לת"א, וגם לפלוגה הנודדת. משני המקומות נענו ביום א' בבוקר, לאחר שנשלחו השניים לרחובות, (אחד מהם - הלאה, לתל-אביב), הגיעו 2 אוטובובילי-משא מרחובות בלויית כמה שוטרים יהודים שנסעו להוציא את אנשי כפר-אוריה. הם ביקשו מאתנו תגבורת לליווי, לא יכולנו למלא את בקשתם ונאלצנו לסרב. כשחזרו אחה"צ עם אנשי כפר-אוריה בדרכם לרחובות, שלחנו אתם את שתי הנשים ושני הילדים שהיו בחולדה, וכן שני חברים חולים.

ביום א' לפנות ערב באו מת"א ברכבת עשרה אנשים. בין אלה היה גם יהודה סנדלר\*\*, שהיה לנו לעזר רב, היה "השלישי" לפיקוד, ואחרי שנהרג אפרים, היה סגן-המפקד. ביום ראשון עם חשכה הגיעה לחולדה גם הפלוגה הנודדת, בה חברים ותיקים בשמירה-אריה אנרמסון, מנחם שטורמן, דב יפה ועוד. אתם חזר דיאמנט, ונצטרפו אליהם עוד גוטשל וכהן. הבאים היו מזוינים. באין ברירה לקחו ביד חזקה אוטובוס של "דרום-יהודה" ונהג בו סויאטיצקי מת"א. בעברם בעקיר, ניסו לעכבם\*\*\*. הם עברו את הכפר במהירות. בצאתם מן הכפר נתקלו בהתקהלות בגורן שבמוצא הכפר (ככיוון למנצורה).

\* הגורן שהיתה משותפת ליהודים ולערבים לא נשרפה.

\*\* נרצח ליד לונת, בעמק חולה, ב-1941.

\*\*\* בני עקיר ידועים כידידי היהודים ולא רצו להשמע למסיתים. הערבי שמנע את חברינו מעבור



ערבי קפץ ועלה על האוטו, ומנע את הנהג מלנהוג. מנחם שטורמן ניסה להדוף אותו, אך לא הצליח תחילה, עד שאיים עליו באקדוחו. כשעברו את הגורן נורו אתריהם מספר יריות. במנצורה, שבין עקיר וחולדה, מצאו את הדרך חסומה בשקי תבן ובמורגים. גם כאן הצליח הנהג לעבור בין כל המעצורים והתחתים ובשעה 6 וחצי אחרי הצהרים הגיעו לחולדה. בבואם לחולדה החלו לעזור בעריכת העמדות והתקנתן.

עתה, עם בוא התגבורת. נערכה תכנית-הגנה ארעית, בשלבים דלקמן:  
שלב א': האנשים יחולקו לשתי קבוצות. קבוצה אחת, בפיקודו של אפרים תפעל בחצר, וקבוצה שניה, בפיקודו של יעקב אברמסון תפעל בקצות החורשה מסביב לבית, בחפירות-מגן זויתיות עם תלי-חזה עשויים שקי-חול;  
שלב ב': בחצר ובבית. על קבוצת אברמסון לתפוס עמדות בבית בקומה העליונה ובאותו חלק המרפסת בו הונחו שקי חול, וקבוצת אפרים תשאר בחצר.

שלב ג': כשלב-אחרון-התבצרות בבית; קבוצתו של אפרים, שתיסוג מן החצר, תתרכזו ותפעל בקומת הקרקע, ושל אברמסון תוסיף לפעול מן הקומה השניה.

במשך יום א' היתה תנועה גדולה של ערבים אל כפר סידון, שמול חולדה, וממנו. מחוץ לכפר נראתה מעין ישיבה, כאילו של זקני הכפר. בלילה, אור ליום ב', שוב נראו הדליקות של כפר-אוריה. המשמרות בחולדה היו במקומותיהם, ונתחלפו כל 3-4 שעות. אותו לילה היו לנו 40-43 איש. נוסף על השמירה בעמדות, סבבו אנשי הנודדת בפטרולים. אותו לילה נעשה ע"י הערבים נסיון להצית את הגורן, אך השומרים הרגישו במתקרבים והניסו אותם ביריות. לפנות בוקר הוחלט, שהנודדים יחזרו לתפקידם בסניבת רחובות. בשעת שיחה אתם התלוצצו כולם, וכל אחד מהם הסביר, מדוע לא י"הרג: האחד התחתן, מנחם שטורמן הביא מגרמניה את אחות אשתו, ליעקב אברמסון - אשה וילדה, בשעת שיחה-קלה זו הפליט אפרים: "תראו, אני החשתי שבכולכם, ועלי הגורל".

בבוקר יום ב' עזבו הנודדים את חולדה ופנו לתחנת הרכבת של ואדי צראר (נחל שורק). אתם חזר לת"א גם טוביה הורביץ, מצעירי "השומר" לשעבר, שהביא את העשרה מת"א. לפני צאתם החלטנו, שלשם הטעיה - לבל יתקבל בסביבה רושם, כי עוזבים את המקום - יילוו עליהם מספר אנשים שיחזרו ותראה הסביבה שחוזרים למקום. דרשתי ע"י היוצאים, שישלחו לנו עזרה נוספת באנשים מאומנים. הוסכם, כי ברכבת הערב של אותו יום

דרך הכפר - לטובתם נתכוון, כי פחד פן יעורר האוטו בעברו את חמת הפורעים, ויתקפוהו מיד. החברים לא ידעו אז את הדבר, גם לא היתח להם דרך אחרת להגיע בה אל חולדה, מאשר דרך הכפר.

יגיעו אנשים נוספים או שליח, שיביא ידיעות והוראות. את האיש או האנשים צריכים היינו לפגוש בתחנה. כשחזרו המלווים מהתחנה הודיעו, כי מצבם היה חמור. היו מילופי דברים קשים עם הערבים שנמצאו בתחנה, וטוב שבאה הרכבת\* - בואה הפסיק את חילופי הדברים, שהיו מביאים לידי התנגשות. הנוודים נסעו, והמלוים הזרו בשלום לחולדה.

אחה"צ החלטנו לנוח סוף-סוף מעט. קבענו, שאפרים ינוח בין שעות 4-2 ואחריו בין 4-6, כשאפרים יחד עם עוד אחד ירדו ברכיבה לתחנת הרכבת לפגוש את התגבורת או את השליח, אנוח אני. בין שעה ארבע לחמש יצאו אפרים וב"צ גלילי לרכבת ברכיבה. ב-5.45 העיר אותי יהודה סנדלר, ששימש כמבקר-המשמרות, ואמר: "הנה אפרים ובן-ציון צריכים היו כבר לחזור, ועדיין לא חזרו". יצאנו אל מעבר לחורשה והסתכלנו בכיוון לתחנה (בלי לצאת מן החורשה אין תחנת הרכבת נראית) אך לא ראינו איש. יהודה סנדלר נשא עמו רובה, ואני הייתי מזוין רק באקדח. החלטנו, שנתקדם ונעלה על גבעה קטנה, כמה מאות מטרים מאחורי החורשה. משהגענו אליה, ראינו מרחוק ערבי עובר את השביל המוליך לרכבת, אך לפתע נעלם מעינינו.\* כעבור זמן-מה נשמעה יריה וכדור עבר מעל לראשינו. החשש לשלום של אפרים וב"צ גלילי גבר. לקחתי את הרובה מסנדלר ואמרתי לו: "אתה חזור מיד לחצר, פן יחרדו לנו שם". כוונתי היתה, להמתין כאן לאפרים וב"צ. אך היריות חכפו ובאו מכמה צדדים. לפיכך החלטתי לחזור גם אני, ובריצה פנינו לחצר. ברגע שנכנסנו לחצר, הדביקו אותנו גם שני הרוכבים\*\* סמוך לצאתם מתחנת-הרכבת נזרו גם עליהם יריות, ממרחק קטן, אך הם לא נפגעו. כשחזרנו, מצאנו כי בהעדרנו כבר הועתקו המשמרות מן העמדות החיצוניות ביער אל הבית, כיון שירו על כולן מכל צד. אפרים הציע לחזור ולתפוס את העמדות החיצוניות. הסכמתי לכך, אך כשהתחלנו להתקדם בחורשה, נמלכתי, אם כי באש הערבים חלה הפוגה; גבר אצלי החשש, שבחורשה לא נוכל אח"כ לרכז את האנשים. לפיכך פקדתי לעבור ל"שלב ב", דהיינו, להתרכז בקומה השניה של הבית ובחצר. הקבוצה שעלתה לבית, היתה מצוידת בכלים מן הארגז. (אגב, כשפתחנו אותו, מצאנו בו 12 רובים ונדהמתי לראות, כי הם רובים קאנאדיים. בו במקום הסבירו לאנשים את השימוש בהם). אותה שעה שעברנו לבית חכפו היריות, והערבים הצליחו להצית את הגורן. היתה כבר שעת בין-ערבים מאוחרת, אך היה עוד די אור. הדליקה העלתה עשן וחום לחצר, והמגינים נאלצו לסגת מן הזוית הצפונית-מערבית. מלמעלה,

\* כנראה בחלקות-הדורה, שגדלו בסביבה..

\*\* "בדרך ראו ערבים יורדים מההרים. גלילי יעץ לציניק לשוב. ציניק סירב ואמר: "האם נעזוב את החברים ברכבת"? והם חמשיכו את דרכם. אך איש לא בא. בדרכם חזרה ראו שלואדי מתקרבים ערבים כדי לחסום בפניהם את הדרך, אולם הם הספיקו לעבור אותו. אחרי זה התחילו הערבים לירות בהם. מסוסתו של ציניק נפל האוכף, הוא עמד והתקין אותו מחדש. כששבו לחצר היתה השעה 6.30."

מחלון קומה ב', ראיתי את אפרים כשהוא עובר מן החצר אל הבית (השטח בין החצר לבית היה בחלקו פתוח, אם כי היו בו גם כמה עצים). אפרים הספיק רק לעבור את הפשפש – ונפגע בצדו השמאלי בכדור, שנורה מהחורשה מצד מזרח; הוא תפס בשתי ידיו בצדו, הספיק לרוץ כ-10 צעדים, ונפל. רובהו של אפרים היה כנראה לא בסדר, ולפי דברי חברים רצה לבוא לבית להחליפו.\* מיד נשלחו אנשים למטה, והעלו את אפרים דרך המדרגות. כשהעלוהו – עוד היתה בו רוח חיים, אך לא היו לנו כמעט כל סידורי עזרה ראשונה. החברים היחידים שברשותנו היו – צמר-גפן, אגדים ויוד. תכנית העזרה הראשונה היתה כולה בנויה על אפרים, שהיה וטרינאר. כעבור כמה רגעים – מת. לאחר שנהרג אפרים – התרכזו כל האנשים בקומה ב'; בהעדרו לא נשאר איש מהקבוצה בקומה. התחתונה\*\*. מות אפרים היתה לי מכה קשה. הייתי לא מעט מיואש ממה שמצאתי בבואי למקום, אך אפרים, אשר לא ידע פחד, נטל עליו במרצו הרב הרבה מהפעולות במשך היומיים, ובמותו אנדה לי עזרה חשובה.

- הגורן היתה כולה בלהבות. לפני שנהרג אפרים לא היו היריות תכופות עדיין, ביחוד מצדנו. משרוכזו כולם בבית, סודרו כל האנשים ליד החלונות. בקומה ב' היו 10 חלונות, ולכל חלון הופקדו שני אנשים. החלונות היו בגובה חזה-אדם והיה נוח לירות מהם. והכתלים היו עבים, והגנו מפני יריות הערבים שבאו מלמטה. לעומת זה הצליחו הערבים להתקרב מאוד לקומה התחתונה, ואף מחלליהם נמצאו קרוב מאד לחלונות. ערבי פצוע אחד ישב ליד החלון בצד המזרחי וביקש רחמים ועזרה, ושני שכב פצוע ליד החלון. בקומה א' נשארו מונחים כמה רימוני-יד, מאלה שהיו במקום. האנשים שנשלחו למטה, להעלות רימונים ותחמושת נוספת למעלה, הם שירו ופגעו בערבים הללו\*\*\*.
  - בקומה ב' היו אתנו לחם ומי-שתיה. המטבח והלולים נמצאו מחוץ לבית. ביום, באחת מהפוגות האש הועלה גדי ונשחט – והיתה לנו ארוחת-בשר. ההתקפות נמשכו עד 1½ בלילה (כ-6 שעות רצופות). בינתים הספיקו הערבים להצית גם את החורשה. עשן הגורן הכביד כבר מקודם על הערבים לראות את הבית, אך גם חיפה עליהם בהתקדמם לחצר ולבית. משהוצתה החורשה הפריעו האש והעשן את הראיה מן הבית, אך גם על הערבים הכבידו את ההתקדמות דרך החורשה.
- שער הכרזל שבחצר (ממערב) נשאר סגור עד הסוף. אך הערבים פרצו

\* כולם נכנסו ואחריהם הלך ציוניק, אשר הלך הלוך וירה, קודם מאקדח, ואחרי שזה התקלקל, מרובה, ובהקדימו רגע לקום על רגליו בקפיצה פגע בו כדור.  
 \*\* בשנת 1929 היתה נטיה כללית (מוטעית ביסודה!) להגנה בגובה, מעל גגות, מגדלים וברכות. בכמה משקים הקימו אחרי 1929 בניינים, שחלקם בנוי בצורת מגדל. – המער.  
 \*\*\* בגלל ענפי העצים קשה היה למגינים שהתרכזו בקומה ב' לראות את המתקרבים, וכך נוצר ששח-מת ליד קיר הבית. אילו פעלו גם מקומת-חקיקע, יכלו לכסות באש את הגישה לבית. – המער.



את אשנבי הרפת (ממזרח) ועברו דרכם לחצר, וכמו־כן חדרו אליה מצד הגדר  
בדרום-מזרח, ע"י המכבסה (מול הפינה הצפונית-מזרחית של הבית נמצאו  
אחר-כך הרבה חללים ערבים). הם הציתו את הלולים ואת חדר-האוכל.  
באחת מהפוגות האש (לערך ב-1/2 אחר חצות), שמעתי צעקות מצפון  
לחצר. הפסקנו לירות, שכן היה נדמה לנו, שצועקים בעברית: „חבריא“!  
האם באה עזרה? חשבנו אפילו, כי זה חבר ידוע מתל-אביב. כשהפסקנו לירות  
שמענו את הצעקות „חבריא“ נשנות, ואח"כ דיבור באנגלית: „באנו לעזרה,  
אל תירו! שוטרים!“ (כשבאו, תוך יריות, נשתתקו הערבים ואף אנו הפסקנו  
את האש). הם עמדו מאחורי השער שבקיר המערבי, וחששו לעבור אל הבית.  
גם אנו לא רצינו לתת להם לגשת, מחשש לפרובוקציה.

גוטשל, חולדאי ותיק, ששימש פעם מוכתר הקבוצה והכיר את משטרת  
רמלה (אותו זמן תושב נס-ציונה, שחש לעזרה מרחובות עם הנודדת) יצא  
לראות מי הבאים, כי הוחלט שמוטב להקריב מישהו לשם הבהרת המצב  
מאשר לסכן את הכל. החלטתי להטיל זאת עליו, כשהוא עצמו קם והתנדב  
לכך. גוטשל ירד דרך החור שברצפה לקומה א', הגיע בזחילה עד לבריכה,  
הסתתר והציץ משם ולאור האש של הגורן הכיר את הקצין הערבי מרמלה.  
העצבים אצל חלק מן החברים היו מתוחים. גוטשל מספר, כי כאשר כבר  
ירד, שמע קריאה: „אל תלך! חזור!“ הוא שאל: „מי זה צועק?“ והקורא  
ענה: „זה אני, ב. חזור!“ אך למרות ה-„עידוד“ שהיה בקריאה זו, נתאזר  
עוז ויצא. גוטשל חזר והודיע מה שראה. אז צווה לחזור ולבדוק, אם אלה  
באו בכלי רכב ואם אין זה מעשה ערמה. בחזרו הודיע, כי באו קצין ערבי,  
3 שוטרים ערבים, ו-4 חיילים בריטיים בטנדר צבאי קטן. לאחר שהסתרנו  
את הרובים, חוץ מן הרובים הקנדיים, שבהם הוספנו להשיב אש מן החלונות,  
נתנו להם להכנס. על יד האוטו נשאר הנהג ושוטר ערבי. ירדתי לקומה  
התחתונה, לפגשם שם. ישבנו אני ועוד אחד מן המגינים עם השוטרים, בחדר  
קטן, והתחיל מו"מ. דרשנו מהקצין, שישאיר את שלושת החיילים ויסע לו;  
הוא טען, שיהיה כבר שקט ואין צורך להשאיר אנשים; אחר-כך הציע לנו  
להשאיר את השוטרים. הוא הסביר, שעל האנגלים אין לו ממילא סמכות  
לפקד. בנוכחות החיילים והשוטרים הספדתי את אפרים, כשכולם הקיפו אותו.  
אחד, הצעיר שבכולנו, מאלה שבאו לעזרה מת"א, נפל לרגלי אפרים ובכה.  
גערתי בו, שאין לבכות, ביחוד בפני זרים. אחר-כך גמשך עוד הויכוח עם  
הקצין. בינתיים ניגשו חברים מאנשי חולדה, וביקשו רשות להכנס לרפת  
ולאורה, להתיר סוסים ופרות, ולהוציאם לחצר פן ייחנקו. אחרי שהתירו  
את הסוסים נכנסו לרפת, אך פה נתקלו בערבים, ושני הצדדים הופתעו ונדהמו.  
הבחורים חזרו. ההתקפה נתחדשה. בהפוגה שחלה עם בוא הקצין, שוב שמענו  
את הערבי ששכב פצוע למטה ליד החלון גונח, ומבקש „יא חוג'ה, מים“—  
הצעתי לקצין: „קח תחבושת, רד, ותן לו קצת מים“. אך זה השיב: „לא,

שימות לו, הכלב". כנראה שפחד מפני שני הצדדים גם יחד.  
בעת ההתקפה נאלצו להשאר אתנו הקצין עם 2 אנגלים ו-3 ערבים  
(חייל אנגלי ושומר ערבי נשלחו לפני זה להבטיח את האוטו – וגם ניסו  
להתקרב אתו – אך להתקרב לא הספיקו, וכשהתחילה ההתקפה – ברחו עם  
האוטו לרמלה). עתה כבר השבנו על יריות הערבים בכל הרובים שברשותנו  
באופן שקט מאד. הקצין שכב על המיטה וצעק: "הרביצו בהם!" האנגלים  
ירו מן החלונות באקדחי קולט, וגם השוטרים הערבים השיבו אש וביקשו  
מאתנו כדורים. נתנו להם מספר כדורים. הם צעקו לערבים: "אל תחשבו כי  
כאן רק יהודים! כאן המשטרה והצבא! מה תחשבו, כי תוכלו לגנוב תרנגולות?"  
הערבים היו משיבים להם בכזו ולעג, בצפצופים, וכיו"ב\*.

ההתקפה הזאת נמשכה כשעה. פתאום שמענו טרטור חזק של מכ"י,  
המלווה קריאות, הפסיקו אש! באנו לעזרה! חדלנו לירות. האנגלים  
(שלנו!) והקצין הערבי ירדו למטה. בא החייל שנשלח מקודם לאוטו. הוא  
היה נרגש מאד, כמעט עד לדמעות, לחץ לכולנו יד בהתלהבות, ובישר שבאו  
אוטו משורין ושלושה אוטובוסים שנלקחו ברמלה ו-2 טנדרים. האנגלים שבבית  
ענו להם, אבל המכונה כנראה טעחה בדרכה. מהבית נתנו לה סימנים בצפצפה  
ועל ידי יריות מאקדוחים; מהמשורין נזרקה רקיטה ירוקה להאיר את הבית,  
ואחרי זה נכנסו המכוונות לחצר. כ-30 אנגלים התפזרו בשרשרת סמוך ליער,  
פטרול זה היה בפיקודו של קוק\*\* שציוה לעזוב מיד את המקום. "אין לו פנאי",  
\* להלן קטע תמציתי מתיאור הגנת חולדה כפי שנחפרסם בימים ההם, ואף הובא ע"י ג. שוסמן  
ברשימתו, "ללמד בני יהודה קשת":

או החלה המערכה לאור הגורן הנוצרת ולאור היער אשר הוצת אף הוא. 23 החברים, מזוינים  
ברובים, הסתדרו איש איש על משמרתו לפני חלונות הבית מאחורי שקי העפר המוכנים לכך, וירו בהמון  
ההולך ורב. מצד המתנפלים שמענו קולות של גשים וילדים, גם גמלים היו אתם להעמיס את הביזה.  
ההתקפה היתה מכוונת לצר השער ולגורן. מחלונות הבית הצליחו החברים להגן לא רק על עצמם אלא  
גם על החצר, אשר הערבים התאמצו בכל עוז לחדור אליה ולשדודה. את הפיקוד ניהל יעקב אברמסון  
ויהודה סנדלר בתור סגנו. הסדר והמשמעת בהגנה היו למופת. חמש שעות רצופות, עד 11 בלילה, נמשכה  
המערכה לאורך החזית הכפולה הזאת ואף ערבי אחד לא הצליח לחדור אל החצר. במקום זה התקרב  
יותר ויותר אל הבית (עצי היער שימשו להם מסחור, ואיפשרו להתקרב. – המערכת). אחד הפצועים  
הערבים ביקש שיוציאו לו מים ואולם אש הערבים לא שככה ולא היתה כל אפשרות למלא את בקשתו.  
בשעה 11 נשמעו פתאום יריות מצד אחר לגמרי. יריות הערבים וצעקותיהם פסקו. ברגע זה ראינו שגם  
היער הוצת באש ובאופן כזה נמצא הבית בין שתי להבות, אש מצד הגורן ומצד היער. בעבור רגעים  
מועטים נשמעו צפצופי שוטרים, גם אנחנו חדלנו מירות והקשבנו. נשמעו קריאות באנגלית ואחר כך גם  
בערבית. חששנו לסרובוקציה ובמשך חצי שעה לא נתנו להם להתקרב אל החצר. מצד שני חשבנו שאולי  
באמת באה משטרה. הח' גוטשל חרף את נפשו ויצא מן הבית עד החצר. ראה 4 אנגלים ושני ערבים עם  
קצין ערבי. תחילה לא נתנו להם להכנס, אלא אחרי שנוכחנו לדעת מי הם. שני אנגלים והערבים נכנסו  
לבית. הדלקנו את המנורה. האנגלי חשב שאפרים פצוע ונגש לעשות לו תחבושה. ברגע זה התאספנו  
כולנו על יד גופתו של אפרים. האנגלים בראותם את סדר התגונה טסחו על שכם החברים הללו ועודדום.  
\*\* אחד מ-100 השוטרים המיוחדים מבין האורחים הבריטיים שגויסו לעזרת השלטונות בפרוץ  
המאורעות. קוק היה מנהל הגרז' אשר ממנו נלקחו רוב המכוניות עבור תגבורת הצבא שהגיעה. – המער.

עלינו למהר, כי עליו עוד לנסוע לגדרה, באר-טוביה ועוד. הוא סיפר כי עושים גדר-תיל בדרום-הארץ, למנוע התפרצות הבידוים לארץ. קוק התהלך ורץ עם ה"קולט" בידו, והאיץ בנו מאוד. על אף כל תביעותי, שישאיר כמה חיילים לעזרה, ואנו נשאר במקום - לא הסכים לכך. התייעצנו בינינו והוחלט לאסוף הכל ולצאת. את גוית אפרים לקחנו לאוטו. בראות זאת קוק, הרים קול צעקה: "עלי לשמור על החיים ולא על המתים". עמדנו בתוקף על כך, שאת אפרים נקח אתנו. בתשובה לכך סתר קוק על פני ואיים באקדחו: "אם לקחת אותו הרי שיש לקחת גם את ההרוגים הערבים". וכך, עטופת סדין, השארנו את גוית אפרים ליד הגורן הבוערת, כי גם לקבור אותו לא ניתן לנו. כשירדנו מן הבית, ראינו הרבה מאוד חללים עדביים בחצר ומחוצה לה (כיניהם גם נערים). כולנו יצאנו עם הרובים והתחמושת - אך בפקודת קוק אסור היה לנו לירות אף כדור, יקרה מה שיקרה. כן פקד לנסוע בלי אורות. הגענו לגענה הערבית, בה מצאנו צבא, שאך זה הגיע לארץ\*. שם הורידונו מהאוטובוסים, אספו מאתנו את הרובים ובדקו אצל כל אחד כמה בדיקות, ביציאתו מהאוטובוס ואח"כ עוד כמה פעמים. בכ"ז נשארו אצל חברים אחדים אקדחים או מתסניות. כך, למשל, הצלחנו להשאיר אצלנו את אקדחו של אפרים. את כל הנשק שמו באוטו קטן ואותנו הושיבו באוטובוסים והובילונו לרמלה. כשבאנו לרמלה - מנו את הנשק ואת האנשים (34 איש ו-32-31 רובים) אך לא רשמו שמות\*\*. מרמלה התקשרתי, ממשרדו של הקצין חלים באסטה\*\*\* עם מ. סמילנסקי. חלים באסטה הוא שדיבר אתו. מסרנו על מותו של אפרים. כששמע זאת שאל: "מה, היה קרבן?" - ענה באסטה: "מה אתה רוצה? היו יותר מ-40 קרבנות ערבים".

ברמלה היה אז שוטר יהודי, ויסברג (כיום קצין-משטרה). הוא נסע והביא לנו אוכל, פיתות וזיתים. הכניסונו משום-מה לבית-הסוהר לנשים. הפצרנו בחלים באסטה, שיתן כמה שוטרים, ויצאו אתנו להביא את גוית אפרים. אך באסטה דחה אותי בכל מיני תירוצים, לבסוף אמר: "כל הענינים האלה עברו מרשותי לרשות הצבא. לי אין רשות לעשות דבר". הוא לא שעה להבטחה, שניתנה לנו בשעתו בחולדה ע"י קוק, שאך יאור הבוקר -

\* הצבא הראשון שהגיע ארצה היו שתי מחלקות רגלים שהובאו במטוסים מצרים ביום 24.8. היו אלה מהבטליון הראשון של "סאות-ויילס בורדרס" אשר המריאו משדה-התעופה בהליופוליס בשעה 13.15 ב-4 מטוסים נושאי צבא מסוג "ויקטוריה" וירדו בשדה-התעופה של עטרות ע"י ירושלים בשעה 17.10. הבטליון כולו ופלוגה מה"גריין הורדס" וכתת מהנדסים מלכותיים הגיעו ברכבת ללוד למחרת היום בשעה 12.15. זה היה המקרה הראשון בתולדות הצבא הבריטי של הובלת חיל-רגלים לפעולה במטוסים. ב-26.8 החלה אנית-הסוור "ססכס" מעלה כמה מאות מלחים בנמל יפו, ואלה באו במקום פלוגה ג' של ס.ו.ב. שביפו אשר הועברו לאזור לוד. ההיא חולקה לשתי שדרות, שצירפו אליהן מכוניות משורינות של חיל-התעופה, ונשלחו אחת לגענה ואחת לקלקיליה. \*\* כעבור זמן-מה, כאשר ערך חלים באסטה את רשימת הנזקים והנפגעים לרגלי ההתקפה על חולדה, השתדל מאד לשכנע את אנשי חולדה שהוזמנו לרמלה, שימסרו את שמות האנשים שחיו בה בליל ההתקפה, ונימוקו היה, שזה יקל על הגשת התביעה לפיצויים. אך מבוקשו לא ניתן לו. - המער. \*\*\* קצין ערבי, ששימש במשטרה משנת 1920. נרצח בחיפה במאורעות 1936. - המער.

נחזור כולנו לחולדה. חלים באסטה הבטיח לנו, שבבוקר יסיעו אותנו לתל-אביב. הם לא ידעו להחליט להשלוח אותנו עם משמר או בלי משמר? הכינו לנו 3 אוטובוסים ערביים, שנהגיהם, לא רצו בעצם לנסוע. בשעה 10 לערך בא משמר מלחים בריטיים, מן התגבורת הנוספת שהגיעה לארץ, ובשיירה, שגז משורינים מלפנים ושנים מאחור, הובלנו לת"א. בדרך יפו-פ"ת פנת רחוב הרצל הורידונו, "לכו לכם לשלום". התפורנו. כעבור שלשה ימים יצאנו לחולדה ובשבר-מחרשה ובידים כרינו את קברו של אפרים.

בכ"ג אב תש"ד, כעבור חמש-עשרה שנה, נפגשנו רופנו על קברו של אפרים, ושם הזכרנו את אפרים ושלושה מן המגינים - סנדלר, אייזנברג ובן-יוסף - שהלכו בינתיים לעולמם.



המצבה על קברו של אפרים בחולדה  
(יוסף טרומפלדור, אפרים ושרה ציווק)



# לדמותו של אפרים צ'יז'יק

— — — איש שדה, שוֹף שמש הגליל, אִמון על חמסיניה ומורגי גרניה, חניך תל-עדש, הקן השומרי שבעמק יזרעאל. בן אכר במלחמה וספוג ריח ה"ותיקים". בעודנו רך יצק מים על ידם, התאבק בעפרם. ובמשפחה יש מידות ונושאים חיים להדבק בהם. העינים רואות את המעולה, את השאיפה המתמדת לטוב, לשלמות בחקלאות, בהדרכה, בהרצת תורה ומעשה חקלאיים, משקיים. וכשהמרכז החקלאי מיסד בתל-אביב את הקורסים לוטרנידיה הרי אפרים המחונן, יודע נפש החי, חובש את ספסל הלימודים ועם עלית נוריס הוא בין ראשוני הכובשים. כאן הוא במכורתו הנפשית. ואלקים עשהו ישר: ברו כתוכו. בלורית עבותה, שחורה, מבהיקה. עינים יורות זיקים, גוף רחב-גרום, שופע כוחות ויצרים כבושים בהילוך מאושש. וההורה — מקור להתפשטות בחור-חמד, משובב נפש. ועין הרואה ולבו מתברכים בו.

מרוחק בטבורו למשפחתו, להוריו, הזקוקים לעזרתו, לרעננותו — יודע אפרים חובה מהי ואת אשר היא מטילה עליו. מתוך ויתורים והקרבה, נפשטות וללא שיור כלשהו. בימים אלה דעך במקצת המבט, נוגה לחשה גחלת האישונים, דהה ברק השער, חיוך מרושל גלש מפניו המעוננים ותנועות לאות לאבריו. כך פגשתיו לא אחת על העגלה עמוסת אבני גבס מובלים מהמחצבה במלחמיה. לתחנת הרכבת שבגשר-נחלים. והוא, אפרים, בזנב שורה ארוכה של עגלות המושבה ועל דוכניהן החרתים הערבים, לעשרות, לעשרות.

וכשהמשק הקיבוצי השכן זקוק לעזרתו הרי אפרים שש לקראתה, כשליח-מצוה — תמיד מוכן. בשתיים לאחר חצות, בגשם שוטף, בשרב חמסין מחניק, בעונת עבודה בוערת — תמיד מוכן. בהמה ברפת כי תחלה — רץ רוכב למלחמיה וכעבור שעה קלה ואפרים על ידה. היא נוטה לגסוס ויש להציל משהו, את בשרה לפחות, אפרים השורב וידיו בשפיר ושליא, פושט עור. ואין צריך לומר כשמתקבל תקציב ל"זוג" נוסף פונים לנאמן, לידיד הבית, לאפרים והוא — היחוס על זמן. על עמל וטורח? נעלם לימים אחדים, לשבוע ויותר. מרחיק נדוד בעבר הירדן, בכפרים שעל רמות החורן, וישוב משם בדהרה לחצר המשק כשהוא מוביל שתי פרדות צעירות והן מבריקות בעורן החום המיוזע ואפרים קורן עליהן, מפעיר את מלתעותיה של האחת, מוכיח את גילה ומפלג בשבת תכונותיה של השניה — הנה מה- שעלה בידי להרכיש למשק!

עם התחלת עבודת רוטנברג אפרים עובר לגשר, למחנה רוטנברג, לשמירה. ומן השמירה לעבודה, נספח לקבוצת ה"ותיקים" בנהרים. בימי הקציר והדיש במשק הוריו, במושבה הסמוכה, הוא חש לעזרת האב הזקן. נזרקים המכוש והמריצה ומקומו על יד התוף במכונות הדיש.

שבוע לפני פרוץ המאורעות בירושלים הוא שוב חש לעזרה והפעם לעזרה. אחרונה, גורלית.

יום ב' שלפני יום ו', פטר הדם ליושבי הארץ. לפני עלות השחר.  
על יד רכבת החלב בתחנת גשר-גחלים. חברה מובילה את תינוקה לביה"ח  
לעין חרוד. הקרונות בלתי מוארים, ריקים מאדם. אני עובר קרון אחד, שני,  
מחפש לה, לחברה ולתינוקה, איש שיחה, יד עוזרת בדרך, בקרון השלישי  
זע איזה גוש כהה על יד האשנב. הנה, נמצא האיש! אפרים.

— אנה זה, אפרים?

תמיהתי נענתה במשפט מקוטע, מפתיע בפשטותו:  
— ירושלים.

— ?

— כשמכים יהודים, י-שיך!

והי-שיך" הולם לסמיכות זו האישית, שבין תעלולי הערבים על יד  
הכותל לפני יומים-שלושה לבין הליכתו של זה האיש אפרים לירושלים.  
כשסחתי דרך אגב לחבר בבית על פגישתי זו, בהשכמה עם אפרים  
בקרון הרכבת פטרני הלה במחיידי:

— "הייס קלוט".

הימים שלישי, רביעי, חמישי וששי כיסו ביגיעם האפור וטרדתם  
החילונית את זכרון האיש ואת הפגישה אתו. כשהגיע ה"אלרם" מירושלים,  
בליל ששי, תוך בהלה והכנות קדחתניות לקראת מבוכת הימים, ניגש אלי  
אותו חבר שלפניו סחתי על הפגישה עם אפרים ולחש לי:

— עכשיו אני מקנא בו, באפרים.

כן, עכשיו נכונים מאות, אלפים. ולפני ימים ארבעה רק — היה הוא  
אפרים יחידי בתוך מחנה פועלים למאות שזועזע וקם, התחמק מפנת מבטחים  
למקום תורפה, הרה סכנה ואימים. באישון לילה התחמק ועבר את גבול  
השלוה המדומה.

עברו ימי דמים אחדים. בקטעי הידיעות שהסתננו אלינו מסמטאות  
המערכה שבירושלים על ההרוגים והפצועים — שמו של אפרים נעדר. והידיעה  
הסתומה קננה בלב. מקומו של אפרים בפרץ, על יד בקיעי החומה, בעמדה  
המסוכנת ביותר.

וארכו, ארכו שלושת, ארבעת הימים של אי ידיעה.

את אשר יגורנו ושבהכרחיותו לא הסס הלב בא סוף סוף.

אפרים ציוויק נפל, מגן חולדה.

והוארה באור גורלי, זורח אותה פנה אפלה שבקרון רכבת החלב  
בתחנת גשר, אותו תאריך שקט-עכור של ארבעה ימים לפני פרוץ מורסח  
האטון ואותו גוש כהה שזע על יד האשנב:

— אז מישלאגט אידן, י-שיך.

ז. יוסקוביץ

# צבאה של סוריה

הננו לפרסם בזה קטעים מסדרת-מאמרים שהופיעה השנה בעתון הסורי "אנ-נדאל" בשאלות עתידו של כוח צבאי סורי עצמאי. מאמרים אלה, שלפי דברי העתון נכתבו בידי "מומחה צבאי מעולה", שרבה בקיאותו בפרשת החיל הסורי, ודאי שאינם גותנים עדיין תמונה מקיפה על המתרחש בגייסות הקיימים (כשירות צרפתי) מבני הלבנט מבחינת הרכבם ותכונותיהם; וכן אינם ממצים את כל הבעיות של טיפוח כוח צבאי עצמאי בין שיוקם מחדש מן המסד ועד הטפחות, ובין שיטופח, כפי שנוטה להמליץ בעל המאמרים, על יסוד הגרעין הקיים של יחידות בני-סוריה, שתועברנה בהדרגה לרשות השלטון המקומי. אולם מעלה גדולה למאמרים אלה: ארפיינים הם להלכי-הרוחות ולדמוסי-המושגים שבקרב הציבור הסורי. אכן, כמה מהמושגים האלה מעידים על חוסר הבגרות של מחשבה ציבורית. הן בשטח המדיני הכללי והן הצבאי-המקצועי. הקלות שבה "נפתרות" בעיות תקציביות של קיום צבא עצמי, הדקלום על עשרה של המדינה שלאמיתו של הדבר מקורות יניקתה הכלכלית טרם פותחו, אי-התחשבות בבריאות העם ובהשכלת-העם בתור בסיס הכרחי לכל כוח צבאי רציני, התעלמות מן הקשר שבין הרמה הסכנית של הארץ לרמה צבאית ראויה בזמננו — כל אלה הנם אוטיניזם, ועל כן חובה להכירם. אמנם אין זו התמונה כולה, והבא להסיק מסקנות יצטרך בודאי להביא בחשבון גם יסודות אחרים בחייה של סוריה, שגישתנו אליהם תהיה אולי שקולה יותר (ואפשר — גם זהירה יותר) משל בעל המאמרים; וגם חזיונות וסוגים שונים של עזרה וטיפוח מבחוץ יכולים להשפיע על תמונת האפשרויות שבמצב צבאי זה לכינון צבא סורי ממשי. מכל מקום: עצם קיום המדינה הסורית מבטיח, כי באיזו צורה שהיא יקום במשך השנים הקרובות צבאה של סוריה.

"אנ-נדאל" פירושו "המאבק" ("Der Kampf"), ובעבר היה נמנה על חוגים קיצוניים למדי, ואילו נוסח הכתיבה של עכשיו מעיד על תמורה במוג; ובין השאר — גם על גישה אחרת, שלא כדיוק כבשנים הקודמות, לעתיד היחסים עם צרפת. — המער.

א.

בזמן האחרון נתפרסמו בעתונות ובציבור פרטים על הצבא הנוכחי, הסכומים שהוא כולע והתפקידים המוטלים על שני הצדדים — הסורי והצרפתי — כדי לתקן את בדק הצבא ולהעבירו (לידי ממשלת סוריה — המערי) בצורה כזאת שיהיה לתפארת לעם הסורי, ושיהא בנוי ומצויד ככל צבא סדיר ומודרני.

[השמטה של הצנוורה הסורית]

לא ולא! אנו רוצים בצבא צעיר וחזק, המוכן לבצע כל מאמץ מלחמתי; בצבא אשר יחזק את שאיפות ארצנו ועצמאותה ויאדיר את ההגנה מול כל התקפה מן החוץ. צבא אשר כזה חובה עליו להרגיש את עצם האחריות המוטלת על שכמו, ולשאתה ביושר לכב ובכבוד, בהכירו, כי ארץ זו היא ארץ מולדתו, והוא פארה וסמל חסארתה. עתה נתכוונן בצבא הזה, אשר צרפת עומדת לתת לנו כסמל לעצמאותנו וכגמול למלחמתנו הקדושה. מחקרנו זה יתאר לנו סינה בלתי ידועה אשר עט-סופרים טרם נגע בה, והיא טעונה בחינה מדוקדקת. עד כה לא שמענו ולא קראנו כל דין וחשבון מטעם מיניסטריון ההגנה הסורי בפרק זמן זה, על מצבו ותנאי העברתו.

הצבא הורכב מחיילים שהתקשרו עם השלטון הצבאי הצרפתי בחוזים לשנתיים עד

לשלוש שנים, לשם שירות צבאי גרידא, בתוך גבולות סוריה. הממשלה קיבלה עליה לשאת בהוצאות הלבשתם, וכלכלתם, ולשלם משכורת חדשית בשעור 25 לירות סוריות\*; כן נקבע בחוזה, כי החיילים והקצינים יצאו לפנסיה אחרי 15 שנה, והאוצר הסורי ישלם את הפנסיה מקופת «האינטרסים המשותפים»\*\*. משכורת החייל בפנסיה נקבעה ל-7 עד 10 לייס.

תקופות רבות כבר עברו על הצבא הזה. החשובה בהן היא התקופה הראשונה בין השנים 1920-1932, בה הכניסה ממשלת המנדט הצרפתית אל ארצנו את שיטת ההתנדבות לצבא השכיר; בסוף 1923 הונח היסוד ל«חילות המזרח המיוחדים»\*\*\* וניתנה הרשות להצטרף אליהם לכל הרוצה בכך, מבלי להחשב בהתנהגותו או ברמתו התרבותית. אז אירעו המרידות וההתקוממויות הפנימיות הבלתי פוסקות בחלקים שונים של הארץ; תחילה נתקבלו מתנדבים רק לחיל-הרגלים, אחרי כן גם לחיל-הפרשים, ולאחלה היתה השפעה רבה על כוחו ומרצו של הצבא. ולאחר שנוצר בית-הספר הצבאי בדמשק. התחילו השלטונות הצרפתיים מנהלים תעמולה רחבה להגדלת מספר התלמידים בבית-הספר ומספר המתגייסים לצבא, ולמעשה הצליחה התעמולה, ומספר התלמידים והמתגייסים עלה להפליא.

התקופה השנייה היתה זו של שנות 1932-1934. הגרעון שבקופת «האינטרסים המשותפים», הטלת מרבית הוצאות הצבא על השלטונות הצרפתיים וכשלון המוימ על החוזה של שנת 1932 הניעו את השלטונות הצרפתיים, ובראשם את הגנרל הונציגר, בשנת 34-1933, לצמצם את מספר הפלוגות עד למינימום, ולבצע פעולת סיהור, שבעקבותיה יצאו למעלה ממיליון (1) קצינים וחיילים משירות הצבא. באותו זמן עצמו הנהיגו השלטונות הצרפתיים הקפדה יתרה לגבי תלמידי בית-הספר הצבאי וכמעט שלא איפשרו לאיש מבוגריו לקבל דרגת קצין. בעקב זאת פחת מספר הנכנסים לבית-הספר עד כי ירד למספר של 11 תלמיד (לאחר שהיו בשנה אחת במחוז דמשק בלבד 240), וכל זה בגלל הקשיים אשר נתקלו בהם התלמידים למן שעת הקבלה אל בית-הספר ועד לסימומו. בדומה לזה היו הדרשות הרבות שהוצגו בפני המתנדבים לשירות כחיילים.

### ב.

בתקופה השלישית - ספטמבר 1939 - אוגוסט 1941 - נכנסו יחידות חילות-המזרח למלחמה בעורן זקוקות ביותר לציוד חדיש, למפקדים מוכשרים ולמעט טיפול בעידוד רוחם של החיילים. אם כי רבים מן הקצינים הסוריים היו מוכשרים לפקר על הפלוגות, לא שירתו בפועל אלא מעטים, שאפשר למנותם על האצבעות. הללו נחלקו לשנים: אלה שנהנו

\* לירה סורית - כ-125 מא"י.

\*\* «האינטרסים המשותפים» - כל העניינים המשותפים לשתי «מדינות הלבנט» (סוריה והלבנון) אשר נוהלו עד לתורף האחרון ע"י צרפת, והם כללו מסילות-ברזל, טלגרף, בולשת וכיו"ב, וכן הענפים החשובים מבחינה משקית ופיננסית - המכס והמיקוח על מונופולין-הטבק ועל הזכויות. מסירתם לידי הממשלות המקומיות צריכה היתה, לפי מחשבת החוגים הפוליטיים של סוריה, להשלים ולבצר את עצמאותן ההנהלתית והכלכלית. - המער.

\*\*\* «Troupes Speciales de Levant», יחידות של צבא-עזר סורי-לבנוני אשר הוקם ע"י הצרפתים, וקציניו בדרגות הגבוהות - צרפתים. על ראשיתן ראה «מערכות» חוב' ו' עמ' 46. «החייל הסורי והארמני» מאת קול. קלמן-גרנקור. - המער.

מאמנם של הצרפתים, בגלל בגרותם והצטיינותם בידיעות הצבאיות, ובגלל נאמנותם לעקרונותיהם, וישרם במעשיהם. הללו נהנו מיחס אמון, אולם יחס זה היה מעורב במידות זהירות מסוימת בפני רגשותיהם הלאומיים, ואתה - יחס כבוד ידוע. החלק השני היו אלה שכדיהם היה הפיקוד על פלוגות..... (השמטת הצנזורה בסוריה). הללו זכו בדרגות ובאותות ההצטיינות הגבוהים ביותר בזכות זה שנשחנו..... (השמטת הצנזורה הסורית).

הצבא יצא ממשבר הונציגר במספר שאין לזלזל בו, והוא - בין 8.000 ל-10.000 חייל, והם ששימשו נושא לדיון במוימ על החוזה הסורי משנת 1936.

עם פרוץ המלחמה הנוכחית, בראות הגנרל ויגאן כי הכרח חיוני הוא להקים צבא רב שיגן על סוריה וחופיה ויבצע את ההתקפה על הבלקנים, שהיתה במחשבה באותו זמן - פתח לרווחה את הדרך להתנדבות והכניס לצבא אלמנטים רבים, שהוסיפו על מספרו והגדילו את הוצאותיו. אז נעל בית-הספר הצבאי את שעריו, ואת יחידות הצבא הסורי הציף גחשול של תעמולות מנוגדות, נוסף על הירידה הרוחנית שחלה בהן בעטיו של מחסור כספי. כדי להבין את מצבו של החייל או הקצין מספיק לציין, כי במקרה מות היתה משפחתו מקבלת פצויים בשיעור 15-30 לירות סוריות. עובדה זו גרמה לדכאון רב. ועל כל אלה גם התעמולה, שנשתרשה ביחידות, הוסיפה שמן על המדורה. כל הגורמים הללו השפיעו את השפעתם במאורעות יוני 1941. עם זאת יצאו הפלוגות הללו בכבוד, למרות שהיו מוקפות תעמולה כוזבת.

התקופה הרביעית היתה התקופה שבין 1941-1943: באו הצרפתים החפשיים ועמלו בתקיפות כנה לשיפור המצב הנפשי בקרב הפלוגות הללו: פתחו את בית-הספר הצבאי וסידרו בו משטר חדש ותכנית מיוחדת, שהיא באמת גבוהה ברמת הידיעות שלה מוז שהיתה בשנות 9-8-1937. ובזמן הזה נפתחו לרווחה שערי ההתנדבות ליחידות הצרפתים החפשיים וליחידות הסוריות, עד שהגיע מספר חיילי הצבא לגבול שאין לזלזל בו, ולא שמענו עליו מלבד שהוא גדול הרבה מן הצבא הנזכר בחוזה 1936 (ראה לעיל). הצרפתים החפשיים עסקו הרבה בענין זה ושילמו תשלומים מתקציבם המיוחד, אבל כל זה רק לשם הגנה על האינטרסים שלהם ולשם שמירה על המסורת הצרפתית ועל מעמדה של צרפת במזרח. לא נכחיש שסוריה זקוקה כיום לצבא, שלא יהיה קטן מן הגדוד הנזכר בחוזה הסורי-צרפתי משנת 1936, (דהיינו - המספר שצוין באותו חוזה, בין 10.000 ו-12.000 חייל וקצין). ואילו הבאנו בחשבון את מצבה הנוכחי של סוריה ואת מספר החיילים שהוסיפה לבעלי הברית, בין בצבא הבריטי\* ובין בצבא הצרפתי, היינו יודעים, כי אין אמת בדעה המקובלת בחוגים מסוימים, כאילו הסורי חסר יכולת לבצע איזה מאמץ מלחמתי שהוא, ונהסוך הוא: הוא מסוגל לשאת נשק ולבצע כל עבודה מקצועית ובכל זמן שיהיה צורך בכך.

ג.

אם תסכים ממשלת סוריה לקבל את הצבא על יסוד חוזה 1936 - וזוהי כיום, לדעתנו, הדרך הטובה ביותר - יתגלה, כי רבים הם אלה, שהממשלה תיאלץ לשחררם, כפי \* הכוונה כאן, וראוי לגדוד-הפרשים הדרוזי שגויס ע"י הצבא הבריטי, וכן להחגיגותם של בני סוריה לחוג יחידות אחרות, ללא גושפנקה סורית, שהוקמו בצבא הבריטי בארץ אחרת. - המער.

שאמרנו, או לצרפם ליחידות הצרפתים החפשים, או לשנות את המבנה של כמה יחידות, בצורה שתתאים לשאיפותיה של הארץ, ולתפקידים המוטלים על שכמו של הצבא הזה. בגלל הסיבות היסודיות הללו הננו סבורים, כי מחובת הממשלה הסורית לדרוש מאת השלטונות הצרפתיים, כי בטרם יעבירו את הצבא לידיה - יבצעו את כל פעולות השחרור או השינויים האחרים במבנה היחידות, כפי שעשה הגנרל הונציגר בשנים 1932-1934, וכן ב-1936 - ולא שממשלת סוריה תצטרך לבצע בעצמה פעולות אלו. כשאנו מסיימים את הדיון בנקודה הזאת אנו מגיעים לכלל דעה, כי או יהיה הכרח להרכיב משלחת צבאית מיוחדת מעורבת, שתארגן את הצבא הסורי הנוכחי, תכין אותו, תציידו ותתקינו בצורה המתאימה לאינטרסים של הארץ ולשאיפות האומה.

ואם אנו מבקשים להרכיב ועדה שכזאת - הרי אין בזה משום דבר נדיר, לגבי סדרים צבאיים וכן לגבי תקופות של תמורות פוליטיות. שדהרי אנו זוכרים, כי פולין, יון וברזיליה - שהנן מדינות קטנות - ביקשו מצרפת לשגר משלחות, שתארגנה בהן צבא. הגנרל גברלן - ליון, והגנרל הונציגר - לברזיל. כסוריים, היינו עדים לכשרונם של כמה מגדולי הקצינים הצרפתים בענין זה. (השמטת הצנזורה). משלחת המורכבת מ - - - (השמטה) הידועים כבעלי יכולת, יכולה מעתה לכצע את המלאכה על הצד הטוב ביותר.

אופיה ותפקידיה של המשלחת הזאת יהיו: א) יוטל עליה לארגן את הצבא, להכינו ולעצבו בצורה, שתבטיח לסוריה צבא חזק ברוחו, בארגונו ובפיקודו; ב) מועד פעולתה של הועדה יהיה חמש שנים או יותר מזה - אבל לא פחות. בו בזמן חשמש המשלחת גם כגוף מקשר בין ראשי השלטונות הסוריים, הצרפתיים והבריטיים. מטבע הדברים, עליה להיות בלתי תלויה, או - מה שרצוי יותר - לשתף פעולה עם מיניסטרוני ההגנה. מיניסטרוני

\* כאן, בדברו על הצורך בשחרורים ופיטורים, מתכוון כנראה הכותב למיעוטים השונים המיוצגים בארץ בלתי-פרופורציונלי (ולדעתו - במידה בלתי-רצויה), בהרכבן של היחידות הסוריות הקיימות. כין מיעוטים אלה בולטים ביחוד הצ'רקים (בעיקר - בתוך חיל-הפרשים). אמנם כזה הוא - בראש וראשונה בתוך הקצינות והאדמיניסטרציה - גם חלקם של הנוצרים. וכן ישנו מעמד מיוחד במקצוע הצבאי לדרוזים (ובמידת-מה - גם לעלוואים). בדברו על שינוי מבנה היחידות ודאי שכוונתו בראש וראשונה לגונדות-הפרשים הצ'רקים, אשר מילאו תפקיד כה בולט ב-1941. כבכל ענין אחר כך גם בעניני הצבא רוצים מדינאי דמשק וחלב בריכוז מכסימלי ובמיזוג כלל-סורי מחוץ ריבונות מושלמת-סונית. - המער.

\*\* הטלת התפקיד של "שחרורים" ושינוי מבנה על הצרפתים מובא כאן מתוך הרצון הנמרץ למנוע מן הממשלה הסורית את החרפת היחסים ואת מבחן הכוחות שהיתה מסתכנת בהם לו היה נופל בחלקה היא לבצע את סילוק המיעוטים מעמדות רבות בצבא - וביניהם גם מיעוטים חקיים ונוצרים, ואף בעלי קשרים בחוץ. היות וחוגים רבים בסוריה מפקמים ביכולתם הם להשליט את הריכוז וה"כלל-סוריות" על מעוטים כגון אלה - תובעים הם מאת הצרפתים כי הללו יעשו את המלאכה למפרע וימסרו את הענינים לממשלת סוריה לאחר שבירת כל המגמות המתנגדות לכך, בחינת "זכו-מלאכתם נעשית בידי אחרים". - המער.

\*\*\* כאן, כנראה, נכשל הכותב באי-דיוקים, והחליף את היוצרות. כך, הגנרל גמלן ("גברלן" - ודאי טעות-דפוס, במקום "גמלן") הוא שהיה ראש המשלחת הצבאית לברזיליה בשנים שלאחר מלחמת העולם הראשונה - ועוד טעויות בתיאורים האחרים הרצופים לזה. - המער.

זו חייב להכשיר את המנגנון שלו ופקידיו בצורה הנאותה למעמדו של העם הסורי. אנו רואים הכרח בכך, שממשלת סוריה תבקש או מאת המנהיג עבד-אללה בק עטפה - והוא כיום האיש בצבא הסורי - - - (השמטה); והמפקד, אשר הגנרל הונציגר הושיט לו את ידו בכרכה והתפעל מרוחב ידיעותיו ויכולתו במקצועות התורה הצבאית, האדמיניסטרציה והפיקוד - כי תבקש ממנו לקבל עליו את התפקיד הראוי לו \* ולבצע את תכנית השיפור שערך, ובזאת נוכל להתבשר מהיום, כי התכנית להקמת צבא סורי תצליח, וכי הוא יגיע לדרגה העליונה. ומן ההכרח להפקיד בידי חטיבות סוריות טהורות, סוריות בשאיפותיהם, רגשותיהן ותכונותיהן, את דבר ההגנה על סוריה, ולהפריד מיד בין היחידות הלבנוניות והסוריות, בטרם יועבר הצבא לידי הממשלה (הסורית), ולמנות מספר מספיק של קצינים סוריים, שיתמחו בהנהלה מקצועית. על העם הסורי האציל לזכור, כי אחינו הקצינים הלבנוניים נהנו מההתמחות יותר מאחרים \*\*, וכי הצרפתיים געזרו בהם בפעולותיהם. הפגם שנמצא בסוריים, והסיבה להתחמקותם של הצרפתים מלשתף גם אותם היה - חששם בפני רגשותיהם הלאומיים. אל נשכח, כי בית-הספר הצבאי הוציא לנו מדי שנה בשנה קצינים, שרובם לבנוניים. בשנתו האחרונה היה מספר בוגריו - עשרים לבנוניים ושני סוריים. על כן יש לדאוג לכך, שיהיו לנו קצינים משלנו ובית-ספר צבאי משלנו, אשר ממנו יצאו אנשי צבא חדשים שישתפו פעולה עם חבריהם הוותיקים למקצוע בארגון הצבא. שדה ההתמחות הנו נרחב: הפעולות הכרוכות בהנהגת-החיילות, מכוניות, רכבי-הקרב, ביצורים, תיל-התותחנים, אספקה, אוצר הכספים, יחידות ממוכנות, חטיבות הובלה, שירות-הקשר והטלגרף וכו'. לכל אלה או לרובם זקוק הצבא הנוכחי, באם נשווהו אל צבא הארצות השכנות. משנמצא פתרון לבעיות אלו נוכל להמציא את הכספים הדרושים להעברת הצבא ולאספקת ציודו, נשקו, תחמשתו, בניגו, וכיו"ב.

בעית הכספים הנה, למעשה, קלה: סוריה עשירה בהכנסותיה, ובידה לכסות את ההוצאות: (א) אם ננקוט במדיניות נכונה ועקבית, שתבטיח לאוצר הסורי הכללי שיקבל את הכנסותיו בשלמות \*\*, ולא כפי רצונם של חוגי פקידים ואינטרסנטים מסוימים; (ב) אם תשופרנה הדרכים לאיסוף הכספים \*\*\*; (ג) אם ישופר המנגנון הממשלתי, יאורגן חבר העובדים בצורה אחרת, ויטוהר מהמוני הפקידים המיותרים, ואם לכל פעולה ינתנו הפקידים הראויים והדרושים לה. הלואי וביצעה ממשלת סוריה פעולת-טיהור יסודית בצדק וביושר; (ד) מתלקת האספקה הגה מוסד ממשלתי ולא מסחרי. הכנסותיה יכולות להבטיח לצבא עשרה

\* מתעוררת השאלה, האם לא שאיפותיו של מפקד זה הן אחד המניעים שגרמו לכתיבת סידרת-המאמרים כולה? - המער.

\*\* מצב זה ביחסים שבין סורים ללבנונים בשירותי הצבא והבטחון (וכן בשירותי-המדינה בדרך כלל) מקביל לזה שבין מושלמים לנוצרים גם בתוך ישובי-ערבים אחרים במזרח התיכון. - המער.

\*\*\* הגורמים העיקריים העלולים למנוע מן האוצר המרכזי שלא יתרכזו בו כל ההכנסות המגיעות לו הם - ההנהלות המחוזיות על צרכיהן הציבוריים והאחרים; קבוצות כלכליות חקיפות (כגון בעלי-אחוות היורעים להתחמק מסילוק המסים החקלאיים); בעלי זכויות וכו'. - המער.

\*\*\*\* גביית המסים בסוריה לקויה מאד, והרע מתחיל כבר בדרגת הערכה; הדוגמה הבולטת ביותר לכך - גורלם של מסי התוצרת התקלאית, ובעיקר - בשטחי האחוות הגדולות (כגון בג'זירה מעבר לפרת). - המער.

מיליון לירות לשנה(?) ; ה) אם יוקדשו רווחיהם הגדולים של רשיונות האכספורט והאימפורט לצבא ; ו) אם יוטל מס כללי על משקאות חריפים, בתי שעשועים, טבק, חמרי דלק ודברי דפוס ; ז) אם יוטל מס בשיעור עשר לירות סוריות על כל טון תבואה שיימסר למחלקת האספקה \*\*. מס זה יכניס בשנה לפחות חמשה מיליון לירות סוריות, מלבד חלקה של ממשלת סוריה במוסד זה ; ח) אם יונהג כופר במקרה של גיוס-חובה \*\*\* ; ט) אם יוקדשו למטרה זו רווחיה של ממשלת סוריה או של קופת «האינטרסים המשותפים» \*\*\*\* ; י) אם תנוצלה הקונצסיות על אוצרותיה הטבעיים של הארץ, וביחוד – הנפט. אנו יודעים, כי קיים הסכם בין ממשלת סוריה ובין חברות הנפט, וביחוד חברת «א. ס. ח.» (חברת הנפט העיראקית) המבטיח לממשלה סכומים לא קטנים.

אנו מאמינים, כי צעדים אלה, אם יבוצעו בנאמנות ובצורה הנאותה לטובת הצבא שיעבור לידי הממשלה, יכניסו למדינה הסורית למעלה מחמישים מיליון לירות סוריות \*\*\*\*\* . וזה מספר שאין לזלזל בו. אין אנו סבורים, כי ממשלת סוריה תשב בחיבוך ידים מבלי להגשים את השאיפה היקרה הזאת, או כי העם הסורי יקמץ בקרבנות ובמילוי חובותיו. אנו מבקשים במסגרת זאת מממשלתנו, שתקבל את הצבא לידיה ותפקח על חידוש ארגונו במספר הדרוש, למען תבוצע העברתו של הצבא הקיים בדרך הטובה ביותר, שתבטח את האינטרסים הלאומיים והאידיאליים של סוריה.

כל זאת – באם הממשלה הסורית רוצה לקבל לידיה את הצבא הנוכחי. אולם אם בצוניה להקים צבא חדש – עליה לקבוע לו משטר כרוגמת איזו מדינה, שמשטר צבאה ומבנהו נראים למתאים ביותר בשביל הצבא העתיד.

ד.

כל איש צבא יודע מה רב ערכה של ההשכלה הצבאית הגבוהה בשביל הרמת הכשרתו של הצבא. עד 1941 היו שתי מעצמות צבאיות שבתיהם הספר הצבאיים שלהן נחשבו כמעט מיוחדים ברמתם בעולם : צרפת וגרמניה. ניתן לאמר, כי ההתקדמות הצבאית במרבית המדינות בעולם קיבלה דחיפה מבתי-הספר הללו. ואף גרמניה עצמה נעזרה הרבה בספריהם ומתקריהם של מפקדי הצבא הצרפתיים.

\* מענין כאן צירופם של הפרסומים שבדפוס יחד עם «הוצאות-לכוסוס» (מותרות) שונות, כגון היינות והשעשועים, להיותם נושא למסי-הכנסה גדולים. – המער.

\*\* ההצעה על מס, ניכר למדי, על-המזון היסודי של ההמונים מעוררת הקבלות היסטוריות רחוקות – כגון «מסי התבואה» באנגליה לפני מאה שנה ומעלה – אשר הוערכו (יחד עם מסי-העתונים שבטל בתקופה אחת אתם) כמסים חריאקציוניים והמויקים ביותר. – המער.

\*\*\* כלומר, שהמאמר מניח את הויתור למעשה על שיטת שירות-חובה צבאי, ושחרורם של כל «בעלי-המאה» (כדוגמת מצרים), – דבר הקובע ממילא רמה ומעמד מסוימים לכות הצבאי, מבחינה חברתית ותרבותית, וכן – כלפי שלטון-המדינה ושכבת-הקצינים. מכל מקום – ויתור כזה אין כינו לבין אוירת «מאמץ לאומי» אמתי – ולא כלום.

\*\*\*\* כידוע, זה שנים שבונים את התכניות לפיתוח המשקי והעלאת רמתה התרבותית של סוריה על חשימוש בהכנסות אלו מן «האינטרסים המשותפים», לכשימסרו בידי הממשלה המקומית.

\*\*\*\*\* כל תקציבה של סוריה בשנת 1942 היה 22.500.000 ל"ס. – המער.



והנת, יש אומרים, כי «חילות-המזרח המיוחדים» אינם מתאימים לשמש גרעין לצבא הסורי העתיד, אם כי הם אורגנו במיטב המשטר והמסורת הצבאית הצרפתיים. אין זה בגדר סוד, כי רמת ידיעותיהם הצבאיות של קציני חילות-המזרח הנוכחיים עלתה בהרבה על זו של הגרעינים החשובים ביותר שבצבאות הארצות השכנות (1). מספיק לציין, כדי להראות על חשיבותן של היחידות הללו, כי עם כניסתם של הצרפתים-החששים לסוריה היתה בקשתם הראשונה מבני בריתם האנגלים – למסור לידם את היחידות הללו, באשר הם החשיבו את כוחן ומרצן הצבאי.

העם הסורי כולו תובע כיום מאת הממשלה לקבל לידיה את הצבא, או להקים צבא חדש. ראש הממשלה הצהיר, כי הצד הצרפתי אינו מתנגד למסור את הצבא. צירי הפרלמנט התענינו וטיפלו בכעיה זו פעמים מספר. מכל זאת אפשר להסיק, כי אין הארץ יכולה להשאר בלי צבא, ואין עצמאות לארץ, אם אין לה צבא שיגן על עצמאותה.

ומאחר שבעיה זו עומדת לפני פתרון, עלינו לשאול את עצמנו: האם יותר טוב לארץ, שיוקם צבא חדש, או כי הצבא הנוכחי יועבר לפיקוח ממשלתה?

הרעיון בדבר הקמת צבא חדש כמעט שאינו ניתן כיום לביצוע. עלינו לחכות לפחות עשר שנים עד שיווצר גרעין לצבא חדש. ודוגמא קטנה תראה, עד כמה קשה הדבר להרכיב צבא ואף אם יהיה מספרו מועט וציודו דל.

וקח לדוגמא פלוגת צופים בת חמישים איש. אי אפשר, בכל מאמץ שהוא, לציידה ולאמנה בפחות משנה, ועם תום השנה מתברר, כי היא לא השיגה את המטרה, וכי עודנה זקוקה לדברים רבים, בטרם תוכל לצאת למחנה קיץ. כמה זמן ומאמץ צריך איפוא להקמת צבא המוני, המהווה מדינה בתוך-מדינה, ולה משטר, חוקה ואוצר משלה? אין ספק, כי פעולה כגון זו דורשת לפחות עשר שנים, אם ימצאו הכלים לציודו ולאמונו. אנו כיום זקוקים ביותר לצבא, שיבסס את עצמאותנו, ישמור על הסמכויות שנמסרו לידינו וימלא בנאמנות את החובות המוטלות עליו.

אפשר לאשר ללא כל פניה צדדית, כי הצבא הנוכחי מוכן בהחלט לבצע כל פעולה שהיא, ואינו זקוק אלא לכך, שיינתן לו כיוון לאומי אמיתי ומידה ידועה של התמחות וציוד. וזאת ניתן לעשות במשך שנתיים.

הצבא ואנשיו הנם רחוקים ביותר מפוליטיקה ומתעמולה. אולם המצב הנוכחי, וחלוקי-הדעות שנתגלו בקשר לבעית הצבא, המריצוני לכתב מאמר זה, ובו אנו משלימים את מאמרינו הקודמים בשאלת הצבא. לא נעלם מעיני העם הסורי האציל, כי מרבית הקצינים, הסמלים והחיילים «בצבאות המזרח המיוחדים» הנם ערבים, הדוברים שפה אחת, שווים במנהגיהם ודומים באורח חייהם. ואם תנאי הזמן והשאיפות הפרטיות הפרידו ביניהם ורופפו את זיקתם לעם ולשורותיו, הרי הצבא, בתוקף חוקתו היסודית, הנו רחוק ביותר

\* «דוגמה» זאת, אשר בולטים בה גם ההפרנה וגם אי-התאמתו של המשל לגמשל, יש בה בכל זאת ענין ידוע, והוא – בשום ההתעסקות הרבה בארגון הצופים ובטיסוחם. כבר באביב 1936 אמר בשיחת פכרי אל ברודי, מי שהיה אז מראשי קבוצת «הגוש הלאומי» שאחזו ברסן השלטון בקהיליה הסורית: «ארגון זה של הצופים והנוער – הוא-הוא הגרעין של הכוח והצבא אשר ישליט רצון אחד בסוריה ויהיה את המסגרת למדינה החדשה». – המע.

מפוליטיקה. אולם עובדה זו אינה צריכה למנוע בעדנו מהזכיר את השירותים שעשו יחידות אלו במפעלים הקונסטרוקטיביים והישוביים בסוריה, כגון סלילת דרכים, השלטת הבטחון הציבורי, ומלחמה במעשי גזל ופשע. והיות ועמודי התווך של הצבא הם הקצינים - כי עליהם מוטל ארגונו - ובאשר המצב הנוכחי מחייב להכניס בו כמה יסודות בעלי כוח חיוני - נמצא שמספר הקצינים הסוריים בצבא הנוכחי, עד כמה שנראה לנו, קטן מכפי הנדרש. והיה הכרח להחזיר לשירות רבים מן הקצינים - כי הללו מספקים את דרישות תקנון-הצבא, או שיש להם הדרגה הנדרשת והנם בוגרי בתי ספר צבאיים עותומניים - למען יוכלו, בקלות ובזמן קצר, להתאמן ולהגיע לדרגתם של חבריהם, קציני הצבא הנוכחי. ומהגם שיש להם נסיון רב מימי המלחמה הקודמת. בדיוק כך עשו גם אומות אחרות, בגשתן להרחיב את צבאן. גם הן קראו לפעולה את מרבית הקצינים ששירתו בימי המלחמה הקודמת, ושמשבע הדברים סיגלו לעצמם, יותר מאחרים, את הרוח הצבאית.

כשהחליטה ממשלת צרפת ב-1921 ליסד את «חילות-המזרח המיוחדים», - או, ביתר דיוק לפי כינויים אז, את «החטיבה הסורית» (לגיון סורייני), ומטבע הדברים חיפשה, קודם כל, קצינים לצבא, - נתקלה בכעיה קשה: הקצינים הסוריים קיבלו את הכשרתם בבתי-הספר הצבאיים התורכיים, שבהם הורו לפי יסודות הארגון והאימון הגרמניים והשתלמו בנשק גרמני, ולא צרפתי. אז הקימו השלטונות את בית-הספר הצבאי בדמשק, וקיבלו אליו קבוצת קצינים סוריים, שסיימו בתי-ספר תורכיים ושירתו בצבא התורכי והערבי בימי מלחמת-העולם. כשסיימו הללו קורס של ששה חדשים בבית-הספר הצבאי הסורי, היו מוכשרים וראויים לעלות בדרגה, באשר הם התמחו בשיטה הצבאית התורכית והצרפתית כאחת, והכירו את התפקיד גם להלכה - מן הלימוד בבתי-הספר, וגם-למעשה - מהשתתפותם בשדות-הקרב. אולם לרוע מזלם קיבלו אז בוגרי בית-הספר רק דרגת סגן-קצין, ועובדה זו מנעה את חבריהם למקצוע, הקצינים שיצאו לפנסיה - מהכנס לבית הספר הנ"ל.

אולם גם אלה שגמרו, שהיו מראשי חילות-המזרח וזכו להערכה רבה מצד הקצינים הצרפתיים, נתסורו ברובם. האפשרויות המוגבלות לעלות בדרגה המריצו את מרביתם לבקש העברה לפנסיה בעוד הצבא זקוק להם. בית-הספר הצבאי הכין לנו ימבחר לארע של קצינים, ורובם הגדול מהווים שכבה הראויה להיות תפארתו של הצבא הסורי העתיד. היה זמן, שבית-הספר הצבאי נזקק לתשומת לב מיוחדת, כדי להכשיר לנו קצינים מומחים. הדבר היה לאחר המשבר בימי הגנרל הונציגר, כאשר אנשים כשרוניים נמנעו מהכנס לבית-ספר זה, בחששם לבזבו את כשרונותיהם על מעמד של «סגן-קצין». הסיבה לתמורה שחלה בבית-הספר הצבאי היחה - ההכרח להקים קדר של קצינים סוריים, שיכנסו מהר לתפקיד וימלאו את מקומם של הנעדרים שנמלכו במרד הסורי.

יש להודות, כי רמתו של בית-הספר הצבאי עלתה בהרבה בשנים 1930-1935, כשנמסרה הנהלתו לידי הקולונל גיראן ראש המשלחת הצבאית הצרפתית לארגון הצבא היוני, ומורה לתורת האופרציות הצבאיות בבית-הספר הגבוה לקציני-המטה בצרפת. קולונל זה הכניס לתכנית בית-הספר שעורים חדשים, ושקד על הכשרת התלמידים. אולם לבסוף נאלץ לנסוע לאלג'יר. סבורים כי הוא עשה זאת רק כמחאה על כך, שבוגרי בית-

הספר הורדו לדרגת סגן-קצין. כללו של דבר: כשתקבל הממשלה את הפיקוח על הצבא לידיה, יהיה עליה להקדיש את תשומת-לבה לשיפור בית-הספר הצבאי, ע"י מינוי מורים מוכשרים. כן יהיה מן הראוי להתייחס בהסתייגות מסוימת לכשרונם של קצינים ידועים המשרתים בצבא זה, שבאו מחוץ לסוריה\* וקיבלו את נתינותה בדרך קלה ביותר, — כי מאחר שבעבר היה הצבא נזקק להם ביותר, לא שמו לב אל מידת כשרונותיהם. בסיום דברי אני מציע למנות מעתה ועדה צבאית, המורכבת מקצינים סוריים בצבא הנוכחי, שתחבר דו"ח כללי על מצבו התמרי והרוחני של הצבא.

אל גלילי

## מערכת נורמנדיה\*\*

במסע שחרור אירופה בקיץ ובסתיו 1944, בלטה חטיבה אחת של פעולת-קרב בליכודה המלא, הן מבחינת רציפותן של הפעולות בזמן ובמקום והן בהגיון הפנימי של התפתחותן. לפרק זה של קורות-המלחמה, הקרוב אלינו כל כך וכולו תוסס עדיין, נקבע השם "מערכת-נורמנדיה".

ספק הוא, אם ציבור הקוראים, — לא רק זה המכונה "ציבור-הקוראים-הרחב", אלא גם ה"צר" יותר, העוקב בתשומת-לב ובעירות מיוחדות אחרי מהלך מאורעות-המלחמה — אם חוג זה כבר הבהיר לעצמו במידה ראויה את עצם השתלשלות הפעולות במערכת-ענק גורלית זו ואת מקומה המכריע והמרכזי ב"מלחמת-המערב" כולה — ומשום כך גם בשלב האחרון כולו, שלב-התנופה, של כל מלחמת-העולם השנייה.

הנסיגה לעמוד על כך נעשה כאן רק בשדרטוטים הכוללים ביותר, ללא כל כוונה שהיא לתאר במפורט את מהלך הקרבות, למצות את לקחם הטקטי העשיר או לנתח את דרכי הפלישה מן הים, את האסטרטגיה המדינית וכיוצא בזה. כן לא תעמוד הערכה זאת על כל פרק-ההכנה, כלומר תקופת הקמת "ראש החוף" — אלא תפתח כאילו מן ה"אמצע" מראשית המאמץ הגדול ליציאה מתוך "ראש החוף" ולהפיכת קרבות-ההכשרה למערכה אמיתית על צרפת.

ותבוא נא פה הערת-אקדמה.

עם חידוש ההאבקות במערב קם כאילו לתחיה המבנה האינטרטיגי הכולל של מלחמת הברית נגד גרמניה בנוסת 1914—1917 (חזית-המערב בצרפת וחזית-המזרח ברוסיה וכן חזית איטליה). רבים חיכו לכך, שמעכשיו שוב יתבלט בוודאי אותו ההבדל באמצעי הפעולה והאפשרויות הטקטיות (ועל כן — גם בקצב האינטרטיגי), שהסתמן במלחמת העולם הראשונה בין חזית-המערב לחזית-המזרח. אכן, הבדל מעין זה מן הנמנע שלא יהיה קיים כשהתנאים הגיאוגרפיים והטקטיים שונים הם ממש "כמרחק מזרח ממערב". כי אינה דומה חזית בת מאות קילומטרים אחדים\*\* לחזית המשתרעת לאלפי קילומטרים. בחזית הראשונה תחסר האפשרות הן לתמרון הרחב ולהקפות, והן להתחמקות. מקרב ולנסיגות לעומק — מכל מקום בתנאים הנוכחיים של צבאות עממיים-המונניים, בני מיליונים. (מאלף הציון, שנעשה כבר לאחר

\* אפשר כי גם כאן הכוונה היא בראש וראשונה ללבנוניים, אך יתכן מאוד — כי גם לבני ארצות שכנות אחרות. \*\* לניקוד שמות המקומות — ראה מפורט בעמ' 60, 65, 70, 78.

\*\*\* לפי אפשרויותיה הגיאוגרפיות המכוסים ליות, — כי למעשה היתה החזית בצרפת בחודש וחצי הראשונים בת 80—100—120 ק"מ בלבד.

ההתפרצות לתוך ברטן שצפיפות הדיביזיות הגרמניות בחזית צרפת עולה פי שנים וחצי על זו שבחזית רוסיה. וכן בשטח הטקטי הצר יותר שונה ארץ רבת-אוכלוסין וצפופת-ישובים מארץ שישובה דליל יותר ויערותיה ושממותיה נרחבים. בארץ צפופה מרובים בהרבה המעצורים למתקדם ונקודות-המשען למתגונן; ואילו ארץ רוחה עשירה הרבה יותר באפשרויות להפתעה ולהסתננות אופרטיבית. על כן נמדדו ההתקדמויות במזרח שב-1914—1917, הן של הנסיך-הגדול ניקולאי ושל ברוסילוב והן של לודנדורף, במאות קילומטרים לעומק, בו בזמן שלצבאותיהם של נסיך-העצר הגרמני (ליד ורדן) או של הלורד פלומר (ליד "רכס-מסין", ב-1917) הוענקו שבחים לא-מעט. בעד כיבוש חלקות-אדמה בנות קילומטרים אחדים בלבד — אמנם חלקות חרושות-פגזים ורוויחות-דם.

אמת, במידה מסוימת התבלטו הבדלים כאלה "בין מזרח למערב" גם ב-1944, ועל גילוייהם למעשה עוד ידובר להלן. אלא שרוב היה הפעם גם ההבדל בין שתי המלחמות במערב — נוסח 18—1914, ונוסח 1944 — והוא הוא, שהיה בו מן החדש והמפתיע ומן המאלף ביותר. שני גילויים עיקריים כלפי-חוץ היו לתמורה זו, שחלה בין הדור של איפר וורדן לבין הדור של קאן ופלו. לשניהם גם יחד היו אותן הסיבות עצמן; הסיבה הכללית: השינוי העצום בטכניקה הצבאית ובדרכי הקרב; והסיבה המיוחדת שבמסע-מלחמה זה: ההפרש הבולט בפרופורציה, בין היקף גושי-הצבא למרחב הגיאוגרפי, שהבדיל את מערכת גבול-צרפת (הצפונית-מזרחית) ב-18—1914 ממערכת פנים-צרפת (נורמנדיה, והשטחים צפונית לקוארה בכלל) ב-1944. כי ישנו תפקוד טבעי-הכיבוש לה שמול "ראש-החוף" הראשוני, לחמו בצפון-צרפת, בחזית ה"דינמית" והמתארכת ללא-הפסק, בין  $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$  מיליון ועד למיליון—מיליון וחצי איש מכל צד — לעומת 4—5 המיליונים לכ"א משני הצדדים שעל פני חזית צפון-המזרח, בשטח של 500 קילומטר בערך שבין הים ועד לגבול השוויצרי, ובת 700 קילומטר של קווי-חפירות, ב-18—1915.

הגילוי הראשון של התמורה העמוקה היה בקצב השונה. אז — עמידה משך ארבע שנים בחזית קבועה כמעט, תוך תנודות מוגבלות לפניים או לאחור; והפעם, לאחר חודש וחצי הראשונים, שבהם שימשו בערכוביה מלחמת-עמדות מפורשת ומסעות-פטרולים עם מיטב הטכניקה של הסתננות, מלווים גם בהתנגחות-שריון עקשנית בקטע מסוים של החזית, — לשה המלחמה במערב דמות מובהקת של תמרון. ובפרק המכריע שלה הבשילה דוגמאות קלאסיות של מלחמת-תנועה. ברור, איפוא, שהפעם נתאפשר הדבר ע"י שינויים: א) הנושק החדש (הארטילריה בנוסח ימינו, הזיין ה"רקטי" למיניה, חיל הרגלים המודרני על מלוא ציודו וסממניו הטקטיים, חיל-השריון בריכוזים אדירים, החיילות המוטסים, כוחות המפציצים ואוירונים הקרב לסוגיהם) — הוא שאיפשר את הביקועת החזית האויבת לעומק, זה "חלום השוא" של מצביאי מלחמת-העולם הראשונה בחזית-צרפת; ואילו בשלב השני, הרי המיעוט הגיאוגרפי של צרפת הצפונית-המערבית למחרת ההבקעה — הוא שהניח שטחים גדולים ללא חיפוי צבאי גרמני רצוף ויעיל והתיר לצד בעל-היזמה להפעיל במלוא חתנופה את האפשרויות האופרטיביות של מלחמת-תנועה. כיצד סללה מפקדת בעלי-הברית את הדרך לקראת שימוש באפשרויות הטקטיות האלו של הבקעה והאפשרויות האופרטיביות של תימרון הקפה, אשר כשלעצמן היו רק אפשרויות-שבכוך, — זהו בעצם הדבר, שאותו צריך בראש-וראשונה לבאר לעצמו כל הרוצה להבין את מהלכה ולקחה של "מערכת-נורמנדיה".

וכתוצאה מגילוי-תמורה ראשון זה בא גם השינוי: עצם התהוותה של "מערכה" מרכזית, במובנה המסורתי-הקלטי של המלה, במהלך מסע-המלחמה בצפון-צרפת. במלחמת-העולם הראשונה רבים היו ה"קרבות" וה"מערכות" בעמידת-ההתנגחות הממושכת שבחזית-צרפת. אך בעצם כמעט אף אחד מהם לא היה איזו חטיבה הנבדלת באופן ברוך מסלל "עמידת-הקרב"

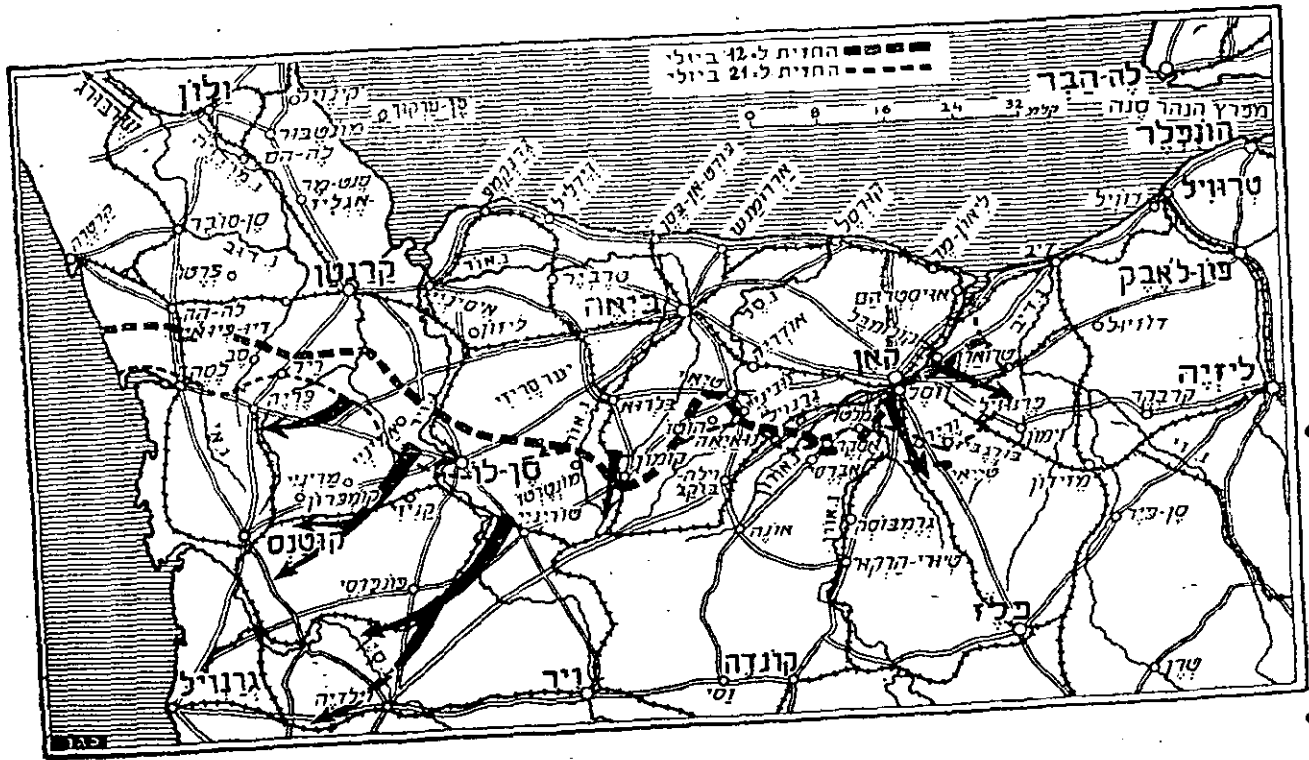
הרצופה בת ארבע השנים (חוץ מ"מערכת-מרגה" עם פרוס המלחמה ועוד יוצאים-מן-הכלל מסופקים יותר). ואילו מערכת-נורמנדיה, שאמנם נמשכה שבועות רבים, ובוה ודאי שנבדלה כמעט מכל קרבות-השדה (להבדיל מפעולת-מצור) שמלפני המאה העשרית — היתה בכל זאת חזיון בפני עצמו, מוגבל בזמן, מובלט בקויו האופרטיביים, אחיד בתכניתו ובביצועו. כחטיבת-קרב בפני עצמה, היתה זאת, איפוא, הגדולה שבמערכות שנערכו בזמן מן הזמנים על אדמת צרפת. והן אדמה זו ידעה מערכות דרמטיות כבירות, שמאות אלפים לוחמים השתתפו בהן, החל מהאבקות בין ההונגים של אטילה ובין כוחות רומיים וגותיים בשנת 451 ב"שדות הקטלאוניים" ("שאלון-על-המרגה" בימינו אלה) ומערכת-טור (או מערכת פואטייה) שבין קרל מרטל הפרנקי ובין הפולשים המושלמיים-הערביים, ב-732 — ועד ל"הרעשת-ולמיי", ב-1792, שקבעה את גורל המהפכה הצרפתית, והקרבות של סתו 1870, שהשליטו לדור שלם עליונות צבאית גרמנית על יבשת אירופה. אך ספק, אם היו ביניהן מערכות, שתוכלנה לעמוד — הן בגורמי ההכרעה ההיסטורית והן בשל המעשה הצבאי כשלעצמו, במערכה אחת עם "מערכת-נורמנדיה", מרכז זה של מסע-מלחמה קצר ונמרץ, בנוסח האמתי של "אסטרטגית-ההכחדה".

שרטוטיה הכלליים של מערכת-נורמנדיה, \* \* \* כשל כל מעשה צבאי גדול — פשוטים הם למדי.

אמר קלאוזביץ: "במלחמה הכל פשוט, אלא שהדבר הפשוט ביותר גם הוא קשה". אלא שפרטי ביצועה המרובים עשויים להאפיל במידת-מה על קווייה הבולטים של המערכה בכללותה, שנתגלו בשלמותם רק עם סיומה.

הושג הביסוס הראשון של "ראש-החוף האסטרטגי", נמנעה הסכנה ש"יטילוהו הימה", (הוסרה חולשתם היחסית הקודמת של צבאות הפלישה לעומת חילות הסכנה בצפון-צרפת) (שהורגשה ביחוד בחיל-השריון) ונצבר יתרון ויב בעצמת-האש (של אד-טילריה ומטוסים כאחד) וכן הובטחה זרימה מתגברת והולכת של תגבורות, ציוד ואספקה דרך נמל שרבורג הגדול, המוקם לתחיה. מעכשיו נתבלטה ביתר שאת חלוקתו של "ראש-החוף" לשני חלקים שונים בערך בגודלם, אך שונים בצורתם ובמצבם הגיאוגרפי: החלק המערבי, האמריקאי, בחצי-האי, המוקף רובו ע"י הים ומתוך כך הוא נשען במידה מכסימלית על כוחן הימי של בעלי-הברית, כשאגפיו מובטחים מכל פגיעה אויבת, מאחרי חזיתו עורף יבשתי שעומקו ניכר באופן יחסי, וחזיתו צרה, — ובמרכזו של עורף-זה נמל אוקיאני, המהרה את טבור-האספקה וצומת התחבורה הטבעי של שטח החזית; והחלק המזרחי, הבריטי-הקנדי המאורך והצר (כלומר — שחזיתו ארוכה ועורפו היבשתי "שטוח"), הנשען על מעגני-ארעי שבחופים פתוחים ועל "נמלי-דייגים" זעזעריים אחדים. חלוקה זאת של קטעיה-חזית ודאי שלא היתה מקרית וטעמה עמה. "ראש-החוף" אלה הלא נועדו לשמש נקודות-מוצא להתפשטות העתידה של צבאות-הברית על פני צרפת המשותפת. ידוע הדבר, כי אין מעשה קשה במלחמה מאשר החלפה שלמה של בסיס-אספקה אחד לצבא פועל במשנתו. צריך היה איפוא לערוך את צבאות הברית ב"ראש-החוף" שלהם מלכתחילה בצורה שתאפשר להם אח"כ, בתהליך התקדמותם, הרחבה אורגנית ורצופה ככל האפשר של צנורות-התחבורה ובסיסי-האספקה שלהם. והנה, מבחינה זאת היה זה דבר טבעי והכרחי שצבא ארה"ב ישאף לצנורות-התחבורה ורצופה שלהם על מעגני-ארעי שהחופים פתוחים ועל "נמלי-דייגים" זעזעריים אחדים. חלוקה זאת של קטעיה-חזית ודאי שלא היתה מקרית וטעמה עמה. "ראש-החוף" אלה הלא נועדו לשמש נקודות-מוצא להתפשטות העתידה של צבאות-הברית על פני צרפת המשותפת. ידוע הדבר, כי אין מעשה קשה במלחמה מאשר החלפה שלמה של בסיס-אספקה אחד לצבא פועל במשנתו. צריך היה איפוא לערוך את צבאות הברית ב"ראש-החוף" שלהם מלכתחילה בצורה שתאפשר להם אח"כ, בתהליך התקדמותם, הרחבה אורגנית ורצופה ככל האפשר של צנורות-התחבורה ובסיסי-האספקה שלהם. והנה, מבחינה זאת היה זה דבר טבעי והכרחי שצבא ארה"ב ישאף לצנורות-התחבורה ורצופה שלהם על מעגני-ארעי שהחופים פתוחים ועל "נמלי-דייגים" זעזעריים אחדים. חלוקה זאת של קטעיה-חזית ודאי שלא היתה מקרית וטעמה עמה.

האניות שיחצה את האטלנטיק בדרך הישרה. ומצד שני: הדרך להתקרבותו של הצבא הבריטי אל "הגמלים הביתיים" שלה, הובילה מזרחה, אל מרובע-הגמלים של מיצרי "התעלה האנגלית" — בולזון וקלה מזה, ופולקסטון ודובר — מזה; והלא אותם מיצרי "פדה-קלה" נועדו להיות גם מקום ההיאבקות המסיימת לשחרור אנגליה מהסכנה האחרונה של פגיעה בלתי-אמצעית, — כי שם פעלו מ-1940 עד 1944 סוללות התותחים רחוקות של כף גרינה (שבין בולזון לקלה), וזה היה "חוף הפצצות-הטעות" העיקרי מאז יוני ש. ה. טבעי היה, שהצבא הבריטי הוא אשר ירצה ליטול את תפקיד ההשתלטות על חוף חיוני זה, — והלא מעבר לאותו חוף מונחת גם "ארצות-השפלה", בלגיה והולנד, שזה מאות בשנים מילאו תפקיד כה חיוני בתולדות המדינות הבריטיות, כדברי נפוליון: "אגורפן — זהו אקדת המכון אל לבה של אנגליה".



ראש-החוף הנורמנדי החיצים מסמנים את התקפות בעלי הברית בשבוע האחרון של יולי

אף אם גם טבעית היתה, מבחינה איסטרטגית מרחיקה-ראות, חלוקה זאת של צבאות הברית בין קטעי-החזית הללו — היו לה עם זה תוצאות אופרטיביות (ובחשבון הסופי לפעמים גם מדיניות-פסיכולוגיות) מרובות ומורכבות.

שתי שאלות עיקריות עמדו לפני מפקדת-הברית בפרק הזמן שלאחר כיבוש שרבורג; האחת — שאלת הזמן: באיזה קצב תתגשם צבירת כוחות, הנחוצים לביצוע התקפה-רבתי לשחרור צרפת כולה או רובה? והשניה — שאלת המקום: באיזה כיוון יש לערוך את הנסיון לפרוץ את הטבעת הגרמנית ולצאת מתוך תחומי הצרים של ראש-החוף אל מרחבי ארץ צרפת? אותן השאלות עצמן עמדו גם בפני המפקדה הגרמנית העליונה — בניחושיה לגבי תכניות מפקדת-הברית וכוחותיה. קביעת תכניתם האופרטיבית של הגרמנים היתה תלויה מצד אחד בהערכת כוחותיהם אלה של בעלי-הברית, ומצד שני — במטרותיהם-עצמם. כמטרתם-שלהם ראו הגרמנים בצדק את כבילת צבא-הברית בשטח צר ודחוק ככל האפשר, כבילה שתכביד עליו את החריגה ממנו והחדירה לחלקי צרפת האחרים. ומכך הסיקו את המסקנה ההגיגית, שעליהם לרכז את מאמציהם בראש וראשונה בנסיון לחסל את המחצית המזרחית

של "ראש-החוף", זה האגף השמאלי (הבריטי-קנדי) של בעלי הברית, הנמצא מחוץ לתחומי חצי האי והמוגן פחות ע"י הטבע וצורתו הגיאומטרית. שכן אגף מזרחי זה, הצד והארוך, ניתן בפחות קשיים להידחק הימה. ואילו האגף המערבי (האמריקאי), שעיקרו בתצ"האי, בשל חזיתו הצרה היה פחות נוח להסתערות הגרמנים, אך בשל איותה הסיבה עצמה נוח היה יותר, לאחר תיסול ראש-החוף המזרחי (לו הושג הדבר) לסגור אותו בהסגר יבשתי ולנתקו משאר שטחי צרפת.

אך אפשר, שלא פחות משיקולים כאלה השפיעו על החלטות המפקדה הגרמנית מנשגיה והשערותיה על תכניות בעלי-הברית. ולפי המצב האוביקטיבי יכלו תכניות אלה להיות בעלות-שלוש מגמות: א) השתלטות מוקדמת על "תוף-הפצצות-הטסות" — דהיינו, הסתערות אל עבר סנה התחתית ומעבר לה, אל חופי פה-הדקה; ב) מסע ישיר אל פריז, כדי לכבוש את "לב צרפת", עם כל תוצאותיו הפסיכולוגיות והאיסטרטגיות של הישג מעין זה; ג) ניתוק מחוזות צרפת הצפון-מערביים (ובראש וראשונה חצי האי ברטן, וזה הבסיס הטבעי השני הגדול בשטחו ובאפשרויותיו אף מחצי האי קוטנטן, לכל פלישה-רבתי לצרפת מן הים) מפריז וממרכזי המכונה הצבאית הגרמנית — ע"י מסע "ישר דרומה", אל חופי לווארה התחתית. הגרמנים "הופנטו" לאימעט ע"י האפשרות הראשונה — אולי במידה רבה משום שהם עצמם ניסו לרתק את יצר האנגלים אל חוף פה-הדקה בכל אמצעי ההיפנוזה האיסטרטגית והפסיכית ע"י הרעשות התותחים, ע"י הבלטת הקשיבות הימית של שליטה על מיצרי דובר, ולבסוף — כבר לאחר ראשית הפלישה — ע"י מכת הפצצות-הטסות. (אגב, בסיסיהן של אלו משכו את חילות-האוויר של בעלי-הברית במיוחד אל חופי-המיצר כבר כתצ"השנה ומעלה לפני הפלישה). ודווקא משום כך קל היה יותר לבעלי-הברית להטעותם בשלבים המוקדמים של הפלישה, ביחס לנמל הגדול שאותו ניסו לכבוש ולהעמידם בספק: — האם יפנו מערבה, אל שרבורג, או מזרחה, כלפי לה-הבר? אולם גם אח"כ, כשכבר נתבררה מגמת בעלי-הברית בביסוס "ראש החוף" וצורתו נתגבשה, הוסיפה דאגת הגרמנים להיות נתופה בראש וראשונה לקצה המזרחי של חזיתם, לסביבת הגהר אורן, בשל שני שיקולים. הראשון היה "מעורב", חלקו צבאי וחלקו פוליטי-פסיכולוגי. כי גם כאן הופיע גורם "מהפנט": כנראה שרבים בין הגרמנים סברו, ש פ ר י ז ת שמש מרכז-משיכה אדיר לאיסטרטגיה של בעלי-הברית, גם בשל היותה צומת דרכי צרפת הצפונית, וגם בגלל ערכה האדמיניסטרטיבי, המדיני והסמלי. ומה שנאמר על סברת הגרמנים לגבי בעלי-הברית — חל גם על מחשבות הגרמנים עצמם. אולם כאן היה גם שיקול צבאי-טהור. המסתכל במפה יראה, שכל מבקע פ ת א ו מ י ו ח ד מתוך הפינה הדרומית-מזרחית הקיצונית של "ראש-החוף" בכיוון האלכסוני ("לעבר פריז"), היה ממילא מנתק את כל צבא-הגרמנים שבחזית נורמנדיה מזרכי-ניסגתו (שהם גם דרכי-אספקתו ונתיבי-התגבורת שלו) הטבעיים, הקצרים והנוחים ביותר (כגון, דרך ליזיה או דרך דרה). שכן חזית-הגרמנים בנורמנדיה, שהשתרעה ביסודה ממזרח-למערב כשפניה צפונה, היתה למעשה ערוכה לא באופן מאונך אלא באופן מקביל לעורקי-התחבורה החיוניים שלה; עורקים אלה הובילו מזרחה, כי למעשה צרפת המרכזית, אם כי היתה תפוסה בידי הגרמנים, לא שימשה איזור משען יסודי לצבאם הלוחם, לא מבחינת מקורות הציוד ולא מבחינת ריכוזי-חיל רזרביים; אלה ואלה היו בגרמניה, או על פני הדרכים המקשרות אתה. והנה, אין במלחמה מצב אופרטיבי שיהא מסוכן ממצבו של צבא, שדרכי אספקתו ונסיגתו עוברים לא לעבר עורפו כי אם לעבר אחד מאגפיו. כאן ממילא נאלצת המפקדה להיות רגישה ועצבנית ביותר לגבי כל הכרוך בהבטחתו של אותו אגף. ומתוך כך מובנת לנו עקשנותם של הקרבות שהגרמנים ערכו לפני שנאלצו לפנות בשבוע השני של יולי את קאן, והתמתם בניסיונות להתזר לעצמם צומת-דרכים זה, או עמדות שבסביבתו, ע"י התקפות-נגד, שעלו להם לא-בזול.

למפקדה הגרמנית היה ודאי יסוד מספיק לחששות לגבי תוצאותיה של התפרצות

בעליהברית מתוך "ראשיהחוף", גם אילו בוצעה זו מתוך פינתו הדרומית מערבית — כלומר, במגמה (כפי שנראו הדברים אז) של ניתוק מחוזותה מערב מהמרכז הפריזאי. התבססות בעליהברית בברטן, שהיתה באה כתוצאה מכך, היתה ממילא עושה את סיכויי הגרמנים בצרפת לחמורים ביותר. אולם יתכן שסכנה זו נראתה בעיני המפקדה הגרמנית כמרוחקת יותר בזמן מן הסכנה הבלתי-אמצעית של ניתוק צבא הגרמנים הנורמנדי מבסיסו שבמזרח — ניתוק שהיה עלול להביא אתו הכרעה מהירה של המלחמה בצרפת לטובת בעלי הברית. מכל מקום, המסקנות של הפיקוד הגרמני, כפי שהן נראות מתוך מהלך הקרבות, מעידות על החלטה איתנה, להבטיח בראש וראשונה את האגף הימני, המזרחי. לא לשוא רוכזו עיקר הכוחות (ובמידה מסוימת — גם מיטב הכוחות) בקטע המזרחי של החזית. — הן מתוך רצון לסכל כל התקפה בריטית דרומית-מזרחית לקאו, והן מתוך תקותימה לחסל, כאמור, את רצועת-החוף הצרה הזאת, שממזרח לביאה, כולה. וזה חל גם על שלושת השבועות החיוניים, שהתחילו ב-15 ביולי. גדול ביחוד היה ריכוזו של חיל-השריון הגרמני, הן זה שבתזית עצמה והן זה שבאזור-המשען, בעורף הבלתי-אמצעי. ההתקפות העקשניות של הבריטים והקנדים במחצית השנייה של יולי, אילצו כאן את הגרמנים להפעיל שש דיביזיות משוריניות בחזית פעילה של 15—20 קילומטר לכל היותר — מידת ריכוז של חיל-שריון, שהמלחמה הנוכחית ספק אם ידעה כמותה. גם לגבי דיביזיות-הרגלים ניכרה אצל הגרמנים במשך יולי וראשית אבגוסט המגמה, להפנות את אלו, שהיו יותר שלמות בהרכבן ומסוגלות לביצוע פעולות, אל האגף המזרחי דוקא; — ואחת מתוצאותיו של מצב זה היתה, כי מספרים שונים של דיביזיות בקטע המזרחי או המערבי היו רחוקים למעשה מלבטא כוחות-קרובים שונים\*). אין זאת אומרת, שהגרמנים התכוונו בדרך כלל להזניח את האגף המערבי; אלא שפעלו כאן השיקולים שכבר צוינו לעיל, וכן פעל ההכרח המר, להסתפק בכוחות המוגבלים שהיו לגרמנים בצרפת.

עד כמה שהכוחות האלה לא הספיקו, אפשר ללמוד מתוך העובדה, כי בברטן ובמערב-צרפת כולו, לא נשארו דיביזיות שלמות (חוץ מאלו שבנמלים אחדים). על אף החששות המרובים לעליות נוספות של צבאות בעליהברית בחופים. מכל הדיביזיות שחנו שם הוצאו מיטב האנשים מהיחידות כדי להגביר במקצת את גופי-הצבא שבחזית נורמנדיה — ולאחר "חליבה" כזו נשארו חילות-המצב הגרמניים שבין הים ללוארה קצוצי-כנף וחלושים למדי. אפשר שהביטוי "קצוצי-כנף" הולם את מצבם ביותר, כי נראה, שאת מרבית כלי-התובלה שלהם נאלצו ג"כ למסור לרשות צבא-החזית, כדי שלכל הפתות הוא יובטח במנגנון-התובלה (ההכרחי\*\*). חילות-מצב אלה נמצאו איפוא משוללי כל יכולת להנהלת אופרציות-של-תנועה בשדה הפתוח.

בשובנו אל חזית-נורמנדיה מן הראוי, לסכם כאן את העובדה, כי מחמת מצבם זה, ובשל התקפות-הברית המתמידות, נשארו הגרמנים (שבינתיים אבד להם גם כל חיל-

\*) עדיין לא הושגו ידיעות שלמות על הרכבן למעשה של הדיביזיות הגרמניות שלחמו בצפון-צרפת, הן מבחינת מוצא-אנשיהן, והן לגבי מספר-יהם. נמצאו בהן שבויים (רוסים ואחרים) ומגוייסי-כפיה מארצות כבושות; מאלה נטה חלק ליפול בשבי, ואילו אחרים לחמו בוצף. חלק מהדיביזיות שבחזית נורמנדיה היו זקוקות ביותר למילואים; ואלה ניתנו להן במידה חלקית גם על חשבון דיביזיות אחרות, שחנו בעומק הארץ. על זה ועל תוצאות הדבר עוד ידובר להלן. בדרך כלל היו הדיביזיות שבצרפת קרובות בהרבה אל התקן המלא שלהן מאשר אלו שברוסיה.

\*\*) הפגיעות מידי אווירית-הברית בכלי-הרכב שבדרכים הן שהחריפו ביחוד את בעיית הניידות הממונעת בחילות הגרמנים בצרפת.



המצב של שרבודג, ועוד לפני כך — החטיבות שבמצודות החוף העיקריות) כמעט ללא רזרבה אסטרטגית ניוחדת. לאחר שמרביית שריונם רותקה במהלך האופרציות ביולי אל אזור קאן, יכלו להגביר קטע אחד בחזית רק ע"י הוצאת כוחות מקטע אחר.

מה ניתן לנו לשער או לדעת על השתקפותם של הנתונים השונים, אלה שכבר צוינו כאן יאף אחדים נוספים, בשיקוליה ובמסקנותיה של מפקדת הברית? כפרקו זה של מסע המלחמה ודאי שלא ראו בעלי-הברית שבין המגמות ה"פריזאית" בהשתלטות על "חוף הפצצות". פחות ברורה היתה בודאי הבחירה שבין עמדות הגרמנים ו"המערבית". אין ספק שהיתה לעבר פריז בדרך של פריז את ההכרעה שבנורמנדיה לגרמניה עצמה. אך דא באגפם הימני, אין ספק שהיתה מבטיחה את ההכרעה שבנורמנדיה לגרמניה עצמה. אך דא או היו מתייצבים כוחות הברית במהירה (ודוקא מזרית לקאן), לו היתה ההתקדמות עקא, שבל עדי ההבקעה המהירה על הדרגי של "הכרעה מהירה". אמנם צבא הגרמנים היה נדחק על ידי זה אל פריז מושגת בדרך של לחץ הדרגי של "הכרעה מהירה". אמנם צבא הגרמנים היה נדחק על ידי זה הדבר מביא לידי היפרכה של "הכרעה מהירה" ומתקרב ממילא אל הרזרבות שלו ואל בסיסו לעבר פריז — אך היה נשאר שלם בעיקרו וכך כונו של התקדמות אחר גרמנית יציבה האיסטרטגי; ובמחיר היותר על לפי קו הנהר סנה, חזית שהיתה ניתנת יותר להגנה ע"י הכוחות יותר בצפון-צרפת, נאמר — לפי קו הנהר סנה, חזית שהיתה ניתנת יותר להגנה ע"י הכוחות שהיו להגיע גם אל התוצאה, שמפקדת בעלי-הברית רצתה כונו של התקדמות אחר גרמנית יציבה כיווני ההתקדמות האפשריים. — מקצו המזרחי של "ראש-החוף", אחר מן המערבי — היתה איפוא חלזיה לאימעט בסיכויי ההבקעה המהירה של חזית הגרמנים בכנף המזרחי שלה.

אנו לא נעמוד כאן על פרטי ההשתלשלות הטקטית. אך בכל זאת ניתן לומר, שבשום מקום וזמן במלחמת צפון-צרפת לא הגיעו מצבם ההדדי ומושגי-המרחב של שני הצדדים לידי תמונה המזכירה כ"כ את חזית-המערב ב"18—1915, מבחינת עקשנות ההאבקות על כל שעל אדמה ועל כל השינויים הטכניים והטקטיים שחלו בינתיים בחימוש החיילות והכדרכי הפעלתם, — על אף כל השינויים לכך יש לבקש באופייה גדרות שיחים ושדרות-עצים צפופות את אחת הסיבות לכך ומכוסה מטעים לרוב. גדרות שיחים ושדרות-עצים צפופות הוא מיוערת, ובחלקה מעובדת ומפרידות בין חלקות-השדה השונות. כל אלה יחד עם התעלות נמשמות לצדי הדרכים ומפרידות לעתים קרובות, מהוות קור-מסתר וועמדות בשביל כלי נשק ארט. למיניהם העמוקות הנלוות אליהן לעתים קרובות, בשביל צלפים בודדים וביחוד — בשביל כלי נשק ארט. השימוש הטקטי קבוצות קלעים ומכונות-יריה, בשביל צלפים קבוצות צמחיה אלה. תכונת-הנוף מועילה שהטווח שלהם עולה-לעתים קרובות על המרחק שבין גדרות צמחיה אלה. תכונת-הנוף מועילה האינטנסיבי שהשתמשו בהן לעתים קרובות, שאיכרן איהופה היו רגילים להקיף בהן את הפך אותן למעצור הרבה יותר חמור לנסיונות ההתקדמות מכפי שנראה היה הנוף הנורמנדי ראשון. אפשר לומר, שכשם שגדרות-האבנים, שאיכרן איהופה היו רגילים להקיף בהן את חוותיהן, מילאו לעתים קרובות תפקיד עוצר עד כדי להפחית בשדות-הקרב של התקופה הנפוליונית (בין השאר — גם ליד וטרלו) — כך השפיעו תכונות אלו של הנוף הנורמנדי השפעה ניכרת על מהלך האופרציות שם. נלוו אליהן גם תכונות-נוף אחרות, המצרות את המרחב והעושות את נורמנדיה לשטח "מבוותר" למדי מבחינת אפשרויות התנועה; צרות הדרכים; ריבוי "הדרכים השקועות" (\*), הצרות ובעלות שיפולים תלולים; ריבוי הנהרות והפלגים

(\* החפורות לעומק.

בעלי מדרונות חלולים גם הם; צפיפות הישובים, ובניניהם המוצקים שלא כבמורה אירופר  
הגבעות וההרים המיוערים, המגיעים דרומית-מזרחית מקאן — הפיסנה מונס-פנסון — לגובר  
זיכר. כל אלה יחד הגבילו במיוחד את חופש פעולתו של החיל המשוריין. אלא שכאן עוברים אנו  
מהגורם ה ט ר פ ו ג ר פ י לגורם לוח-ה צ בא שמשני הצדדים, שגם לו היה חלק בהתהוות  
תמונה זאת, כמעט "איפרית" (\*). על גדות אורן.

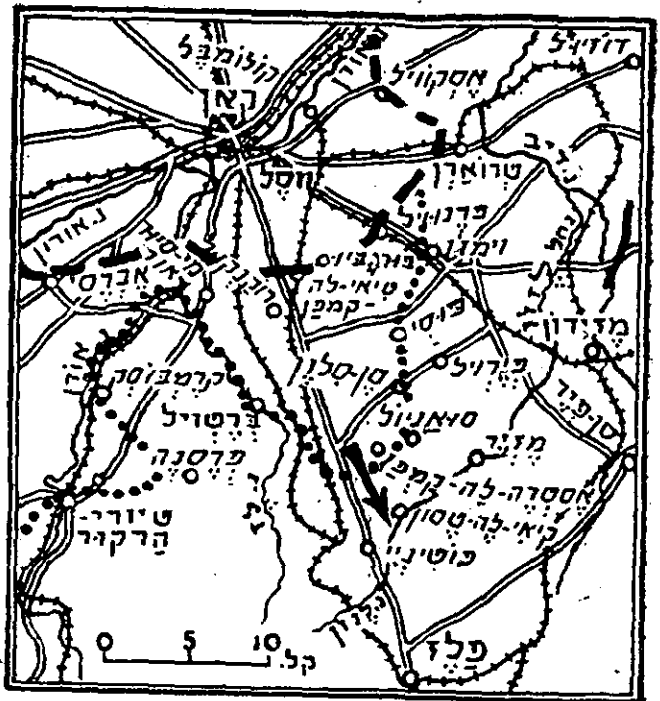
אופי החיל). כפי שכבר צויין, ריכוז הגרמנים בקטע המזרחי את מרבית שריגום. לעומת זה  
קיימו הכוחות הבריטיים והקנדיים כמחצית החזית הגורמנדית כולה (לבסוף — גם יותר  
מזה, כשהבריטים קיבלו על עצמם מאת האמריקאים את הקטע של קומון-ולעבר טורניני,  
שבמרכז החזית) בשעה שכוחות אלה היו לא הרבה יותר מ-40 אחוז בצבא בעלי-הברית,  
אין זאת אומרת, שהבריטים נפלו כאן במספריהם הכלליים, או במספר הטנקים או התותחים  
— אשר להם, מכוחם של הגרמנים, להיפך, הלכו ועלו עליהם בכל אלה בהדרגה. אלא שכנראה  
חסר להם כאן אותו ההפרש של יתרון כוח כמותי, הדרוש בתנאי התקפה חזיתית  
בשביל השגת הצלחה מרעת בהתנגשות שבין שני צבאות, השונים בערך באיכותם וברמתם  
הטכנית. וזאת לזכור, כי תנאי מוגזרים הגורמנדי של אותו יולי (גשם ועננים ברוב הימים  
כמעט ללא-הפסק), מנעו לעתים קרובות התערבות טקטית מרעת על ידי אופרית-הברית  
האזירה והפכו באותם הימים את ההיאבקות בשדה-הקרב (\*\*). להתמודדות מובהקת  
שבין שני "צבאות-הקרקע". במצב זה היה יתרון איכותי כזה בנושקה-שריון אחד הגורמים  
המעטים, שהיו יכולים לשמש חוליף לחוסר יתרון מספרי מכריע לשם ביצוע התקדמות  
משלחת, ובהיקף רבתי. אלא שלא כך היה המצב. אמנם הטנקים אשר העלה הצבא הבריטי  
(והקנדי) בגורמנדיה לאלפיהם היו הפעם משובחים ומהימנים בהחלט מבחינה מיכנית וטכנית  
גם יחד. גם בכוחם (בשריון ובעצמת-האש) עלו במידה ניכרת על קודמיהם לסוגיהם: "צירציל",  
לעומת ה"ולנטין" וה"מטילדה", בסוג של "טנקי-הרגלים" האטניים וכבדי-השריון יותר;  
ו"קרומול" החדש — לעומת "טנקי-הסיוור" הקודמים, ה"קובנוטר" וה"קרונדר". אך הם  
בכל זאת לא השחוו עדין מבחינות אלו ל"ברדלס" ("פנתר") ול"גמר" ("טיגר") הגרמניים,  
ומבותרת-הנוף היה כבר יותר וגם שריגום היה עבה יותר. כי ארץ גורמנדיה צרת-הדרכים  
במהירותם העליונה היחה שונה בזה הכלית שינוי מרחבי המדבר בצפון-אפריקה. שם היה  
משחק טקטי גמיש מסביב לכוות-האויב. אולם כאן, במיצרי הדרכים, העלות והבקעות של  
חזית צפופה, בהתנגשויות במרחקים קטנים ובמארבי-הטנקים שבתורשות — קבע לרוב  
כובד-החזית של הטנק המודרני להטיח את יריתו לראשונה, וכובדי-השריון של הטנק העומד  
במבחן הפגיעה. וממצב זה בעיקרו לא שינה אפילו השימוש שהלך והתרחב בטנק  
"שרמן", שהורכב עליו התותח הא.ט. הבריטי המעולה "בן 17 הליטר-אות". אילו היה כאן  
לבריטים גם "טנקי-סער" (לתמיכת הרגלים בסער) אדיר יותר — אפשר שהיה ביכולתו לשנות  
את כל קצב ההיאבקות. אך כפי שהיו הדברים למעשה — רק לאחר שהפציעו כליל מתוך

(\*) "איפרית" — בנוסח של מערכות איפר העיקשות בשנות 17—1914, שהיו לסמל  
של התנגחות רבת-ימים וממושכת.  
(\*\*) להבדיל מהפגיעות הרבות מן האויר בעורקיה-התחבורה, בגשרים ומיצרי-דרכים  
ובבסיסים הגרמניים שבעורף, שמילאו תפקיד שאין ערוך לו בהצלחתם האופרטיבית  
הכללית של צבאות-הברית. ודאי שבימי מוג-אוייר מתאים (ואלה רבו ביחוד  
כשלב המאוחר של המערכה) מילאו מטוסי-הברית גם תפקידים טקטיים רבי-ערך,  
פי שיעור יחודי על כך.

„ראש-החוף“, במסעות-הדליקה וההתקפה אחרי האויב המנסה להמלט, שמעטים היו דומיהם, — רק אז עלה בידי חיל השריון הבריטי לגלות את סגולותיו לגיידות ולערימות אופרטיביות.

\* \* \*

כיבושה של קאן עצמה הושלם בשבוע השני של יולי. מאז, במחצית השנייה של יולי, נמשכו הקרבות העקשניים דרומית-מערבית לעיר, בין הנהרות אודון ואורן, וכן מזרחית ודרומית-מזרחית לה, מעבר לאורן. בקרבות אלה ניסו הבריטים לפלס דרך להתקדמות שריגום ע"י הפצצות מוקדמות בריכוזי מפציצים בהמון. במידה שהפצצות היו מכוונות אל ערים ונקודות-אשוב לא קל היה להמנע מלחזור גם כאן על „טעות-קסינו“ של האויריה הבריטית האמריקאית: — מלהפוך, ע"י עצם עזתה של הפצצה ומרצתה את חוצות הערים ורובעי בניניהן לערמה רצופה אחת של שרידים וחורבות, שיש בה כדי למנוע ממש את אפשרות התקדמותם של כלירכב צבאיים מכל הסוגים; ובו בזמן עשויה היא לשמש, במקרים של התנגדות עקשנית, מבוך צפוף של קני מכוונות-ידיה, עמדות-מרגמות ושוחות-צלפים. הן לגבי שטחי ישוב אלה, והן ביחס לאזורי עמדות-הגרמנים בכללותם, ששימשו מטרה להפצצות מרוכזות מסוג זה, התיצבה אותה הבעיה: — כיצד להצמיד באופן מהודק ככל האפשר את רגעי התקדמותם של החיילות התוקפים לרגע סיום ההפצצה, שכוחות מגינים לא יספיקו להסתגל מחדש לשטח שהופצץ ו„שותק“ ולהסתדר בו להתגוננות מחודשת. וענין זה חמור ביותר בשעה שחלק גדול של המפציצים הם מן הסוג הכבד, המותאם פחות לפעולות טקטיות מסוג זה ומסוגל פחות לביצוע הפצצות בקירבתם הבלתי-אמצעית של חילות צבא-הוא העלולים להיפגע בנקל (\*). כי ע"י כך גדלים ממילא גם המרחק בין אזורי-ההפצצה ובין עמדות-המוצא של החיילות התוקפים, וגם הזמן הדרוש בכדי שאלה יגיעו לשטח שהופצץ.



### קרבות קאן-פלו

הקו המרוסק — „ראש-הגשר“ מעבר לאורן בסוף יולי קרה-נקודות — החזית לאחר התקפת הקנדים, 6-7 באוגוסט

שהקדימו את הסתערות. הטנקים להתקדמותו האטית יותר של חיל-הרגלים. ואולם, בתוקף התנאים לגבי פעולות-שריון בנוף הנורמנדי, האמורים לעיל, הביא הדבר לידי אכילות רציניות בטנקים. ולאחר התקדמות קילומטרים אחדים, כשכבר סברו לעתים, כי „נפרצה החזית“ — היו כוחות-הברית נתקלים „ב-איון רזה-הקרב-העיקרי“ של עמדות הגרמנים, שהיו כאן ערוכות לעומק רב, כמיטב העיקרונות של „הגנה גמישה לעומק“, בוסח הקולונל פון-לוסברג (\*\*). 18-1917; ואז היו חוזרים, במידה מסוימת, לאותו „איון-\*

(\* על הסכנות שבדבר העידה הטעות הטרגית, כאשר הופצצו קשה חילות-הקנדים (המקרה השלישי מסוג זה בהתקפת-רבותי ע"י צבאות-הברית) ע"י מטוסי „הליפכס“ ו„לנקסטר“ הבריטיים. הכבדים בשעת ההתקפה הקנדית בחזית-פלו, ב-14 באוגוסט; הדבר קרה על אף שהקנדים, שנמצאו ברובם ביערות, העלו אותות-עשן לשם מניעת מקרה שכזה.

(\*\* אח"כ — גנרל פון-לוסברג, בעל ספר נודע ומאמרים בשנים שלאחר מלחמת

הכוחות" שבקברגליסיותותחיים, בלי התערבות מ כ ר ע ת של גורמי השריון והאוויר, שהיה לשפדבר במלחמה הקודמת. כל זה לא מנע את הכוחות הבריטיים-הקנדיים במשך חודש יולי לא מלכבוש את קאן העיר, לא מלבצע הקמת "ראשי-גשר" מעבר לאודון ואח"כ מזרחה לאודון, ולא מלהתקדם התקדמות מסוימת נוספת, בכיוון דרומית-מזרחית משני עבריו של הכביש המוליכם אל פלו. ואולם צירוף התנאים האמור עורר ספיקות חמורים לגבי האפשרות של אותה ה ב ק ע ו ה מ ה י ר ה ו מ כ ר ע י ת, שכבר צוינה כתנאי לכך, שלא תהא ההתקדמות לעבר פריז מ ס י י ע י ת ל מ ע ש ה ל ח י ל ו חן ח י ל י ה ג ר מ נ י מ ש ב נ ו ר מ נ ד י ה מ ס כ נ ו ת ש ל כ י ת ו ר ב י ד י בעלי-הברית, ובשיקול זה יש לראות את הסיבה העיקרית לכך, שלבסוף רוכז המאמץ האופרטיבי הדינמי של בעלי-הברית, בתכנית שמונטגומרי טיפחה וניצח על ביצועה, ב א ג פ מ ה י מ ו י .

\* \* \*

אפשר שתישאל השאלה: מה ראו איפוא מצבאי צבא-הברית — גם בשבועות שבהם ודאי כבר התחילה להסתמן כנגד עיניהם תמונה זאת של מאמץ לפריצת חזית הגרמנים בצירה המערבי — מה ראו להתמיד בעריכת התקפות, שלא עלו בזול, ע"י כוחות בריטיים וקנדיים באגפם המזרחי?

ההסבר לכך נראה כמשולש. בתחילה, כשהחשגו פרצות ניכרות בעמדות הגרמנים במזרח, ודאי שקיוו עדיין לאפשרות של מבצע נמרץ ומהיר (\*). משרפו הסיכויים לכך, גותרו שני גורמים להתמדה בהתקפות. האחד היה כרוך בהכנות לאופרציה העתידה. כל תכנית להתקפה איסטרטגית רצינית מתוך "ראש-החוף" (וגם להגנה עליו) חייבה מאמץ קודם, להרחיב ככל האפשר את חלל-התנועה של צבא-הפלישה, ליצור אפשרות להפעלה מלאה יותר של כוחותיו וע"י הארכת החזית, וכן להגדיל ככל האפשר את צומקו של ראש-החוף, את שטח העורף שבין החזית לים, כדי שיוסיק לעריכה תכליתית של כוחות-יבשה-ואוויר גדולים בשביל התקפה רבת-י. כבר דבר זה כשלעצמו הצדיק והצריך את סידרת ההתקפות. וודאי שנגרמה אכזבה ידועה (ביחוד לאחר התקוות הקודמות לפריצת-החזית לעומק), בשל ההיקף המוגבל ביחס של ההתקדמות, שהושגה ע"י הבריטים והקנדים מאז כיבוש קאן ועד חודש אבגוסט. אלא שהיתה גם כוונה נוספת, הכרוכה כבר לא בהכנות, כי אם בתכליתן הסופית של האופרציה. משהתחילה מתגוללת ונפתחת היריעה הרחבה עם הזניקה המהירה במערב, — ספק הוא, אם היו ההתקפות בחזית קאן מכוננות בעיקר להדיפה מרחיקה של חזית הגרמנים אל עבר פריז — או שהיתה תכליתן המרכזית למונע את סילוקה אחורנית בקצב מהיר מדי של חזיתם זו. ניתן לחשוב, שבשלב זה המאוחר יותר של קרבות נורמנדיה, הפכו ההתקפות בחזית קאן מהתקפות דוחקות לגילוי של התקפה מרתקת. כיצד נתגבשה תמורה כזאת — עוד יצויין בהמשך הדברים.

\* \* \*

מעשה הפרץ במערב, בסוף יולי — הוכן עוד בשבועות שלפני כך, מאז נפילת שרבורג. ע"י ההתקדמות ההדרגתית והאיטית של הכוחות האמריקניים במערבו ומרכזו של חצי-האי קוטנטון, אשר דרומ-מערבו היה נתון אז עדיין בידי הגרמנים. התנאים הגיאוגרפיים כאן, בהיות האמריקאים בדרך כלל מצפון לגרמנים, אך גם ממזרח להם, איפשרו בכל שלב של ההתקדמות, כבר לאחר ההצלחה הראשונה, את דחיקת הגרמנים אל הים, שהשתרע ממערב להם. בכל פרק מפרשת ההתקדמות הזאת, מאז רוכזו עם כיבוש שרבורג הכוחות

העולם הראשונה. הוא היה בין השאר, מארגנם של "קו-הינדנבורג" ו"קרוווסן" בחזית צרפת במלחמת 18-1914.

(\* דבר שלא היה "סותר" לפינת חזית הגרמנים גם ממערב. כי אזי היתה מתהווה הקפדה שני האגפים יחד. אל זה עוד נשוב בסיום הסקירה.

האמריקאיים בחזיתם הפונה דרומה, היה הדבר כך: בשעת הקרבות הראשונים שבה על הגבעות שמסביב ללהיה-הדין-פיואי ליד פריה-לסה. באופרציה המרכזית של פריצת החזית באזור סן-לו, שנסתיימה ליד קוטנס; בקרבות על גברה-גרנויל; וליד אברוש, בסיום, בפיונה הדרומית-המערבית ביותר שבחצי-האי. בכולם בוצעה התקפה מהחזית ומהאגף הימני (של האויב) בזמן ובעונה אחת; עם זה בא נסיון לנתק את האויב מן העורף (לרוב — נסיון מוצלח), ע"י צאת הכוחות האמריקאיים (בהסתננות הרגלים, או במבקע משוריץ) אל חוף הים; ובסיום, כיתורו השלם של כוח-האויב שנותק והשמדתו ושבייתו (לעתים — לאחר התנגדות של ימים מספר), ובאותו הזמן — כבר התחלת האופרציה הדומה נגד השלב הבא שב"סולם-החוף" הגרמני. א י ך ללמוד מתיאור כולל זה, שכל אלה ניתנו בקלות; לא בנקל הושגה ההתקדמות, ביחוד בצעדים הראשונים, באזור אשר עדיין היו מרוכזים בו שטחי-ביצה והצפות ומיצרי-יערות; והפלגים רובם ככולם חצו את נתיבי-ההתקפה. התנגדות הגרמנים היתה עקשנית גם כן, על אף יתרון-כוחם הרב של האמריקאים ושליטתם באויר. אמנם עם ההתקדמות דרומה מערבה הוטבו במקצת תנאי-השטח, ואף רשת הדרכים היתה נוחה למדי בשביל התכנית האופרטיבית אשר סומנה מראש ובוצעה שם. לא במעט עזרה לביצועה המוצלח של ההתקדמות, שבמשך מחציתו השניה של יולי, האפשרות האוביקטיבית הנ"ל (עורף עמוק יותר, והנמל הגדול) לריכוז רזרבות גדולות. אך גם יעצם יחסי הכוחות-היו שונים מאלה שבמזרח.

ודאי שחסרות לנו עדיין כיום ידיעות מדויקות על כך — שכן שולטים עדיין חוקי הנהיגות של ימי-מלחמה, ברשותנו נמצאות בעיקר הידיעות שפירסם כל צד על כוחותינו ורגלינו. לפי סיכומי בעלי הברית בשבוע הראשון של אבגוסט — ה ש ת פ ו עד אז למעשה שהה בקרבות בנורמנדיה של ו ש י ס י ו א ח ת דיביזיות גרמניות (\*). אמנם בשעת הסיכום כבר הושמדו כליל אחדות מדיביזיות-הרגלים או שנתקיימו בצורת שרידים בלבד. מנין הדיביזיות המשורינות היה ת ש ע (או עשר): 4 דיביזיות-שריון תקינות (אחת מהן ה"לימודית", כללה את מיטב מדרכי-הטנקים ומומחי-השריון שבצבא הגרמני); 5 דיביזיות-שריון של ס. ס.; ודיביזיה אחת של "רמניה-שריון" (\*\*). (ס. ס. אף הם). מאלה צוינו כמשחתפות בשלב המכריע של ההיאבקות על רצועת החוף המערבית הנ"ל (במשולש לסה — סן-לו — קוטנס) ארבע דיביזיות-רגלים, ושלוש של שריון. המדובר ל א כלל כמובן את הכוחות הגרמניים שבאזור-הגבעות המיוער ממזרח לרצועה זו, (בין ויב-לוילה-בוקג), שעמדו בפני התקפות אמריקאיות מצפון-מערב, ובריטיות — מצפון-ומצפון-מזרח; וכן לא את הרזרבות, שיש לשער, כי הוטלו עוד בשלב המאוחר של אופרציה זאת. מכל מקום, כפי שכבר צויין, לא באן הוצבו הכוחות שהיוו את מרכז-הכובד של הארמיה הגרמנית השביעית.

לעומת זה — בידינו ידיעות סתמיות יותר, ישנם אין לסמוך ביותר על כוונת-הדיקט שבהן, ממקור גרמני על כוחות האמריקאים. הם בישרו, שפרדליי הטיל להתקפה בסוף יולי, את מלוא כוחותיו; "מ-25 עד 30 דיביזיות, בתוכן לפחות 12—10 דיביזיות משורינות שלמות, זאת אומרת: לא פחות מ-2,500 טנקים". אך אם גם נניח, שיד ההפרזה היתה במספרים אלה, בכל זאת אין הם גראים כרחוקים ביותר מן האמת, לפי הידוע על הכוח הכללי של בעלי-הברית בנורמנדיה ועל חלק צבא ארה"ב בתוכו. אגב, ההתחלקות של צבא ארצות-הברית בצפון-צרפת, שחלה בהמשכה של התקדמות זאת, ל ש ת י א ר מ י ו ת, מעידה גם היא על היקף הכוחות שהופעלו. וכך ניתן איפוא לומר, שיחסי הכוחות בין תוקפים למגינים התקרבו כאן למצבים של 1:3, או גם 1:4 (ההבדל בין המצבות של

(\* או, לפי גירסה מאוחרת במקצת — 35. לבסוף נקבע מספרן — 37.  
 (\*\* מצוידים, בין השאר, באחוזי גבוה של תותחי-מנוע משחריניים.)

דיכוינות אמריקאיות וגרמניות היה ניכר); וכידוע, ריכוזו של יתרון כוח מעין זה ב ש ד ו ת -  
ה ק ר ב ה מ כ ב י ע י מ (להבדיל מקו החזית בכללותו, על החלקות ה"שקטיות" והבלתי-  
חיוניות שבו) הוא לא רק סימן לכושר ההצבאה של מרכזי-היתרון, אלא גם תנאי להצלחה טקטית  
בולטת במלחמת-תנופה; בחזית הרוסית, כידוע, הושגו בשנה האחרונה "ריכוזי-יתרון"  
בפרופורציה הדומה לנו ואף עולה עליה.

יתרון מספרי זה כשלעצמו עוד לא היה בו כדי להבטיח "ממילא" הצלחה. אלא שגם  
הצד הטקטי, וגם הצד הארגוני (והטכני) של ההתקדמות האמריקאית הלמו את תנאיה ואת  
מטרותיה. גם כאן, כמו באגף המזרחי, קדמו לרוב ההתקפות הפצצות כבדות, אלא שבתוקף תנאי-  
הקרקע בראשית ההתקדמות הממושכת (ראה לעיל), באה בעקבות ההפצצה התקפת-הרגלים,  
כמפלסת דרך להסתערות השריון; וסדר זה (תחת להקדים שריון לרגלים) נתגלה כתכליתי  
יותר בתנאי "החזית הצפונית" באירופה, ממש כמו שנתגלה בתנאי "החזית המוגבלת" שליד  
אל-עלמיין. (יצוין, כי גם באגף המזרחי, החל מהתקפת הרגלים הקנדיים בתמיכת חיל-שריון  
בריטי ב-27.7 דרום-מזרחית לקאן, הונהג בדרך כלל סדר-שלבים זה). תורן של הסתערויות-  
טנקים למרחקים בא, כמו במזרח, לא יחדר הבקעת חזית-האויב לעומק (לראשונה ליד סן-לו).  
אך משהוגבר בדרך כלל השימוש בטנקים האמריקאיים, בחלק הדרומי יותר של רצועת-החוף,  
ניתן כאן לפי תנאי השטח לערוך את התקדמות חיל-השריון בשורות טנקים רחבות ביותר  
ומפוזרות למדי, הבאות אחת אחרי השניה, גלים-גלים, דרך מרחבי השדות על תבואותיהם  
זמטעיה-גבול שלהם. בדרך זו הוקטנו האפשרויות לעצור התקדמות מעין זו ע"י מחסומי-  
דרכים, התקפלת-אגף וכיו"ב. יחד עם היתרון הכמותי המכריע, שהיה כאן לחיל השריון  
האמריקאי, איפשר החבר הכרעות מהירות למדי בקרבות-השריון.

מהירות ההתקדמות נסתייעה לא במעט גם על ידי הכשרון הטכני, שגילו גופי-הצבא  
האמריקאיים, בסילוק מהיר של מכשולי הדרכים, כמפלסי נתיבות בתוך חורבות הערים, ואף  
בהתקנתן מנייה וביה של דרכים חדשות למטרות טקטיות דחופות, בתוך שדות, יערות ושטחי-  
ישוב. בכל אלה מילא ה"בולדוזר" (מין טרקטור-סקריפר כבד, מעשה אנדרווגינס) תפקיד  
מרכזי. הצבתם המהירה של גשרים, במקום אלה שנהרסו או במקומות חדשים לגמרי, ציינה  
בדרך כלל את הפעולות של צבאות-הברית בנורמנדיה, כאמריקאים כבריטים וכקנדים. והלא  
כפי דבריו של אחד מכתבי "טיימס" באבגוסט "נגלה מסע זה כמלחמת-נהרות ודרכים מובהקת".  
למסתכלים במפות סתמיות של זירות-מלחמה י"אמר בהודמנות זו, כי את ערכם של נהרות-  
נורמנדיה, בתנאים הטופוגרפיים והאקלימיים הנתונים, בתור מכשולים וקווי-מגן — לא  
היתה כל אפשרות להעריך ולמוד לפי ממדיהם בלבד.

כאמור, בלט בהתקדמות האמריקאית הכשרון הארגוני. אך כשרון זה לא נתגלה בשום  
דבר כאשר נתגלה לאחר הבקעת מיצר-החזית שבקצה חוף חצי-האי, ליד אברנש, בהזדמנות  
של הרזרבות הגדולות במהירות בלתי-שכיחה דרך הפירצה הצרה והארוכה הזאת אל מעבר  
לרצועת-החזית, אל תוך מרחבי-העורף חסרי הסייג דרומית-מערבית ודרומית לקו-העמדות  
של הארמיה הגרמנית השביעית. את מלאכת ההבקעה (סן-לו, קאטנס, ואברנש בכלל זה) ביצעה  
הארמיה הראשונה של ברדליי. אולם מ"ו באבגוסט הוכנסה לפעולה הארמיה השלישית של  
ארה"ב (הגנרל פטון, שנתפרסם כבר לפני כך מכמה בחינות שונות), היא שהשתחלה-בזריזות  
כזו דרך ה"פייזדור" שחצבו לה קודמיה והפציעה מתוך לועו למרחקים. הצלחתו של מעשה  
זה — של הטלת רכוזי השריון של פטון לתוך חלל צרפת הצפונית-מערבית — היא שקבעה  
את הדינמיות והקצב של כל הפרק השני במערכת נורמנדיה, הפרק של גיצול תוצאות  
המאמצים והקרבות הקודמים, פרק הקפת הארמיה הגרמנית.

\* \* \*

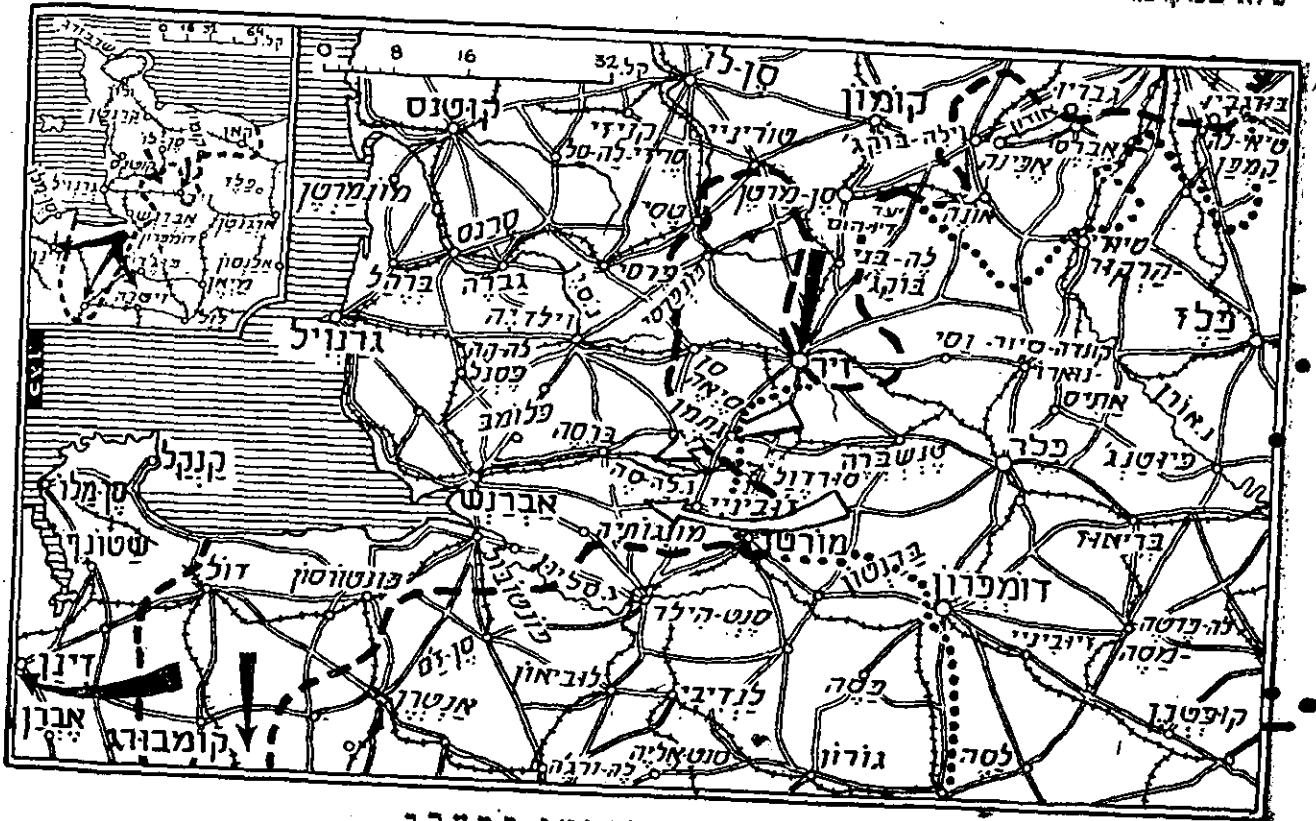
נטעה אם נחשבה, כי קרבות ההתקפה, שנהלו ע"י צבאות הבריית בסוף יולי ובראשית  
 אבגוסט, הצטמצמו בשני הקצוות הקיצוניים של חזית גורמנדיה: ברצועת החוף שבדרום-  
 מערב חצי האי קוטנטן, ובקרבת העיר קאן (ו"ראש הגשר" מעבר לנהר אורן, שהוקם ממורת  
 לה). האמת היא, שהקרבות, לעתים לסירוגין ולעתים בעת ובעונה אחת, נערכו לאורך כל  
 קו החזית. סמוך יותר לקאן, דרומית-מערבית לה, ב"ראש הגשר" הדרומי, שבין  
 האודון לאורן, והגבעות המובילות אל וילהובוק (Villers-Bocage) היתה הכוונה  
 ללפית הטקטית, משמאלן של עמדות הגרמנים שבין קאן לפלו. אחת השאיפות כאן  
 היתה להשתלטות על המרכז ההררי, מונט-פנסון, צפונית לקונדה; הדבר הושג רק בשלב שלפני-  
 האחרון של קרבות קאן. התיאבקות ב"ראש הגשר" שבין אודון לאורן קיבלה אופי ממושך  
 והצטיינה עד ראשית אבגוסט בהתקפות נגד גרמניות עזות ומתמידות; הכפרים שבקטע  
 זה (אברסי, אסקה ואחרים) וגבעות המשלט רוניות הם "113" ו"112" לא פעם עברו מיד ליד.  
 לעומת זאת במרכז החזית, בסביבת קומון, שאפה ההתקפה הבריטית בחזית צרה,  
 שפותחה בשבוע האחרון של יולי, להבקיע את לב אזור הגבעות המיוער והמבוותר הזה של  
 "שווייצריה הגורמנדית", לשסע את החזית הגרמנית לשנים, וליצור עקיפה ארטיסטית  
 לעומק לגבי חלקה המזרחי של חזית זו. תנופה רכה ניתנה לתנועה זו בשלושת-ארבעת  
 הימים הראשונים של אבגוסט. בשעה שהאמריקאים כבר החלו מסתגנים, דרך מיצר אברנש,  
 לברטן המזרחית, ריכזו הגנרל דמפסי, מפקד הארמיה הבריטית השנייה, בקטע זה כוח  
 טנקים ניכר (צריך לשער, כי לא פחות משלוש דיביזיות משורינות, בהתאם לכיווניהם  
 של שלושת המבקעים ע"י שדרות-שריון גדולות מצבאו). בניצוחו הכללי של הגנרל ריצרד  
 (אוקונור\*) שפקד על חיל-השריון של הארמיה השנייה, העיקרי שבמבקעים אלה יצר בליטה  
 ארוכה, אם כי לא רחבה, בתוך אזור הגבעות; היה בבליטה זאת בעת ובעונה אחת כדי לאיים  
 על עורף החזית הגרמנית במורה — ולהבטיח את אגפן השמאלי של שדרות האמריקאים  
 המתקדמות דרומה מתוך מיצרי החוף הגורמנדי. התקדמות קומון "בוימה" בקנה מידה גדול  
 ובערכה ב-28 ביולי, היא נערכה כשנתברר, בשבוע האחרון של יולי, שעם אבדן קוטנס  
 מתכוננים הגרמנים להטות את אגפם המערבי אחורנית באלכסון, לעבר גרנויל, ולהשתמש  
 בקומון (בקו חזיתם, כפי שהיה קיים אז) בחור "ציר" לחלקת-חזית חדשה זו. אך בהתקפה הבריטית  
 נכבש ה"ציר" — וממילא הוסרה מעליו גם ה"דלת", קומון-סטי-גרנויל. אך בגבור האיום  
 של התקדמות זו לעבר דרום-מזרח, לאונה-ולמונט-פנסון — אילץ הדבר את הגנרל האוור,  
 מפקד הארמיה הגרמנית, להעביר על פני הנהר אורן כוחות שריון מחזית קאן מערבה, ואלה  
 ערכו מבקעים נגדיים מתואמים, מהחזית ומהאגף המזרחי, על כוחות ההתקפה הבריטיים  
 (בעקבותיו של חיל-השריון הבריטי הלכו, כמובן, חיל-הרגלים וכוחות ארטילריה גדולים,  
 כשם שלפניהם פעלו כוחות-האוויריה). אולם, כבר ב-45 באבגוסט התברר, כי מבקעים אלה,  
 שנערכו בצורה המקובלת של הגרמנים באותו אזור, ב"קבוצות-קרב" בנות טנקים אחדים,  
 מספר תותחי-שריון נעים ופלוגה-פלוגותים של רגלים בכל אחת, — אמנם עיכבו את  
 ההתקדמות הבריטית, אך לא הצליחו להדפה ולכונן מחדש אותו קו-החזית הגרמני הרצוף,  
 שבו בלבד היה כדי לאפשר "סגירה" מחודשת של כוחות-הבריית בצרפת בין הים ובין "ברית"  
 גרמני איתן. ע"י ההתקדמות הבריטית הזאת במרכז החזית הושגה איפוא מידה חשובה של  
 פירוק חזית גורמנדיה מבחינה אופרטיבית. היא הגבירה את ההכרח, שבפניו הועמדה מפקדת  
 הגרמנים בשבוע הראשון של אבגוסט, להתחיל ב"סתימת חורים" קדחתנית ועצבנית, להעתיק

(\*) מי שהיה בשעתו מפקד דיביזיה בארץ ישראל בתקופת המאורעות, ואח"כ  
 היה מעוזריו של וייל במדבר המערבי, הצטיין בכיבוש קירנאיקה, נשבה במקרה עם עוד  
 גנרלים בזמן הנסיגה, ובשנה העברה יצא מהשבי האיטלקי.

דיביזיות-שריון מקטעי-החזית שלהן ולהטילן בצירופים דחופים ודחוקים לקטעי-חזית אחרים. בלשון אחד הסופרים: "נראה שבו בזמן, שהארמיה השניה קיבצה אל חזיתה את מרבית הדיביזיות מסוג א' אשר לפון-קלוגה\*", פורצים כותות הגנרל ברדליי לתוך חצי-האי הברטני, כמו שפרצו לפני זמן לא-רוב לתוך חצי-האי של שרבורג."

\* \* \*

פעולות ההבקעה של האמריקאים לצד אברנש נסתכמו ב-1 באבגוסט; ב-2-3 באבגוסט עברה רן (בירתה המסורתית של ברטן, אם כי סמוכה לתחומו המזרחי של חבל-ארץ זה, כמאה קילומטר מערבית-דרומית-מערבית לאברנש), לידי צבא ארה"ב, שהתקדם כבר מעבר לה. והוגה צבאי כסיריל פולס כתב כבר: "מעכשיו גם אופטימיזם בלתי-מוגבל לא יהא שלא-במקומו".



המבקע האמריקאי במערב (ה-חבליטה הבריטית במרכז)

החצים השחורים - כיווני ההתקדמות של צבאות-הבריית בשבוע הראשון של אבגוסט  
 החצים הלבנים - התקפות-נגד גרמניות ב"מיצר-אברנש".  
 בפינה: מפה כללית של "ראש-החוף" והמבקע במערב.  
 הקו המרוסק - החזית ל-4.8; קו הנקודות - החזית ל-11.8

כאן נתבלט אותו ההישג, שיסודו בראש וראשונה בכשרון ארגוני, ל"השחלת" רזרבות גדולות במהירות דרך "פרוזדור" צר. והוא ש"שלל מאת האויב את היכולת לערוך את סוחותיו מחדש ולשאוף רוח". מכאן ואילך יש להבחין בהתקדמות הנוספת של צבאות האמריקאים שתי מגמות נבדלות- מבחינת תעודתן האופרטיבית. עצם ההתקדמות דרומה לאורכו של "קו-האורך" הגיאוגרפי של חוף חצי-האי קוטנטן (קוטנס-אברנש) היתה עשויה לנתק את חצי-האי ברטן מהגוש העיקרי של אדמת צרפת. בשלב אחר, מוקדם יותר, של פעולות

\* פלד-מרשל פון-קלוגה, המפקד הגרמני העליון בצפון-צרפת - להבדיל מהאזור ממקדה של הארמיה השפויעית בלבד.



צבא-הפלישה ודאי היו רואים בעצם דבר זה הישג עצום, והיו מרכזים את כל המאמצים כדי לנצלו במגמת גיבוש חצייהאי הגדול כ"ראש-חוף" רבזמידות לצבאות-הפלישה, העולה בהרבה על זה של שרבורג, וכבסיס להסתערות עתידה על מרכזי צרפת. את מלוא היקפם של ריכוזי הכוח הצבאי, שבהצעתו כבר לפני כן בחצייהאי של שרבורג וסביבו — ניתן להבין מתוך כך כי עכשיו מאסו בעלי-הברית באפשרות כזאת כעיקר-מעשה בהתקדמותם מתוך מערב-נורמנדיה. הם ראו עצמם חוקים למדי בכדי להסתפק במשלוחם מערבה (לתוך ברטון) של כוחות, שיספיקו לתפיסת שטחי חצייהאי, ביחוד במזרחו, ולהטלת מצור על אותם הנמלים שבידי הגרמנים, שיתמידו בהתנגדות. ואילו את "החד-החנית" ואת עצמת-המחץ העיקרית של צבאותיהן בחרו להפנות מזרחה — לאופרציה רחבת-ממדים, שעל מהותה נעמוד להלן. אין להכחיש כי בחירה כזאת היתה צפונה בה גם הסתכנות מסוימת, הן מבחינה אופרטיבית בלתי-אמצעית והן למבט איסטרטגי מרחיק-ראות יותר. עצם ההתקדמות מאז ההפצעה בוצעה כדרך הילוך-האניה בים, החורשת תלם צר על פניו. והלא ה"גלים" שמסביב, — ביחוד בראשיתה של זניקת-שריון מפליאה זאת, מסביב לאברוש ומדרום לה, — לא היו מעטים כלל. תיאור אחד השווה את המעשה "לחד-החנית חד המחובר מאחוריו אל קורת-איל-ברזל" אדירה, הנגרת בעקבותיו ומוחצת את כל קני ההתנגדות ששרדו. בתיאור ציורי זה היו חטיבות-השריון, המסתערות לאורך דרכים מבלי שים לב לאיי כוח צבאי גרמני שמשני עבריהם, בחינת "חד-החנית"; ואילו חטיבות הרגלים מלוות אשתות-חיים אדירה, שביערו את החבורות המוקפות, הנלחמות באופן מיואש, לרוב "עד לכדור האחרון", של חילות הגרמנים. — היו ה"קורה" ההיא של "איל-הברזל". מה היה אילו היו כוחות הגרמנים אשר באזורים שמדרום לקורה-החזית המובקע בנורמנדיה מסוגלים להגבה אקטיבית אמיתית? ודאי שהיה אז בהמשכה של סלילת "מסדרון" אופרטיבי צר שכזה משום סיכון רב לעתידו של הצבא האמריקאי המתקדם. וביחוד, כשבקודה מסוימת, על יד "צואר-הבקבוק" שבמעבר מנורמנדיה לברטון, בסביבת אברוש עצמה, שימשה החזית של מפרץ סן-מלו גם מיצר גיאוגרפי ברצועת החוף, שהיה "קורא" ממש לניתחוקו ע"י מבקע-נגד גרמני.

מתוך חשבון מרחיק-ראות יותר היתה לא פחות מזה תמורה הסכנה לאספקתו של כל כלי-החילו של הצבא הגדול הנה. משום שיותר על הבטחה מוקדמת של בסיסי-אספקה נוספים לעצמו בנמלי-ברטון (שבידי הגרמנים), ובכל בזמן הלך הוא והתרחק, מרחק מאות קילומטרים, מגמלי-הבסיס הגדול היחידי שלו (שרבורג), בקו נפתל, שחסר כמעט לגמרי סידורי-תובלה נאותים. כאן בלט האמון ביכולת חבגמישות של מנגנון התובלה הצבאית — והוא לא הכוזב. ויש לזכור, כי מצב זה נמשך שבת-ערות רצופים, — דבר שוודאי לא היה לו תקדים בתולדות אורח-המלחמה החדש. אמנם, ראשי-החלוץ המשוריינים של ההתקדמות בסתייעו הרבה ע"י האספקה בדרך-האוויר. מחמת מהירותה של ההתקדמות בשלביה הנמרצים ביותר (רץ — להימן — אלנסון) לא הספיק לעתים התיל, להתוית קוי טלגרף וטלפון צבאיים הכרחיים. מסתכל בריטי כינה את המעשה כולו: "נצחון עליון של שירותי-האספקה והקשר שהבשיל את מהירותן המפליאה של זניקות האמריקאים". את ההעזה שבהתקדמות כזאת נוכל איפוא לבאר לעצמנו רק אם נסקור את מצב כוחות הגרמנים באזור בו נערמה, ואולי אף בצרפת כולה.

ודאי, למהירותה סיעו גם תנאים טופוגרפיים גוחים. אחד הציונים הראשונים של המסתערים היה: "הרחק מאחורינו, נשארה ארץ גדרות-השיחים וגבעות-היער ההיא של נורמנדיה". אך שקול מזה היה הציון האחר: "תמו השטחים שהוכשרו במיוחד להגנה, נגמרו החלקות של שדות-מוקשים, אין סימן לרשת של התנגדות מאורגנת מאז עברנו את אברוש". כלומר — לא היה ביכולת הגרמנים להכין קווי-הגנה סטטיים לעומק כזה. ובשביל הדיפת ההסתערות, או ביתור שדרותיה, בדרך של מלחמת-זימרון ע"י מבקע-נגד

של כוחות ניידיים רבים — חסרו לגרמנים עצם הכוחות שהיו דרושים לכך. יודאי שהמפקדה הגרמנית היתה רוצה שוב (כפי שצויין לעיל) "לחסום" את בעלי הברית, כמו בגרמנדית, והפעם — על ידי "קורברח", בערך בין קאן לנגט, או סן-זור; אך "קו" כזה צריך היה להיות ארוך לפחות פי-שלושה מן הנורמנדי. ולכך חסרו הכוחות, ש ב ק ו ש י ה ס פ י ק ו לקיים את החזית הנורמנדית כשלעצמה, — ו ל א הספיקו, כפי שראינו, כדי למנוע הבקעה באגפה המערבי. מעט הכוחות שהיו לגרמנים צפונית ללוארה, חסרו (כאמור) את מנגנון התובלה הדרושי, ולפיכך לא יכלו ברובם לבצע תנועות מאורגנות ונאלצו להלחם, או להכנע במקום בו תפסם זרם ההתקדמות המשורית (או המוטסת) של בעלי-הברית\*). בברטן גילו הקרבות של הימים הראשונים א ר כ ע דיביות גרמניות (והמספר אפשר שלא כלל כמה מחילות-המצב, כגון זה של ברכט), 3 של רגלים, ואחת ושל חיל-רגלים מוטס; ביתר דיוק — ח ט י ב ו ת מתוך דיביות אלו כי אין לדעת, אם היו שם בשלמותן.

ציון, כי ענין זה של דיביות "בלתי-שלמות" הכביד על הערכת כוח-הגרמנים. בדרך כלל היו אמנם הדיביות הפעילות בראשית מלחמת צפון-צרפת גדולות בהרבה בהרכבן מאלו למשל שבחזית-המזרח. אך במשך יוני ויולי הן סבלו אבדות, ומדיביות-העורף, שבברטן ועל הלוארה, נקבצו יחידות וגיוס-מילואים, בשביל להגביר את צבא-נורמנדית. כן נלקחו מהן אמצעי-תובלה רבים.

צבאו של האזור חסר איפוא מקורות מילואים לחטיבותיו — אך ג מ ר ז ר ב ה א י ס ט ר ט ג י ה. הערכה מוסמכת ל-10 באבגוסט העמידה את הכוח ששרד להאזור בארמיה השביעית שלו על 22 דיביות (ואגב, ציינה, שעיקר כוח המחץ שלו עם מרבית השריון התרכזו מול החזית הבריטית). אלה היו ללא ספק חילות-הגרמנים הטובים ביותר שבאירופה המערבית כולה, איתנים ובעלי נסיגן-קרב עשיר. בצרפת שמדרום ללוארה היה כוח הגרמנים המשוער כ-12 דיביות: הארמיה הראשונה לאורך חופי מפרץ ביסקאיה והארמיה התשע-עשרה בחוף הים התיכון; לכל אחת מהן — אך דיביות-שריון אחת, ולהן פחות אמצעי תובלה מלכל גוף-צבא אחר בצרפת (\*\*). דרובה רצינית יחידה היתה בעצם הארמיה החמש-עשרה, באזור פהידה-קלה, שכוחה הוערך ב-20 דיביות בערך, כנות איכות טובה למדי. אלא שהחשש לעליה בריטית נוספת בחוף צרפת הצפוני מזה, והריסת גשרי סנה התחתית וחלקות חשובות של מס"ב ע"י אוירת-הברית מזה, מנעו הגשת עזרה מוחשית אף מצד זה. לפיקוד הגרמני חסרו איפוא הכוחות בשביל להאריך את קה החזית הנורמנדית עד ללוארה התחתית. האגף הדרום-מערבי נשאר "חלוי באויר" כמלוא מובן המלה.

השדרות האמריקאיות, של שריון ושל רגלים-מוסעים, יכלו להתקדם כאין מפריע, וכמעט מבלי להיתקל בנסיון כל-שהוא להתנגדות, כשלפניהן טסות חטיבות-תעופה חזקות. ששמי-אבגוסט הבהירים באנגז ובמן מסייעים להם ממש כשם שהכבידו שמי-יולי הגשומים בנורמנדית. חיל מוטס דורד בשפך הלוארה והשלים את ניתוקה של ברטן. שדרות שפנו מזרחה מרן נכנסו ללאואל, ואח"כ תפסו גם את אנגיה על הלוארה. אחרות, שפנו דרום-מזרחה מאברגש, הגיעו אל הקו דומפרון-מאין. אח"כ גתפרסם כיבושה של להזמן, אליה הגיעו כוחות-השריון מלאואל. כ-15 קילומטר מעבר לה נעצרו כוחות אלו, לדברי הגרמנים, לזמן-מה ע"י \* רוב התחבלה. וששרדה לדיביות אלו, היתה תובלת-סוסיים; באין מס"ב (שפעולתן שותקה על ידי התפצצות ופעולות-המק"י) קבע, איפוא, שוב הסוס את קצב המסע והתימרון של חטיבות אלו — שחרץ למפרע את גורלם בתוך מלחמת-תנועה ממונעת, מול כוחות-שריון אמריקאיים מסתערים.

(\*\*) הידיעה המפורשת היחידה על תגבורת מדרום-ללוארה לשם ארגון ההגנה על ה ע ז ר ד ר ה ד ר ו מ י של צבא-נורמנדית, היתה על שתי דיביות, מהחזות בסביבת בורדו, שחזרו בקרבות סביב אנגיה ולהימן.

התנגדות גרמנית. בינתיים נמסך על כוחות הברית שבאזור זה ועל תנועותיהן "מסך-הסוואה" של שתיקה בהודעות הרשמיות, כדי להסמין את "ערפלה-המלחמה" שאפף את המפקדה הגרמנית. היה ידוע, כי הכוחות הם גדולים (כבר ב-9 באוגוסט דיברו הגרמנים על עשר דיביזיות אמריקאיות ממזרח לנהר מאין, — הזורם מדומפרון לאנגיה); וכן היה ידוע, כי כיונם הכללי הוא מזרחה, לעבר פריז. השאלה אשר הכל שאלוה היתה — באיזה מקום, ובאיזו דרך יפנו, כולם או חלקם, צפונה, כדי לצאת אל ה ע ו ר ר ה ב ל ת י א מ צ ע י של חזית-הגרמנים הנורמנדית; תזית זו שלא רק שאגפה השמאלי ושאר "תקוע באוויר", אלא, ושכל עורפה הגיאוגרפי היה חשוף, כפי שראינו, מכוחות-הבטחה רציניים, ודרך ארץ-עורף זו עצמה התנועעו מזרחה החטיבות האמריקאיות המתקדמות. היה זה מצב, שגם לו לא היה תקדים בהיסטוריה הצבאית החדשה. מסע כוחות-השריון הגרמני יום, מסדן ועד היום, במאי 1940, אף בו אין למצוא גוירה-שוה שלמה; כי הסוחלת הבריטיים והצרפתיים (והבלגיים) שנותרו על ידיו בצפון — היה להם לפחות המשען של חוף-הים הפונה אל עבר ארץ יבשתית קרובה (אנגליה). (הכוחות המנותקים ההם, משנתגלתה הסכנה בה היו נתונים, ניסו לראשונה לפרוץ לעצמם דרך חורה, ואת"כ — לבצע נסיגה בדרך הים. ואילו הארמיה הגרמנית השביעית, במשך שבוע לפחות (ומותר לומר — במשך עשרה ימים תמימים) מאז הסתמן מצבה זה, לא ניסתה כלל לסגת ולצאת מתוך הכיתור שכבר נתהווה לשלושת רבעיה. להיפך, היא המשיכה בקרבות עקשניים לשמידת חזיתה הקיימת, כשעורפה "איננו קיים", והדרך היחידה לנסיגה מובילה מקצה אגף הים הימני אל מעברות סנה התחתית. מה גרם לחזיון משונה זה?

יכול להיות שאין די בתשובה אחת כדי לענות את המענה כולו. גורם רבי-ערך היה מי ערוט התובלה בצבא הגרמנים. עובדה זו, יחד עם שיבוש עורקי התחבורה (גשרים, מס"ב, ואף כבישים) ע"י אווירית-הברית, הכבידה ביותר על נסיגת הצבא של ימיתו. בדרך כלל, מזמן שקרבו צבאות הברית אל ארגינטן, הכבידו מאוד גורמי הגיאוגרפיה והתחבורה בחלק זה של צרפת על הגרמנים כל מחשבה בדבר נסיגה כללית; כי מיטב הדרכים עוברים דרך סביבת פריז, או הרומית לה, עד אורליאן והלוארה, אך לא לעבר רואן וסנה התחתית. המסתכל במפה יראה, כי מאז סוכנו ארגינטן ודרה היו דרכי הנסיגה מ"קלחת" גבעות-נורמנדיה יכולות לעורר ספיקות קשים. וכן פעלה והשפיעה עד רגע-ידוע גם התקוה לפיכתי-הקצרה האחרונה של פליה על פיה ע"י התקפת-נגד נועזת. התנאים הגיאוגרפיים-גיאומטריים ל"הפיכת-קערה" שכזאת היו מצויים דווקא, כפי שצויין כבר, במצב הנתון. מבחינה טיפית היה הנסיון, שהגרמנים עשו אותו במשך השבוע שלאחר כיבוש רן ע"י בעלי-הברית, הגיוני ומובן בהחלט. אגפה השמאלי (המערבי) של חזיתם הנורמנדית היה כידוע קרוב עדיין למדי אל חוף מפרץ סן-מלו (ע"י אברוש); נזכיר, שדרך רצועת-חוף צרה זו, שבין קצה חזית-הגרמנים לים, "השתחלו" והלכו הכוחות האמריקאיים מ"ראש-החוף" הנורמנדי לעבר הדרום; והיא היתה גם עורף-הקאספיה והתגבורת (כלומר, מבחינה צבאית, צינור-הגישושים) היחידי אשר להם. לוי היו הגרמנים מצליחים לחצות את הרצועה הזאת, 30-40 קילומטר רוחבה, היו מנתקים כליל את צבא האמריקאים שבברטן ועל הנהר מאין מבסיס האספקה שלו וטורמים לאנדרלמוסיה ארגונית ואסטרטגית בנוסח מאי 1940 ממש\*.)

המטרה הנכספת היתה קרובה ומושכת מאוד. ואמנם הפיקוד הגרמני ריכז אל קצה המערב של חזיתו ארבע דיביזיות-שריון (על חשבון קטעי-החזית האחרים), ובצירוף חטיבות (\* ואילו מבחינה טקטית אפשר היה להבחין בנסיון-ביתור כזה את הכלל הידוע בהגנה: "נתק את חלי-השריון המתקדם של האויב מחיל הרגלים ההולך בעקבותיו". כלל זה חל על אופרציות גדולות כמו על מלחמת-פטרולים. אלא שהפעם היו הממדים גדולים מאוד.

ידועות של חיל-רגלים ערכו התקפת-נגד בכיוון מערבי. הם כבשו מחדש את מורטן, אך רק מספר קילומטרים התקדמו מעבר לה, ואל מטרם, — החוף שבין קוטנס לאברוש — לא הגיעו. התקפותיהם נערכו. מתוך כשרון טקטי רב ו"לפי כל כללי ספרי ההוראות", אך לא בכוחות מספיקים. הסיוע האינפנטרי לתסיבות-השריון לא היה רב למדי, וסיוע מן האויר כמעט שחסר בכלל. מצד שני, עם כל צרותו של "צוואר-הבקבוק" שליד אברוש, היו כאן לאמריקאים כוחות ניכרים, והגרמנים עצמם ציינו את התנגדותה התקיפה של דיביזיית-רגלים אמריקאית, ואח"כ של שהיונף. אך ביחוד בלט בשבוע התקפות-הנגד הזה סביב מורטן-וויר יתרום של בעלי הברית בכוחות-אויר. כאן, כמו בכמה חלקות-חזית אחרות, נתגלה עד כמה מסוגלים מטוסי "טייפון" הבריטיים נושאי הרקטות (יורשיהם המשוכללים של מטוסי "הריקין" הנוודעים) להשפיע בתנאים מסוימים על מהלך הקרבות שבין חילות-קרקע. בשעת התקפת-הנגד העזה של הגרמנים ליד מורטן ב-7.8, הוצאו מכלל פעולה או גיוקו-ע"י ה"טייפונים" 135 טנקים גרמניים, — אחוז גבוה מאוד (אם גם נפחית במקצת את המספר בשל שיגאות-הערכה שאין להימנע מהן בתנאים כאלה), של סוח-הטנקים הגרמני שהופעל שם (כנראה בין 500 ל-700 טנק). ולמחרת, הודיע "חיל-האויר הטקטי השני" על 81 טנקים שנפגעו, ו"חיל-האויר החשיע"י (האמריקאי) — על 26. ובכ"ז התמידו הגרמנים בנוסיונם; ובחילופי המבקעים. ומבקעי-הנגד שנמשכו כאן מ-4.8 עד 12.8 בערך, עברו מורטן ונקודות אחרות (כגתמו, ברנטון) פעמים אחדות מיד אל יד. אך בינתיים בא גם הסיוע מצד הכוחות הבריטיים, שהתקדמו מעבר קומון ובני-בוקג, הגיעו עד לויר עצמה, ותקפו את כוחות-מבקעי-הנגד הגרמניים מצפון-מזרח. כבר צוין, עד כמה השפיעה עוד לפני כך התקדמות זו של חילות הגנרל המפסי לעומק גבעות בוקג על מצב האמריקאים ממערב, ועל מהלך קרבות-קאן ממזרח. כזה היה המצב, שהביא לבסוף לידי ראשית הניסיון הגדול של הגרמנים בנורמנדיה, שבדרך הטבע היתה חייבת להתחיל כאן, בקצה אגפם המערבי, המוקף ביותר.

אולם, אפילו ב-7—6 באבגוסט, כאשר נתברר כבר חוסר הסיכוי לביתור הצבא האמריקאי לחצאין בסביבת מורטן-אברוש, נמשכה עמידת הגרמנים בנורמנדיה — וזה בימים הגורליים של ההתקדמות האמריקאית מזרחה, בינם ללוארה, שהלכה והיוותה את הכיתור סביבם. אין להבין על בוררין את הסיבות לעמידה ממושכת זאת מבלי לראות את המשמעות של ההיאבקות הבלתי פוסקת, בה עמדה בחזית הגבעות הנורמנדיות ובחזית-המישור של קאן. הארמיה הבריטית השניה (ואח"כ גם "הארמיה הקנדית הראשונה", שהוקמה לראשית אוגוסט, וכללה גם חטיבות בריטיות ופולניות) מול הארמיה הגרמנית השביעית. התקפותיהן, כמעט בלי הפוגה, לא הניחו לפיקוד הגרמני את הברירה של נסיגת צבאו של ל מ ד ה מתוך "ניתוק מגע עם האויב" בנוסח המקובל, אגב שמירה על העורף והאגפים ע"י הבטחות גיידות בלבד. מגע-הקרב הבלתי-פוסק והמהודק, שהטילו עליהם הבריטים והקנדים, הניח להם רק את שתי הברירות האחרות: לסגת בתנאים החמורים של תבוסה-בקרב, על כל האכזרות, רפינון-הרוח בקרב החיילות והפקרת חטיבות שלמות, שהם בהכרח כרוכים בנסיגה כזאת; או לעמוד על עמדם ו"לערוך הקרב עד הסוף המר". כל עוד יכלו — בחרו בביררה אחרונה זו, בזכרם גם את כל שאר השיקולים המכבידים על נסיגה, שכבר צוינו לעיל, ואולי מתוך שמץ של-תקוה לשינוי המסיבות.

מתוך סקירה על מסכת-המאורעות הרחבה ברור כיום, שהתקפות בריטיות-קנדיות אלו במרכז החזית ובמזרחה לא היו אלא חלק בלתי נפרד של התכנית האופרטיבית רחבת ההיקף, שהותוותה ע"י מפקדת הברית. כפי שכתב עד מסתכל בן-סמך בשדות-הקרב של צרפת כבר ב-10 באבגוסט: "כל נטיה לראות את מסע-המלחמה הנוכחי כשתי אופרציות גבולות, בריטית ואמריקאית, תתעלם מ"התכנית רבת"י, תכנית-בריטית-ביסוסה, שבאה לידי התגלמות לכל פרטיה. בכדי להגשימה, נדרשו תמרונים שונים בתוך המסגרת הרחבה. בהיאבקות

הרצונות מילאו הגבותיו של האויב תפקיד ידוע גם הן; ואולם, אם דוהרים כרגע כוחות אמריקאים בתוך חצי-האי הברטוני, הרי זה באשר הם נועדו מתמיד לשליחות זו לפי תכנית של-ברית, שכוונתה היתה למשוך את עיקר כוחם של הגרמנים אל מול הארמיה של גנרל דמפסי. ציון זה, שהגיע לידיעתנו כאן תוך כדי כתיבת הדברים האלה, מראה ביתר בהירות על שום מה יש לכנות את סדרת ההתקפות הבריטיות והקנדיות בשם "התקפות (ממש כריתוקם של חילות-הצרפתים בשעתם אל "קומג'ינו") — אל חזית-נורמנדיה, שהיתה בשביל רובה של ארמיה זו לחזית-הכחדה.

\* \* \*

ההתקפות הבריטיות על גדות האורן ובגבעות בוקג' לא היו כלל משיגות את מטרתן אילו היו בחינת "ביום" סמלי של קרב. בכדי להשפיע על מהלך ההתפתחות האיסטרטגית בצרפת שומה היתה עליהן לפגוע בבשר מערך-הצבא הגרמני מתוך התאבקות מהודקת והבת-קרבנות; והמערך הגרמני הזה עצמו לא עמד על מקום אחד בפני סדרת ההתקפות, כי אם, על אף כל התקפות-הנגד התריפות שלו, הלך ונדחק בהדרגה אחורנית, בקצב שעלה וגבר, אל תוך ה"קלחת" שבדרום גבעות-נורמנדיה, שנועדה להיות מקום כיתורו. אל נקודת-הפיסגה שלהם, (שהיתה גם לנקודת-המפנה, מבחינת קצב-ההישגים), הגיעו קרבות-התקפה אלו בחזית הארמיה השביעית בסופו של השבוע הראשון באבגוסט, כשהעקיפה האמריקאית הסתמנה כבר במלוא בהירותה במרחקי הדרום, ואי-הצלחתו הראשונה של מבצע-הנגד הגרמני מערבה, במגמה מורטן-אברוש, נתנה מקום רב לחשש, שמא תחליט צי-כ-ש-יו המפקדה הגרמנית לפתוח בנוסיה ולחלץ את צבאותיה מתוך ה"שק" הצפוי להם. בתור פתיחה לסדרת-ההתקפות המחודשת אפשר לראות את ההתקדמות ההיא של הארמיה השניה בחבל בוקג' המבותר שבגלל כיונם האלכסוני-ה"קוצר", דרום-מזרחה, של שלושת ראשיה נודעה בשם "תנועת-החרמש". בהתפתחותה המתגברת והולכת בשלב זה, שהעמיקה את הפירצה במרכז הגרמני עד כדי 20-30 קילומטר, היתה זאת התקדמות אפ-ת-ע-ה — כשבראשה הולכים שדרות-השריון\* ומאחוריהן רגליים-מוסעים וריכוזי ארטילריה חזקים. כיבושה של וילהיבוקג', בחלקו המזרחי של חבל זה — ושל אונה, שהושג ב-5 באבגוסט (לאחר שבוע של האבקות רצופה בבוקג' ולאחר קרבי-יומיים של טנקים על חורבות וילהיבוקג'), עקר את ה"ציר" של קטע זה בחזית הגרמנית. אמנם, הודות להסתערות-האגף המשוריינת של הגרמנים כאן הצליחו הם לחלץ את מרבית כוחותיהם מתוך האזור שבין האודון והאורן, שדות הקרבות העקשניים כל כך בראשית ובאמצע יולי; אלא שמעכשיו עבר גם כל השטח שבין הנהרות לידי בעלי-הברית ועלי-ידי כך שוחררה ה"כתף" של הצבא הבריטי-הקנדי להתקדמות נוספת.

ההישג הטקטי העיקרי והבולט ביותר היה הישג, שגם מבחינה גיאוגרפית וגם במהלך האופרציות קשר את הקטע המרכזי (בוקג') והמזרחי (קאן) שבחזית הבריטית-הקנדית. כבר צוין, כי לאחר שצבאות הארמיה השניה, שבתוך הבליטה העמוקה קומון-סן-מרטן-דה-בוס-בני-בוקג', עמדו בפני מבקעי-האגף של דיביזיות-שריון גרמניות שהובאו ממזרח לאורן, התפנו הם יותר לטיפול בכוחות התקפת-הנגד הגרמניים שבקטע ויך-מורטן; אך בו בזמן, כאמור, שוב התקדם אגפם השמאלי לאזור של אונה-סיר-אודון התקדמות נוספת ואף פרצו מעבר לה, דרום-מזרחה. ולאחר קרבות קשים, ב-6 באבגוסט כבשו את פיסגת-המשלט המרכזית של חזית-נורמנדיה, מונט-פנסון. הישג זה התחיל מאיים על האגף השמאלי

(\* הסברה היא, כי הופעלו כאן שלוש דיביזיות משוריינות בריטיות.

של עמדות הגרמנים לפני קאן. ולא לשוא חלה באותו פרק הזמן גם נסיגת הגרמנים מ"שטח-הנהרים" המשולש שבין אודון ואורן.

איום זה הוגבר בהרבה כשכוחות בריטיים ממזרח לאונה ולמון-פנסון עברו את הנהר אורן, צפונית לטיורי-הרקור. ע"י כך נוצר "ראש-גשר" שני, אם כי קטן, של צבאות-הברית מזרח-לאורן — במרחק 15 קילומטר בערך דרומית-דרום-מערבית מן הראשון, שהוקם בשעתו מזרחה מקאן (\*). ועכשיו, משנוסף "נתד" מסייע חדש זה, מדרום-מערב, באה שעתו של אותו "ראש-גשר" מזרחי ראשון, שנכבש בשעתו במחיר אבידות לא-קטנות ושהיו כרוכות בו גם אכזבות (של תקוות להבקעה מהירה של החזית הגרמנית). הוא הצדיק עכשיו את העמל והקרבנות ששוקעו בו. כי מתוכו, לאחר התקפת-אקדמה ב-6 באבגוסט, נערכה בליל 8 ל-7 באבגוסט ההתקפה הגדולה הראשונה של הארמיה הקנדית (עברית) הראשונה. התקפה זאת היה לה היתרון של מידת הפתעה — בראש וראשונה בשל זמנה: כל ההתקפות שלפני כך בחזית זו נערכו בבו-קרה. כרגיל קדמו לה הפצצות עמדות האויב במאות מפציצים מכל הסוגים. כמו בהתקפות האמריקאיות. כן גם כאן הושגו מרחקים מינומליים בין שטחי ההפצה לבין עמדות החיל התוקף (לעיתים — מרחק של מאות מטרים בלבד לגבי מפציצים כבדים). כמו שבהתקפות הקודמות נערכו ההפצצות כמעט על טהרת "פצצות-רסס" (\*\*). המתנפצות לרסיסים מיד להתקלן בקרקע מבלי שתשקענה לתוך האדמה ועל כן אינן גורמות לחרישת השטח בבורות עמוקים, העשויים להכביד ביותר על התקדמותו של צבא תוקף. כמו ברוב ההתקפות הבריטיות בנורמנדיה הוטל גם הפעם על הארטילריה, בריכוזה הגדולים, אחד התפקידים העיקריים — כי בלי הכשרה ארטילרית אדירה והסיוע המתמיד לדיכוי קני-ההתנגדות, לא היתה שום התקפה רצינית בכלל אפשרית. בריכוזי-אש נמרצים אלה נתגלה שוב מגעידו האופייני של מונטגומרי ("מחסום-מונטי"). בדרך כלל נתגלה כי ב-1944 חזר ערכה של הארטילריה לקדמותה. ולכחה ניצחת לכך היא כי לאחר שבסוף 1943 הוחלט בארצות-הברית על צמצום היצור של כלי-היריה כבדים ותחמושת ארטילרית כבדה, באשר "המלאי מספיק די הותר", הרי מאז יום הפלישה גדל השימוש בארטילריה במידה כה בלתי צפויה, שלראשית אבגוסט הוכרו על יצור תחמושת זו (וכלי היריה) בכמויות עצומות, כעל תפקיד דחוף ביותר.

אפשר כי בין גורמי-האפתעה בהתקפה זאת היה גם השימוש (הפעם רחב ושיטתי בהרבה, לעומת נסיגות מבודדים יותר בחודש יולי בקרבות קאן) ב"נושאי-רגליים" משוריינים. הרעיון שביסוד "נושאי-רגליים" אלה מקביל לזה של "נושאי-הברן" הידועים: להעביר אנשי-צבא, שאין להם בלעדי כך מגן, תוך מינומם של אבידות דרך שטחים הנתונים לאש האויב. אלא שבשביל פעולות-התקפה יעילות של רגליים נדרשו כל-ירכב גדולים בהרבה. לכך גלקחו ה"שסי" המשוריינים של תותח-המנוע הידוע, מהסוג המכונה "כוהן" (Priest) לאחר שסולק התותח בעל 105 המ"מ מעל הרכב. יש לשער, כי לכל-ירכב כזה בית-קיבול עד כדי מתלקת-רגליים (בדוחק!). במאמץ טכני גדול של עובדי ה-R.E.M.E. ("המהנדסים המלכותיים למכונאות ולחשמל") התפשטו יותר מ-70 כלי-רכב כאלה מתותחיהם ולבשו את צורתם החדשה תוך 48 שעות. הצלחתם המובהקת בהתקדמות על פני שדה-קרב היה בה אישור חותך (אמנם במקצת במאוחר) לחדירתו הצבאית הנכבדת של הסופר הידוע הקפיטן לידל-הרט, שהתריע לפני למעלה מעשרים שנה (ומאז חזר והדגיש) כי כזאת מוכרחה להיות צורת השתתפותם של הרגליים, בשלבים הראשונים של קרב, במעלכות העתיד עם כלי-היריה

(\* ב"ראש-הגשר" החדש שלטו חילות "הממלכה המאוחדת", ואילו "ראש-הגשר" הישן השתייך באבגוסט לאזור הארמיה הקנדית הראשונה.  
(\*\*) המכוונות לפגיעה במטרות חיות בעיקר.

המשוכללים והאש האדירה שלהן.

„ראש-הגשר“ של קאן הצדיק הפעם את העמל והאבידות שעלה בהם, כי הוא איפשר את ריכוזם ההדרגי והמוסתר של כוחות חיל-רגלים ושריון גדולים בעמדות-מוצא הכשרות להסתערות בלתי-אמצעית (ללא מחיצת-הנהר) — וע”י כך ניתן להגביר את יסוד ההפתעה, שציין בדרך כלל את ההתקפה כולה, על אף היותה התקפה חזיתית מובהקת. אכן, היו שקראו ליום 8 באבגוסט 1944 „יום שחור מחודש של הצבא הגרמני“ — מתוך גזירה שוה ל-8 באבגוסט של 1918, בו פרצו הבריטים את עמדות הגרמנים בחזית אמיאן, ושלדנדורף אמר עליו בשעתו, שהוא „היום השחור של צבא-גרמניה“. הארמיה הקנדית הראשונה פרצה את אזור העמדות הגרמני לעומק 7-8 ק”מ, ביחוד באגפה הימני; היה זה למעלה מהתכנית המשוערת, אך לא בנקל הושג הדבר. הגרמנים הוסיפו ללחום בחזית-נורמנדיה „כאילו לא ידעו כלל מה מתרחש מאחורי חזיתם“. במישור שבין קאן לפלז, „בשדות-חיטה גליים, הניתנים בשלמותם לשליטתם של תותח-האויב, שהוצבו ברוב כשרון בעליות-קרקע קלות, ושל רשת ביצורי-חפירות נרחבת“, היו שלושה „מסכים“ אנטי-טנקיים מסוג זה, והארמיה הקנדית פרצה את כולם — אם כי גם מאחריהם נמצאו ערוכים צירופי-ביצורים נוספים. פלגות הגרמנים, שהוקפו, בישוכים הבצורים, אגב ההתקדמות, נלחמו בשצף-קצף. „בקרבנות מסוג זה נתגלה זרקהאש כנשק-רגלים קטלני“. מבחינה טקטית רחבה יותר נסתייעה הרבה התקדמות הארמיה הקנדית ע”י אותו „ראש-הגשר“ הבריטי שהוזכר כבר, בין טיורי-הרקור לגרמבוסק. הפעולות מתוכו שמרו את הקנדים מאיגוף מצד ה„בליטה“ הגרמנית שנתהוותה, עם התקדמותם, בין הנהרות אורן ולז, ובימים שלאחר כך סייעו הכוחות שבראש הגשר ל„טיהורו“ של שטח-הבליטה, בדרך של לחץ משני הצדדים עליו, גם כאן „שיתפו זרקהאש שלזו פעולה עם הטנקים בניקוי אזורי-ערוות זה“. ההישג בכללו היה גדול; הקנדים עמדו בשערי פלז, רק מרחק 7-8 קילומטר ממנה.

ההתפתחות שבאה אח”כ היתה פחות מהירה מכפי שחשבו אולי באותו יום. לא שחסרו תנאים טופוגרפיים לתנועת חיל-שריון בשטח זה, המוביל לקראת פלז. „הקרבנות מתנהלים בשטחי-טנקים אדיאליים — מישורי-תבואה רחבים וגליים במקצת, עם גדרות מעטות מאוד, ורפה ושם חורשה קטנה באופק“. אולם לעומת תיאור זה שקולה הערתו של קצין אחד: „שטח טנקי טוב הוא גם שטח אנטי-טנקי טוב. יכולים הגרמנים להציב בעמדה חפורה טנק, שרק צריחו יתנוסס ממעל, או תותח בן 88 מ”מ, אשר ספק אם תוכל לראותו בכלל, אך הם יראו אותך ויוכלו לירות ממרחק קילומטרים“. משום כך השתדלו מאוד, שההתקדמויות תבוצענה בליילה בעיקר, כדי להסתיר את התנועות בפני „המסך“ הצפוף של „בני 88“, שהגרמנים פרסו באלכסון אונף-אנפילדי מול אגפם השמאלי של הקנדים, וכן בפני הקבוצות הנודדות של טנקים גרמניים. הטיפול באלה, היה כרגיל עסק קשה בפגישות „מצח-אל-מצח“. אולם הטנקים „שרמן“, שזוינו בתותחים הבריטיים החזקים „בני 17 ליטראות“, הכריעו אחדים מהם שהצליחו להתקיפם מתוך תימרון מן הצד.

האטיות היחסית של ההתקדמות שבשלושת או ארבעת הימים שלאחר כך אין בה, איפוא, כדי להפתיע. על אף בידודם, (אם נחשוב במושגים אסטרטגיים גדולים), היו עדיין ריכוזי-הרגלים והשריון הגרמניים רבי-עוצמה, מצויידים היטב ועקשנים בקרב. גם חילות האמריקאים, שהתאמצו להרחיב קצת את „פרוזור-אברנש“ הצר והרגיש שלהם ועמדו מול חזית גרמנית רצופה, נאלצו לעסוק ב„מלאכת-קציצה“, כפי הביטוי שהתהלך, והתקדמו אך בקילומטר-שניים ביום. כי לדברי מעריך בריטי מימי התקדמות-הסער של הארמיה השנייה בבוקז, „רק הכושר הצבאי האינסטינקטיבי של החייל הגרמני — שהוא ככלות הכל חייל טוב מאוד, הנתלם מתוך תקיפות-היאוש של ענין אבוד, — הוא שהאיט את התקדמותנו לזמן-מה“; ושוב לאותו ענין: „אם, כי החייל הגרמני, עם גילויי-היכולת האינסטינקטיביים“





ממש שלו עדיין לוחם היטב, הרי רמת מצביאיו מגלה סימני ירידה, הנהגתם טבועה בחותם ההגנה, ואבד לה הליטוש של מומחיות — הערכה, שכל שלבי הקרבות, בנורמנדיה מעידות עליה — במקום שודאי שניתנו בו הזדמנויות להתקפת נגד נועזות בשעת הסערות שבאו לאחר העליה בחופים. ושוב, דעת קצין מטה: "הקושי של מחלקת האינטליגנס שלנו הוא בזה, שכאלו הננו לוחמים נגד מאניאק — וקשה להשיג את מניעי החלטותיו בדרך ההגיון". הערות והערכות, שמקורן העיקרי, כמובן, בתמיהה להמשך השארותם של הארמיה השביעית ב"חזית ללא עורף" שלה, מתוך תקיפות בקרב, שהיתה כאילו ראויה לשימוש הגיוני יותר. אל מה הביאה, איפוא, לבסוף בצפון צרפת, מבחינה אופרטיבית כללית, הגהגה גרמנית זו, נוסח 1944? כיצד נתהוו שלביהם של המערכה כולה?

\* \* \*

אם גם אולי אין לקבל את מלוא המשפטילכף-חובה, שהובא לעיל על הפיקוד הגרמני בצפון-צרפת, הרי מצד שני קשה, שלא לראות את העליונות האיסטרטגית אשר גילתה הפעם מפקדת-הברית.

אם נמוע מסקירה כן ללל ת. על מלחמת צרפת (העליה בחופי פרובנס חלה בינתיים, ב-15 באוגוסט) ונעמוד על "מערכת-נורמנדיה" בלבד, היה כזה בערך מהלך ההתפתחות: ב-9 באוגוסט הגיע השריון האמריקאי אל לה-מן, הקנדים פרצו-טריו ל-2/3 המהלך מקאן לפלוז.

ב-10 באוגוסט התקדמו האמריקאים מזרחה מן לה-מן (בתחילה כדי 15 קילומטר) ונודע (לא רשמית) על התקרבותם לאלנסון, מצפון לה. כוחות בריטיים כבשו את וימון, מדרום-מזרח לקאן, בדרך לליזיה.

ב-11 באוגוסט נודע על כך, שהגרמנים הציבו כוחות-שריון "רבי-עצמה" בפני שדרות האמריקאים המתקדמות מן לה-מן לעבר הצפון. אופייני למצב הוא, שכוחות אלה מנו למעשה רק כ-200 טנקים (בשעתו — פחות מדיביזיה משוריינת אחת). הבריטים כבשו את טיורי-הרקור-על האורן.

ב-12 באוגוסט הוכרע הקרב על אלנסון בכוחות-טנקים אמריקאים גדולים, בלוחית צי-אורי אדיר. רוב כוחות הגרמנים "נלחצו" מתוך הבליטה שבין אורן ללוז. בחזית הקנדית מול פלוז קוימה אש-מחץ ארטילרית רצופה, תוך כדי נסיונות-סרק להתקדמות. הארמיה השנייה התקרמה בגבעות שבין ויר לקונדה.

ב-12-13 באוגוסט הגיעו שדרות האמריקאים מעבר אלנסון אל ארגינטן ומעבר לה, צפונה. לאחר שדחקו את כוח-השריון הגרמני המוגבל (ראה לעיל), — שוב לא מצאו לפניהם חזית גרמנית רצופה בפאת הדרום של אזור הארמיה השביעית. באותו הזמן, ע"י לחץ הבריטים ממערב והקנדים ממזרח, חוסלה לגמרי ה"בליטה" הגרמנית שבין אורן ולוז (ראה לעיל). מתוך התגברות על ההתנגדות העיקשת של "קבוצות-קרב" גרמניות, קטנות ובינוניות, הפרושות כרשת צפופה — הסתמנה "ויזה" כללית קדימה של כל החזית הבריטית-הקנדית. ההתקדמות באגף הצפוני, בקטע בן 35 קילומטר בערך, של חזית בריטית-קנדית נסתכמה בחדירות של מינימום 8 ומכסימום 17 קילומטר. ומעל לכל — על הניגוד של הגרמנים מאזור-ה"ציר" מורטן-ויר מזרחה, אשר החלה אולי כבר ב-12.8, התחוספה עכשיו ראשית הנסיגה של מנגנון-העורף הגרמני מכל החזית ויר-פלוז. ב"שק" שנסתמם כבר (לאחר שהבריטים והקנדים ניתקו בינתיים את הדרכים העיקריות אל סנה התחתית, והאמריקאים שבארגינטן את הכביש הראשי לעבר-פריז), נמצאו, לפי הסברה, למעלה מתריסר דיביזיות גרמניות, כי אחדות כבר היו מעבר לו-מזרחה. צפיפות כלי-הרכב על דרכי-הנסיגה שב"שק" היתה עצומה, 50 קילומטר, דבר שלא נשמע דוגמתו (בעלי הברית, עם כל עליונותם באויר, לא עברו מעולם על המכסה של 25 כלי-רכב לקילומטר, וכרגיל היה זה תריסר בלבד). ומאז

החלה השמדתו הבלתי-פוסקת של רכב הצבא הנסוג ע"י ציד מהאוויר.

ההתקדמות המתמדת של הצבא הבריטי-הקנדי בצפון עקרה עכשיו את שני ה"צירים" של החזית הגרמנית: — את ה"ק"ר"י, מדרום-מזרח לקאן, שנועד לשמש נקודת-היתד לכל העתקה מסודרת של החזית הנורמנדית אחרנית (ואף לתכניות, שבהם שיעשעו את רוחם הגרמנים זמנמה, לבידוד נורמנדיה, ועם ב"ר ט"ן י"ח ד"ע"י "ברית" ענקי בקו קאן-ונט, בערך); ואת ה"ציר" ה"מ"ק"מ"י, בקטע של גבעות-בוקג.

מתוך גבעות אלו הוסיפה הארמיה השנייה להלום טרזים לתוך עמדות הגרמנים ממערב לפלו ועד קונחה. ואילו הקנדים ערכו את-התקפת-אבגוסט הגדולה השנייה שלהם אל פלו, כשכוונתם היתה, בראש וראשונה, לכבוש את הגבעות שמצפון לה (\*). גם הפעם לוותה ההתקפה ע"י הפצצה אדירה. 700 מטוסים בריטיים כבדים הטילו במשך שעה ו-45 דקות ארבעות אלפים טון פצצות על הגבעות המבוצרות היטב, שבין כביש קאן-פלו (ליד פוטיני) לנהר לז; רבה היתה הדאגה, שלא לפגוע בחילות צבא-הם. על אף הכל, כפי שכבר צוין לעיל, (ראה — הערת השולים בעמוד 65), חלק ניכר של הפצצות היה מכוון במשך שעה אחת לא אל היערות בהם הסתתרו תותחים ונקודות-מעוז גרמניים, כי אם דווקא לאלה שחיפו על חילות הקנדים. השפעה קשה היתה לזה על הצבא התוקף, אך למרות זאת, נמשכה ההתקפה, שהחלה עוד בצהרים, בכוח-מחץ רב. כבר מראשיתה ניתן סיוע אווירי מהודק, אלא שבתחילה היו אלה מפציצים בינוניים, ואחרי-כן "טיפוני-הרקטות", שדיכאו את עמדות האויב בעמק הנחל לזון, אליהן נשברה התקפת הקנדים מלפני שבוע (\*\*). בו בזמן הטילה ארטילריית-השדה מחיצת-עשן כבדה באגף השמאלי (לשמרו בפני אותו "מסך" של תותחים, שכבר הוזכר פעם). יחידות-הרגלים שבחלוץ הוסעו גם הפעם ב"נושאי-הרגלים" המשוריינים, והם יחד עם הטנקים חצו בנקל את לזון וחדרו עד כדי ששה קילומטר וחצי מפלו, לפני שהתנגשו בהתנגזות יציבה, — "דבר, המעיד על הצלחת האופרציה". התקדמות זו נערכה בחזית של 4 קילומטר בערך, מאסטר-הלה-קמפן ועד לאזור המיוער מזרחה, שבידי הגרמנים. הרגלים, בלכתם בעקבות הטנקים, לא ירדו מכלי רכבם לפני שהגיעו אל העמק המבוותר, שמרובה בו החיפוי, של הנחל לזון. בעת ובעונה אחת עם התקדמות זו נערכה מערבה ממנה, משעה 2 עד 3.45 אחה"צ, ההפצצה רעת-המזל. שני גלי-המפציצים הראשונים קלעו למטרותיהם ורק אתה"צ קרה אשר קרה. בהתקדמותם הנוספת, ב"14 וב"15 באבגוסט כבשו הקנדים חלק מהגבעות שמצפון לפלו. התקדמותם הגיעה עכשיו אל חורבותיה של פלו (המקום בו נולד בשעתו ויליאם, הכובש הנורמנדי של אנגליה). אמנם עיר זאת המוקפת גבעות (שהגבוהות שבהן הן מצדה הדרומי), כיבושה כשלעצמה עוד לא סגר לגמרי את דרכי הנסיגה אשר בינה ובין ארג'נטן. ואולם ההתקדמות דרומה נמשכה, ומ"15 באבגוסט כבר נוצר המצב בו חלה אש התותחים הקנדיים שמדרום לפלו ואש התותחים האמריקאיים, שהיו כבר מצפון לארג'נטן, על כל דרכי הנסיגה הראשיות שבין שתי ערים אלו.

אך בזה לא נסתם עדיין פיה"שק" לחלוטין. שדרות-הגרמנים הוסיפו לזרום מזרחה, גם כשאחוז אבידותיהם בדרכים הגדולות, מהפצצות ומהאש הארטילרית, נהיה גבוה ביותר. אלא שקבוצות של כלי-רכב העדיפו לברור לעצמן את אחת הנתיבות הכפריות הצרות לנסיגתן: כי ענפי האילנות הגדולים שמשני עבריהן כיסו אותן. בגג צפוף, — מחסה

(\*) "המדרונות היו מכוסים רשת צפופה של תותחים, טנקים חפורים ונקודות מעוז, והיה בידי האויב לקיים מעמדות-משלט אלו אש קטלנית."  
(\*\*) בדרך כלל נתגלו "טיפוני-רקטות" אלה, נוסף על הישגיהם במלחמת-שריונות שכבר הוזכרו כאן, כנשק יעיל ביותר נגד עמדות של כלי-ארטילריה בודדים גם כשאלה מבוצרים ומוסתרים.

בטוח בפני כל תצפית מן האויר, בדומה לדרכי-הכפר באנגליה הדרומית. בתוספת הסוואת עלים מתאימה איפשר הדבר לרבים מהם לחמוק מזרחה. אמנם, גם הגשרים נהרסו רובם ככולם. אך תחתם בא השימוש בסכרים הרבים, שעל פני נחלי נורמנדיה (\*).

כל המדובר כאן על דרכי הנסיגה חל כמעט רק על כלי-רכב (שריון, חיל-מוסע, כלי-תובלה) בלבד: כי חטיבות-הרגלים, שהיו משוללות אמצעי-תובלה מספיקים, — והמעט שהיה להם היה ברובו רכב-סוסים, ובמצב זה, כפי שראינו, נמצאו מרבית דיביזיות-הרגלים — לא יכלו להנתק בדרך כזאת מן המגע עם האויב. הרי דבר זה עצמו הוא אשר גרם, כאמור, במידה רבה להימנעות המפקדה הגרמנית ממתן פקודות-הנסיגה, כל עוד היה ניתן להימנע מכך. חטיבות רגלים אלו הן שנתנו את חלק-הארי לאותן "קבוצות-הקרוב" המעורבות שבקצות אזור-הנסיגה הגרמני, אשר לחמו והושמדו בעמדותיהן המוקפות (\*\*). והן אשר נגזר עליהן להשאר בתוך ה"שק" המערבי, שהלך והתכווץ והצטמצם במהרה רק במחציתו המזרחית של אזור-החזית הקודם. כי ב-16 באבגוסט נגש הצבא הבריטי, מצפון-מערב, במהודק אל קונדה. וב-17 בו, יום בו הושלם כיבושו של אזור פלז, נפלה גם קונדה עצמה, וכן פלה, אשר מדרום לה, על הדרך הראשית ויר-ארגינטן, ששימשה בשעתו-בסיס-עורף עיקרי להסתערות הגרמנית בקו מרטן-אברנש. מובן, שבמשך אותם הימים הלך והשתנה מספר הגרמנים המוקפים ב"שק". ב-16 העריכו אותו לפחות ב-50,000 — כלומר 7-8 דיביזיות-רגלים מדולדלות, עם תוספותיהן, לפי המושגים המשתנים במהרה שבאותם הימים. הגרמנים המשיכו בנסיגות נואשים לסתום את הפרצים הנבעים בחזיתם הנסוגה, ועל דיביזיות-שריון גרמנית אחת, שהתאמצה ב-15 באבגוסט לסתום את ההתקדמות על קונדה ופלז, נאמר, כי "זה ימים שהיא אצה אנה והנה לאורך החזית, כגדוד-כבאים הנתון בין שריפות רבות".

כמעט כל החטיבות הגרמניות האלו נשארו בתוך אזור-הקרבות מאז יום הפלישה ואת מידת עיפותן ודילדולן נקל לתאר. ב-17.8 התברר, כי האויב ריכז חלק ניכר מן השריון ששרד לו ב"פיהשק", כדי לאפשר למוקפים יציאה, אם כי גם בתוך

(\* אמנם רבות היו השדרות שופגעו. "נתיבות נורמנדיה החפורות לעומק, קללתן לא פחותה היתה מברכתן לגבי הנסוגים. שדרות-טנקים גדולות נמצאו בתוך הנתיבות, כולם הרוסים ושרופים. בראשה ובזנבה של שורה אחת היו טנקים, שנשאו עליהם סימנים בלתי מפותקים של פגיעת ה"טייפונים", אך השאר שבשורה, שנתפסו במלכודת בין המדרונות התלולים ושרכבם נסתמה לפניהם ומאחוריהם, נשאו את סימני ההריסה-העצמית: בריחי-תותחים שנופצו, צריחים מפוצצים, דלק שהובער במתכוון. מעין מעשה של הטבעה-עצמית של האניות הגרמניות שנתפסו בימים.

(\*\*) עוד ב-15 באבגוסט אמר גנרל איזנהאואר: "הגרמנים לוחמים כאילו אינם יודעים כי הוכו". כפי שכתב באותו יום משקיף צבאי בריטי בנורמנדיה: "הנסיגה עודנה מסודרת היטב, ופלגות-המאסף לוחמות בתקיפות-זעף כתמיד. אמנים הם הגרמנים במלאכת, ניתוק-המגע, ובהור הדבר, כי ענין חיוני בשבילם שאגפם הימני יחזיק מעמד, באם תפצים הם סיכוי לפלס לעצמם מוצא מתוך טבעת-הפלדה המתהדקת".

עד כמה עקשנית היתה לעתים קרובות התנגדות הגרמנים, יוכן מתוך סיפורו הקצר של קצין קנדי אחד: "לגרמנים אפסה התחמושת, וכל אשר נותר להם היו הרממונים שלנו, כי הם גילו, שאם להזדרז מאוד, אפשר להספיק להרים רימונים אלה ולהטילם חזרה אלינו. בדרך זו נלחמו, עד אשר אחד מקצינינו-אנו מצא, שאם לתפוס רימון כזה בעוד מועד — יצלח איך שהוא לעוד "נסיעה" אחת, חזרה. וככה זה נמשך עוד קצת, ואח"כ פרצנו פנימה, כדי לגמור אתם. הם היו חסרי-זיון לגמרי, אך הוסיפו להלחם והיה עלינו להרגם אנשיע ס.ס., כמובן". התנהגותו של רגלי-רגיל גרמני היתה כידוע שונה מזו בהרבה.

ה"שק" נמצאו עדיין יחידות בעלות כושר-מלחמה חקיף, ביניהן גם יחידות ס.ס. ב-188 הוערך מספרם של אלה ב"כמחצית-תריסר דיביזיות-רגלים, הנאבקות עדיין מתוך יאוש בצבאות הבריטיים והקנדיים המתקדמים עליהם, והמשמידים אותם שיטתית". יש לזכור, כי הפחתת מספרם של המוקפים עדיין לא העידה על הצלחתו של הפרשן השטחים שבקרבנו הבלתי-אמצעית של מיצר פלד-ארגנטן (אשר הלך והצטמצם בינתיים עד כדי קילור-מטרים מעטים מאוד, והיה נתון כולו לאש רצופה) וקראו בפי חילות-הברית בשם רבי-משמעות: "חלקת-ההרג". כי חורשותיה, הנתונות מראש לאש ארטילרית מרוכזת ומכוונת יותר משימשו מחסה, שימשו מלכודות-מות, ונסיגות המוקפים להסתגל מורחה נשאו גם פרי נוסף: המוני שבויים.

החסימה המוחלטת של מוצא ה"שק" בוצעה לאו דווקא בקו הישיר ארגנטן-פלד, כי אם מרחק-מה מורחה, ליד טרו, וזה איפשר להקיף מספר רב יותר של גרמנים; חסימה זאת בוצעה בהשתתפותה הפעילה של דיביזיות-שריון פולני, מצורפת לארמיה הקנדית, שפרצה דרך לעצמה מצפון. היה בדבר משום סמל: הצבא הפולני, שהיה הראשון אשר ביתרוהו דיביזיות-השריון הגרמניות וסגרו על חלקיו המוקפים כל דרך להצלה, הוא אשר השלים את ההקפה המשורית הגדולה הראשונה של צבא-גרמנים, נסוג בשדות צרפת.

ואילו בחלוץ התקדמות-השריון האמריקאית מעבר אלנסון-ארגנטן, אשר סגרה מדרום את צבת-הכיתור, הלכה הדיביזיה המשורית הצרפתית השניה, של גנרל לקלרק, אך אופיו של המאבק בשלב זה, בשבוע השלישי של אבגוסט, לא יובן, אם לא נשים לב לכך, כי בעצם לא היה ה"שק" המחוסל וההולך אלא המערב-רבי ביותר שבשורת הברית, שנכוננו לארמיה השביעית הנסוגה, עם פריסת תכניתם האופרטיבית של מצביאי גם זרועותיה של הצבת הבריטית-האמריקאית הענקית מצפון ומדרום, ההתפשטות הזאת מדרום היתה, מהירה יותר, שכן לא נתקלה שם בהתנגדות של גושי-צבא מרוכזים, וכבר ב-17.8 נודע, כי צבא-ארה"ב המתקדם מורחה, ושכפינה הדרומית-מזרחית של חזיתו כבש את אורליאן ההיסטורית שעל הלוארה, הגיע בפניה הצפונית-מזרחית עד דרה (Dreux), בדרך הראשית ארגנטן-פריז. ע"י כך לא רק שנסגרה לארמיה השביעית כל דרך לנסיגה לעבר פריז, אלא שגם הועמדו בסכנה הדרכים המובילות לסנה שמדרום לרואן (בשל אותו הריכוז המיוחד של כבישי צרפת הצפונית בכיוון לפריז, שכבר עמדנו עליו), וכיון שהבריטים כבשו באותו היום את טרוארן, שממזרח לקאן, ואת מזידון וסן-פיר-על-הדיב, שמדרום לה, תוך קרבות-הבקעה קשים בתוך חזית בצורה זה — ומנעו ע"י כך מן הארמיה השביעית כל אפשרות לצאת צפון-מזרחה, אל הכבישים הראשיים ליזיה-אברה-מנט וליזיה-אלפף-רואן, ולא לשוא היו הקרבות הקשים ביותר, שבאו אחר-כך, בימי נסיגת הגרמנים מורחה, הקרבות של הבריטים בעד ליזיה (כדי להתיצב בין הארמיה השביעית ובין רואן), והתקפות-הנגד הגרמניות על האמריקאים ליד דרה — (כדי לפתוח את דרך-הנסיגה אל הסנה מלגל), במקום "שק" אחד נמהה כאן מעין פרוזור-נסיגה, שבתוכו נדמו צבאות-הגרמנים המסוגרים הנוסגים לאותו חייל אומלל, שהשמעת הצבאית של המאה הי"ח גזרה עליו כעונש לעבור בתוך שדרת חברי-לגדוד, כשכל אחד מהם מנחית לו מהלומה במקל שבידו, כאן עלולים היו להסגר בכל רגע — ולמעשה גם נהחו בכמה מקומות — שרשרת של "שקים".

המערבי של סנה-התחתית תיכנו הגרמנים מראש "ראש-גשר" מובסת, כדי להחזיק במרחק למעלה מהטוח של ארטילריה קלה או בינונית ממעברות-הסנה, עם גשריהם ההרוסים, את צבא הברית (עד שיספיקו להעביר בלילות, בגשרי-פרקים או באסדות-מנוע, את עיקר הפליטה

לחוף המזרחי). ואם, על אף אלה, רק שר יד ים מתוך הארמיה השביעית הגיעו אל  
 אזור זה — הרי היתה חוצאה זאת פרי איסטרטגיה מרחיקת ראות, שהתכוונת ל גדולות.  
 ואין לגרוע מהערכתה, אם גם בשלב זה של תבוסה היה עדיין בכוחן של היכולת הטקטית של  
 הגרמנים, ומשמעת הברזל שלהם, למלט לפחות שרידים אלה מתוך קלחות ההשמדה.  
 עם נסיגה זאת אל מורדות הסנה ולקראת "תגבורת ההצלה" של הארמיה הגרמנית  
 החמש-עשרה — חולה הארמיה הגרמנית השביעית להתקיים למעשה כגוף אופרטיבי בעל  
 ערך ומסוגל למילוי תפקידים עצמאיים. ארמיה זו, שהכילה בתוכה את מיטב הדיביזיות של  
 חיל השריון ושל חיל הרגלים המובחר שבצבאות הגרמנים, ואשר כונתה "הארמיה הגרמנית  
 היחידה באירופה המערבית, המסוגלת למאבק תנופה עם צבאות הברית", היא אשר נשאה  
 מצד הגרמנים, במשך החודשים וחצי של קרבות נורמנדיה העקשניים, בנטל העיקרי עם  
 חיסולה תמה ונשלמה "מערכת נורמנדיה".

\* \* \*

תוצאה זו של מערכת נורמנדיה סיכמה בעצם גם את מסע המלחמה כולו בצד פ.ת.  
 מעכשיו ניתן היה לגרמנים רק לאסוף (ואף זה בקושי) די כוחות בשביל עמידה הגנתית  
 בלבד בגבולה המערבי של ארצם הם. מבחינה זאת לא היה משתנה כל כך הרבה גם לו היו  
 מצליחים צבאות הברית להעלות בעוד כמה אחוזים את מכונה ההשמדה של חילות הגרמנים  
 בצפון צרפת. אכן, כמעט שאין אופרציה של מלחמה ללא תסרון כל שהוא; ולו היה קצב  
 התקדמותם של צבאות הברית צפון-מזרחה, אל מעבר לסנה, עוד יותר מהיר — אפשר שזה  
 היה מפר במידה עוד יותר רבה את תכונת הגרמנים לארגון הגנת גבולם, ואולי היה זה  
 מקצר עוד יותר את מרחק הזמן אל הנוצחון. ומשמדברים על כך — הרי אפשר, שעוד מזמן  
 קרבות קאן, נודעה השפעה רבה על העתיד לאותו העדר של "טנקיסער" (מסייע לרגלים)  
 כבד ביותר, שכבר דובר עליו כאן, ושאוּלִי היה עושה שם את "המלאכה השחורה" של  
 הבקעת תחית ושומר ברעננות ובמלוא עוזן את הדיביזיות המיומנות על  
 ("הפרשים הממוכנים" של זמנו) בשביל השלב של תפקידי דליקה וחירת חלוץ נועות על  
 פני שטחי צרפת הצפונית; (כדוגמת מסע הבוק הבריטי בעל "שיאים עולמיים" דרך פיקרדיה  
 ובלגיה, כעבור שבועות מעטים). אך יהיה המשפט הסופי בעניינים כגון אלה כאשר יהיה —  
 מכל מקום אין עוררין על כך, שמערכת נורמנדיה הכריעה ביסודו את גורל המלחמה  
 באירופה המערבית.

\* \* \*

אף לאור ניתוח איסטרטגיה היסטורי, נועד למערכה זו מקום בולט בהשתלשלות התורות  
 והדוגמאות של איסטרטגיה דינמית. במשך שני דורות של תיאוריה איסטרטגית גרמנית הית  
 "המטה הכללי הגדול" שואף להגיע, במרחבים הגיאוגרפיים ובתנאים הטכניים של מלחמה  
 חדישה (\*), ל"די יצירה מחדש" של "מערכת ההכחדה" הקלסית, בנוסח מערכת קנדה  
 כביטוי להכרעה צבאית מוחלטת, שאין אחריה ערעור. על רעיון זה של הקפה אופרטיבית  
 שלימה, שבעקבותיה באה השמדת המוקפים באמצעי הטקטיקה והטכניקה, היתה מיוסדת  
 תכניתו הנודעת של שליפן (\*\*), למלחמת הכרעה גור צרפת בראשית המאה הזאת; וממנה ינקו  
 ה"מלקחיים" הגרמניים המפורסמים שבשנותיה הראשונות של מלחמת העולם הנוכחית,  
 בגלגוליהם הנמרצים והעקביים ביותר — בצורת עקיפה עמוקה מוחלטת משני האגפים, המסתיימת  
 בכיתור שלם. אולם את מתן הדוגמה הבולטת ביותר לשימוש במיתודה החניבעלית בתנאי

(\* שכידוע תלו גם בהם תמורות לא מעט בעשרות השנים האחרונות.  
 (\*\* הגנרל גרף שליפן, ראש המטה הכללי הגרמני בסוף המאה הי"ט ובשנותיה  
 הראשונות של המאה העשרים.)

המאה העשרים מסר הגורל לא בידי צבאה של גרמניה, כי אם לחיילות-האמריקאיים-הבריטיים-הקנדיים של צבא-הברית הפולש.

ומבחינה ידועה עוד הגדילו איזנהאואר-מונטגומרי-ברדליי-דמפסי-קרר (\* את מעשיהם לעומת הסכימה "הרגילה" של קנה. חילו של חניבעל הצליח לבסוף ללפות את מערך הצבא הרומאי מ ש נ י אגפיו; ועל כן ניתן ביתר קלות (קודם לחיל-הפרשים של צבא-הכנענים, משני אגפיו, החוזרים מן הרדיפה; ואח"כ — לגרשי-הרגלים האפריקאיים-הכנעניים שבשני האגפים), להקיפו לבסוף גם מן העורך הקפה שלמה; — מעשה זה בוצע כ ש מ ר כ ז צבא-חניבעל (הגלים ובני ספרד) מחזיק, תוך קרב כבד ונסיגה ידועה, מעמד בפני לחץ צבא הרומאים. ואילו ההקפה שבוצעה בגורמנדיה ומצפון ללוארה, בשלב האיסטרטגי שלה — בוצעה ע"י הנועת-עקיפה מאגף אחד (הוקפו אגפם השמאלי ועורפם של הגרמנים); כי כאן איפשרה הטכניקה החדשה של ניידות מעשה שסמותו היה ודאי מתקשה להגשים אף גאוו הצבאי של חניבעל.

אכן, אפשר שלא-מ-ר-צ-ו-ן הסתפקה מפקדת הברית (מכל מקום — החל מימי הראשונים של אבגוסט) בהקפה רק מאגף אחד. ניתן לשער, שלו היו זוכים נסינות-ההתקדמות מעבר לקאן לקצב מ ה י ר יותר — היתה גם התכנית האופרטיבית כולה זוכה בהקדם להשלמה זאת: לעקיפת חזית-הגרמנים בגורמנדיה גם מצפון-מזרח. בדיעבד מילאו בתחילה הבריטים הקנדים מבחינה אובייקטיבית את תפקידם ה מ ר ת ק של הגלים-הספרדים במערכת-קנה (אמנם מתוך קרבות ת נ ו פ ה); ורק בשלב מאוחר יותר, עם מיבקעיהם במגמות וימון-ליזיה זטרן, נהיו ג"כ לאגף עוקף של צבא-הברית. ואילו את תפקידם של הפרשים הנומידים, שהקיפו את צבא-רומי מעורף, מילא הפעם, כמעט עד אמצע אבגוסט, רכב-שריון אמריקאי, ולבסוף גם הבריטי והפולני (\*\*).

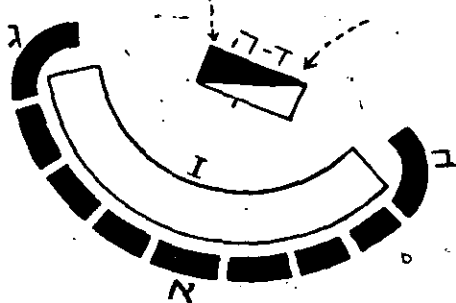
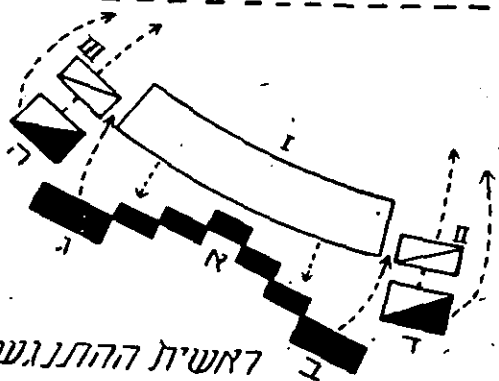
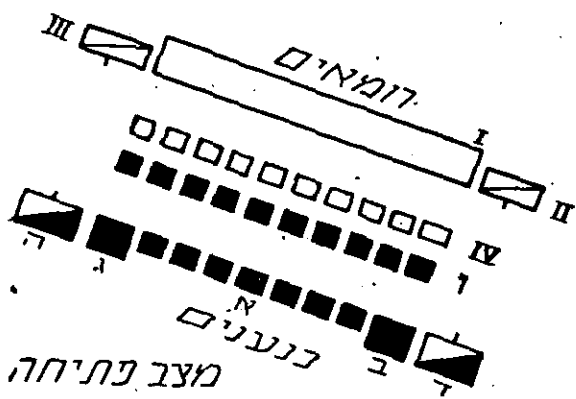
ודאי שאין להרחיק מדי בהקבלות בין חזיונות-מלחמה שונים כל כך בתקופותיהם ובתנאיהם. אין לשכוח, כי מערכת-קנה היתה האב-קולת ט ק ט י ת כ ל ב ה, ואילו מערכת-גורמנדיה היתה מערכת-מ ע ר כ ה ב ה י ק פ א י ס ט ר ט ג י. ההבחנה האחרונה הזאת איננה פורמלית בלבד. במערכת-גורמנדיה באו בחשבון והשפיעו גורמים גיאוגרפיים ופוליטיים שדומיהם לא יכלו כלל להופיע בהתמודדות צבאית מהסוג של קנה: — כגון השיקולים הכרוכים באפשרות התפרצות כוחות-הברית אל עבר פריז, וכיו"ב. לפיכך היתה הפעם הפרשה כולה מורכבת ורבת-פנים הרבה יותר (— מבלי לדבר כבר על בחינותיה ה ט כ נ י ר ת). ניתן איפוא לומר, כי אם היה טרנציוס וארו, מפקדם של הרומאים ליד קנה, חפשי לשקול שיקולים טקטיים בלבד — ובשל כך גדולה מידת אשמתו בכשלוננו, — היה אולי פון-קלוגה קשור במידה כזאת ע"י התחשבות בגורמים איסטרטגיים-גיאוגרפיים-מדיניים, שחופש-פעולתו הוגבל בהרבה, וממילא פחתה מידת אחריותה של מפקדתו לתבוסה האופרטיבית (\*\*\*) מהערה זו טבעי הוא המעבר להערכת מידת הכשרון שגילו בתנאים האובייקטיביים

(\*) הגנרל קרר, בתחילה מפקד ה ק ו ר פ ו ס הקנדי בארמיה הבריטית השנייה, ומאו צנצרה הארמיה הקנדית — מפקדה של זו.

(\*\*) מן הראוי לציין, שתכניתו החשובה ביותר של שליפן היתה מבוססת על עקפת חזית הצבא הצרפתי תחילה מ א א ג פ א ח ד (השמאלי-מערבי), ומסע י ו נ י בצרפת ב-1940 הביא גם הוא לעקיפת המרכז והאגף הימני ("קו-מגיננו") של החזית הצרפתית משמאל ומן העורך, ע"י "יד-מלקחים" אחת.

(\*\*\*) יצוין: לא מן הנמנע הוא, כי כמו במזרח אירופה כן גם במערב הושפעה האיסטרטגיה הגרמנית של "הידבקות בעמדות" ע"י שיקולים כלליים של רווח-בזמן, לשם השלמת סידורי-הגנה בגבולות או גמר הבשלתם של סוגי-נשק חדשים.

**סכימה של מערכת קנה (218 לפסה"נ)**  
(דוגמה קלסית של קרב-הכחדה)



הנתונים מפקדות שני הצדדים. לא לחינם קיימת האימרה: "בשביל כל נצחון, שיהא מכריע כזה של קנה, דרוש חניבעל כמצביא המנצחים — אך גם טרנציוס וארו, כמצביאים של המנצחים". כלומר: — כשרון מול חוסר-כשרון. אך האם תמיד יש באימרה זו מידה של מלמח של אמת?

הפעם ידוע לנו, שצבא פון-האוזר הציל דברמה מתוך התבוסה. אך בזה כש לעצמו אין עוד מענה שלם, ואין בכך תעודה לכשרון המצביא. אפילו באותה מערכת-קנה הצליחו פלגות רומיות לפרוץ לעצמן דרך בטבעת הכיתור, והן הופיעו אח"כ בקרבות נוספים נגד הכנענים. אלא שכל העדויות מציינות את היכולת הטקטית הבלתי מופקפקת, שהגרמנים הוסיפו לגלות בשעת הכשלו. אך בזה אין עדות להנהגה; כי זוהי נחלה של ארגון, ליכוד ואימון צבאיים משובחים. ואילו לגבי תנופת-הנהגה אין ספק, שיד מפקדת-הברית היתה על העליונה.

ידיעה כפולה זאת יש בה משום אזהרה, — כי קיים עדיין אויב מסוכן, שאין לזלזל בו, בדמות כוחות-הצבא הגרמניים ששרדו עוד ממפלות קודמות; — אך יש בה גם משום עידוד: מעיחה היא על רוח-כמבט איסטרטגי וכשרון-הנהגה שנהיו, לאחר "שנות-הלקח" המרות באסכולה של מבחן ומאמץ, לקנינם של צבאות ברית-הדמוקרטיה הגדולה.

בין מסעות-המלחמה שאיש-הצבא מבקש-התצלחה תיב ללמוד אותן, מונה נפוליון את אלה של אלכסנדר, חניבעל ויוליוס קיסר, — שלא ידעו את אבקי-השרפה; והספקה נמורה שזרחה בין חוקרי הורות צבאיות כי בעוד שרבים מתנאי המלחמה משתנים מדור לדור עם התפתחות הנשק, יש למצוא בהיסטוריה מיני לקח הנשארים קבועים, ושעל-פניו יש להם שמוש כללי ואפשר להשלותם. לרננת עקרונות קלאיים.

אדמירל א. ת. סתן, צי ארה"ב.

## חיל הרגלים העולה בחוף

שוב ושוב קמו, בעשרים השנים האחרונות, מתנבאים צבאיים, ובשורה כפיהם; הנה סוף-סוף תוריד המכונה את מלכת-שדה-הקרב המסורתית\* ותמגר את כסאה לחלוטין, ואילו המציאות של קרב הראתה מדי פעם, כי על אף ההתפתחות הרבה של כל סוגי החיל הטכניים - ממלא חיל-הרגלים את התפקיד המכריע (אם כי בצורות חדשות, מתוך תמורות ונלנולים) אף באופרציות אשר בהן כה עצום ערכה של המכונה, כמו באורת המלחמה האמפיבי.

שונים וחיוניים הנם תפקידיהם של כל שאר החילות, בכל שלב משלביה של אופרציה אמפיבית רכתי, מתפקידם של חיל-התעופה והצי להביא את חיל-הפלישה לתעודתו; על ארטילרית-הצי ועל המפציצים להדביר את ביצורי החוף - זהם הם הפותחים באופרציה; חילות-שריון וחילות ממונעים צריכים לפרוץ לפני-הארץ, על מנת לבסס את ראשי-החוף; ארטילריה ויחידות אנטי-מטוסיות ואנטי-טנקיות, חייבות בראש וראשונה להדוף התקפות-נגד של האויב על ראשי-החוף לאחר שהוקם - פעולתם הראשית מתרכזת על-כך, בשלב הקריטי ובנקודת השיא של המערכה על ראשי-החוף. אך בכל שלב-המעבר רב-החשיבות ונגדל-הסכנות, מאז התקרב צי-הפלישה ועד להתהוותו של ראש-החוף - מוטל כל כובד המעמסה על מבני חיל-הרגלים לסוגיהם השונים. הסיהם הדורכים ראשונה על חוף האויב, והחייבים לכבוש את שפות-הים\*\* המשמשות מדרס-דגל ראשון ומקום-מוצא לכל האופרציות הבאות. עליהם להדוף את האויב עד שיווצר מרחב מספיק להעלאת ריכוזים ניכרים של ארטילריה, חטיבות-שריון, יחידות להגנה א.מ. וא.ט., חיל-מהנדסים, מחסני ציוד וכו'. הם יוצרים איפוא את עצם התנאים הדרושים להקמת ראשי-החוף. ודבר המובן מאליו הוא, כי על חיל-הרגלים למלא תפקידים רבי ערך גם בשלבים האחרים: הן בעצם הקמתו של ראשי-החוף, והן בשלב המכריע של מערכת העליה-בחופים כולה - במבקע אל פנים הארץ. אלא שבאותו שלב-הביניים הנ"ל - בו מוכרח חיל-הרגלים, תוך תמיכה מוגבלת מאת סוגי החיל האחרים, ולעתים קרובות כשהוא סומך על עצמו בלבד, לפתור בעיות קשות, הרוות-תוצאות מרחיקות לכת לגבי גורל המערכה כולה.

תפקידים טקטיים במהלך אופרציות של עליה-בחופים

בהיקף גדול

החילות השונים הלוחמים כרגלים בשלבי-הביניים הנ"ל חובתם הראשונה-במעלה היא פריצת הקרום החיצוני, - ז.א. פיגוי שדות המוקשים היבשתיים, הריסת מכשולי-החיל והמכשולים האנטי-טנקיים ולבסוף לכידת אותה מערכת תיבות-השדה ונקודות המעון.

\* דהיינו - חיל-הרגלים. - המער. \*\* רצועות החוף גופו.



המשתרעת על החוף עד לעומק של 5-15 ק"מ. כן עליהם לשאוף לניתוק קוי הקשר והאספקה שבין האזורים הקרמיים של האויב ובין עמדות העורף שלו, ולאחרונה - לבלום את התקפות הנגד הראשונות של התרבות המקומיות ותוך תפקידי קרב אלה נוכל לעמוד על מידת הקושי שבתנאי ביצועם. חיל-הרגלים העולה מהים נאלץ לעתים, עקב סערה או זרמי-ים נונדיים לנשוש את סירותיו בהקדם ולחצות במים עד לשפת הים. כאן הם נתקלים לעתים קרובות בקשיים ניכרים בשל תנאי הקרקע, בעיקר במקרה שהחוף מכוסה ביצות או שהוא תלול ומסולע. פינוי המוקשים והמכשולים המתחיל תוך התנכרות על קשיי סני-הקרקע או מיד לאחר כך, דורש לרוב עבודה טכנית מסובכת ונוול ומן לרוב - גנוסף על כל אלה נמצא הצבא העולה, מהרגע הראשון של התקרבותו, תחת אש אויבת יעילה של נשק אבטומטי, מרגמות וארטילריה קלה, הפועלים כמעט תמיד לפי תכנית-אש קבועה מראש. כשכל קוי האש נאמדו ושוווחו בדייקנות, והם משלימים זה את זה ושולטים עייב על פני כל החוף לרחבו ולעמקו, ללא פירצה כלשהי. אמצעי האש של האויב נמצאים כמעט תמיד בתוך תיבות-שדה, משוקעות באדמה, בנוות קירות-ביטון או פלדה עבים ומוסוות יפה עד שקשה להבחין בהן, או במקומות ישוב שהפכו נקודות-מעון, מלאי מתפוררות העומדות בפני אש תותחים, אריחי-ביטון, עמדות-צלפים ופוי. ביצורי האויב מהווים השת, שחלקיה הכודדים משלימים זה את זה, ויש הכרח לתקוף כל תיבת-שדה וכל נקודת-מעון בודדת ולכבוש כל אחת לחוד. חיל-הרגלים בהתקדמותו כלפי מערכת הגנה כבירה שכזאת, נתמך בדרך כלל, כאמור, על-ידי הרעשה כבדה של ארטילריית-הצי ושל כוחות-האוויר.

אכן, אף אם תקבל ההרעשה את הממדים העצומים של האש-המכונה דוגמת זו שקדמה לפלישה לנורמנדיה, אין בכיו ביכולתה להשמיד כליל את מערכת-ההגנה של האויב כולה. אפשר, לכל היותר, להרוס חלקים ידועים במערכת-ההגנה הזאת ולרכא את האש של החלקים האחרים - אלא שזו תתלקח שוב בכל עונה עם התקרבותו של חיל-הפלישה. אפשרית אמנם תמיכה יעילה ומהודקת יותר על ידי מחסום-אש נע של תותחי האניות, או עיי מפציצי-צלילה ומפציצי-קרב, אך לא תמיד אפשר לבצעה. לעתים עולים לחוף, יחד עם חיל-הרגלים, טנקי-הרגלים וכמות ידועה של תותחי-שדה ותותחי-סער\*, ואלה יש ביכולתם לתת ליחידות הרגלים סעד ניכר בביצוע תפקידיהם המרובים והקשים כיכ. אולם קיימים גם מצבים, כשהכשרת-אש כבדה תהיה מן הנמנעות מפני הצורך להשיג הפתעה טקטית, ומפני שמבנה החוף (למשל, כשהוא תלול ביותר) אינו מאפשר העלאת ארטילריה וטנקים בדרגות הראשונות של קרבות. במקרה זה על חיל-הרגלים לסמוך רק על נשקו, אימונו והנהגתו-הוא בלבד.

\* תותחי-הסער פועלים עם חיל-הרגלים, לטווחים קצרים לרוב, לשם סילוק מכשולים ושיתוק קיני-אש של האויב; ביתוד בקרבות-עיר ובתוך מערכות-ביצורים, שתי הדרישות העיקריות לגביהם: - קליבר גדול ככל האפשר וקלות-תנועה מכסימלית. - המער.

מבנה וארנון במסגרת אופרציות של עליה לחופים

### בהיקף גדול

אפשר לחלק את חיל-הרגלים המופעל בעליה גדולה בחוף לשני סוגים: הרגלים העולים בחוף, ואלה הנוחתים מן האויר. כי אף הצנחנים ויחידות-הראונים, לפי חימושם, לפי הטקטיקה שלהם ותפקידי-פעולתם – אינם אלא חילות-רגלים. המיוחד שבהם, נוסף על דרך-ההובלה המיוחדת להם, היא החמיכה הבלתי-אמצעית והעקבית יותר, שהם מקבלים מתיל-האויר, וכמו-כן אותה היכולת לזכות בתכורות של ארטילריה קלה, כלי-רכב, חמושת ואספקה אחרת בדרך האויר, שהוא סגולתן של חטיבות החיל-המוטס, גם מפני שמבני הארנוני המיוחד הותאם לתכלית זו, וגם תודות למכשירי האלחוט הרבים שבציודן, המאפשרים לחטיבות-נחיתה של החיל-המוטס לקיים קשר מהודק עם יחידת חיל-האויר הכרוכה אליה. אכן, התמיכה המהודקת של כוחות האויר וכן האספקה בדרך-האויר, מופיעות כיום, במידה גדלה והולכת, כחיוון תקין גם אצל חיל-הרגלים, רגילי. במסגרת האופרציות של העליות בחוף פועלים החיילות הנוחתים מהאויר באותן המגמות השונות שכבר תוארו לעיל – כשהדגש אצלם, כמובן, על הפסקת הקשר בין הביצורים הקדומניים של האויב לבין אזורי העומק שלו. ולפי טבע הדברים – אלו הן החטיבות המקנות להתקפת חיל-הרגלים על החופים מלכתחילה "עומק" ידוע. כי על כן הן יוצרות "איים" מרוחקים-יבחס מהחוף, מעין "גידולי סרטן" בעורף האויב, המטים את הרזרבות המקומיות שלו מתפקידן הישיר – ממתן המהלומות הננדיות לכוחות שעלו בחופים. את הקרבות שנערכו ע"י דיביות-החיל-המוטס הבריטית הששית ע"י קאן אפשר לראות כדוגמה קולעת לביצוע יעיל של תפקיד כזה. ואולם חטיבות הרגלים שהוטסו מהאויר יכולות להגיע לידי הצלחה מוחלטת, ולתרום תרומה-של-מש להקמת ראש-החוף, רק באם החטיבות שהועלו בחוף תצלחנה לפרוץ להן בהקדם דרך אליהן ולהתאחד אתן. כי מספרן, זיונן, תחמשתן וצידתן של הראשונות עדיין מוגבלות מאונס, על אף התפתחותה הרבה של האספקה בדרך האויר.

את הדגש יש לשים איפוא על גלי חיל-הרגלים העולים מן הים. זמן ידוע היה מקובל לבצע את העליות הראשונות ע"י יחידות בעלות אימון וציוד המיוחדים לכך: ה"Marines" (צבא חיל-הצי) וה"קומנדו". אך כיום הניעו חימושן ואימונן של יחידות חיל-הרגלים לרמה כזו, שהן יכולות להוות את גלי העליה הראשונים ללא עזרת החטיבות המיוחדות – כפי שגם היה למעשה בנורמנדיה\*.

חיילות רגליים אלה מובאים לתעודתם, כידוע, ע"י ספינות להעלאת רגלים אניות-הובלה גדולות למדי, שנבנו במיוחד לכך, בעלות מבנה מיוחד, שקיבולן \*\* 1-2 בטליונים, ולפעמים רגימנט שלם (האמור – במושגי צבאות יבשת אירופה כלומר,

\* מכל מקום, אנשי "צבא-הצי המלכותי" (Royal Marines) פעלו גם שם כחיל מקצועי מיוחד. ובמקרים רבים היו פמונים על ניהול כלי-השיט האמטיביים לעליה, ועל הפעלת-זיגס; הוטלו עליהם גם תפקידי השכנת סדרים בתופי-העליה וקיום הקשר והשיתוף בין כוחות-הים וכוחות צבא-היבשה. – המער.

\*\* כמובן, בתנאי דוחק המחושבים למסע-ים קצר בערך. – המער.

עד בריגדת-הרגלים - לפי אירגונו של הצבא הבריטי. הן נושאות, מלבד נשקם  
 וציודם הטכני של החיילות, גם את אסדות-הפלישה שלהם. אלו הן ספינות קטנות  
 ושטוחות-קרקעית אך מונעות ע"י מנועים רבי כוח ובצבא הבריטי הן נחלקות. כפי  
 שכבר הוסבר במאמר שקדם לזה, \* לסירות-סער לעליה וסירות-תמיכה לעליה. חלוקה  
 דומה לזו קיימת גם בצבא ארצות-הברית. סירות-הסער-לעליה הן ספינות-הובלה  
 שונות בגודלן, שקיבולן - מכתה אחת ועד שתי מחלקות. סירות אלו מהן מצוידות  
 גם בשריון קל להגנת החיל המועבר בפני קלעי הנשק האבטומטי ורסיסי פגזים.  
 יש שיפוסים ידועים של ספינות שבהן קבוע מעין צריח קטן אשר ממנו יכולות  
 לפעול, בשעת הכרח, מכונות-היריה של היחידות המובלות. אך בדרך כלל אין  
 אסדות אלה מוזינות. מאידך, ספינות-תמיכה-לעליה אין משתמשים בהן כמעט בשום  
 פעם לשם הובלה. הן מצוידות בדרך כלל בשתי מרגמות בנות 3, 1-2 תותחי-  
 בופורס א.ד.מ. בני 47 מ"מ ו-1-2 מכונות-יריה א.ד.מ. תאומות - ומתפקידן לתת  
 לגלי חיל-הרגלים תמיכת-אש מקרוב ככל האפשר. אסדות אלו עצמן נהונות בידי  
 אנשי הצי, ואילו כלי-הנשק הנ"ל של סירות-התמיכה-לעליה מופעלים ע"י אנשי  
 הצבא. לרוב מכילה אסדת-פלישה יחידה מסויימת: מחלקת רובאים, כחת חיל-  
 מהנדסים, כחת נשק כבד, מטה של יחידה וכו'. האסדות שטות בסדר קבוע, וחשיבות  
 ממדרגה ראשונה נודעת לכך, שהן תעלינה, בהתאם לתכנית קבועה מראש, את  
 היחידות המתאימות בגזרות החוף המוקצות להן, כך שכל יחידת-משנה תוכל להתחיל  
 בכיצוע תפקידה המיוחד לה בהפסד-זמן מינימלי. וכן קיים סדר קבוע גם בפנים  
 הספינות ומקומו של כל איש ואיש מיועד לו אף הוא בהתאם לתפקידו בקרב  
 במסגרת יחידתו. ואף עלייתה לחוף של כל יחידת-משנה כזאת מבוצעת לפי סדר  
 קבוע, המאפשר כניסה מירידת לקרב, דבר שחשיבותו היא ממדרגה ראשונה. בדרך  
 כלל עולות יחידות חיל-הרגלים הנילות בסדר הבא: בראשונה פלגות הלם, לרוב  
 בגודל כחצי, מצוידות באמצעי-פיצוץ, במכשירים לפינוי מוקשים, תח-מקלעים ורובים  
 אבטומטיים לרוב, ולפעמים גם ורקו-להבות קלים. מאחורי פלגות הלם אלו, הראשונות  
 לדריסת הרגל בחוף, באים תפרי חיל-הרגלים (Infantry Pioneers) ועליהם מוטל  
 השלמת-הפינוי של המכשולים, אח"כ עולות מחלקות הנשק הכבד והמטות של  
 פלוגות הרובאים הנילות. בכל בריגדה - ולפעמים אף בכל במליון - המפקד  
 עם חלק מכוחותיו, משתהה עוד בספינות, ברורה שטה, המופעלת רק לאחר  
 התפתחות הקרב, לשם הטלת-המשקל אל חוד-המבקע, לכשיסתמן.  
 הנל הראשון של חיל-הרגלים, לאחר שפלם לו דרך בין המכשולים שעודם קיימים  
 מתחיל לתקוף את אותן תיבות-השרדה ששרדו אחרי הרעשת-ההכנה הכבדה. את  
 הטנקים-של-חיל-הרגלים וכן את תותחי-הסער מעלים רק לאחר שטוהרו  
 500-1500 המטרים הראשונים של החוף.

\* ראה "מערכות" כ"כ"א עמ' 52 - המער.

\*\* ראה "חבורות-סער בצבא ארה"ב" - "מערכות" כ"כ"א עמ' 134. - המער.

יחידות הפלישה לחיל-הרגלים - חימושן אימונן וציודן  
 שלושת הנורמים הללו - דמותם נקבעת במידה רבה ע"י התפקידים המתוארים  
 למעלה. אצל פלגות-ההלם, כפי שכבר הוזכר, החימוש בנשק אבטומטי קל וברימוני-  
 יד רב מהרגיל. לעתים קרובות מצוידות הן אף בכלי יריה רקטיים קלים,  
 כמו ה"בזוקה" וה"פיאטי". אמצעי הפיצוץ של הרגלים, בראש וראשונה  
 ה"טורפדו-בנזלורי", עומדים לרשות כל יחידות-המשנה. צלפים, עם  
 רובים המצוידים במשקפות, נמצאים ברוב המחלקות הרובאיות. בפעולות  
 אלו יש ומשתמשים ברובה האנטי-טנקי הבריטי לא רק בתפקידו המקורי,  
 אלא גם כנשק להבקעת בטון (במלחמה נגד תיבות-השדה וכדומה). מרגמות בנות 2"  
 ניתנות לעתים קרובות ליחידות-העליה בכמות למעלה מהרגילה. משתמשים בהן,  
 בראש וראשונה, יחד עם סירייה-עשן\*\*\*, המצויים אף הם בכמות מרובה, לשם  
 העשנה טקטית מהירה בהתקפה על תיבות-שדה. אך גם פנויהן הטעונים ח. ג. מ.,  
 פעולתם חזקה ביחס, כפי שהוכיחה למשל הפעולה בריאפ, ולניידותן הרבה נודעת  
 חשיבות מיוחדת בפעולות-העליה של הרגלים. בתור נשק כבד מעלים, עם הגלים  
 הראשונים, מרגמות בנות 3" ו-4.2", תותחים א.מ. בני 6 ליטראות  
 (המשמשים גם כתותחי חיל-הרגלים) וכן תותחים א.מ. בני 20  
 ו-47 מ"מ. כל אלה, יחד עם ההרעשה-המכשירה ואש סירות-התמיכה לעליה, צריכים  
 להספיק להכרעת קוי תיבות-השדה הראשונים. כי על כן ההכרעה בשעות הקריטיות  
 הראשונות תלויה בראש וראשונה לא במשקל החומר המוטל למערכה, אלא באימונם  
 של החיילים ושל המפקדים הנמוכים והבינוניים.

האימון לקראת אופרציות של עליה בחופים היה עד לפני זמן לא-רוב נחלתן  
 של יחידות מיוחדות בלבד, אך כיום הוא מהווה חלק תקין באימונו של רוב מבני  
 חיל-הרגלים הבריטיים והאמריקאיים הרגילים. הקוים הראשיים של אימון זה הם:  
 תכנית לאימון נוספי קשה ורב צדדי, תרגילי ירידה ועליה  
 בספינות, שימוש בחמרי פיצוץ שונים ובמכשירים לפינוי  
 מוקשים, פיתוח אינטנסיבי של האימון בקליעה, בכלי נשק  
 אבטומטיים, בלתי-אבטומטיים וכלי נשק תלולי-מסלול, קרב-  
 רחובות וקרב-בשטח-בנוי, טכניקה של התקפת תיבות-שדה,  
 התגברות על צוקים בעזרת "פרסות-מעפילים" וסולמות-חבלים  
 תחת אש אויבת וכיו. לעתים קרובות, כפי שנהגו פלוגות-המחץ במלחמה  
 הקודמת, מקימים על מגרש האימונים את תבנית המטרה אשר היחידה תצטרך  
 לתקוף, - לכל פרטיה, ועוסקים לפיה בתרגולת-קרב שיטתית עד לפרטי הפרטים.  
 ולאחר נסיונות ובדיקות הרבה נקבע לבסוף בתוך הצבאות האנגלו-אמריקאיים מחזור  
 אימונים מפורט, אשר בין מקצועותיו כלל גם את כל עיקרי-האימון אשר פורטו

\* ראה "מערכות יחידות עמ' 112 ו"כ"א עמ' 123. - המער.

\*\* ראה "מערכות טווינג, עמ' 116. - המער.

\*\*\* ראה "מערכות כ"א עמ' 107. - המער.

כאן, והוא הצריך עבודה מרוכזת במשך תקופות שבין 10 ימים ל-5 שבועות, הכל לפי סוג החיל ונסיונה הקודם של היחידה. רובן של השיבות-הרגלים שבתוך חיילות-המשלוח אשר חנו כבריטניה סיגלו לעצמם תכנית-אימונים זו בטרם יצאו להשתתף בפלישה אל חופי נורמנדיה.

ועוד מלים מספר על הציוד המיוחד של החיילות שנועדו לעליה, נוסף על חימושם שעליו דובר כבר, בדומה ליחידות הנחיתה מהאוויר, הם מקבלים הענקה של מכשירי אלחוט קולטים ומשדרים, בשיעור שלמעלה מהרגיל, כדי לאפשר להן קשר יעיל ומהיר ככל האפשר בינן לבין עצמן, וכן בינן לבין הרזרבות השטות ולבין כוחות הים והאוויר. נוסף על כך ניתנים להם לעתים קרובות כלי רכב, כמו הג'יפים והנושאי-הברק, כדי להקנות להם ניידות טקטית ידועה כבר בדרגות הראשונות של האופרציה. גם בנוגע לאספקה, מקבלים החיילות שהועלו מהים, כרוגמת אלה הנחתים מהאוויר, מנות שהורכבו והוכנו במיוחד (ביניהן מנות-המרק הידועות, המתחממות-מעצמן), המאפשרות להם להחזיק מעמד כמה ימים במקרה של שיתוק סידורי ההספקה. הבעיות והתכניות המגוונות, הנוגעות לפרטי ההובלה הימית והעלאת חיילות בחופים, מצריכות גם ציוד במכשירים ואביזרים מיוחדים, שהם לעתים בעלי אופי מיוחד במינו לחלוטין (כגון: מעילי-הגשם עשויי-נייר של צבא ארצות-הכרת שנועדו לחפות על המדים והנעק בפני הרשיבות בשעת השיט באסרות הפלישה, והנעובים על ידי החיילים לאחר העליה לחוף).

מכל התיאורים הנ"ל עולה ומתאשרת העובדה הידועה, כי אין כל דמיון בין חיל-הרגלים של היום לבין, מרדשי הרגלים של מלחמת העולם הקודמת. לפי אימונו, חימושו וציודו הוא מהווה, חיל מקצועי בעל רמה גבוהה, ממש ככל החיילות שצביונם שכני.

עם כל זאת, יסודות השקטיקה של חיל-הרגלים מאז ומתמיד – יסודות האש ותנועה, קרב הכתה, המחלקה והפלוגה נגד תיבות-השרה ובתוך מקום-היישוב המבוצר – הם הם הקובעים גם ככל האופרציה של עליה-בחוף; כזאת היתה טקטיקת חיל-הרגלים המוצלחת של הקומנדרו בפשיטה על דיאפ, אשר לזכותה נרשמה הצלחת הסיוור-הלוחם העצום הזה, והיא שעיצבה את דרכי הפעולה שלפיהם התנהלו אח"כ אופרציות, מהגדולות יותר שמסוג זה; כזו היתה הסתערות הסיוור-מתוך-קרוב של במליוני-הקלעים האמריקאיים על הרמות סביב סלרנו, אשר מנעה את האסון הצפוי והפכה אותו לנצחון; כזו היתה עקשנותם והתמדתם של הרגלים, אשר קיימה את שבעת הברזל סביב אנצ'יו, על מנת לעבור לכסוף להתקפת-הנגד המכרעת; וכזה היה, שוב, חיל-הרגלים אשר השיג בחופי נורמנדיה, בעריה ובכפריה, בפאיזה, באיסיני, בקאן, בשרבורג ועל הנהר אורן – את ההכרעות החלקיות, שאיפשרו את ההכרעה הגדולה, הכוללת, בצפון צרפת.

## עליה בתופים בנוסח מלחמה-זעירה

לאופרציות של עליה בהיקף גדול קדמו במלחמה הנוכחית, כפי שאנו זוכרים, אופרציות בקנה-מידה קטן ואף זעיר, אשר בוצעו לרוב ע"י כמה תריסרי אנשים, ולפעמים אפילו בפחות מכתה. אולם חשיבותן של אלו לא היתה כלל פחותה, והן שהכשירו את הפעולות הגדולות. מטרותיהן היו סיורים מפנרטים, לעתים בעלי אופי מיוחד במינו, כמו למשל פשיטות הקומנדו באפריל ובמאי 1944, אשר עיקר תפקידן היה להביא לאנגליה דוגמאות של קרקע מחלקות חוף שונות במערב אירופה, לשם בדיקת כושר המעבר שלהן לנבי כלירכב וטנקים, ואפשרות העליה עליהן בתנאי מזג אוויר שונים וכו'. וכן התכוונו פשיטות מסוג זה - להריסת מתקנים החשובים לאויב, כמו למשל הפשיטה על בריונבל בפברואר 1942, לסילוק אישים מסוימים במחנה האויב וכו': פעולות אלו של יחידות קטנות, נוסח גריליה, אשר בוצעו לרוב בלילה, בתנאי מזג אוויר רעים, ולעתים בעזרת כלי-שיט פרימיטיביים ביחס, יכלו להצליח רק בתנאים הבאים:

א. ידיעות רבות ביותר ומהימנות על עריכת האויב לפני הפעולה;

ב. תיכון מדוקדק וקפדני עד לפרט האחרון;

ג. אפתעה גמורה;

ד. בחירה, אימון וציוד מתאימים של היחידה.

תנאים אלה, אף שהם נראים מובנים מאליהם, לא תמיד נשמרו, למרות שהם - במיוחד הסעיפים א' ו-ג' - תנאי להפרש שבין הצלחה לכשלון, כפי שמוכיחים לנו מצד אחד פשיטתו המוצלחת של מיוז בריטי, הידוע גם בארץ, עם ששה אנשים על מטה של מבני הלופטוואפה, שלחמו במערכת-האוויר על בריטניה, ב-1940, - ומאידך ניסא, כשלונות בפשיטות שונות אף בזירת הפעולות הקרובה לארצנו. לכשתיווצר האפשרות לניסוח יסודי ומפורט של פעולות-עליה-כחופים ועידות מהסוג הנ"ל - וראוי ילמד לקח-מהעובדה הנודעת מאז, כי מלחמת הגריליה מציגה גם בשטח זה של פעולות אמפיביות, תביעות חמורות למפקד ולחייל כאחד, חמורות יותר מן הרגיל בפעולות בנות-ממדים גדולים.

צורת הפלחמה נשמנתה בקרצת ההיסטוריה, עם השנויים שקלו בשמות היצור והתכלה האנרגיות. כלי הנשק והשריון התפתחו בד בבד עם התגליות האפיות של שפות עבוד הפסכות... אקנות הבגין וההשקאה הן יסוד אקנות הבצורים.

תום וינטרינגהם

# אנגליה בצל ה"רובוט"

מולי פנטרדאונס

## א. בראשית הפגע

הלונדונים, שלא בנו בשם "אנגלים רומאים" כמעט מאז ימי המלך קנוט\*, נחה דעתם עליהם מעט-מוזער, לאחר שהודעת ראש הממשלה על הפצצה הטסה שוב מתירה לקרוא להם "לונדונים". הצנזורה, שמאז התחלת הרובוטים\* השילה על העתונות למסור את פני הדברים כך שישתמע מחובם, כי לא נפלו הרובוטים\* אלא לתוך חלל ריק ומרוקן. העלתה את חמתם של התושבים הנרגזים בלאו הכי תושבים, שמבשרם חוו, שהנפלים נפלו בכל זאת כרחובותיהם, ושביקשו כי הדבר יוקף לזכותם שלהם. ועתה חשים הלונדונים, כי אכן רשאים הם להראות את מקומם הראוי לא רק לאותם בני-הדרום הרברכנים, שלבם נבה לחשוב, שבחלקה של לונדון אינה עולה אף מחצית מן מנת-הפצצות שנפלה בחלקם, אלא גם לאוהם הצפוניים, שלא פסקו מהמטיר שפע שאלות חרדות לחקור לדעת, אם לונדון עומדת עוד על תלה, ואם לא הפכה בינתיים עיי חרבות.

התשובה האמיתית, שבודאי תגרום לנבלם מפח נפש, היא, שאמנם אין לונדון שרוייה בשובה ונחת, אך החוקה היא עדיין מלהפוך עיי-חרבות. העיר מוטרדת, ינעה, אך רוחה לא נפל בקרבה. ואף אחוזה היא פטפטנות, כאותו כפר, שנונע לפתע במכת שרצים מעופפים משונים, בניגוד לאופיים העצור של הבריטים שומעים עתה בראש כל חוצות שפע שיחות, הצצות תמיד בעקבות הסכנה— אנשים זרים וזו לזה מתמול שלשום, מחליפים דברים כשכנים במדשאה כפרית על מספר הדברים הללו, שעברו בזמזום מעל נגות בתיהם, על הנוק שנרמו, באיוו פעולה יש לנקוט נגדם, וכיו"ב. לכל אדם מעשיה משלו על הפצצה-הטסה. אנשים מסתגלים באומץ לב ובבריחות הדעת להיות נתונים מחדש לאש, שהינה חזרה ובאה עליהם שנית. אולם גם אומץ הלב וגם בדיחות הדעת הזקיני בינתיים בשלוש שנים, הזקיני וגם פהו. החיים כבר מתנבשים וחוזרים לשינרת מסלולם, המתובלת גם ביום גם כלילה צפיהות-אזעקה. אזעקות-היום אינן זוכות לתשומת לב יתרה מצד איש, אלא אם כן נשמע גם קול זמזמו של ה"רובוט" בכבודו ובעצמו. ברבים מן המשרדים וכתו המסחר הגדולים ושאר מקומות-ציבוריים הותקנו מנגנוני-אתראה משלהם, שאינם פותחים בצפירת-ההתראה אלא בשעה שהפצצה נמצאת כבר כמעט מעל ראשם— כך חוסכים בזמן ומאפשרים לאדם להמשיך בנחת בעבודתו או בקניותיו, עד שהצופה-מעל-הגג חושב, כי באמת הניעה השעה לבקש מקום מחסה. מחסה פירושו לרוב: הלאה מן הזוכית — שכן עיני רבים נפגעו ברסיסי זוכית. ואמנם, מסעדות שחלונותיהן

\* קנוט או קניוט, מלך הדנים וחנורכנים, שהתמלך גם על אנגליה בראשית המאה הי"א-הפער.

נדולים ושקישוטי-מראות חמורים להן, כבר אינן מקובלות כל כך על קהל המבקרים בלפני זמן מה.

הקהל נוהג בשויון-נפש המניע עד כדי טפשות – על אף האזהרות מטעם הרשות. עקרות-בית, העומדות בתור וסליהן בידיהן, מעיפות מבט כלפי מעלה בשמען את קולו של רובוטי מתקרב ועל פניהן לא יותר מאותה הבעה מופרעת-במקצת של אשה, שנילחה צרעה בחדרה. פצצה-טסה העוברת מעל ראשך משמיעה קול נהימה רם וצורם, המשכנע אותך שהיצור הנחשב עומד לקנות לו שכיתה על ארובת גנך, וכשהיא מתפוצצת סוף סוף, והלאה מן המקום המשוער, הרי הכל נושמים לרווחה כמובן. הנשים העומדות בתור, שוב נפנות לרנים המעושנים או לדוברבנים הנערים-השליחים שורקים, ותנועת כלי-הרכב נעורה ברחובות כאילו ביתר שאת.

יש אנשים הסבורים כי ישנן שעות שבהן קצב-ההפצצות הולך וגובר, ושעות שבהן מרפה הוא ויורד וכי ל"רובוטים" משעולים קבועים ומסויימים, שדרכם יצאחו את החוף, בין שצודקים הסוברים כך ובין לאו, מכל מקום מעגלם של חיי יום-יום באן עשוי קפיצות-קפיצות, נתון להפסקות שאין לחוותן מראש.

וה"הקוקנאים" \* לבם חמם נתחמם עד מורשיו לעזרה הניתנת להם ע"י האמריקאים בנסיון החדש. הם מרנישים, שהפעם אין זו אספקה ועידוד בלבד, הבאים מעבר לים; זרועות אמריקאיות מזויינות באתים אוחות בעבודה לעיניהם ממש, לחלק אותם ואת ידידיהם מתחת מפולת בתיהם. והולך ונוצר רגש אחווה משפחתית, שרק הקשר המשונה והמטרוד שבין המופצצים בצוותא יכול להולידו.

הכל שמחים לשמוע, שמחזקים את ידיהן של אמהות וילדים לצאת את העיר. אין שרויים בהרגשה הנוחה, האופטימית, שהנה המצב יוטב, ובכל זאת מקיימים בחרוזה את עצתו של מר צירציל ל"צבא האזרחי", שימשיך במלאכתו ונם ישמר לנפשו. ובו בזמן משתדלים האנשים לעכל את אזהרותיו של ראש הממשלה, שלא מן הנמנע כלל שהמאורעות יהיו עוד יותר קשים ונמהרים, ועוד פחות נעימים מקודמיהם.

יקרה אשר יקרה, ואף שהבריטים לא ניחנו בכשרון-השנאה, הרי ברור שהפצצה-הטסה הקשיחה את לבם בשאלת היחס לנרמניה מקץ המלחמה. מתלוצצים להם הלונדנאים על אלו הנקראים בפיהם "חרק-חורק" ולאחר התקפה כזו קמים הם מן המדרכה, מנערים את האבק מעל ברכיהם, מישרים את מנבעתם וממשיכים בדרך-כשחיוך מבוכה קל על שפתותיהם, בדומה לחיובו של אחד שראוהו מונק להציל חייו מחמת פר משתולל; אולם יש דבר-מה במבט שבעיניהם, שיש בו כדי להביא לידי הרהורים כל פר, כל נרמני. הם לא ישכחו את הפצצה-הטסה.

\* "Cockneys" – הכינוי להמון-העם של תושבי לונדון. L המצר.



## ב. מקץ שבועיים

אי אפשר להם ללונדונאים שלא להקדיש מידת-מה של תשומת לב לפצצה-הטסה, אולם בדרך כלל נראה שהעיר הסתגלה לשינרת חייה החדשה, הבלתי-נוחה, בשויון-נפש רב. יש אפילו משהו מן הבעיה לשלטונות, כיצד להשפיע על האנשים, שיסתלקו מאותה מנוחת נפש רבה ויפנו למקלט בשעת צורך.

מיניסטרי-הבטחון פירסם זה לא מכבר הוראות לתושבים, ובין השאר נאמר שם, לא "להתביש" להיות בין הראשונים לבקש מקלט; נראה שתושבי לונדון יזתרו משהם יראים. מפני הפצצות עצמן, יראים להראות יראים. אתה מפחד וירא, שמא בקומך מן האדמה כעבור זעם, תמצא והנה האחד שהלך מאחוריך עומד זקוף ושוהי רוח, והפצצה לא נתפוצצה אלא שני מיל ויותר ממך והלאה. ומפחד זה לא ירפא לך אלא לאחר שחטטת טעם סכנה ממש ורק בדרך נס תנצל ממנה.

ברם, לעתים קרובות, באמת קשה לדעת האם הניע כבר הרגע לנקוט באמצעי

זהירות — כי בחלקי העיר הסואנים, רעש התנועה ברחוב מתריש את נהמת התנועה

שמעל. מעשה באדם שנסע בטכסי, ובגלל הדף האויר שנוצר תוך התפוצצות פצצה

בסמוך למקום, ניתר הטכסי כמה נתירות באויר ובסופו נתהפך. הנוסע זחל ויצא

מתחת למכונית ומלא קצף החל נוער בנהג על נהיגתו הבלתי-זהירה... נהגי האוטובוסים

אומרים, שבשעות החפזה של התנועה לא יגיע אליהם כלל קול החרקי-הורקים.

אלא לאחר שאלה כבר איוו להם מושב הלכה למעשה על דוכן המכונה, הנהוגה

בידם. זה לא מכבר הופיע באחד העתונים ציור היתולים, המראה לונדונאי אחד

משיח לחברו — רק צחוק הוא. לאמר, שהפצצה הטסה השפיעה על קהל התושבים,

ולו גם השפעה קלה, והשנים מהלכים ברחוב, שכל עובריו ושבינו נכטה להם

וצמחה אוזן דרוכה, ארוכת מידות למעלה מן השיעור המצוי. במשך שבועיים הימים

שתלפו חזר הרבה מן ההווי למסלולו הנורמלי פחות או יותר. בשבוע הראשון להפצצת

ה"רובוטים" נפסקו הצנותיהם של כמה מתנות, אולם רובם של עשרת התיאטראות,

שנשארו פתוחים, מודיעים שמצב ההכנסה משתפר. לכל בתי החרושת, בתי המסחר

והמשרדים הגדולים יש להם עכשיו צופיי-נגות משלהם, להזהיר מפני סכנה קרבה.

משתמשים באותות אועקה שונים. יש ומצלצלים בפעמונים, באחד מרחובות מערב-

לונדון מזהרים בתי המסחר ע"י קול-שופר דק, הנשמע בקול כלי-הקרן של שומר

רכבות צרפתי.

בתחנת רכבת אחת מזהירים בפעמונים הרנילים ונוסף לזה נשמע קולה ההומה

כיונה של נברת המכריזה דרך המיקרופון: "פצצות האויב ממעל. מוטב ותכנסו

למקלטים". מקווים, כי מר מוריסון יודיע בקרוב, כאשר הבטיח, על אות אועקה

רשמי אחיד, כי בינתיים קיימת אנדרלמוסיה ויתכן שהאות המשמש בשכונתך כאות

ארנעה משמש בו בזמן בשכונה אחרת כאות אועקה.

במשך שני השבועות האחרונים התקדם יפה דבר פיננסיים של אמהות ילדים

והפך. הרכבות העמוסות עבודה למכביר גם בלאו הכי התנכרו יפה על תפקיד זה של הוצאת 200.000 נפש מאיזור הסכנה. אם לרון לפי מצב רוחם של הילדים, שנתאספו בתחנת הרכבת, נראה שרבים, רבים צהלו-שמחו על ההורמנות הניתנת להם לבלות את הופשת הקיץ בכפר, לאחר שכבר נואשו ממנה באמור להם בשעתו המבוגרים, שהשתא לא יתכן הדבר. אך שמחה דומה לא דבקה כלל ועיקר בתושבי הערים המארחות, בעיקר ערי אזורי החוף, שזה עתה חזרו ונפתחו לתיירות. עקרות הבית קיוו, כי עתה יעלה בידן למחות את רישומי העונה הדלה, מתוך שחדרי הדיירותיהן המרווחים והפונים הימה יתמלאו אורחים מכניסים יוחר מאשר ילדי בתי הספר של לונדון רבתי.

מאידך ניסא מניעים קולות מחאה והתמרמרות מאזורי הארחה רבים, שתושביהם נענו בעין יפה, והם מתמרמרים על הפרסום העתונאי, שלא בצדק כורך אותם יחד עם המעטים הממאנים להטות שכס לעזרה.

ובינתיים, הטף שנשאר בעיר מבלה את לילותיו במקלטי-בית או בתחנת הרכבת החשמלית או באחד המקלטים העמוקים החדשים, שסוף סוף נפתחו לשימוש הקהל. זכות הבכורה על האחרונים נתונה למשפחות, שהפצות השאירון ללא קורת, גג או החסרים מקלטים נאותים.

ג' ו. סטונייר

## כיצד קבלנו את פני הרובוט

לכל אדם באנגליה סיפור משלו על הפצצה המעופפת - המכונה בפי העם בשם "doodle-bug" - סיפור שהוא מספרו לכל אדם המזדמן לו בדרכו. את רוב השעות של סוף-השבוע ביליתי בשיחות, בהסתכלות ובחליפת רשמים וסיפורים על נושא זה. לא יתכן כלל, כי היה מעולם נשק סודי, שהפך במידיות שכזאת נחלת הקהל; שיחת האנגלים סתה מזה הנושא הקבוע, מזג-האוויר. ולפתע נדמחה היא לזמזום צורם. אין אתה שומע משיחים אלא בנושא זה, בין על גגות הבתים ובין במסבאות. זהו העניין היחיד לענות בו: הוא המעורר את באי בית-המרוח להזמין משקאות על משקאות; הוא גורם לאיחוד סעודת-הערב והוא המעלה את בעלי-הספרות ורואי-השחורות. עוד הם משוחחים בקבוצות-קבוצות, והנה שוב מופיע אחד הרובוטים המתקיפים, ברטנו שם, מעל, והערה-בעלמא נשמעת: «קשה לנמותם ככל זאת ליצורי-אנוש, האין זאת?». התותחים משמיעים טירטורם, לפתע נפסק קול זמזום המנוע, ולמשך כמה שניות ננמות השיחות מתוך הרגשת אי-בטחון מעיק. קצב-ההתקפה החדש יש בו כדי להוציא מתוך הכלים. התרוממות הרוח המלווה את הקריאה «הנה זה בא!» מפנה את מקומה לרגש אין-חפץ-בו של אפסותך-אתה בהופיע הקלע בתחום-הראיה כשהוא עושה דרכו אלינו כאותה תבנית קטנה של סירת-מירוץ המחליקה על פני האגם. מפלצת זו טרחנית היא, קטלנית וחסרת-כבוד, ואין מנוס מאוירת «הכל

\* בתרגום מילולי - «פֶּשֶׁשֶׁ-עֶקֶשׁ»

הבל» הבאה מאותה הרגשת-ההתרוקנות הקודמת לקול החבטה. עוד זמזום, עוד חבטה -  
הפעם אולי קרוב יותר... אינך יכול לעשות ולא כלום: המנגנון האכזר משתתק כרגע  
מסויים, בטרם יצנח - ואתה עומד באולת-יד...

\*\*\*

במוצאי יום א', לאחר יום גדוש התרגשויות, נהניתי מהשלווה והמרגוע באחה  
ממגרשי-הכפר הציבוריים שבדרום אנגליה. התזמורת ניגנה לאור השמש השוקעת, סרחי  
בוקיצה הוצגו לדאווה, ונזאם שעמד תחת אחד העצים התנבא על קץ כל בשר. לפתע-פתאום  
נשמע הזמזום הידוע, והטיילים נטשו את שעשועיהם השונים וישבו סביב לתותחיה-המגן.  
היינו יודעים, כמובן, מאיזה צד עלולה להיפתח הרעה גם אלמלא סומן לנו הכיוון ע"י לועז  
של כל תותח ממורק המופעל בידי אנשיו-שמשיו. מראה הקהל היה כנסתיחת תחרות קריקט  
או ליד שער-ההתערבויות בשעת תחרות השיט על גהר התימזה. חיילים ובחירות-לבם,  
תלמידים, זקנים ומטרוניות ישבו או טיילו ביחידות או בקבוצות. אורת-שעשועים שקטה  
ומתונה שררה בכל. ולעומת כל גילוי של שובבות בחוך ההמון היתה מאזנת את הכף  
הקפעה של האירוניה האופיינית למעמדות הגבוהים יותר. «הם לא ישתפו פעולה עמו. אכן,  
מסכן הוא היטלר!» - העיר אדם הדומת למרצה או למדריך באוניברסיטה לפי צורתו, לבוש-  
חליפת-ספורט, בהצביעו על ההמון.

הרובוט הראשון זימזם במרחק. הכל עמדו על רגליהם. התותחים המתינו. הרובוט  
גפל לפני הגיעו אלינו, במרחק שנים-שלושה ק"מ, ופלט עמוד עשן שהתאבך מעל לעצים.  
שוב ישבו איש איש במקומו. האדם הדומה לעובד מדעי במכללה התחיל לספר מתוך  
בדיחות-הדעת כיצד נרדף עד לביתו בלכתו מעבודתו, בלילה הראשון להופעת ה«פצצות  
הטטות», על ידי אחת המפלצות הללו שהיתה פולטת גיציים דוגמת בני-רשף  
הנתיזים מראש המוט בו מדליקים את פנסי הרחוב. ולכסוף העיר: «אין אנו חסרים  
כעת אלא-תותחים הפועלים מעצמם, בשביל להפיל את המפלצות הארורות הללו, ואז יכה  
הרובוט את הרובוט».

זקנה אחת קבלה על כך, שהיא לא הספיקה עדיין לראות את הרובוט כמו עיניה -  
אם כי אחת הפצצות המעופפות התפוצצה אמש בשכונתה וניפצה את כל השמשות בביתה...  
עוד אנו משוחחים והנה הופיע לפתע מעל לאחד הבניינים הרובוט מספר שנים  
וסניו מועדות אלינו. «הנה!» קרא הקהל קריאה שהיה בה מן הרטט ומן הצחוק הכבוש גם  
יחד. «הנה!» קירבת התותחים מילאה אותנו הרגשת בטחון, אם כי הסוללות כאילו התעלמו  
מהמתרחש. חדי-הראיה מבין הקהל הצביעו שוב באותו כיוון וקראו: «עוד אחד!»... ואמנם  
נראו עכשיו שני כלי-טייס כמעט מעל לראשינו. השני היה «ספיטפייר», ששיגר כדוריו  
כנחת אך ללא הצלחה, ועקב אחר טרפו בלי להתקרב אליו יתו על המידה, עד ששניהם  
נעלמו בפאת מערב. כל המאורע נתרחש באירת-שלוה מוזרה, פרט לחשש-הסכנה, שתלף  
בן-רגע. וכך נסתיים המחזה, כי באותו ערב לא שמענו עוד את הזמזום הידוע.

השעה היתה מאוחרת והצופים נתפזרו בזוגות או בשלשות ופנו איש איש לביתו.  
רק כמה טיילים עזי-לב ובעלי אופניים נשארו במקום והמשיכו בשיחה. סבורני, כי יצר-  
הספורט שלנו בא על סיפוקו, אם כי הצד שכנגד לא עמד על הגובה מכחינת ההגינות

הספורטיביות. אחד הספורטאים בקבוצתנו, שהיה מרבה שיחה, התחיל לספר את מעשייתו לאחד שהצטרף אלנו במאוחר: «— ואז, מביין אתה, הופיע הכרנש השני, מזמזם מעל לעצים...» מי, חוץ מאנגלי ביום מנוחתו, היה מתאר לו פצצה טסה בדמות «ברנש»? כאומה העומדת במערכה השכלנו בהחלט להגיע לידי «יחסי שיחה» עם סיוטינו אנו. בשעה מאוחרת יותר של אותו לילה, כש«המשחק» באויב התלקח בצורה רצינית באמת, שמעתי את קריאת הפקח הסובב על משמרתו: «לכבות את האור הלז, לכבות את האור הלז» אפשר שקריאתו זו באה מתוך שיגרה שבהרגל, ואולי יכול היה בן-אדם להרגיש לרגע, כי הנה אחד ה«ברנשים» הללו שממעל אמנם יראה חלון מגולה ויכוון אלינו את מטענו המסוכן...

## אמריקאי מה הוא כותב

ג'ו יקירי

מובטחני כי עורכי הכותרות בעתוני ניו-יורק עשו «מטעמים» מהידיעות על הפצצה-הטסה. כשאני חושב על כותרות-ענק אלה ועל צרחותיהם של הנערים המוכרים את העתונים הריני מתמלא רגשות געגועים על ארץ-המולדת. מוזר הדבר, אך סבורני כי אתם, שקיבלתם את הידיעה ישר מפי השידור הגרמני, גתרשמתם ממנה הרבה יותר ממני, שקראתי את הדברים בעתונות הבריטית אשר רחוקה בתיאוריה מכל סנסציוניות ורגשנות-יותר. ולא הוברר לי עדיין איזו גישה נוחה יותר לשמירה על העצבים. האם כבר פגה ההתענינות בדבר בניו-יורק? כאן עזבנה שיחת הכל.

\* \* \*

זו היתה התקפת-האוויר הראשונה בה נתנסו רבים מבין חיילינו האמריקאים הנמצאים כאן. בראשונה הזכיר הדבר איזה תיאור דמיוני מספרו של ה.ג. וולס על העתיד להתרחש בשנת 1950. הפנטסטי שבהתקפה זו נראה גדול מכדי לעורר זוועה. חייל אמריקאי, שראה כיצד רודף מטוס-קרב אחר אחד הרובוטים הראשונים אמר, כי המתזה מזכיר לו את אולמי השעשועים בברודוויי בהם מתאמנים הטירונים בקליעה למטרה, אלא שכאן נעשה הדבר בקנה-מידה גדול הרבה יותר...

כיוון שלא חיינו כאן — או לא מתנו — בתקופת ה«בליץ» הגדול, היה חוש הזהירות שלנו לקוי למדי; אך הוא נתחדד במידה ניכרת לאחר שנודפנו על צואר לארכו של רחוב כמה פעמים. תוך כדי נסיון נתסתח בנו רגש-הפחד, אך כיוון שהתחלנו לראות את מטוס-הרובוט לא כראות «נשק-סודי», אלא בבחינת סגז ארוך-הטווח, פחתה והלכה השפעתו המערערת את הרוח.

ביחד עם הבריטים התחלנו לכנות את הפצצות הטסות בשם «פצצות-זמזום» או «פישפש-עיקש». אם כי אלהים היודע כיצד צץ כנוי משונה זה. מצאתי במילוני, כי «דודל-באג» פירושו: «אמצעי בלתי-מדעי שבעזרתו אפשר, לפי דברי המשתמשים בו, לגלות את מקום הימצאם של מתצבים חשובים. ובארהיב משתמשים בו בהוראות שונות, כגון לבה,

או אריי-נמלים, או כל חרק שהוא».

תגובת הבריטים אינה חדלה מלהפתיענו. הם ידועים כשתקנים ובלתי-רגשנים מטבעם והנה, אם כי הפצצה-הטסה לא גרמה בהלה, יצאו הם הפעם מגדרם ומדברים עליה עד בלי די. כשאתה סר לבית-מרזח הרי זה מן המקובל לפתוח בשיחה על ידי הערות בדבר הפצצה הטסה, ולא על מזג-האוויר. אנשים זרים המודמנים יחדיו במקומות ציבוריים נכנסים בשיחה על הנושא: מה קשה יותר- הפצצה הטסה או ה«בליץ» הרגיל.

מוכרת-הכרטיסים באחד האוטובוסים סחה לי, כי אין היא חוששת לפצצות טסות-משום שנהג האוטובוס הבטיח לה, כי בהופיע אחת המפלצות הללו, יפנה את האוטובוס בכיוון ההפוך... אחד מידידי האנגלים העיר לי, כי היא אמרה זאת דרך הלצה, אך אני הבינתי את דבריה כפשוטם. מכל מקום ראוי לציין, כי נהג אוטובוס באנגליה ממלא את תפקידו כקברניט חדור-אחריות שאינו נוטש את ספינתו; והלא קשה אף לתאר אוטובוס-«קומותיים» בריטי שכזה, עושה סיבוב-טכסי חד, לכיוון ההפוך. שמא יצאו הנוסעים ויעזרו לשובו, כאשר יקרה בעיר סן-פרנציסקו שלנו עם הקרונות הכפולים שלה? אך בינתיים הרי היתה חולפת כבר הסכנה עצמה ואפשר כי היו נראים כולם מגוחכים! הבריטים מעדיפים לבחור בסיכון ובשום פנים לא להראות מגוחכים.

אנשים בעלי בינה יתרה כללו גם את ענין הפצצה הטסה ברשימת הנושאים, שאין מסיחין בהם. אך קשה לעמוד בפני הפיתוי, כי ענין זה אומר דרשני, ועם היותו מעורר זוועה הריהו כובש את דמיוןך כצעצוע זה המושך את לב הילד.

ורק לזאת אני חושש, כי ימצא איזה אידיוט שינצל את הכינויים «פצצות-זמזום» וכו' לחיבור זמר חסר-טעם, שכן גם באנגליה כבאמריקה רבים ציודי הפזמונים הזולים. והלא אין לשכוח כי הכינויים הללו הם עוד דוגמה נוספת לכשרון הבריטי הנודע «למעט דמות», «להצניע אומר».

הייתי רוצה שגם גבלס יראה במו עיניו, כאשר ראיתי אנוכי, כמה מן הדוגמאות ליחס הבריטים לנשקו הסודי. בהופיע אחד הרובוטים בשעות היום נפתחים חלונות הבתים ועשרות ראשים מציצים למעלה - אנשים שלא הצליחו עדיין לראות את המפלצות מקרוב. העוברים ושבים ברחוב מסייעים בידם ומצביעים בכיוון הדרוש. האמריקאים שבכאן נוהגים באותה דרך עצמה; יתכן כי הם עודם תמימים קצת יותר, אך ביסודו של דבר הגבותיהם דומות הן. אנשי בריטניה אלו יש להם כשרון מפליא לעמוד בקור-רוח בפני כל סכנה חדשה; ואם יצאו הפעם מגדרם, הרי זה, לדעתי, משום שבטוחים הם בנצחון הקרוב, וכיוון שאין סכנה ממשית נשקפת עוד לאומה-אין הם רואים צורך מיוחד להדק את שפתותיהם בעוד כדרכם עד כה. לכן הותרה הרצועה במקצת והם מרבים בדיבור, כאמור לעיל.

אך בהיהרס ביתו של אנגלי, או כשהוא נפגע באיזו צורה שהיא עקב ההתקפות הללו, שוב אין הוא מדבר על כך. הוא ממשיך בשקט בעבודתו הרגילה ולא ברצון ישוּחַת על אסונו. נראה כי יחס זה משמש לו מקור לא-אכזב של כוח נפשי.

מעניין לדעת כיצד היתה גיו-יורק מגיבה על איומי גבלס להעיף לשם את סצצת-המשוכללת «V2». אם יש ביניכם רכי-לבב, הגד-נא להם, כי רק בסכנה יחושל האדם, ואף הפחד - שכרו בצדו.

שלך, לארי.

## מסורת האיטרטגיה הבריטית ושרשיה

הקטע הבא מרשימות ארתור בריאנט, סובליציסטן בריטי, פורסם בטרם נערכה הפלישה הגדולה במערב אירופה. עובדה זאת מבליטה ביתר שאת את שרשי השקולים האיטרטגיים אשר קבעו את זמנת ותכניה. — המ.

מצבה הגיאוגרפי של בריטניה הוא המכתיב לה את כללי האיטרטגיה הקלסית שלה. עליה להחזיק מעמד תחילה בשפה החיצונית של זירת המלחמה ואחר-כך להתקדם לקראת מגע עם המעגל הפנימי ואף לחזור לתוכו. בריטניה פועלת מקווים אופרטיביים חיצוניים נגד אויב הנשען על קווים פנימיים. לאור העובדה, שהיא נחלה נצחון בכל מלחמותיה הגדולות, נראה הדבר מוזר בסקירה ראשונה — כי אף הדיוט יכול להבין בנקל מה עצום היתרון שיש לו ללוחם השרוי במרכז, שבידו הברירה לרכז את עיקר כוחותיו נגד אחד מאויביו, בעוד שיריביו מרוחקים זה מזה מכדי לעזור איש לרעהו. חזית שניה אין בה סכנה יתירה לצד המכותר בתנאי שחזית זו מרוחקת למדי מן החזית הראשונה. אדרבא, בנסיבות כאלה עלולה החזית השניה להיות לרועץ לצד המתקיף. בדרך זו הוכרע גורלן של כמה וכמה מהמערכות המפורסמות ביותר בהיסטוריה, בכלל זה רוב נצחונותיהם של פרידריך הגדול ושל נפוליון. מעשה-טנברג הוא אחד העתיקים בתולדות העולם. גרמניה תולה בזה את תקוותה בשנת-הפלישה 1944. האיטרטגים שלה סומכים על כך, שמיצרי דובר מרוחקים למדי מהדנייסטר.

מדוע, אישוא, נוחלת בריטניה תמיד נצחון במלחמותיה? האמנם נכונה המימרה העתיקה, כי אנגלי אחד שקול כנגד שלושה גרמנים — או חצי-תריסר צרפתים? נצדק יותר אם נציין את העובדה, כי הים מכסה כארבע-חמישיות מפני כדור הארץ, וכי בריטניה שלטת בגלי הים. כל עוד השליטה בים בידיה, או בידי בעלי-בריתה, הריהי יכולה להסוך על סיה את קערת-האיטרטגיה של האויב המושתתת על «חוקי הקווים הפנימיים». זיהי כוחו רב עמו ביבשה כאשר יהיה. שכן הודות לשליטתה בנתיבי-הים העולמיים יכולה היא להסיע את כוחותיה בנתיבות מיהמלח הפנימיות ביתר מהירות משיכול לעשות זאת יריבה על פני היבשות המבותרות עיי מים רבים. יכולה היא לחצות את היס-התיכון ביתר מהירות משיכול נפוליון להסיע את צבאותיו סביבו לאורך-חופיו. בסקירה ראשונה נדמה, כי במסעות-המלחמה שלה, מאותו סוג שהוכתר עיי מערכות כסאלאמאנקה \*\* וכאל-עלמיין מתקיפה בריטניה מן המשיק אל האיזור הפנימי, כלומר: היא פועלת מקווי-התחבורה ארוכים נגד אויב שקווי-התחבורה שלו קצרים. אך לאמיתו של דבר, כיוון שקווי-האספקה שלה עוברים בים, הריהם קצרים יותר וחסכוניים יותר מקווי האויב הכפותים אל

\* תכוונת לנצחון הגרמני בפיקוד הינדנבורג-לונדנורף — על הרוסים בפרופיה המזרחית בשנת 1914 עקב ריכוז מהיר של כוחות גרמנים שחועברו גם מצרפת — המער.  
\*\* נצחון מכריע על הצרפתים בספרד ב-1812. — המער.

היבשה. יתרון-כוחה זה, תוקפו יפה כיום יותר מאשר בזמן מן הזמנים כיוון, שהיא לומדת עכשיו לשלוט גם באויר ולא רק בים.

מסקנה זו נעשית נכונה יותר, ככל שבדיטניה לוחמת הרחק יותר ממרכז עמדותיו של האויב. בשלבים הראשונים של מלחמותיה מפתיע הדבר באיזה כוחות מעטים בערך מצליחה בריטניה - הודות ליתרונות שהיא מסיקה מקווייהם שלה - לעמוד בפני אויב אדיר, שבשל עצם אונן הרב, כוחותיו מזורים על פני שטחים נרחבים. דוגמה קלסית לכך הוא מסע המדבר של וייל בחורף 1940-1941. דוגמה אחרת המערכה המזהירה של מור ליד קורוג'יה\*. ורק בשלבים המאוחרים יותר, כשקווי-התחבורה של האויב מתקצרים ונעשים קרובים יותר למרכז כוחו, מתחילה בריטניה לאבד את יתרונה הגיאוגרפי. בסוף-יורס\*\* בשנת 1810 היה ולינגטון מצביא שאין לנצחו. ואילו בפרנץ-אופ-זום\*\*\* בשנת 1814 ניגף עוזרו המצויין גרהם דווקא בשעת תבוסתו של נפוליון, ועל אף העובדה שהצבא האנגלי התקרב במאות מילין אל לבה של האימפריה הצרפתית.

מתוך כך מתבארת העובדה, שאבידותינו במלחמה זו היו עד כה מעטות מאוד בהשוואה לאבידות שנגרמו לנו במלחמה הקודמת. אף יראה הדבר כפרדוקס - חולשתנו ההתחלתית הרבה, ותמוטת בעלי-בדיטנו (צרפת) בראשית המלחמה, הנהן שעמדו לנו בהמשך המלחמה; כי בשעה שנלחמנו, אפשר לומר, על סף-הים ממש, בנקודות-הסיום של קווי-הים הסנימיים המהירים שלנו - בעוד האויב מתקיף אותנו מקצה קווי-התחבורה היבשתיים שלו, שנחארכו מאד - יכולנו להפיק תועלת מכסימלית מאמצעינו הדלים. «מתי-המספר הצילו הרבים» משום שאת הצד התוקף היה מוטל עליהם להדוף ממשגבי-הים של ארצם עצמה.

אלה הנן איפוא המסיבות, אשר אפשר ותעשינה את השלב האחרון של המלחמה למועט-אבידות יותר בשבילנו מכפי שאנו משערים. אכן, הגיעה השעה בה נצטרך לוותר על מלוא היתרון שיש לנו הודות לקווי-הים שלנו, לפרוץ לתוך-מבצר-היבשת של האויב ולהלחם הפעם בשערי ארצו הוא תחת שערי ארצנו אנו. אך אויבנו קצרה-רוח החאמץ בארבע השנים שעברו מאמץ כה נפרז, שהתנגדותו הסופית תהיה אולי חלשה מכפי שאנו חוששים. לאחר הסתערותו הבלתי-מוצלחת אל פפי דובר הלבנים ועל שמי ארצנו ב-1940, ועל החופים הרחוקים של הים התיכון ב-1940-1941 - פרץ האויב לרוסיה ב-1941-1942 וראשו נתקע בשלגיה. אין אנו יודעים אל נכון את שיעור אבידותיו והפסדיו בהסתערויות המרחיקות הללו, אך אין כל ספק בדבר, כי היו עצומים ונוראים. אילו נחכדו היטלר ולגיונותיו וישבו בארצם לאתר נפילת צרפת אפשר שלא היתה לנו כל תקווה לסרוץ ממערב אל מבצרו היבשתי. אלא שלא כך היה המעשה.

\* קרב נודע בשעה מסע-הנסיגה בצפון-ספרד ב-9-1803, בה נהרג הגנרל מור, המפקד על צבא המשלוח הבריטי. - המער.  
\*\* קו ביצורי הגבעות שהוקם על-ידי ולינגטון לפני ליסבון, ואשר ממנו נהוץ צבא-מסגה הצרפתי. - המער.  
\*\*\* בהולנד, בשעת נסיון מסע-מלחמה המושתת על העלאת צבא בריטי בחופי אירופה. - המער.

ועוד יתרון לנו. לאור העובדות ההיסטוריות שהטעמתי לעיל, נראה כי היה תמיד כדאי לבריטניה לערוך את התקפתה – בכוא השעה להתקפה – לא בנקודה הקרובה אל לב האויב, אלא דווקא בנקודה המרוחקת ביותר. כוחנו הימי איסר לנו לבחור בשביל המערכה את המקום הנוח ביותר בשבילנו והוא שסייע לנו – אף כשחדלנו להיות מתגוננים והפכנו למתקיפים – לכפות על האויב התמודדות במקום בו יהיו קווי-התחבורה שלנו נוחים ביותר ושלו-קשים ביותר. לפיכך קושרים אנו כרגיל את נצחוננו במלחמות-נפוליון לא בהלך או ואלכרן או בארגן-אופ-זום, כי אם ב«חצי-האי המרוחק»\*\*. לפי גזירה-שווה היסטורית גרידא נראה, כי אף בשלב-של-התקפה נוחה לנו איסטרטגיה שפניה לים התיכון מאשר זו שתהא מכוונת לים תצפוני, וטובים סיכויינו באיטליה ובבלקנים יותר מאשר בסאדה-קאלה\*\*\*. בפעולות בזירות-מלחמה כאלה, המרוחקות ממרכז האויב, עשויים אנו בדרך כלל לשפוך פחות מדמנו אנו מאשר מדמו. אלא שהקבלות היסטוריות לעולם אינן שלמות כל צרכן, והערכה במושגי התקופה הנפוליונית גרידא אינה מביאה בחשבון גורם עצום עד מאוד – המלחמה באויר. גורם זה הוא ששינה את המצב מן הקצה אל הקצה, ומאז הגענו לשליטה באויר – שקול שינוי זה כתמורה כבירה לטובתנו. זו הפעם הראשונה בתולדותינו יש לאל ידנו – כשאנו מוסיפים להישען על קווי-התחבורה הימיים שלנו – לערוך מלחמת-הכרעה על קוי התחבורה היבשתיים של האויב, ובדרך זו להאריכם במאות של מילין או של שעות-נסיעה. לפני שנתיים, ואף לפני שנה בלבד, היה נסיון של עליה בריטית בחופיה של צרפת הצפונית או של פלנדריה\*\*\*\*, מאפשר לגרמנים להשיב לנו מהלומה – עת בית-הנשק העיקרי שלהם שבחבל-הרור היה קרוב כמעט באותה המידה לעורף הצבאות הגרמניים, כפי שבסיסנו ה«ימי» הקדמי שבמצרים קרוב היה לצבאנו שחנה באל-עלמיין. ואילו כיום שונה המצב תכלית שינוי.

צבא גרמני שהיה מנסה כעת להדוף עלייה בריטית בחופה של דונקירק, של דיאם או של האג לא היה יכול עוד לינוק את אספקתו ותחמשתו מחבל-הרור, משום שבת-הנשק העיקריים של ה«רייך» הועברו מזרחה ודרומה מחמת הפצצותינו העזות. לא נגזים אם נאמר, כי האיסטרטגיה של מרשל-התעופה האריס אפשר כי הצילה את חייהם של מאות אלפים, ואולי מיליונים, חיילים וקיצרה את המלחמה בשנים.

\* מקומות בנידרלנדים, שבהם נערכו בזמנים שונים, במלחמת אנגליה-צרפת נסיונות של העלאת צבא בריטי ומשיחת מסע נגד מדינת צרפת גוסא – המער.  
 \*\* הפירינאי (ספרד-פורטוגאל, 1814-1808) – המער.  
 \*\*\* חוף צרפת הקרוב ביותר אל אנגליה (קאלה וכולון) וכן המיצר המכרזל בין שתי הארצות. – המער.  
 \*\*\*\* כאן הכוונה למערב בלגיה. – המער.



# בין מפקד לסמליו .

חוט השדרה של הצבא.

את הדרך הראשון במערכת הפיקוד מהווים הסמלים - דרג העומד כמנע בלתי-אמצעי עם החיילים. חובתם הראשונית והגדולה היא פיקוח ישיר על החיילים. בידי הסמלים כלבר נתון הפיקוח על התנהגות אנשי היחידה ומיבצעם. רק הסמלים מסוגלים להחזיק ולקיים את הרמה שנקבעה ע"י המפקד. כבר נאמר על הסמלים, כי הסיים המהווים את חוט השדרה של הצבא, - ואכן זוהי אמת לאמיתה.

בעיות הסמל ובעיות המפקד - דומות הן

כל הכללים שנאמרו במפקד, באשר הוא מפקד - חלים על הסמל כעל קצין. על הסמל להבין את פקודותיו ואת שליחותו בשלימות וכבהירות. עליו לתת פקודות ברורות וישירות ולדאוג שתכובענה. הסמל חייב לתכן את פעולתו מראש, לפני בואו לבצעה. וישיב לעשות אם ינהג בפעולתו לפי הנוסחה המרובעת, אותה משננים לכל קצין הלא היא, נוסחת הנאמן ניתוח, ארגון, מינוי, ניצוח. סמל צריך שיהא מסוגל ללמד ולעשות בעצמו כל פעולה הנדרשת מאנשיו. הוא מוכרח לשמור על רמת השירות, וקיום המשמעת, מכיוון שהוא אחראי אחריות אישית למשמעת ולרוח החיילים.

דרכי הפיקוח של הסמל על פיקודיו תהיינה דומות לדרכי ההוצאה לפועל הנהוגות ע"י המפקד. הוא יחליט בכל השאלות - מה, כיצד, מתי, היכן ומי. בתחום יחידתו פקודותיו מחייבות ממש כפקודותיו של הקצין.

חייל ראשון במעלה

הסמל הטוב חייב תמיד להיות החייל הטוב ביותר באנשי יחידתו. ולא רק שעליו להיות נאה על כך, אלא שעליו להבין, שיכולתו לבצע פעולה טוב יותר מאנשיו, הוא אחר מאמצעיו היעילים ביותר לקיים יחס של כבוד ושליטה. הדרך הטובה ביותר להחזיק את השירות על רמה גבוהה, ולשמור על בטחונם של החיילים ביחידתם, היא לתבוע מאת הסמלים רמה גבוהה יותר בפעולה ובהתנהגות אישית מזו שנדרשת מהחייל. זכויות הדרגה צריך שתהיינה נעוצות יפה בהצטיינות בהתנהגות ופעולה, ולא רק בעצם הדרגה כשלעצמה. על הסמלים לא רק להצטיין בתפקודים המוטלים על חייליהם, כי אם גם למלא את תפקידיהם באופן מעולה.

אימון הנרעין

נדל תפקידיו של הסמל, לאחר תפקיד הפיקוח - היא ההדרכה. הכשרת נרעין סמלים בדרכי ההדרכה הטובים ביותר, בנושאים שונים, הוא התנאי העיקרי להעמדת יחידה חדשה מלכתחילה על בסיס נכון. האופן הטוב ביותר להקנות לתכרי הנרעין את כושר ההדרכה הוא, להניח להם להיתרגל, איש איש בתורו, על

נבי יתר אנשי הגרעין, וזאת כשרם ימסרו לידם את האנשים החדשים. ההדרכה הניתנת ע"י הסגלים היא לרוב הרצאת דברים בפני קבוצה, והדגמה עם ציוד. לא אחת יתגלה, שאנשי הגרעין הם מנוסים מאוד בהתהלכות עם ציוד, אך לא תמיד יודעים הם להשיח דברים לפני האנשים לתועלת הדרכתם של אלה.

### שיחה בת שלוש דקות

בראשונה תן לאנשי הגרעין הוראות מוקדמות, כיצד להניש נושא מסוים בשלוש דקות – חצי דקה לתיאור הנושא, דקה וחצי יש לעסוק בעובדות הנוגעות לו, חצי דקה לאימות הנקודות שהוצגו וחצי דקה לסיכום ולמסקנות. הנח להם לבחור בנושאים כטוב בעיניהם, וראה, שכל חבר גרעין ירצה לפחות חצי תריסר הרצאות כאלה במשך תקופת אימון מוקדם זה. טוב יהיה, שהרצאתו של כל אחד תבוקר בקורת תכליתית, ומשסיים האיש את דבריו, תיכף תוצענה לפניו דרכים לתיקון ושיפור. הנה תמיד מסביר פנים, וציין כל ביצוע שעלה יפה.

### שניאות מצוינות

יש שניאות מסוימות, שמרבית המדריכים השירונים נוטה לעשותן. אחת מאלה היא, התעלמות מן הצורך בהתאמה בין דברי הרצאתם לבין מטרת השיעור. יש הבדל במטרה בין שיחה על רובים עם אנשים, שזה רק קיבלום, לבין שיחה אודותם עם אנשים סמוך לתרנילי יריה. מטרת השיחה בשיעור הראשון הוא, ללמד את הטיפול הנכון בכלי, את השמירה עליו ולתאר כללית את פעולתו. ואילו מטרת השיחה השניה היא סיכום הילכות הלחיצה על ההדק, חוקי הכיוון וכללי זהירות. לעולם אל תסור מנגד עיניך המטרה, שלשמה נועדה השיחה. שניאה מצויה אחרת היא ההתרחקות משפת דיבור פשוטה ומפורשת. רבים האנשים, שבבואם להרצות, יסתבכו במליצה צבאית, שלא תעלה על שפתם בשיחתם הרנילה. לדוגמה: "מחלקתנו הוסיפה להתקדם לאורך קויהמסע שסומן מראש, בקיימה באופן רצוף מצב של הכן, במקום להניד, מחלקתנו המשיכה את דרכה, בהסתכלה היטב סביבה, מליצות שרופות גורמות בלבול-מוח לשירונים, והשימוש היחיד היאה להן הוא בכדיחות חיילים, כגון: "או נסוג האויב לעמדות שהוכנו מראש".

הסיבה לחוסר-היכולת להביא הרצאה לסיומה, היא, שהתכלית אינה בהירה למדבר עצמו, שחסרה לו היכולת להצביע על הדרכים להשגת תכלית זו ומשהניע אליה – אינו יודע להסיק מסקנות ולסכם.

מוטב להניח לגרעין ללמוד את מלאכת ההוראה משרו-הוא, מאשר ילמדנה מנסיונות על גבי שירונים. ע"י כך מונעים לפחות שתי רעות חולות: "שרשרת שניאות", ודפוס של אָמון ושל יחס-כבוד מצד האנשים מראשית הפעולה.

### שלבי האימון

שלושת השלבים – הבסיסי, הטכני והמקמי\* תכלית כולם היא להכשיר את האיש לקרב. בכל שלב ניגש הסמל נישה שונה למלאכת ההדרכה.

\* החלוקה ניתנה כאן לפי המקובל בצבא ארה"ב.

## סיגול לחיי צבא

הרעיון העיקרי בעת האימון היסודי הוא, ללמד את האנשים, שדרכי הצבא זרים להם, כיצד לסגל את עצמם ברוח נכונה למשמעת הנוהגת כאן, כיצד לדאוג לעצמם וכיצד לשתף פעולה. חשוב לאין ערוך לסמל לבוא לעזרת השירון לחלצו ממשנה, שנעשה על ידי הלז מחוסר ידיעה או חוסר הנליות, כגון שלא התייצב דום בעת שפנה לקצין, ולא להפנין את רוב מבינותו ואת סמכותו על ידי נזיפה או חביעה למשפט דיסצפלינרי, בגלל משנה תמים.

הסמל יבנה יותר ממעשים, שיעשה למען אנשיו, ממעשים שיעשה להם. בדרך זו ירכוש לעצמו שליטה יותר נאמנה וגם יותר מתמדת באנשיו.

## האימון הטכני

שלב האימון הטכני תובע פיקוח ללא הפוגות על הקנינים היסודיים שבמשמר ומשמעת, ענינים שהאנשים היו חייבים להסתגל להם עד הנה ופתיחת ההדרכה בהתנהגות ושימוש. בציווד בו ילחמו, אנשים עלולים לפצוע עצמם וכן לקלקל את הציווד קלוקל שאין לו תקנה, אם לא ידעו את אשר הם עושים. על כן חייבים בשעת כל הדרכה טכנית לנקוט באמצעי זהירות קפדניים וציווי "עשה ולא תעשה", שצריכים להיעשות תיכף ומיד עם סיום הסברת מטרתו ופעולתו הכללית של הנשק או המכשיר הנידון.

משנקבעה קבוצת האנשים שתשמש ותפעיל כלי-זין מסויים, יש לפקח עליה בכל פרטי הביצוע בתשומת לב סבלנית ביותר; כי להיטיב יחידה שלא אומנה כדבעי בראשית דרכה – הוא כרניל תהליך מאד קשה, ארוך ומניע, ולא תמיד אפשר לראות בו ברכה.

אם רק ניתן הדבר, הרי טוב לשכן אנשי קבוצת-קרב אחת יחדיו, אם אינם יודעים לחיות בצוותא, לא ידעו גם ללחום בצוותא, ויש צורך איפוא לערוך את האנשים לקבוצות מחדש.

שיפורים ללא הרף – זו הדרך. הדגמות, הסברת כל שלב בפעולה, שאלות, תשובות והערות, תיקונים מנומקים, עידוד וציון-למטובה של פעולה נכונה, אלה הם מן האמצעים שהסמל יכול להשתמש בהם לתועלת הענין בשלב אימונים זה.

אימון טקטי הוא בעיקר ענין של תנועה, המעיה, תיאום בזמן והתמדה. כשמגיעים לשלב זה, מן הצורך שתהיינה עומדות לרשות הסמלים קבוצות ממושטעות יפה, ומלומדות בפעולת הנשק שהופקר לידם. מעתה עליהם ללמוד את שימושן.

תרגילים טקטיים מלמדים את האנשים, כיצד לשמור על עצמם בשדה, כיצד לישון על האדמה ובגשם, כיצד לשמור על הציווד, כיצד להסתגל לחשכה, וכיצד לנשוא מנה מסוימת של מחסור וסבל. ואלו הסמלים לומדים בהם לבצע משימות טקטיות ולנהל את עניני מחלקותיהם וכיתותיהם מבלי שפרט מן הפרטים יעלם מן העין. לקצינים ניתנת ההזדמנות ללמוד, כיצד להשתמש ביחידות-המשנה שלהם במצבי-קרב, ולאיוזה דברים היחידות מוכשרות. הסמל הוא הרבה יותר עצמאי ופחות

נתון לפיקוח בשדה מאשר במחנה. עיקרון אחד אל יסור מנגד עיניהם בהיותם בעמדות-שדה, ודא: שפך עמדתך בלי הרף, אותו סמל המעביד קשה את אנשיו בתרגילי-השדה ואינו מרבה לתת להם נופש, עליו ראוי לסמוך ולתת בו אמון ביום הקרב.

### הקורפורל\*

כשאנשים חיים ועובדים בכפיפה אחת כדוגמת מפקד הכיתה ואנשי כיתה, עומד האחד ממילא על ערכו של השני. ואילו לגבי מפקד הכיתה - צריך שיהיה זה תהליך של הכרה: עליו להכיר את אנשיו, לגלות בהם כשרונות-כמוסים, ולתקן לפי זה את הרושם המתקבל ממבחן-הידיעות הרשמי. ערכו כמפקד כיתה מונח ביכולתו לעשות זאת - בלא פניות ותוך שיפוט נכון - וכן ביכולתו להעביר למפקד-המחלקה את המצב העובדתי, בתוספת נימוקיו שלו.

### סרנינט מחלקתי

מפקד המחלקה בתורו חייב לדעת מכלי ראשון את תכונותיהם, לקוייהם ומעלותיהם של אנשי מחלקתו. ולא רק שהוא חייב להוכיח את כושר המנהיגות שלו ע"י שימוש בסנולותיהם של אנשיו וע"י תיקון לקוייהם, אלא עליו מוטל להחליט אם כל איש-ואיש מנוצל באמת כדאי מלוא החועלת לעצמו וליחידתו ואם אין הרבר כך, הרי מחובתו לאחוז בצעדים מעשיים לתיקון המצב. הכהונה הפיקודית מחייבת לכך מעצם ברייתה.

### הסרנינט הראשון\*\*

א. הסרנינט הראשון הוא איש-המפתח בחברי הסמלים של פלוגה או של יחידה דומה. הוא העוזר האישי של מפקד הפלוגה והוא המקשר בין מפקד הפלוגה לבין אנשיה. הוא עורך את הפלוגה - או חלק-ממנה - לתרגול, לעבודות-מחנה, לשמירה ולשאר תפקידים צבאיים, מקבל מהסרנינטים המחלקתיים את הדו"ח על הנוכחים והנעדרים, ומוסר למפקד הפלוגה את מספר הנעדרים בלא-דשות. הוא נלווה על מפקד הפלוגה בעת סוריו בקסרקטין, במטבח ושאר השטחים שברשות הפלוגה, כשהוא רושם לפניו את שאינו בסדר ומסביר לאנשי השורה את הוראותיו של מפקד הפלוגה. הוא הרואנ לכך, שקבוצות החיילים המתייצבות לשמירה ולעבודות מיוחדות, תופענה מזוינות ומצוידות כהלכה, ותתייצבנה במקום הנכון וכזמן הנכון. ב. הסרנינט הראשון חייב להכיר כל אדם מפלוגתו, עליו לדעת משהו מעברו, ולדעת בדיוק כמה יפה כוחו של הלוג. הוא עוזר למפקד הפלוגה בקיום המשמעת ורוח-החיילים, ומביא בפני מפקד הפלוגה כל אדם הראוי להתראה, נויפה או משפט דסציפלינרי.

\* הקטעים הנאים, הניתנים במרכאות כפולות, מוכאים מתוך "ספר-ההדרכה של צבא ארה"ב".  
\*\* במקרה זה - מקביל הוא לסרנינט-מיג'ור (רב-סמלים) הפלוגתי שנצבא הבריטי. - המער.

ג. הוא מכין את הדו"ח היומי לכקורת ולחתימת מפקד הפלוגה לפני הימסר הדו"ח למשרדו של שליט הנדוד; הוא רושם את שמות החיילים בפנקס החיילים, לחתימתו של המפקד. הוא מכין, מנהל ומפרסם את רשימת התורנויות.

ד. הוא עוזר לסגן המפקד וליתר קציני הפלוגה בתפקידיהם האדמיניסטרטיביים וממציא לפקיד הפלוגה, למפקד הפלוגה וליתר קציני הפלוגה פרטים הנוגעים לאנשי הפלוגה, ככל שיידרש לשם תשובה על חקירות מטעם קשות נבונה יותר. בהעדרו של הפקיד הפלוגתי ממחלקת הפרסונל של היחידה, הוא המנהל את הרשימות ומכין דו"ח ככל שנחוק. הוא עוזר לקציני הפלוגה בהכנת גליונות הנבייה. הוא עוזר בחלוקת בגדים וציוד לכל איש. הוא מפקח על העבודה המשרדית במעון הפלוגתי, דואג לקיום הלוחות ורשימות התור לשעשועים, ספורט, חופשות סוף שבוע וכיו"ב.

ה. הוא בורק, שפקודותיו של מפקד הפלוגה תהיינה ברורות לכל הסמלים. הוא עוזר למפקדי המחלקות בביצוע הוראותיו של מפקד הפלוגה, בקיצור: - הוא הוא יד ימינו של מפקד הפלוגה. עליו להיות החייל הראשון בפלוגה; תפיסתו צריכה להיות למעלה מן הבינונית; עליו להיות נמרץ ובעל יומה, ולדעת להתהלך עם אנשים; עליו להיות תקיף וללא פניות, בכל עניני הפלוגה המובאים לפניו; עליו להכין את תכניותיו ודרכי פעולתו של מפקד הפלוגה, עליו להיות נאמן לו בתכלית, ולהיות נכון בכל שעה לשעבד את השקפותיו ודעותיו והוא לאלה של מפקד הפלוגה. עליו להתעניין באנשי הפלוגה ולהיות נכון תמיד להושיט יד עזר לכל פרט, ומעל לכל: - להיות בעל שווי משקל ברנשותיו ובעל כח שיפוט נכון.

ו. עליו לדאוג לכך, שהטוראים לא יפנו בעניניהם ישר למפקד הפלוגה, אלא אך ורק באמצעותו, ולאחר שהוא עצמו עמד על טיבו של כל ענין וענין. דבר זה מחייב, שלא יהיה נוהג משוא פנים, ושדעות קדומות אישיות לא תמנענה מן החייל כאשר הוא את הסיכוי להשמיע את עניינו. מאידך, כמה וכמה מעניניהם הפעוטים של החיילים, ביחוד הטירונים, שבעיניהם הם נראים למחייבים את טיפולו של המפקד דווקא, אפשר שהסרנינט יהא מטפל בהם.

ז. על הסרנינט הראשון להמנע מהחליט על עניינים, שהכרעם נתונה אך ורק בסמכות המפקד. לא הוא הממליץ על העלאה של טוראים, אלא מפקד המחלקה בלבד, ולא הוא אלא מפקד הפלוגה, בהסתמכו על המלצת מפקדי המחלקות, ממליץ לפני מפקד הנדוד על מנויי סמלים.

ח. בשעת קרב נשאר הסרנינט הראשון ליד מפקד הפלוגה, עוזר לו לקיים קשר עם מפקדי המחלקות, מסביר הוראות, משניח על המקשרים וממלא חובות כיוצא באלה, ככל שמפקד הפלוגה משיל עליו. עליו להתמצא במצב הטקטי, לדעת יפהיפה את תכנית הפעולה של מפקד הפלוגה, ואם כלל קציני הפלוגה נפגע במערכה ומוצא מן הפעולה, הרי הוא מקבל לידו את הפיקוד על הפלוגה וממשיך בפעולה.

## סרנינט האספקה

בסרנינט האספקה עצמו תלוי הדבר, אם תפקידו רביהחשיבות יעלה בידו יפה או ייכשל בו. היעילות במילוי המוטל עליו תלויה בכך אם מבין הוא, שעצם תפקידו הוא תפקיד של שירות-חלוקה, ובידיעתו לנהל רישום מסודר על מקום הימצא הרכוש. במידה גדולה יש כאן ענין של מזג מתאים, ולא כל אדם יכשר לעבודה זו. ככל סוחר עליו לדאוג לכך, שיתירנה לא תקופת, ושתקבל ציוד שאינו נופל בטיבו וכמותו משל היחידה השניה. ואף כי אינו אחראי אישית לציוד, לאחר שזה נמסר לרשות האנשים, הרי בכוחו לתרום ליעילות יחידתו, אם יראה זאת כעניינו לשים עין על שמירתו של הרכוש גם לאחר שחולק.

## סרנינט התובלה

סרנינט התובלה ולא אחר מחוייב לדאוג לכך ש"הגלגלים ירוצו". חובתו לבחור את הנהנים, להכשירם בנהיגה, המבטיחה שהמכונות תמלאינה את יעודן, ללמדם לנהוג בשיירה ובאיפול, - אלה הם ראשית בעיותיו של סרנינט התובלה. לא רק שעליו ללמד לנהגיו את ה"ביצד" של דברים אלה, אלא עליו לפקח עליהם ולראות שדברי תורתו יקוימו באמת.

רב מספרם של נהנים בנוסף "הוא". המכונות הצבאיות היא אחד מכלי הציוד הצבאיים המצוינים ביותר בטיבם. אולם לא יקשה להשחיתה, אם מחוסר ידיעות, אם מרשלנות ואם מתוך שימוש גרוע. מחובתו הישירה של הסרנינט הוא למנוע את כל זה. שיגרה קפדנית היא צורך חיוני - שיגרה כהשנחה, בניקוי, בסיכה, בבדיקה הנרשמת לפרטיה והמלווה ביקורת קפדנית. רק לעתים נדירות מפסיק משהו רציני את מהלכה של המכונה בדרכה. לרוב אין זה אלא תגובה מגופה, שנשכרה בהיותה מתוחה יתר על המידה, אולת מים. לרנל איזה חור דולף, שנתעלם מן העין ברדיאטור, או צינור-גאזולין סתום. תקלות כאלה אין להן כל צידוק ולא הארענה אלא אם מזולזלים בכללי טיפול מוקדם נאות. בשירות האזרחי סוג נהיגה זה אינו מצוי, ואת כל הנהנים כולם יש אפוא ללמד את המלאכה מבראשית. למד את הנהנים לקמץ בהרף של הנעה מהירה, בלימה פתאומית, והרצת-תחרות של המוטור לאותה השעה, שכוחה של המכונות לעמוד בכל פגע יהא שקול בה כנגד מליון דולרים בבנק, שעה שהזרזים מקדימים וזוכים, ומפגרים - יורשים נהיגים\*\*.

(המשך יבוא)

ערפו של מופת אישי לתקנת רגשי פחד, פחו יפה רק לגבי קמץ האנשים החשים בהשפעתו הישירה של הספקד. הללו סרנינטים בעיני הפקוחה, בדעתם אותם אישית, ובזאת שכל הסוס מצדם יוקף בעתיד לחובתם. מנגלת אפוא הקבוצה עליה יחול ערך המופת: אך כפחצית התריסר מנגנה.

לידל הרפ

\* מלך ישראל שהכתוב אומר עליו: "יהוא בשגעון ינהג" (מלכים-ב' ט, כ').

\*\* אמרה אנגלית שגורה.

# ערכו של הסמל\*

מלחמה זו מוכה אותנו בכמה תעודות רשמיות שלשונן הוחכת וברורה. אחת הטובות שבהן בעת האחרונה הוא המכתב-החוזר מס' 70 של מחלקת המלחמה הקרוי - "סמלים". זהו הסיכום הממצה ביותר שניפגש לנו לחובות ולאחריות המוטלים על המפקד לדידי סמליו. החוזר פותח בדברים כרובונות וישר לענין, ואלה דברי הפתיחה: -

המפקד החסר את האומץ המוסרי ואת הכושר המקצועי לפתח ולקיים בכל שטח פיקודו חבר סמלים היודע את מלאכתו על בוריה, מנלה בזה קוצר-ידי לשאת באחריות ההנהגה בקרב. מפקד כזה מקפח את האמון והכבוד מצד הסרים למשמעתו. הוא מהרס את כוחה של יחידתו, אין ספק כי בקרב סופו לנחול כשלון. במלחמה הנוכחית, כבמלחמות שקדמו לה, הוכח ברורות, כי את עמוד השרדה של הצבא מהווים הסמלים. ההצלחה בקרב תלויה באופיים והכשרתם של הסמלים, המפקדים על יחידות ועירות. עליהם להיות מנהיגים בחסד, מחוננים בחוש חובה מפותח, ברצון חוק, עליהם להיות רבי עצה ותחבולה ונכונים לשאת באחריות. על מנת להבטיח שסמלינו אמנם ראויים לתפקידים שעתידיים לעמוד בפניהם, חייבים המפקדים ביחידות, כגדולות כקטנות, להקדיש תשומת לב אישית לשיפור סגולותיהם ומעמדם של אותם הסמלים הנושאים באחריות פיקודית.

בהמשכו דן מסמך נמרץ זה בתשע נקודות-עיקר, שמחובתן של המפקד להקדיש להן תשומת לב מיוחדת. ותמצית ההוראות בנקודות אלה היא כדלהלן: -  
בראש וראשונה יש ליתן את הדעת לבחירה קפדנית של סמלים ולשיטת העלאה-בדרגה כזו שתתקבל על לב כל אנשי היחידה כשיטה נכונה וצודקת. כבוא המפקד לבחור אנשים יזכור תמיד כי מוטב להשאיר בתקן הסמלים מדרגא מסויימת מקום ריקן מלמלאותו בסתם איש שאינו קרוץ מן החומר הראוי.

לשאלת בתי-האולפנא מקצה החוזר מקום נכבד. עם הקמת בתי-האולפנא על המפקד לדאוג שניהולם יהא יעיל בתכלית, ושההדרכה בהם תהיה מן המובהרת. כל הנופל מזה הוא גרוע מלא כלום. בתי-האולפנא שטחיים גורעים למעשה מנאוות הסמל על מלאכתו. על כן מוטל על המפקד להקצות לעבודה בבתי-האולפנא אלה את טובי הטובים שבין הקצינים שבפיקודו, ולהתעניין עצמו התענינות מתמדת ופעילה למן ההתחלה. בן רצוי מאוד לפשוך את הסמלים הלומדים בבתי-האולפנא משאר חובותיהם, לשכנם ולהזינם יחדיו בריחוק מה ממקום חובותיהם הרגילים. יחכן וזה לא יהא בנדר אפשרות ביצוע, אך החשיבות שמיחס המפקד לבתי-האולפנא צריכה תמיד להיות מודעת לסמלים ולכל הפיקוד.

על המפקד לנקוט באמצעים מיוחדים לנכי סמלים, שמימיהם לא השינו את הרמה המתקבלת על הדעת או שבמרוצת הזמן נמצאו מפגרים. אחד הדברים

\* רשימת-הערכה ב"ירחון חיל-הרגלים" האמריקאי.

העלולים להוות מכשול בדרכו של הסמל הוא זה שלפני המינוי שירת בצוותא עם טוראי יחידתו. וזה שאימונו לא היה מקיף משלהם. פעמים רבות יקרה כי סמל מוכשר-בכוח, שעבודתו אינה מניחה את הדעת ביחידה שאליה השתייך, מלכתחילה, אפשר לשפרו שיפור רב אם ישלחוהו לאולפנא ומשם, לאחר הקורס, יעבירוהו ליחידה אחרת. ובדרך כלל – כל סמל שהושב, מאיוו סיבה שהיא, למעמד של טוראי, יש להעבירו מיד ליחידה אחרת.

סרטי-דרגא אפשר לצקת בהם משמעות רבה בעבור הסמל הנושא אותם: – סמכויות מורחבות, היתרים נוספים, שָׁקָן, חררי-אוכל וחדרי-שעשועים-נופש מיוחדים – וכן סידורים שיאפשרו לסמל לשוות לעצמו מראה אישי מעולה מן השאר – כולם יסכנו. כל הדברים הללו מוסיפים ליתרונותיו ומעלים את עוֹקֵד (prestige) הסמלות לדרגותיו וממילא לכוח המשיכה שבו. ענין לעצמו הוא גם הציון הפומבי של הישגיו סמלי היחידה. הדבר נעשה באמצעות הודעות, פקודות-יום ושאר דרכים נאותות. חטאת שכיחה בפיקוד היא הנמיה להשיג את גבול סמכותו של הסמל. הדבר יקרה ביחידות מבורכות בעודף קצינים, אך אין להרשותו בשום מקום. בדרך כלל חיובים הקצינים לטפל בטוראים באמצעות הסמלים. כל מפקד מוכשר ידאג לכך, שתהייה לסמליו הזדמנויות מתמידות לגלוי זומה וכושר הנהגה. יתכן שיהיה עליו אף ליצור מצבים במויוחד כדי שיתאפשר הדבר לעתים קרובות למדי.

עוד דבר חשוב, שהמפקד חייב לזכור אותו הוא – להינעץ בכל שעה שאפשר עם הסמלים המתאימים בערכו את תכונותיו. לא בלבד שזו דרכה של מנהיגות נאותה, והו אמצעי שיגדיל ויקיים כאחד את עמדתו של הסמל ביחידתו. על המפקד בפירוש לבקש הצעות מאת סמליו ולהודיעם את כל ההודעות עוד לפני שיודיע עליהן ליחידה שבפיקודו בכללה.

מפקד מוכשר לעולם אינו מביא במבוכה סמל בנוכחות הסרים למשמעתו (פרט למקרה שתיקון בורכמקום יכול לקבוע את בטחון היחידה או חלק הימנה). על המפקדים לאמן, לתקן ולמשמע את סמליהם בדרך שתשמור אותם מכל מבוכה שיש בה כדי לגרוע מכבודם בעיני אנשיהם.

לבסוף – וכל הנקודות שנזכרו כבר מסייעות לכך – כל סמל צריך להיות ספוג הכרת, חשיבות ואחריות דרגתו ומעמדו.

אין לך כמעט חולשה אפשרית של מפקד ביחסיו עם סמליו שלא יזהיר מפניה. ובלשון מפורשת, חוזר מס' 70. פרק כזה של ספרות רשמית הנו לרוב סרי עבודה של אנשים אחדים. כל מי שתרגם איפוא מחלקו ל"סמלים" ראוי לעמוד על הברכה על חיבור כתב הדרכה רשמי מוצלח ומועיל.



# אש - הקרב



„האויב עוד התקפות-נגד חזקות בלויית טנקים וזרקי-אש, לאורך כל החזית שבין קפוליאוקה לולמונטובה, מתוך נסיון מיואש. להדוף את הארמיה החמישית מהגישות אל קו-ההגנה של גבעות אלבנו“  
(ידיעה בעהוני איי מ-30.5.44 על מערכת רומא)

זרקאש תרמילי מטיפוס רוסי. מיכל הגז הדחוס מתחת ל"תרמיל". קנה-היריה דומה לרובו.

## 1. אייליינסקי

מהנדס צבאי דרגא ג'

## זרקי אש והטקטיקה שלהם

„קדימה, חברים, אחרי!“ - צעק הלויטננט ויקטורוב. אחר-אחר השני קמים אנשי-הרגלים על רגליהם, ובהניפם את רוביהם רצים הם אל נבעת-השלג המאורכת. הנבעה מגלה פתאום סימני חיים. נשמע הטקטוק המדרדר, היבש, של מכונות-היריה, שריקתם המאיימת של הכדורים. הרגלים נזכרים עצמם כחפזה אל-תוך השלג. לפנייהם - תיבת-האש של האויב. לא תצליחו - צועק ויקטורוב - באש נסלק אתכם! - והוא פוקד: ילצוב, אלי! הפקודה נמסרת לארכה של השרשרת, ואל הלויטננט מתקרב כוחילה הסמל ילצוב. שיחה קצרה עם ילצוב. מספר פקודות, ומיד פותחת יחידת-המשנה כולה אש מרוכות אל תיבת-האש. התיבה משיבה. וכו' בזמן נפרדות מהשרשרת שלוש דמויות ועירות ולאטן, בהחבא, וזחלות הן אל נקודת-האש האויבת. המרחק בין אנשי-הצבא לבין התיבה הולך וקצר. מאה מטר... חמישים... שלושים. חליפת-היריות מתנברת. בכת-אחת הרימו השלושה את רוביהם, כיוונו אותם, ואל על פרצו-עלו שלושה סילוני-אש אדירים אשר ניתכו על תיבת-האש. נשמעו ועקות-פרא של הנרמנים, ואחר-כך התיבה נקמה; חיל-המצב של תיבת-האש הושמרי.

\*\*\*

באש, כתורת אמצעי מלחמה, היו משתמשים עוד ימים רבים לפני גילוי של אבק השריפה והמצאתו של הנשק-החם.

כותב קורתיה של מלחמת פלופונס, תוקידידס (המאה החמישית לפסה"ס) מספר כי לשם הצתת בתיו וכיצוריו של האויב הנצור היו היוונים הקדמונים משתמשים במכונת-אש. מכונה זו היתה עשויה מגורי תרנים חלולים, מחושקים בחישוקי ברזל ונתונים על גלגלים. בצדה הקדמי של המכונה היה קבוע בית קיבול ובו גחלים לוחשות, נפרית ופח ומאחור נמצאו מפוחי-עור, שהיו משיבים רוח ומשליכים את האש קדימה.

בין אמצעי ההיצת שהשתמשו בהם הקדמונים מוזכרים הנפרית, הנעורת, השמן והעץ. כבר במאה הרביעית לפסה"ס משמשים כאמצעי היצת הנפט והזפת הניתכת - הפיטום, ובמאה ה-12 נודג כבר השימוש במלחת שבימים ההם קראוה "השלג הפיני". לבסוף נסתמנו שתי מטרות בשימוש כאמצעי ההיצת במלחמה: -

א: השלת אש אל מעבר לתחומו של האויב לשם הבערת ביצוריו, בתיו וביויב. הקדמונים השתמשו לתכלית זו ב"כדורי-אש", ב"סירי אש", באש היוונית הנודעת, ובימינו ברימוני-היצת, בפגזים, בפצצות אווירון, במוקשים, בפקועות-אש ובמנות חמרי נפץ.

ב: - השלת כוויית בחילותיו של האויב. בימים קדמונים היו שופכים מעל חומות המבצר זפת לוחשת על החיילים המתקיפים; הרומאים אף בוננו מכונה מיוחדת, כדומה למכונת כבאים, להשלת סילונות שמן בוער. מכונה זו היא אבידמותו של הורקאש המודרני.

במלחמת העולם 1914-1918 מופיע לראשונה הורקאש התרמילי, שהחיל מכחפו על גבו. לאחר זמן הומצא הורקאש הכבד שהוצב בחפירה והופעל מתוכה, ובשנת 1918 עובדה על ידי קונסטרוקטורים אמריקאיים חכנית לבנין סנק ורקאש בן 50 טון ולו מנוע-של-קיטור.

במלחמה הנוכחית משמשת אף התעופה לצרכי וריעת אש בשורות צבא-האויב והשלת דליקות בשטחים רחבי ידים. המטוסים מגירים ארצה חומר בוער או מתלקח מתוך מיני מולפים מיוחדים לדבר.

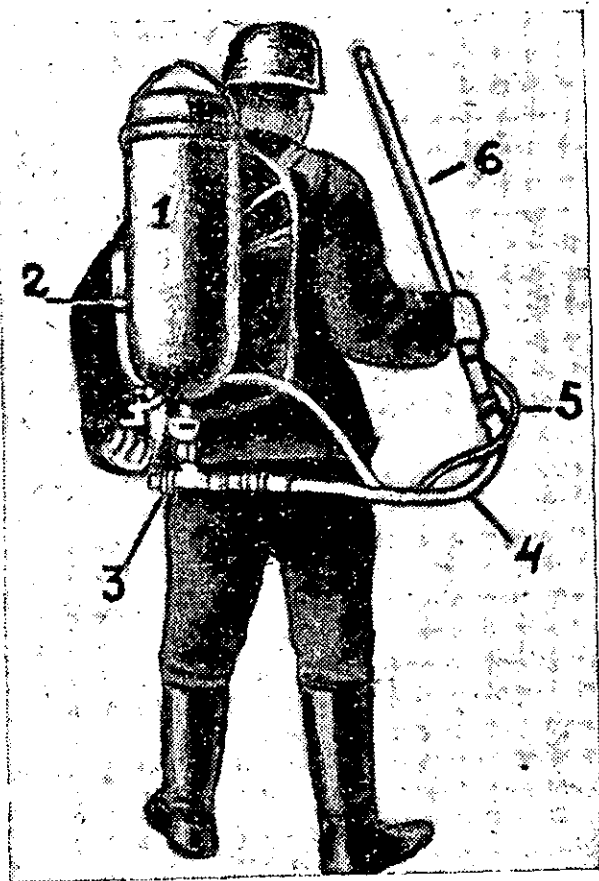
\*\*

מהו איפוא הורקאש של ימינו? הורקאש המודרני הוא מכשיר המטיח סילון של נוזל-בוער למרחק מסויים.

מאילו חלקים יסודיים יש לבנותו? ראשית צריך שיהא בו מיכל דלק, שנית, מסלנת שמתוכה יושל הדלק על האויב, ולבסוף - מצית שיבעיר את הדלק עם הפלטו מן המסלנת.

אך בזאת עוד לא די, שהרי אם יונח לדלק שיזוב מתוך המיכל הפשית, סופו שישפך בסמוך למכשיר ויהווה סכנה לזורקי-האש עצמם. משמע שיש צורך בעוד גורם, שיאלץ את הדלק להתנבר על התנגדותה של פית המסלנת הצרה, ויעיף אותו אל האויב בסילון בוער.

לצורך זה ישמש את הזרקאש גז רחום, ברוב המקרים—אוויר רחום. גם ביחס לדלק עצמו קיימות תביעות המורות: מצד אחד חייב הוא להתלקח על נקלה, לפתח חום עד 1000–1200 מעלות, וטווח מספיק, בעוד שמצד שני אין הוא צריך להשרף כליל תוך מעופו, כי אם להגיע לשאי הטמפרטורה שלו בעת הפגיעה במטרה. בהכנת הדלק נוהגים, בדרך-כלל, להשתמש במוצרים שונים המופקים מתהליך זיקוק ופת-פתמי-אבן או נפט. הנרמנים, למשל, משתמשים בתערובת של שמן-מנוע קרוסין או בנזול. בשיעור של 1:1. משקלם הסגולי של כל הנזולים הללו הוא פחות מ-1 ומתוך כך הם מוסיפים לבעור אפילו בצופם על פני המים.



דוגמא של זרקאש גרמני  
 1. מיכל הדלק. 2. המיכל הקטן למימן דחום.  
 לשם הצתת הדלק. 3. מפחת-לחץ. 4. צינור  
 גמיש. 5. שסתום אבטומטי. 6. מסלנת.

בשנים האחרונות נשתכללו שלו-  
 שה. טיפוסים של זרקה-אש: התרמיליים,  
 של הפרות, ולבסוף – הטנקיים.  
 בכדי לתאר לעצמנו את הזרקאש  
 התרמילי של ימינו, נשתדל נא לעמוד  
 על מבנהו של הזרקאש המשמש את  
 הצבא הגרמני היום. נתון על ריפוד הק,  
 נושא החייל זורקה-אש על גבו מיכל  
 מעין קנקן (1 בצורה), שכית קיבולו  
 15 ליטר, אם כי אין מציידים אותו אלא  
 ב-10 ליטר דלק. את שאר קיבולו (5  
 ליטרים) ממלאים בחנקן, הדחום עד כדי  
 25 אטמוספירות. החנקן הדחום יוצר  
 לחץ שיש בו כדי להטיח סילון אש  
 לטווח של 25–30 מטר. לתחתיתו של  
 הקנקן צמוד מכשיר מיוחד בעל שסתום  
 אבטומטי-למחצה. בידו הימנית מחזיק  
 הזורק את המסלנת. מעין שפופרת  
 מתכת (6), המחוברת למיכל בצינור  
 נמיש (4). בידו השמאלית הוא מסובב  
 את ידית השסתום החצי-אבטומטי עד  
 שהוא מביאו לידי מצב של פתוח. מיד פורץ הנזול הדחום דרך הצינור לתוך  
 המסלנת.

אם נסיר את מעטה המתכת – נוכל לראות את מיבנהו. למטה מתחברת אל  
 המסלנת שפופרת מתכת דקיקה, המובילה מהקנקן הקטן בן ליטר (2 בצורה), אשר  
 בו נמצא מימן רחום כדי 20 אטמוספירות. המימן מתפרץ אל השסתום האבטומטי (5).  
 אך ילחץ הזורק על הידית נדלק המימן ממגעו בחוטי-המתכת (המתלהט מזרם שתי  
 סוללות הנתונות בתוך מעטה הניל) ומבעיר את התערובת. הדלק הנזול עובר את

המסלנת ומשתי-האש מתחולל. הזרק יכול לירות חמשה-עשר מִפְחֵי-אש כאלה ממיכל אחד.

כיצד טוענים את הזרקאש בתנאי-קרב? קרוניות מיוחדות, ועליהן 10 מיכלים ממולאים דלק-נוזל, 10 מיכלי מימן דחוס ומיכל עם חנקן – הדחוס עד כדי 150 אטמוספירות, שלחצו יורד בשעת העברתו לתוך המיכלים ומגיע ל-25 אטמוספירות – מנישות מיכלים ממולאים. עוד יש להוסיף, כי לשם התנוונות מפני כוויית אפשריות בשעת פעולה לובשים זורקי האש הגרמניים לבוש העומר בפני אש, עשוי ממשוה צמר-גפן ספוג תרכובת מיוחדת.

בקרב פועלים זורקי-האש יחד עם חיל הרגלים והחפרים\*. לפני הסתער חיל-הרגלים ממגרים זורקי-האש את קני-האש של האויב, וכאשר חיל-הרגלים מגיע לעמדות האויב מופעלים זורקי-האש למלחמה בתוך החפרות וחפרות-התחבורה\*\*, הטחת האש היא איום מחריד לחיל המצב של התקיעים\*\*\* ותיבות-השדה של האויב: – הלהבה חודרת לתוכם דרך הסדקים ודרך אשנבי היריה ושורפת את האנשים הנמצאים בפנים.

הזרקאש הוא נשק יעיל למלחמה בטנקים; קטלני הוא במיוחד בפנוע סילונו בחרכי-התצפית. כן יעיל הוא בקרבות-כשטת-בנוי, קרבות-רחוב וכיבוש-בנינים. העת הכשרה ביותר להתקפה בזרקי-האש הוא הלילה. הזרקים מתנבנים לעמדות האויב ומנחיתים עליהן מהלומת פתע ותדהמה אדירה. אולם את ההכנות להתקפה כזו אפשר לערוך גם ביום, ולהסתירה מעיני האויב בעזרת מסך-עשן.

זרקי-האש הכבדים נקראים גם בשם זרקי-אש של חפרות. הזרקאש הגרמני מטיפוס זה מכיל כ-100 ליטר-נוזל. מיכל כזה לא תשא בידים. לפיכך משתמשים בזרקאש הכבד בעיקר מתוך החפרות, לצרכי התנוונות, עיי שמיצבים אותם לעבר הכיוונים המשוערים של התקפת האויב.

עקרון הפעולה של הזרקאש הגרמני הכבד מסוג "גרוף" הוא אותו כשל הזרקאש התרמילי. בשניהם אותם חלקי היסוד, אך יש גם הבדלים מסוימים. הנוזל נפלט מן המיכל דרך שפופרת סיפוגית המחוכרת אל שסתום הנעילה של הזרקאש. צינור באורך של 5 מטרים מאפשר לזרק להתנועע חפשית במרחב מסוים בעוד הזרקאש נשאר טמון במסתור. בשעת הצורך אפשר לחבר יחד כמה צינורות נומי כאלה\*\*\*\*.

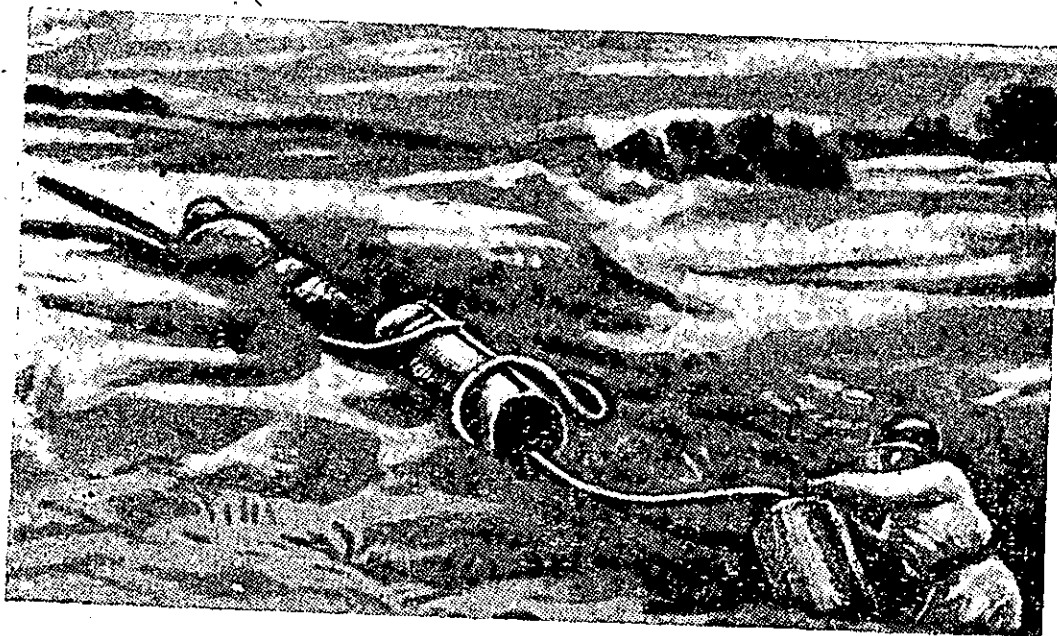
\* חפרים – כאן הכוונה לחפרי-הקרב («Combat Engineers») המשתתפים באופן בלתי אמצעי בהסתערות על ביצורי האויב והריסתם. – המער.

\*\* חפירות, עקלקלות לרוב, החפורות במאונך לקו-החזית, ומשמשות לצרכי קשר ואספקה מן חפירות העורף לחפירות קו-החזית. – המער.

\*\*\* ר"ת: תיבות קרקע עפר; המשמשות בעיקר כקני מכונות-יריה ועמדות למרגמות. – המער.

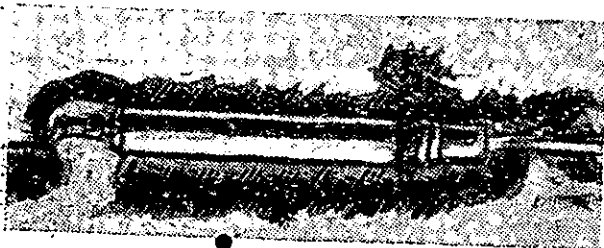
\*\*\*\* עיי כך אפשר גם להאריך את הצינור המחבר ולאפשר לזרק-האש חופש תנועה רב יותר וניצול אפשריות טקטיות רחבות יותר. כן אפשר לחבר מספר מיכלים ולעשות את כולם יחד למקור "יניקה" של מסלנת אחת, דבר המאפשר יריות-אש רבות וממושכות ברציפות. כן ניתן עיי צירוף הצינורות הגמישים להפעיל את שסתומי-המיכלים בתוך חפרת מוגנת, במרחק ניכר מעמדת הקליעה של הזרק-הפנן. – המער.

המסלנת של זרקאש זה ארכה 1.75 מטר, והיא מתקפלת. תודות לזאת ניטח הסילון רחוק יותר (עד 40 מטר) ואף הלהט והשפעת חומו על הזורק קטנים יותר. הזרקאש מסוג גרוף יכול לירות 30 מטחי-אש קצרים או לפלוט סילון כלתי פוסק במשך 40 שניות. אפשר לכונן הסוללה רצופה של זרקיאש, ע"י חיבור המיכלים זה לזה בצינורות גומי. הסוללה פולטת את תערובת-הדלק באמצעות מסלנת אחת. הסעתם של זרקיאש של גרוף נעשית על גבי כרכרות דו-אופן.



זרקאש של חפרות. הקלע שלפנים מכונן את המסלנת; האדם שבחפירה ממעיל את המיכלים.

בשנת 1916 המציאו שלושה מהנדסים רוסיים זרקאש מטיפוס חדש, הוא הזרקאש היוקשי. השם שניתן לו היה "זרקאש יוקשי ספיס" (ראשי התיבות של שמות הממציאים). סילון האש ניתז מתוכו לא ע"י הלחץ הישיר של הגז הדרחוס אלא בעזרת בוכנה: על הבוכנה לוחץ גז שנוצר מהתלקחות מטען אבק שריפה. הזרקאש היוקשי עשוי בפשטות. זהו נליל ברזל ולו בית-קיבול ל-18-20 ליטר. את הדלק-הנוזל יוצקים לתוכו דרך שפופרת ומתוך אותה השפופרת גם נפלטת.

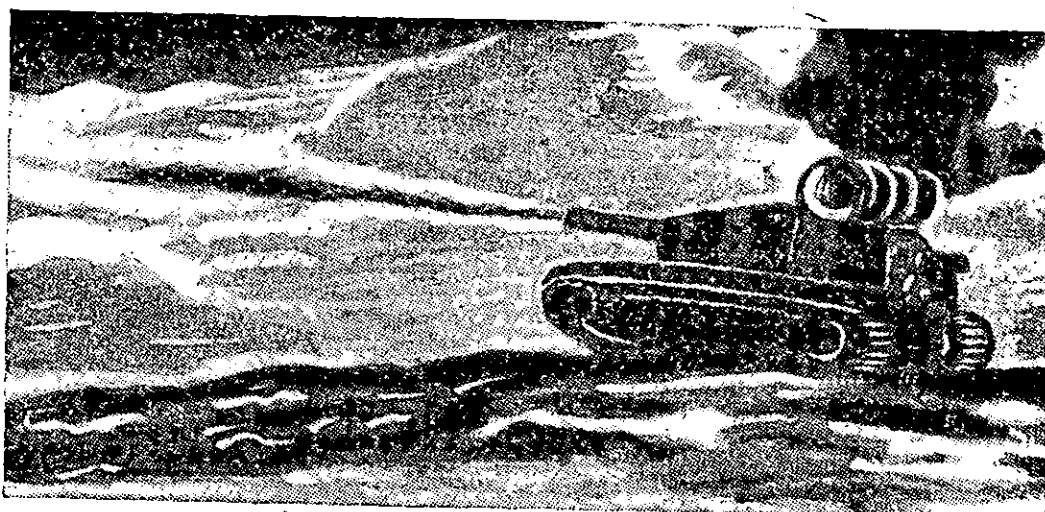


סכימת של זרקאש יוקשי המותקן במחילת-קרקע חצי-פתוחה.

האש בעת היריה. בקצה השני נמצאים הבוכנה, תא המטען ומטענית אבק השריפה. המטענית מתלקחת ע"י המצית החשמלי, המחובר למכונת-היקוש בחוטי חשמל. גזי אבק השריפה בהתפשטותם לוחצים על הבוכנה וזו דוחפת את הנוזל החוצה. תוך שניה או שתיים מטיח הזרקאש סילון אש עד טווח של 50 מטר.

בזרקיאש ספיס משתמשים בעיקר להתגוננות. בעזרת מכונת יקוש חשמלית אפשר לפוצץ כבת-אחת זרקיאש רבים כאלה וליצור מסך-אש רחב, המהווה מחסום

בלתי-חדיר בפני טנקים וחיל-הרגלים מתקיפים\*.  
 הנסיון מלמד, שלא מן הנמנע הוא להשתמש בסוגי-נשק זה גם בקרבות התקפה.  
 לשם כך יש להרכיב את הזרקאש היוקשי על טנקים או על כלי-הסעה אחרים.  
 למכונות האש שתוארו לעיל מגרעות רציניות. כדי להשיג תוצאות של ממש חייב  
 זורק האש להתקרב לעמדות האויב כמטחוי האש שלו (20-40 מטר). בתנאים כאלה  
 לא בנקל עולה להגחית לאויב מהלומה, היות ומספר גדול של זורקי-האש נופל  
 קרבן לאש הרובים ומכונות-היריה של האויב.  
 קשה עוד יותר לפעול בהתקפה בזרקאש יוקשי כבד. רק הרכבת מכונת היקוש  
 על טנקים נותנת אפשרות להשתמש בהם שימוש יעיל בקרב התקפה.  
 בטנקים זורקי-אש השתמשו לראשונה הפולשים האיטלקים נגד החבשים, שלחמו  
 לעצמאות מולדתם בשנת 1935.



טנק איטלקי קל ("אנסלדר") להטחת אש. המיכל-החבית מותקן על גבי הטנק.

שלושה טיפוסים למבני הטנק זורקי-האש.  
 באחד מכוננים את מיכל הדלק-הנוזל על דו-אופן מיוחד המתחבר ביצול  
 אל הטנק מאחוריו, ואילו בשני - מוצב המיכל על הטנק, מעל למנוע.  
 בשתי השיטות הללו נהגו בטנקים האיטלקיים "פיאט-אנסלדרו" (מ-32 ו"מ-35)  
 במבנה מן הטיפוס השלישי, נתון מיכל-הדלק בתוך הטנק גופו\*\*.

\*\*

כדוגמא לטנק זורקי-אש מודרני יכול לשמש הטנק הקל, שהגרמנים משהמשים  
 בו במלחמה זו. לטנק זה שני זרקי-אש. המסלנות מוצבות בחלקו הקדמי של הטנק

\* למען הבין את השימוש בזרקאש "יוקשי" על הקורא לדעת כי בדרך-כלל מניחים אותם בתוך  
 האדמה בעומק מועט מכוסים בשכבת עפר, כשלמסלנת מוצא חפשי. מקום אידיאלי בשביל  
 "סוללה" כזו - מעלה השיפוע של ואדי קטן. בביצורי "הקו-הגותי" באיטליה נתפסו ע"י צבא-הברית  
 "סוללות" גדולות של מכשירים אשר נועדו לשמש כזרקאש יוקשיים. - המער.

\*\* הדבר מקטין את סיכויי הפגיעה ע"י אש-האויב במיכל הדלק, אולם מגדיל את  
 הסכנה לטנק ולאנשיו באם יטגע המיכל - המער.

מימין ומשמאל. המיכלים עם הדלק-הנוזל מותקנים על כנפות הטנק ומוגנים בריקועי-  
שריון עבים. בכל אחד מהמיכלים - 160 ליטר של תערובת דלק, במות וז מאפשרת  
להטיח משני זרקי-האש 20 מטחים, כיא משך שתי שניות. הטוות של הסילון - 30-50  
מטר. ככוח-מניע להפלטת הדלק משמש כאן חנקן דחוס. בתוך הטנק יש שני מיכלים,  
ובהם חנקן הדחוס עד כדי לחץ של 150 אטמוספירות. לחץ זה גדול מדי בשביל  
פעולת הזרקאש, וכדי להפחית את הלחץ עד לרמה הדרושה לתכלית שימושית  
(16-18 אטמוספירות) - משתמשים במכשירים מיוחדים - מפחתי-לחץ.

המסלנות של הזרקאש נעות ימין ושמאל בחצי גורן ויוצרות ע"י כך מסך-  
אש רצוף. הסילון ניצת ברגע עזבו את פי-המסלנת על-ידי אצטילן הנמצא ב"קנקנים"  
קטנים מיוחדים, ומתלקח באמצעות זיק-חשמלי.

הצוות של טנק כזה מונה שלושה אנשים: המפקד-והוא זורק האש, האלוטאי,  
המשמש גם זורק-אש-משנה והנהג.

הטנקים זורקי-האש פועלים כרגיל תוך תמיכתם של טנקים אחרים וכחיפוי של  
אש הארטילריה. הם מסייעים לחיל-הרגלים להבקיע את רצועת-המגן של האויב והם  
דנים בשריפה את כוח-האדם שלו בחפירות, בשוחות הקלעים, בתיבות-השרדה  
וב"תקעים", ביערות ובבתים.

## הולמן הרווי

# קליעה אל מעבר-לזווית

ברשות צבא ארצות-הברית מצוי כלי-ידיה היכול לירות אף מעבר לזווית.  
צבא היבשה של ארה"ב שיפח אותה, ה"צבא-הצוי" (Marines) משתמש בו ביעילות  
רבה בפעולות העליה-כתופים. הוא רשם את עצמו בקורות המלחמה בחופי-הרמים  
של האיים ניו-גורנייה, בונגביל, טאראווה, וכן ליד קף נלוסטר ואיי האלמונים שבקבוצת  
איי-מרשל. איום הוא הנשק הזה - הזרקאש האמריקאי החדש, טיפוס M1-A1.

שני צלמים-לוחמים\*, מאנשי "צבא-הצוי", שעלו עם גל ההסתערות הראשון  
בטאראווה, ראו את הזרקאש מניס את היפנים, אחוזי-פלצות וצורחים, מתוך התקיעים  
שלהם, השקועים עד מחציתם באדמה, שנבצר כמעט לכבשם. במקומות רבים היה  
זה הנשק היחיד שיכול היה "לטאטא" אותם משם, לאחר שכבר נוסו פגזים בני  
16 אינץ', פצצות-מן-האוויר וחומר-הנפץ העז, "ט.ג.ט."\*\*.

הצלמים תוארו פעולה נגר, תקע" אחד כזה, לאחר שמטעני ח. נ. ס. אחדים  
פוצצו אל קירותיו, וללא הצלחה.

\* ב"צבא-הצוי" נכללים מצלמים וכתבים בחוף המבנה-הקרבי של המחלקה. מותר להם  
על כן לפעול בנשק ואינם עוברים על משפט-המלחמה. - גם ביחידות הצבא הגרמניות נכללים הכתבים  
הצבאיים בתוך מבנה היחידה. - המער.  
\*\* סרי-ניטרז-טולדאן - המער.

שנים מ"חיל-הציי החלו ונחלים ועולים ברוב והירות, אל עבר הביצור  
 דגמוך, בנצלם כל מחסה מצוי. אחד מהם מחזיק בלי-היריה ארוך למדי, מוזר למראה,  
 בעל קנה כפוף המחובר ע"י צינור נמיש לשלושה מיכלים-צמודים, הרכובים על  
 גבו. מאחוריו מתקדם עוזרו, מוכן להפעיל את שסתומי המיכלים. שהיורה עצמו  
 אינו מניע אליהם, או - אף לקבל על עצמו את כלי-היריה במקרה של צורך.  
 כשעה שוחלו קדימה חיפו עליהם. חיל-הציי אחרים באש-סרונין, שהיתה  
 מכוונת אל אשנב-היריה של התקיע.

לאחרונה הגיעו זורקי-האש בזחילתם עד לנקודה מסויימת, שנקבעה מראש מתוך



זורק-אש (צבא ארצה"ב) בעת פעולה.  
 על גבו שני מיכלי-הדלק והמיכל, הקטן יותר, לגז דחוס.  
 שים לב להתפשטות הלהבה בעת היתקלה בעמדת-הבטון.

שיקול רב, היא היתה קרובה -  
 אולם לא יותר מדי - לקיר  
 התקיע, מצדו של אחד מאשנבי-  
 היריה, ובדיוק מחוץ לשרה-האש  
 היפני, אף אם היו אלה מנסים  
 להשתמש בזוית-האש הקיצונית  
 האפשרית ביותר מאשנב-היריה  
 שלהם. כאן יכלו האנשים לכרוע,  
 או אף לעמוד, כשהם בטוחים  
 ומוננים. השסתומים נפתחו חיש  
 מהר וכלי היריה הוכן לפעולה.  
 ניתן האות - ומלועו פרצה  
 שלהבת בצורת סילון. היא הלמה  
 בכוח עצום על המשקוף הפנימי  
 של אשנב-היריה וככדור ביליארד  
 ניתרה אל תוך התיבה פנימה.  
 כלי-היריה ירה, מסביב לפינה,  
 בזווית שדה כמעט.

כל הענין נמשך שניות  
 מספר. ליפנים לא היתה ברירה  
 אלא לעמוד בפני ממת-אש נוסף,  
 וחלק מהם העדיף להתאכזר ביריה. אחרים נמלטו כשמדיהם בוערים והכדורים  
 שכתנורות-התחמושת שלהם מתפוצצים כזיקוקין-די-נור. אחרים מהם שהיו מזוינים  
 נתכבדו בקילוח-אש מיוחד. הם נשרפו ברוצם, כחרקים שנפגעו בשלהבת.

\* \*

כלי-היריה זה, M1-A1 הוא כלי-זינון המסוגל לשני מיני פגיעה: זהו הורקאש  
 הראשון בעולם המטית דלק מעובה, שהוא מציתו ומשילו למטרה בכוח רב. עם  
 זאת יכול הוא גם לירות דלק שכולו נוזל, כפי שעשה זאת הטיפוס שקדם לו. פעולת  
 שני סוגי הדלק האלה שונה ביסודה, ולכל אחד נועד שימוש סקטני משלו.



דלק נוזל פורץ מכלי-היריה בנלים רחבים של אש ועשן ולאחר שהסילון עבר מרחק של 50-60 רגל, נאכל כמעט כולו, הדלק התפזר מאוד ונתערבב באויר, והשלהבת נכבית.

מאידך ניסא מניח הדלק המעובה בסילון מוצק, מעשה-שפורד. הוא מתווה מסלול-העופה שטוח למדי, המסתמן בבהירות, כזה של כדור-זוהר. השכבה החיצונית של הסילון, ניצתת ברנע עזבה את המסלנת, ובווערת בשלהבת עצומה. אולם הלון הפנימי של הסילון אינו בווער עדיין. הוא נאכל ע"י האש בהדרגה עם התקרבותו למטרה. בטווח היעיל, הולם "לב הדלק" המעובה והסמיק, שאמנם הוצת כבר אולם טרם נשרף, במטרה בעצמה רבה. כשהוא נרתע ומתפזר, רובק הוא כדבק בכל אשר יגע, ובווער שם עד השרפו כליל - ולעתים נמשך הדבר דקות מספר. את סילוני-האש אפשר לכוון בדיוקנות מפליאה. לכל סדק קטן, על אף העובדה שאין לכלי-יריה זה כוונות. ויורים בו מן הירך.

למטהורי מחפרות פתוחות, שוחות-קלעים וקני מכונות-יריה, מעדיפים עדיין את הדלק הנוזל בעל השלהבת המתפשטת ורבת-האש אשר לו. היא תלפף ותנלנש מעל תלייהמנן ותפרוץ ברוב להט אכזרי לכל רוח. ניתן לכוון את שיטפה לתוך דלתות וחלונות-פתוחים ואשנבי-יריה גדולים. אפשר להשתמש בה כבמסך-מחסה לכתות-ההריסה\* המתקדמות בעקבותיה.

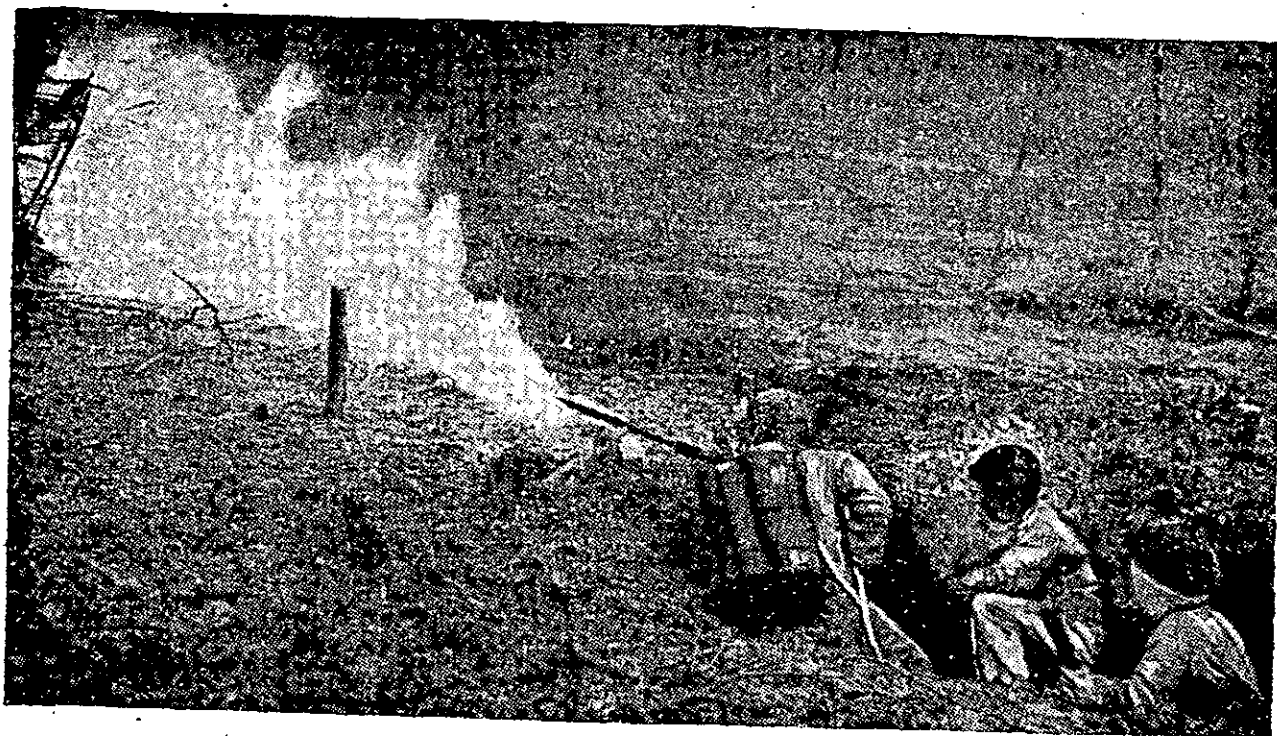
אולם השימוש בדלק-הנוזל מוגבל הנהוג - בגלל הטווח הקצר לערך, המאלץ את הורה, כטרם יפתח באש, להגיע קרוב מאד לאויב ולהסתכן ע"י כך; בגלל חייה הקצרים של הלהבה; בגלל הקושי בכיוון מדויק, בנשוב רוח-כלשהי; וכן בגלל השלהבת והעשן הנראים ממרחק של מילין, בין ביום ובין בלילה, ומושכים את תשומת לב האויב ואת אשו.

לפעולות-הסתערות נגד "תקעים" וביצורים אחרים מעדיפים את M1-A1 הטעון דלק מעובה. השימוש בדלק זה בטוח הרבה יותר, היות וטווח פעולתו גדול פי ארבע, קשה יותר לגלותו והתנגדותו לרוח גדולה פי כמה. מן הדלק הנוזל.

הדלק לכלי-יריה זה נישא בשני המיכלים הקשורים לגבו של זרקא-אש. בין שני המיכלים צמוד מיכל שלישי, ובו אויר רחום. אויר זה, המוכנס בהדרגה לתוך מיכלי-הדלק באמצעות מנסת אבטומטי, הודף בכוח רב את הדלק מתוך כלי-היריה. במסלנת של הזרקאש נתון תא-הדלקה, שלתוכו זורם גאז מימן, מתוך מיכל רביעי, קטן בהרבה, המהודק לנחוננו של הקנה. המימן ניצת ע"י זיק חשמלי שהוא המצית את הסילון. בגלל הסכנה שבדבר אין ממלאים מחדש את מיכלי-הדלק בשעת קרב. זאת עושים בשטחי העורף, כי שם ניתן לנקוט באמצעי זהירות משוכללים. בהתרוקן הזרקאש - ומשך-פעולתו קצר - יש להביא במקומו כלי ממלא אחר. בדרך כלל מופעל כלי-היריה בסדרה של יריות-סילון בנות שתי שניות. ירית-סילון רצופה היתה מספיקה ל-15 שניות בלבד.

\* קבוצות-ההריסה (בעיקר - של חיל-המהנדסים) פועלות נגד ביצורי האויב, לרוב במטעני חומר-גנפץ מצורות שונות - המער.

הזורק מפעיל את הזרקאש ע"י לחיצה על ידית היושבת מעל הקנה באמצעותו בערך. הוא עושה זאת בעקב כף ידו השמאלית, בהחזיקו את הקת ביד ימינו בנובה הירך, בערך. למען הקל על הכיוון, כפופה המסלנת בקציה במקצת כלפי מטה. האנשים הפועלים בזרקאש אלה נבחרים בקפידה מרובה. מאמנים אוחם לא רק לשפל בנשקם המורכב ולהפעילו, אלא גם לשפל בהחזקתו ובבדקו. מבחינת גופנית עליהם להיות חזקים למדי, למען שאת בקלות את הציוד בן 66 ליטראות, (30.5 ק"ג) וכן דרושים להם התנופה והמוג אשר לאנשי קומנדו, הואיל ותפקידם הוא המסוכן ביותר בכל פעולות המלחמה.



מהנדסי-קרב של צבא ארה"ב מדגימים הריסת "עמדת-קיפוד" גרמנית בעזרת זרקאש, - לפלס דרך לרגלים המיכלים שהם נושאים על גבם מסתמנים כצלליות, ופירושן ידוע היטב לאויב, ונושאם - הריהו בעיני האויב אדם אשר אותו מוכרחים לשתק בכל מחיר. בשעת התקדמותם האטית לקראת המטרה נתונים הם בסכנה חמורה, כי אם את אש-הרוכים האויבת ניתן לשתק באופן זמני ע"י האש המחפה של היחידה, הרי רימוני-יד אפשר להטיל תמיד מתוך אשנב-היריה, גם כשמטר כדורים ניהך עליו. הגרמנים החלו משתמשים בזרקאש כמלחמת-העולם הראשונה, ועד מהרה השיבו על כך בעלי-הברית על-ידי זרקאש משלהם. אכן, לא רבות היו התוצאות, ואך מעטים מכל-ייריה אלה הוטלו למעשה לקרב, כי בהיות השווח המכסימלי שלהם כ-50 רגל - לא צלחו למלחמת-הפרות.

אולם שיטת ההגנה-לעומק, שטופחה ע"י הנאצים, שביסודה - תיבת-השדה הנפרדת, היא פרשה טקטית אחרת ושונה בתכלית, ואפשר כי M1-A1 הוא-הוא המענה הנדרש לשאלה כיצד למגר מערכת-הגנה כזאת. במחיר קטן ככל האפשר. הגרמנים

השתמשו בזרקיהש למיגורה, שהפתיע במהירותו, של המצודה הבלנית הנודעת. אבן עמנואל, כשהזורקים התקדמו אל אשנבי-היריה בחיפוי פנזיהעשן. אפשר לומר כי נשקנו זה שלנו, עולה בהרבה על כל דבר מסוג זה אשר הופעל עד כה נדרנו.

## זין-האש חבריטי החדש ויכולתו הטקטית

בקרבנות נורמנדיה, בפעולות נגד נקודות בצורות ותיבות-שרדה למיניהן, בכיעור האויב מישובים ומשטחי-יער, מילאו זרקיההאש החדשים שהוכנסו לשימוש בצבא הבריטי והקנדי זמן קצר לפני הפלישה לצרפת תפקיד ניכר; כן רב היה השימוש בזין-אש בקרבנות עמדות ובתיגרות-המנע לאורך-קו זינפריד, ליד מצודותיה של מזן ובאיי-הנהר של הולנד.



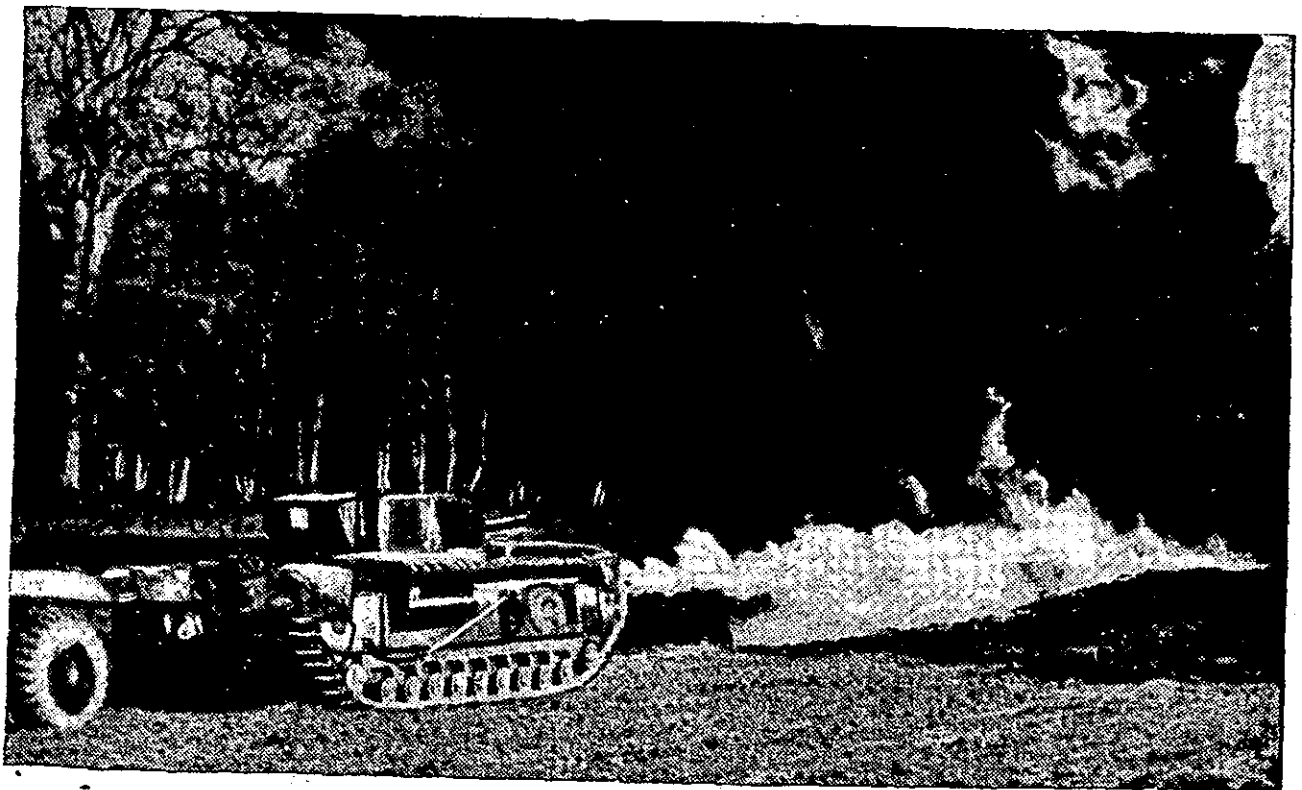
זרקאש בריטי — גלגל-ההצלה. במרכזו — מיכל-הגז הדחוס. הקנה דומה ל"קרביין" תת-מקלעי.

הראשון בזרקיה האש הבריטיים החדשים האלה, המכונה "גלגל-ההצלה", נועד לשמש כזינו של החייל הרגיל, בין שהוא נמנה על גודדי הרגלים הרגילים, ובין על חיל "מהנדסי-הסערי". סילון-האש מופעל כאן על-ידי קנה-היריה לא-גדול ונוח, בדומה ל"קרביניים" מהסוג התת-מקלעי. הקנה מחובר למיכל באמצעות צינור-גומי נמיש, ובכוחו להשיח את הסילון הנוער למרחק של 50 מטר בקרוב. בתוך קנה-היריה נמצא גם המכניזם להצתת הדלק; צורתו השטוחה של

הגלגל-המיכל (דבר, שחשיבות מיוחדת לו בשעת התקרבות אל עמדה אויבת) והיותו בשל הדמיון הבולט של מיכל הדלק (הנישא על הגב, ובמרכזו מיכל קטן וכדורי לגז דחוס) לגלגל-ההצלה המוכר לכל. — המער.



ה"דבור" — זרקאש בריטי מותקן ברכב-שריון קל מסוג "נושא-הברן".  
 המיכלים — על חלקו האחורי של כלי-הרכב.



ה"חנין" — טנק "צ'רצ'יל" בריטי המזוין. נוסף על תותחו, בזרקאש.  
 דר-אומן הנושא מיכל-דלק משורין מחובר אליו מאחוריו.

הכלי קטן וקל, איפשרו את השימוש המוצלח בגלגל-ההצלה; גם לאנשי-ה"קומנדו" ולצנחנים.

שני זרקאש חרשים אחרים הורכבו על רכב-שריון מנועי, והודות לכך גדלו בהרבה גם עצמתם וגם ניירותם המקמית.

הקל שבהם, - ה"דבורי", הוא זרקאש המורכב על גבי רכב-שריון וחלי קל, מהסוג הקרוי בצבא הבריטי "נושא-הברן"\*. מנגנון-ההטחה קבוע בחלקו הקדמי של הגוף, ואילו בחלק האחורי מורכבים שני מיכלי-דלק, כמעין חביות. מהירותו של ה"דבורי", שריונו המגן בפני קלעיהם של רובים ושל נשק אבטומטי, ומלאי הדלק, הגדול בהרבה מזה של הזרקאש הרגלי, מסגלים אותו לדיכוי נקודות-ביצור אויבות. החזק שבכלי-הנשק מסוג זה הוא ה"תנין", שיסודו - טנק-הרגלים הבינוני-כבד מסוג "צ'רצ'יל". לוע מנגנון-ההטחה קבוע בו בגוף הטנק, מתחת לקנהו של התותח, והוא יציב, שלא כתותח הנתון בצרית מסתובב. ההבדל הגדול בינו לבין ה"דבורי" הוא בזה, כי מיכלי-הדלק שלו מוסע ברכב-גרר מיוחד, משורין אף הוא. שריונו העבה וכמות הדלק, - העולה בהרבה גם על זו שב"דבורי" - מאפשרים לו לעסוק גם בהריסתן של נקודות-מעוז אויבות גדולות יותר, אף כשאלו מתנוונות בנשק אנטי-טנקי קל או זין ארטילרי אחר; אכן, בביצוע תפקידיו אלה חייב גם ה"תנין" לנהוג זהירות, ולהסתייע בתותחו ובמכונות-היריה שלו - לדיכוי האש האויבת, ובערפל מלאכותי של טנקים מסייעים - להכשלת כיוונה; כן נפוץ השימוש המשותף של טנקי-האש ה"תנינים", עם טנקי-המו"ג מסוג "גרנט" ו"צ'רצ'יל" כשהאחרונים מפלסים בתוך שדות-מוקשים את הנתיבות שדרך ננשים ה"תנינים" אל חיבות-השדה של האויב ומשתקים אותן על ידי סילוני-האש שלהם.

כ"דבורי" כן גם ה"תנין" משיחים את סילוניהם עד למרחק של 150 מטר. דבר זה מגדיל בהרבה את אפשרויות הניצול של חיפוי-נוף ומסתוריו, במרחק מסויים מן המטרה.

ועוד סגולה לזרקי-האש החרשים, שלושתם משתמשים בסוג-דלק חרש, שתודות לו ניתן לפגוע גם במטרות מחופות. אם יכוון סילון-אש כזה אל קיר, או מעצור אחר שבקרבת החיפוי או מאחוריו ויתקל בו - מיד יווצרו "שקכים", וזרמי-האש יונקו לצדדים, יפגעו במטרה המוסתרת ויהוו אי-אש קטנים שיבערו זמן מה בשלהבת-עזה. לאחר המרגמות לסוגיהן, שאיפשרו את הדילוג מ'על לחיפויים, מאפשרים כלי-האש החרשים גם לעקפם, ע"י יריות "מסביב לזוית" - דבר שחשיבותו רבה בפעולות נגד מחפורות וחפירות-מכוסות למיניהן-הן בקרבות-עיר והן ביערות.

\* אעפ"י שלמעשה משתמשים בו לא רק להסעת ברן כי אם גם להסעת רובה אנטי-טנקי או מרגמה קלה. ל"גילגול" אחר של אותו טיפוס-הרכב אשר שימש יסוד ל"דבורי" נהגים לקרוא: - "גושא-לכלי" - המער.

# האש הינונית

ה"אש היונית" זכתה לכינוי זה על שהומצאה בין היוונים, ע"י קליניקוס הארדיכל, ליד העיר הליופוליס שבסוריה בימי קונסטנטינוס בֶּרְפָּטוֹס \* וכן על שבמשך רבות בשנים היו היוונים העם היחיד ששמר לעצמו את השימוש בה, ורק לעתים נדירות מאוד מסר אותה גם למי שהוא מבעלי-בריתו. לדברי אננה קוקמנה \*\*, היתה אש זו נעשית מכופר ומיני שרף-עצים אחרים, בלולים בגפרית ומחונים יחד לתערובת אחת.

המחבר של "דברי ימי ירושלים", דף 1167 מדבר על שמן כחלק מן התרכובת, עכ"פ הוא קורא בשמו באמרו: "שמן מצית", שמכנים אותו בשם "אש-היונית". יתכן ואין זו אלא הנֶפֶטָה, שלדברי פרוקופיוס, בספר הרביעי של "מלחמת הגותים" אשר לו, פרק 11, נקראה בפי היוונים "אש-מדי". פרוקופיוס מספר, שתרכובתה של אש מלאכותית זו הכילה תערובה של נפטה בגפרית וביסומן. ונצ'יו בירינגוצ'ו מנה, בספר העשירי של "פירופטניקה", פרק 9, את כל החומרים הנופלים חלק בזיקוקי-האש, המלאכותיים בהם השתמשו היוונים להעלות באש את אניות האויב.

דרכי השימוש של היוונים באש זו במלחמתים היו שתיים: האחת — ע"י ספינות מלאות אש זו, שנקראו "ספינות-אש", אשר הושמו לבין האויב וכך שילחו אותו באש. ב"ספינות-אש" השתמשו עוד בתקופה שקדמה למלכות הקיסר קונסטנטינוס בֶּרְפָּטוֹס, כי תאופנס מוסר לנו, בדף 100, שבימי מלכותו של ליאון הגדול, שרף גֶּנֶרִיק \*\*\* מלך אפריקה, את כל הצי היווני באמצעות אניות מעוגות עצים יבשים וחמרים מתלקחים אחרים שהשימן במורד הזרם. והדרך השניה — ע"י אש מלאכותית בחרטומי אניות אלה; אש זו היו נותנים לתוך גלילי נחושת ודרכם הפיחה לתוכי אניות האויב.

אשר לשימוש באש-היונית במלחמות-יבשה, היו פני הדברים שונים; אז היו מציידים את התילים בגלילי נחושת, ודרכם הפיתו הללו את האש באויב. יש והיו מטילים חיצו ברול חדים, מכוסים ארד, משוחים יפה בשמן ומכופרים, ובאלה היו מציתים את המכונות. זואנביל \*\*\*\* מספר על אש זו לאמר: "והם פתחו עלינו באש מהירה מאוד, בכדורים עשויים אש-יונית". יש והיו נותנים אש זו לתוך כדים וסירים, ויש והיו משלחים אותה מחוץ מקלעי-אבנים גדולים (קספולמות) ובליסטראות-יד (אֶרְפֶּלְטִים). אלברט איש-אאכן \*\*\*\*\* פרק 5, מעיר ש"מים לא יכבו סוג אש זו"; אולם היו חמרים אחרים לכבויה, החומץ והחול. ו'קדה-יומרי \*\*\*\*\* 1.3, פרק 84 מוסיף על חמרי הכיבוי את השחן; וקינמוס \*\*\*\*\* מספר שלעתים קרובות היו עוטפים את האניות ביריעות-כד טבולות בחומץ, למנוע מהן את תוצאות פגיעתה הרעה של אש זו.

(לפי Knapsack, ("התרמיל") קובץ קריאה לאנשי-צבא, בעריכת הרברט ריד)

\* קונסטנטינוס ד' פוגונט ("בעל הזקן"), קיסר ביזנטיה במאה השביעית. בחקופת מלכותו חל המצור, בן שבע השנים, על קונסטנטינופול (672—678) ע"י הערבים, והבירה ניצלה הודות להשמדת הצי הערבי ע"י האש-היונית. — המער.

\*\* נסיכה — סופרת ביזנטינית, במאה הי"ב. — המער.

\*\*\* גנוריק, מלך הונדלים, חי במאה החמישית. הצי היווני שהושמד על ידו נשלח נגדו אל חופי אפריקה, ע"י ליאון הראשון, שליט הקיסרות הרומית-המזרחית (הביזנטינית). המכונה כאן כסעות "הגדול" — כנראה, מתוך ערבוב פרשיות עם ליאון הגדול, אפיפיור רומי בימי בית הונדלים. — המער.

\*\*\*\* אביר ורושם רשימות (chronicler) צרפתי בן המאה הי"ג, איש מסעי-הצלב. — המער.

\*\*\*\*\* היסטוריון של מסעי-הצלב הראשון (במאה הי"ב). — המער.

\*\*\*\*\* היסטוריון צרפתי בן המאה הי"ג, מאנשי מסעי-הצלב החמישי. — המער.

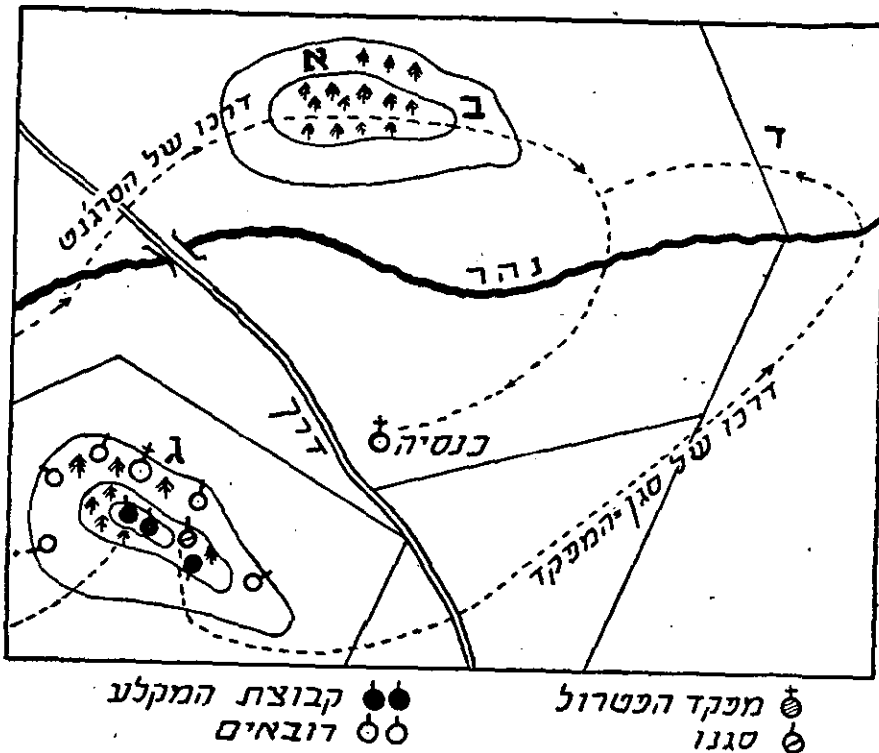
\*\*\*\*\* היסטוריון ביזנטיני מהמאה הי"ב. — המער.

## תרגילי תבנית-בד

### חזרת הפטרול

מטרת התרגיל לטפח: — ניסוח פקודות; נטילת אחריות; קבלת החלטות מיידיות. בתרגיל הקודם\* השארנו את הפטרול בחורשה ע"י "ג" כשהוא צופה לעמדה "א". כדי לרענן את זכרונם של האנשים, וכדי לאפשר לאלה שנעדרו בשעור הקודם להתיימצא במצב, פתח את השעורך הפעם בסקירה תמציתית על הרפתקאות הפטרול בצאתו. סמן על התבנית את עמדת הפטרול ע"י חרוטי-עץ וע"י כך תנתן לך ההזדמנות להדגיש את פירושה ואת השיבותה של הגנה מכל-רוח (ראה במדשם).

הפטרול היית מחליט לעשות? הנח לחניכים להחליט על כך, ע"י שתשאל אנשים מספר לדעתם. התשובה הנכונה, שניתנת כמעט תמיד ע"י האנשים עצמם, תהיה: "הייתי בודק את החורשה ב"א". לא אסתפק בזאת שלא ראיתי ולא שמעתי דבר מכאן". אשר מסקנה זו, ושאל: "לשב עריכת הבדיקה, ההיית לוקח אתך את הפטרול כולו, או רק חלק ממנו? אחדים יאמרו: "את הפטרול כולו", אחדים — "את החוליה הרובאית בלבד", ואחדים ישיבו: "שלשה אנשים, או אף שנים, יספיקו". פתרונוך אתה צריך להיות מוכן עמך.



פתרונונו לבעיה זו, הוא, כי בשלשה אנשים יבוצע הדבר טוב מבכל דרך אחרת. אתה מנתח את דעותיהם אחת-אחת ושוכיח, כי אם ניקח את הפטרול כולו אזי נפסיד את תמיכת המקלע, היות ונישאהו עמנו. כן אנו מפסידים או את הבסיס, אשר אליו נוכל לסגת בשעת צרה. כן יקשה יותר להביא את כל האנשים בשלום עד לחורשה, משלהביא לשם

"הנה, הפטרול שהה כאן. זה כשעה ומחצה ולא ראה ולא שמע דבר. מתברר לך איפוא כי היות והולכת וקרבה העת לחזור, הרי שאם ברצונך להיות בחזרה בשעה 19.00 עליך לעשות מה ובהקדם. מה בתורת מפקד

(\* ראה — "צאת הפטרול" מערכות כ"כ"א,

אך שלשה מהם. ושוב, אם נקח את כל ששת הרכובאים תהיה תועלתם מועטה, היות והם מעטים מכדי ללחום נגד כוח גדול, אך רבים מדי מכדי להסתחר בנקל ולקיים קלות-תנועה מובהקת. וכך נפסוק: שלשה אנשים.

### ההחלטה המכריעה

ועכשיו שאל את החניכים האם על מפקד הפטרול לילך בעצמו עם שני אנשים, או הוא ישאר במקום וישלח שלושה מאנשיו? זאת היא נקודה חשובה מבחינת נטילת האחריות, ורבים הסמלים שלא ידעו להיכן להכריע, ועל כן, משמגיעים לנקודה זאת, הגם תמיד עצבניים ויראים לעשות דבר. השתדל ללמד אותם הלכה פשוטה וכללית, אשר תוכל לשמש נר לרגלם: —

„מפקד פטרול חייב לנהוג את הפטרול שלו, ולא לעזבו בשום מקרה, אלא בגלל דבר בעל חשיבות יוצאת-מהכלל. מאידך גי-סא — הוא אחראי לכך שהפטרול יבצע את משימתו בהצלחה. במקרה שלפנינו — הרי עיקר-העיקרים הוא בדיקת החורשה; על כן עליו לבצע בדיקה זו בעצמו. הוא ילך איפוא בראש והרכובאים מס' 1 ו-2 אתו.“

השתדל כי מלאכת-ההוראה הנעשית על ידך תהיה מכוונת כולה להקנות לחניכך את העיקרים החשובים הנ"ל.

מכאן אתה ניגש לשעור הראשי של הערב. „היוגא נכונים בעוד שתי דקות לתת פקודות ישר לסגן-המפקד אשר ישאר על הפטרול.“ טרם נתקלתי באנשים אשר יביאו בחשבון את כל הגורמים הנוגעים לפקודות חיוניות אלו. הפטרול ישאר בלי מפקדו, והאחר-ראי לו יהיה הסגן. זהו מצב הרה-תוצאות ויש צורך ב„הערכת-מצב“ מוקדמת. אך כפי שתיוכח מהתשובות — אך לעתים רחוקות נעשה אמנם הדבר בפועל.

### „הערכת המצב“ ומתן הפקודות

הדגש אתה את הנקודות הבאות באם הדבר לא נעשה ע"י חניכך:

1. הידיעות שתושגנה מוכרחות להגיע אל המפקדה — ועל כן יש להבטיח את הדבר

### בפקודותיך.

2. עליך להתוות את דרכך המדויקת אל החורשה „א“, ובחזרה ממנה; והודעה על כך צריכה להימסר לסגן בפקודות.

3. עליך לקבוע מועד מסוים לשובך.

4. אינך יכול לראות מראש את אשר יקרה לך, ועל כן אל תשתדל לתת-לסגן פקודות הנובעות ממצבים שאינם אלא בגדר ניחוש כלבד.

כעת — אותה לסגןך כי יזחול אליך, ותן לו את הפקודות הבאות: —

ידיעות (באשר לאויב) — איננו יוד-

עים עדיין האם האויב מצוי בחורשה.

המטרה — אני יוצא לבדוק את החורשה.

דרך הביצוע — 1. אני לוקח אתי את

הרכובאים מס' 1 ו-2.

2. אתה נשאר האחראי כאן. אם אינני

חוזר תוך 30 דקות טול עליך את סמכות

הפיקוד המלאה, ופעל לפי ראות עיניך, על

מנה להשיג את הידיעות ולהביאן למפקדה.

3. אני אצא מעורפה של חורשה זו,

ואעשה קפנדריה משמאל. אצלח את הנחל

ואשהה במשך שתי דקות ליד הכביש

ונאאזין. אם לא יקרה דבר אתקדם למשוכה

ואעצר שנית. אם לא יקרה דבר — אקרב

לפאת החורשה ליד שיחי הקוצים ההם. אם

דבר לא יקרה אכנס לחורשה. ואם לא יקרה

דבר — אצא ליד העץ הגדול הלו, שבפאה

המרוחקת, ואחזור בדרך העוברת על פני

הכנסייה (ראה מרשם).

עניני מנהלה — אין.

קשר — לפי ההוראות הקודמות.

„היש שאלות“?

לא בדרגע תצליח להעלות מפי חניכך

מערכת-פקודות כזו; על כן תחת לשעמם

אותם ע"י ניסוח-כושל החוזר ונשנה מוטב

— לאחר שאיפשרת להם מספר נסיונות —

שתתן את הפקודות בעצמך, בתורת דוגמה.

חזור לסיפור המעשה ותאר בצורה חיה

את התמונה הבאה. „שלושת האנשים הגיעו

לפאת החורשה מבלי להפגע והריהם נכנסים

לתוכה. והנה נשמע קול יריה ואחר-כך עוד

מספר יריות תת-מקלע בדיטי (סטן) —



ושוב כמה יריות בודדות והכל חוזר ונדם. עכשיו נדרש כל חניך לראות את עצמו כסגן המפקד. ציין כי עברו 15 דקות מאז צאתו של מפקד הפטרול, ושאל: "מה תעשה כמפקד הפטרול"? התשובה היחידה שתוכל להתקבל היא, שהוא ישאר במקום, יצפה ויקשיב עד גמר 30 הדקות; אחרת אין הוא ממלא את הסעיף השני של "דרך הביצוע" (ראה לעיל).

הודע עכשיו כי שלושים הדקות חלפו, ושאל שנית: — "מה יעשה סגן המפקד"? הברירות שבידו: — להשאר במקום ולהור סיף לצפות; לחזור ולמסור דו"ח; לבדוק את החורשה. הוא לא יהיח דבר ע"י שישאר במקום; ואם יחזור הרי שלא יוכל להודיע דבר בלתי אם השערות. למעשה אין הוא יודע עכשיו יותר משידע הסרג'נט\*) לפני צאתו, פרט לכך כי קרוב לודאי הוא יי איזה אויב היה שם בחורשה, בשעת כניסתו של הסרג'נט לתוכה.

### הסגן בודק

עליו יהיה איפוא לבדוק את החורשה. והשאלה הבאה תהא מכוונת לכך, שאחד החניכים יאמר איזה כוח עליו לקחת לעריכת הבדיקה. אין טעם בכך, כי ילך לבדו, הואיל ואז קטנים מדי יהיו הסיכויים להביא איזה שהן ידיעות. ואילו אם יקח אתו הפטרול כולו יהא זה בדיוק אותו המצב אשר נפסל בשעה שהסרג'נט עמד לעשות אותו צעד עצמו. התשובה הטובה ביותר היא שיקח אתו את הרובאים מס' 3, 4 ו-5. עכשיו בא הרגע הגדול, כשאתה משתדל להניע את אחד החניכים, בתורת סגן שנשאר אחראי לפטרול לתת את הפקודות לחוליה המקלעת. הקו הכללי של הפקודות יהיה כמקודם, פרט לזה (הבדל זה אכן חיוני הנהו) שהפעם, לאחר שקבעת את המועד לשובך, אתה מצווה על מס' 1 של חוליה המקלע, המתמנה כעת לאחראי, שאם אין הסגן חוזר במועדו — עליו לחזור אל המפקדה ולא להוסיף לבדוק את החורשה. אתה בוחר בדרך שונה מזו שהסר-

(\* הוא יהוא מפקד הפטרול — המער.

ג'נט הלך בה, ואתה מזהיר את מס' 1, כי יתכן שהסרג'נט יחזור לחוד, ולכן עליו לצפות לשובה של קבוצה אחת — ואר לי של השתים. עתה הנח לאנשים לתת את הפקודות. הפקודות צריכות עכשיו להינתן כהלכה, הואיל והן דומות מאד לאלו שקדמו להן.

עכשיו אתה שב וחוזר לסיפור המעשה, ומעתיק את החרוטים\*) ימינה, אל המשוכה שע"י "ר" (ראה במרשם). כשהם מגיעים שמה, הם רואים אנשים אחדים יוצאים מן החורשה ע"י "ב". מה תעשה? התשובה היא: "אשאר בהסתר ואצפה".

עד מהרה מתגלה לך כי אלה הם הסרג'נט עם הרובאי מס' 2, הנושאים את מס' 1 אשר, כפי שמתברר לך אח"כ, רגלו שבורה.

- "כיצד תבוא בקשר עם הסרג'נט, כשיתקרב אליך במידה מספקת?" שאלה זו מעוררת הצעות רבות, וזוהי ההודמנות להסביר, מה טוב הוא אם הונהג בתוך כתה מבעוד מועד אות-היכר מוסכם, למשל, ע"י משרוקית. הסר-ג'נט מספר לכם כי נורה בחורשה ע"י שלשה גרמנים ומס' 1-נפגע, וירכו שבורה. הוא ומס' 2 הרגו שנים מהאויב ואילו אחד ברח ונמלט. הם שכבו זמנ-מה, אח"כ חבשו את הפצוע, ובדקו את החורשה. זהו הדבר שגזל את הזמן, וכתוצאה מכך לא יכול היה להתקשר וגרם ע"י כך ליציאת הקבוצה השניה הזאת.

### בחירת הדרך-חזרה

"לאן — כמפקד הפטרול — היית מוביל עכשיו את הקבוצה הקטנה הזאת?"  
 "חזרה לכנסיה, ולא אל חוליה המקלע."  
 "כיצד תצרך שוב אליך את חוליה המקלע?"  
 "אשלח רובאי להביא אותם" — תן פקודותיך לרובאי זה."

כיצד תערוך את אנשיך ליד הכנסיה?  
 "כולם מסביב לה, ואחד, עם הפצוע, בפנים."  
 "באיזו דרך תערוך את המסע חזרה?" "לימין לדרך — כמצווה". הדגש, (כי יהיה זה

(\* כלומר: — את סגן המפקד ואת הרובאי

איים מס' 3, 4 ו-5. — המער.

הפעם, בדרכך הביתה, משמאל לדרך\*\*)  
"באיזה מרחק מהדרך תנוע?" "חמשה עד  
10 מטר".

"באיזה סדר תערוך את כתחך למסע?"  
"מספרים 2, 3 של חולית-המקלע כגששים,  
במרחק 2 עד 10 מטר לפנים, בהתחשב  
לכושר הראיה אותה שעה. אתריהם מפקד  
הפטרול, מאחוריו — על אלונקה שעשיתם  
מניהיזוביה — מס' 1 הפצוע בכרכו ומספרים  
2, 3, 4, 5 של החוליה הרובאית נושאים  
אותו. הסגן יהיה המאסף, והמקלע מצד ימין  
(או שמאל) לאלונקה".

"משהגעת לחצי הדרך חזרה נשמעת יריה  
מכיוון הבית שמשמאלך. כדור שרק בקרבתך.  
מה תעשה?" אל תסכים להתקיף את הבית,  
כהצעה הנשמעת לעתים קרובות. אינך יודע  
אם אמנם נמצא בו האויב. ואף אין זה מתפר  
קידך להוציאו משם. כן אל תסכים אף להי  
צעה להמשיך בהליכה אל המפקדה, בצורה  
הקודמת. "הייתי נעצר ושוכב".

עכשיו אמור: "אפשר כי צפויים אתם  
לפורענות ותיאלצו להלחם כשהפצוע מכביד  
עליכם, באיזה אמצעי זהירות יש לאחוז?"

\*\* השוה מרשם ב"מערכות" כ'—כ"א,  
עמ' 120 — המער.

בינינו לבין המפקדה מבדיל מרחק 200 מטר".  
התשובה היא כי היית שולח את מס' 2 ו-3  
של חולית-המקלע קדימה, על מנת להודיע  
על כך ואח"כ היית יוצא בעקבותיהם עם  
שאר אנשיך. הודיע עכשיו לחניכים כי  
הרצים הגיעו בשלום, ושאל, מה הדבר הראי-  
שון אשר הודיעו. התשובה הנכונה היא כי  
לראשונה ימסרו ששאר אנשי הפטרול מת-  
קרבנים, כשאתם פצוע.

עכשיו הוליך את הפטרול כמעט עד הבית,  
ואמור כי בחשכה הם נתקעו לפתע ישו למוך  
שלוש גרמנים, במרחק של מטר אחד מהם.  
"מה אתה תעשה?" התשובה הנכונה היא:  
"תוקף אותם בכל מרצי בקתות ובכידונים,  
וכיו"ב".

### דו"ח בכתב

עתה הבאת את הפטרול הביתה, ואתה  
מסיים את השעור; אולם אפשר עוד לדרוש  
מהאנשים שיכתבו דו"ח על הסיור, ויגיי  
שוהו למפקדי המחלקה שלהם אשר יכתבו  
ויתקנו אותם. הסב לבם לכל הפרטים בדבר  
כתיבה נכונה של דו"ח, ואת כל הדברים  
שעליהם יש להודיע. ערך השעור יגדל בהרבה,  
אם כל אחת מהשאלות המוצעות בזה תוצג  
לאיש אחר.

חייל יחידי בכוחו לעכב פטרול שלם ואף לגרום לו אכידות קשות —  
באם רק יכלכל מעשיו בתבונה.

"הבתור כארו" במקרה דנן היה צלף יפני. הברגש פעל מראש צמרת  
עץ וירה בפטרול אמריקאי שהתקדם לאורך חופה של גויגאה החדשה. הפטרול  
נעצר, נילה את מקומו של הצלף ופתח עליו באש. מעל העץ נפלה גופה.  
הפטרול המשיך להתקדם ושוב נורה. שוב נעצר, ירה והפיל עוד "חלל". הדבר  
הלך ונשנה.

חקירה העלתה, שצלף בודד הוא שעכב את הפטרול בדרכו. האויב  
תלה גלמים על העצים, וע"י סידור-משיכה מיוחד שהתקין היה מפיל גלמים  
אלה מדי פעם בכדי לאחו את עיני אנשינו, שיחשבו כי חיסלו את ההתנגדות.  
מתוך תבטאון "חיל האויר", (ארה"ב)

עתיד היחסים שבין בריטניה (והקיסרות הבריטית) לבין ארצות-הברית של אמריקה מהווה כיום את אחת הבעיות המדיניות המעניינות ביותר של תקופת-המלחמה ותקופת "למחרת-המלחמה" כאחת. ביסודה אין זו אלא בעיית האום י: אופיים המיוחד של כל אחד משני העמים. אופי זה ודאי שמוחנה אצל כל אחד מהם ע"י היסטוריה ודרכי ההתנהות (ואף ע"י הגיל) של כל אחת משתי האומות. אך גם אם אין שהות להעמיק חקר במקורות היסטוריים אלה, הן של הצד השווה שביניהן והן של תכונותיהן המנוגדות, הרי יש צורך להכיר לפחות את הגילויים, גם של יחסי-שותפות וגם של אי-הבנות, במגעם של שני העמים הגדולים כפי שהנם כיום. ומה גם שבעיות ארץ-ישראל ועניני העם היהודי, בארצו ובפיזוריו, אחוזים ושלובים באורה גורלי במגמות שבקרב מעצמות אדירות אלו וביחסי-הגומלין שביניהן.

אכן, גם בעבר הוקצה בחוברות "מערכות" מקום לפרקי תיאור והסברה הנוגעים לבעיית היחסים האנגלו-אמריקאית; והיה בפרקים אלה כרי להעמיד את הקורא העברי, הער לעניניו המדיניים של עמו, על המסיבות והגורמים, העלולים, בין השאר, גם להתוות במידה מסוימת מסגרת-של-חנאים להיאבקוהו אנו. במיוחד עמדו על הכרוך בכעיה זו דבריו של נורמן אנג'ל, הפובליציסטן הבריטי המתקדם הנודע, ב"מערכות" חוב' ח' אב תש"א. ("מי הם בעליה של האימפריה הבריטית?" ורשימתו של א. ר. מררו, עתונאי אמריקאי, ב"מערכות", חוברת י"ג, תשרי תש"ג.) (בין ג'והן בול לדוד סס").

הפעם נעשה נסיון להביא בחוברת אחת הערכות השואנות משני צדי האוקינוס האטלנטי. אנגליה מיוצגת כאן ע"י העתונאי הידוע ג' ל. הודסון, בעל כמה ספרים-פורטוג'ה רציניים ("המלחמה בחמה": על מלחמות אסיה ואפריקה, בשנות 1941-1942, וחזית הפנים" - על בריטניה במלחמה, ב-43-1942), שקטעי דבריו הניתנים בזה היו מופנים ברובם אל ציבור הקוראים האמריקאי ובמיעוטם - אל בני ארצו הוא. ואילו רשמיו של מסתכל אמריקאי הם מפרי עטו של סרדריק ליואייס אלן, אחד הפובליציסטן הרציניים והשקולים שבארה"ב, שנודע ביותר בשל ספריו "רק אתמול" ו"מאז אתמול", מעין היסטוריה חברתית-תרבותית שוטפת של העם האמריקאי בעשרים השנים האחרונות, וכיום-הנו עורכו הראשי של הירחון הנודע לשם "Harper's Magazine", הרשמים וההערכות של שני הסופרים מתייחסים לחורף-אביב 1943-44.

ודאי שחלו מאז תמורות ידועות בפרטים חשובים מסוימים (כך, מאז "פרשת-ורשה" יש אולי, לשנות משהו בדברי אלן על היחס אל רוסיה באנגליה; ואפשר כי החלו פוחתים בארה"ב הספיקות לגבי מידת השתתפותה של בריטניה במערכה הצפויה נגד יפן; ומאידך גיסא על הבדלי-הראיה שבין קהל בריטי ואמריקאי נוספה הערכת השתתפותם והישיגיהם על צבאות שני העמים במערכת-נורמנדיה ובמסע-צרפה בכללו, ועוד כיו"ב).

אך ביסודם נשארו התיאורים ללא-ספק, נאמנים וקולעים גם כיום הזה. ומהם המפיצים אור על כמה דברים שנתרחשו בינתיים. - המער.

ג' ל: הודסון

### הינקים ואנתנו

זמן-מה לאחר שהגעתי לארצות-הברית, דיבר עמי אחד ממכרי על אותם אנשים "המתגעגעים, משני עברי האוקינוס האטלנטי, על המולדת". הוי! גם אני עומד להצטרף לשורות "המתגעגעים" הללו. אני חוזר ללונדון, אך חלק מלבי ישאר "בקצה מערב", בשכונסה ספינתית לפני ארבעה חדשים לנמל-ניו-יורק היתה לי הרגשה מוודה, כי כבר הייתי שם לפני, והגני חוזר הביתה. אינני מנסה להסביר הרגשה זו, אך יודע אני כי הרגשה משונה זו זכתה בינתיים במקצת-גושפנקה מטעם השכל - משום שאמריקה נתחבבה עלי. מדוע? טעמים רבים לכך: ידידות חמה ומהירה, עושר מראות הארץ, אקלים ונוף נהדרים, חדות חיים, סגנון דימוקרטי

שגילוי האפייני הוא בית המרקחת \* שבקרן הרחוב; אך מעל לכל — אותה רוח טובה בה מתקבלים כאן בני-אדם מכל אומה ולשון מבלי הררה הרבה מי הם ומאין באו. התחלתי מרגיש, כי ארה"ב, על כל מגרעותיהן, מהוות את הנסיון רב-התקווה ביותר שנעשה עד כה ע"י האנושות, שיקגו העיר מכילה אוכלוסים מבני 61 עמים, אך העיר מגדילה לעשות. והוא הדין במספנות של קאיזר \*\*, או בבית-חרושת לתחמושת בדיטרויט, המפליאים אותנו בפירוי-עבודתם. כאן הושג היתוך העמים ומיזוגם. כאן מאירה התקווה לאחות האדם באשר הוא אדם.

\*\*\*

אך כוונת כתיבתי אינה למחמאות, אם כי רגשותי אלה כנים בתכלית. לאחר שסיירתי בעשרים ערים אמריקאיות השוכנות בחופי האוקיינוסים האטלנטי והשקט, במדינות המערב-התיכון ובדרום ארצות-הברית, הגעתי לידי מסקנה שאנו, הבריטים, נצליח יותר ביחסינו עם אמריקה ועם האמריקאים, אם נהיה גלוי-לב וגלוי-דבר יותר, ואף נגלה, כפעם בפעם, גם יחס בקורתי יותר. הרי גם האמריקאים, כידוע, אינם מהססים למונח בקורת עלינו הבריטים, וזפרט עלינו האנגלים (הסקוטים, הוולשים והאירים משמשים פחות מטרם לחצי בקורתם). אין לך אנגלי שאינו מופתע בביקורו הראשון בארה"ב — כאני בביקורי. הרגשת אפתעה זו מתלווה תכופות בקורת-רוח, אך לעיתים גם ביאוש: יאוש בגלל חוסר-הבנה בינינו, בגלל חוסר-הידיעה המצער של עובדות-יסוד.

בחוסר-ידיעה זה אשמות במקצת שתי הממשלות שלנו. כשהגעתי לאמריקה בדצמבר שעבר לא מצאתי אף אמריקאי אחד-מני-מאה שידע, כי אבידות הבריטים במערכת הווינסיה היו רבות כמעט פי שנים מאבידות האמריקאים — 35 אלף לעומת 18 אלף. ואף אני לא ידעתי אז, ואחת אמריקאית; בזמנו העלימו עובדה זו מאתנו. ונהפוך הוא: מעטים מאוד מבין האנגלים יודעים על התפקיד הרב ורצוף-הגבורה שמילאו ספינות אמריקאיות בשיירות האספקה לרוסיה דרך גמלי מורמנסק וארכנגלסק. לפני זמן-מה ביקרתי במכללה חשובה במדינת וירג'יניה, הסטודנטים במחלקה לכלכלה מדינית של אותה מכללה נתבקשו לסמן במעגל על גבי המפה, את כל האזורים בהם מנהלת אמריקה את המלחמה ללא עזרה מצד בעלי-בריתה; רבים מבין הסטודנטים סימנו במעגלים את איטליה, בורמה וגויניאה החדשה.

\*\*\*

כמה קל ליצר הפירוד בין עמי-הברית להיות גיוון נזכרות כזאת, שמצאתי בחלקים שונים של ארצות-הברית! אכן, כבודה האחריות המוטלת על אלה מבינינו המושכים בעט-סופרים — אחריות שהיא שווה, או כמעט שווה, לאחריותם של הממשלות או הפוליטיקאים, שכן אם אנו נחריש ולא נשמיע את הדברים לאמיתם — מי יעשה זאת? אין זה מתפקידנו לשרת את בעלי "העוז והמשרה". ואם אנו לא נסביר ונפרש את בני-עמינו זה לזה — מי יקבל עליו מכשלה זו?

במתכוין או שלא במתכוין, השאירו אותנו, באנגליה, במצב ידיעה מעורפל מאוד על ארצות-הברית. האנגלי הבינוני סבור, כי מר רוזבלט מקובל על הציבור באמריקה, כשם שמר צ'יצ'יל מקובל עלינו, ואף הוא נהנה מתמיכה מלוכדת מלאה של עמו. אין האנגלי הבינוני יודע כלל וכלל, כי בארצות-הברית קיימות "שרשרות-עתונים" שלמות, שאינן כלל ועיקר מדידי בריטניה, וכי הנטיות האנטי-בריטיות מהוות גורם ניכר בחיי אמריקה. הרגשה אנטי-בריטית זו מכבידה לעתים מאוד על פעולות הסברה לציבור האמריקאי, וזכר אני מסיבת עתונאים, שנערכה באחת הערים בחוף האוקיינוס השקט, שבה מסרתי פרטים

\* בארה"ב מכיל ביהמ"ד, גם שולחן-גוזו וגלידה, חנות-ספרים בזעיר-אנפין, לעתים-אף מסעדה; ותמיד — המרכז המקומי לסגישת-שכנים ושיחת "יושבי-קרנות" — המער. \*\* «מכשף» בניין-הספינות הגודע. — המער.

ועובדות על אבידותינו במלחמה ועניתי, בין השאר, על שאלות בענין הודו. כמה מבין העתונים, שהיו מיוצגים במסיבה, לא הזכירו אף במלה אחת את דבר המסיבה; נראה כי בעלי העתונים הללו לא רצו, כי קוראיהם ידעו את העובדות כהוותן. תושב לונדון או גלוגר היה גדהם אילו קרא כמה מהמאמרים הראשיים המתפרסמים ב"שיקגו טריביון" \* או בעתוני איגודו של ה"ירסט" או אילו הציץ באחת המודעות, על פני העמוד כולו, המופיעות בעתוני ניו-יורק והמגנות את ה"ספר הלבן" לארץ-ישראל. לגוד עיני אחת המודעות הללו, הפונה בקריאה גמ'צת אל הממשלה הבריטית בוו הלשוך: "סורו משער ההצלה פן תאשמו בעיני האנושות וההיסטוריה ותעשו אחד ונפלים בשדה הקטל. פיתחו את שערי ארץ-יחדי ו אשר למענה נלחמים בנינו שכס אחד ונפלים בשדה הקטל. פיתחו את שערי ארץ-ישראל... פיתחו את המקלט הקרוב והיעיל וברי-הגשמה היחיד לפני קומץ הפליטים המתכוססים בדמם, שמתדפקים על שערינו". אין מודעה זו מזכירה כלל, כי שערי א"י אינם נעולים ואין כל כונה לנעול אותם לפני שיכנסו לארץ עוד 30 אלף יהודים; מאידך אין מזכירים כלל, כי שערי אר"י נעולים בפני היהודים או כי בעיה זו טעונה פתרון על ידי העולם כולו ולא רק על ידי א"י בלבד, וכי אחריות שווה מוטלת עלינו בכריטיניה ועליכם באמריקה.

אינני מתנגד לבקורת; אדרבא, אני רואה אותה בעין יפה, אך עליה להיות מושתתת על עובדות וכיאה ליחסים בין בעלי-ברית. מוטב שבקורת זו תהיה מתונה ומתקבלת על הדעת. אינני חולק על מימרת וולטיר: "אני מתנגד לכל דבר מדבריך, אך אלחם עד מוות להגנת זכותך להגיד את אשר בלבך". אלא, שאם יש צורך בבקורת צריך שתהיה דו-צדדית, פעולת גומלין, דוגמת "החכר והשאל". האדמירל לורד לואיס מאונטבאטן תואר בעתונו של הקולונל רוברט מאק-קורמיק "על-שעשועים". תמיהני מה היה אומר הקולונל, אילו מתח אחד העתונים האנגלים בקורת חריפה על אחד הגנרלים האמריקאים, או אילו הציע לפטר אחד מהם — כפי שעשו כמה כתבי-עת אמריקאים ביחס למפקד אנגלי. משער הנני כי הקולונל האמיק היה מתרגז תכלית רוגני.

\* \* \*

בנידודי באמריקה הקדשתי מקצת מזמני לחקירה ודרישה לפשר נטיה אנטי-בריטית זו בחוגים מסויימים. לדעתי מוטב כי נדע את העובדות כהוותן, כי חוסר ידיעה אינו מסייע לשיפור יחסים. שמעתי נימוקים מגימוקים שונים בהם מנסים להסביר מדוע אין אנו חביבים יותר על הציבור האמריקאי. מהם טוענים, כי האנגלים יהירים וגאוותנים; כי בריטניה משמאילה והולכת; ומאידך — כי בריטניה אינה דמוקרטית אמיתית משום שהיא שומרת עדיין על בית-המלוכה, וכי טפשים מתמנים למישרות חשובות אך ורק בזכות-אבות או בגלל היותם חניכי בתי-ספר לבני המעלה; — כי הדיפלומטים ואנשי העסקים הבריטיים הם הפיקחים ביותר שבועולם ומצליחים בתחבולותיהם של עמים אחרים; בריטניה סוחטת הכנסות גדולות מהודו, ועל את מלחמותיה בדמם ובדמיהם של עמים אחרים; אנגליה שלטת בקנדה, באוסטרליה, אף הצהרותיה אין בדעתה כלל וכלל להסתלק מהודו; אנגליה שלטת בקנדה, באוסטרליה, בניו-זילנד, בדרום-אפריקה וכו', והטענה כי ארצות אלה חפשיות ועצמאיות אינה אלא אחיות עינים, ולמה נתכוון מר צ'רצ'יל בהצהירו כי הוא לא קיבל את השלטון על מנת לחסל את האימפריה הבריטית? כן אומרים האומרים, שהאנגלים נטולים חוש של הומור; כי המבטא

עתון רב תפוצה היויל בשיקגו, ובעליו, הקול. מק-קורמיק, הנו מאלופי הציבוריות הריאקציות וה"מתכדלת" באמריקה. — המער.  
\* \* \*  
מיליונר, אמריקאי אשר הקים בראשית המאה הזאת "שרשרת" עתונים מהגדולות שבארה"ב. תחילה היתה מגמת שרשרת זו מחקדמת; מאז נשתנתה חליפות, ונתגבשה כבדלנית למדי. — המער.

האנגלי צורם את האוון — ואין להכין את אשר הם אומרים; הבריטים לא פרעו את חובותיהם-  
מהמלחמה שעברה — דבר שלא יסלח להם לעולם; הבריטים סיבכו אותנו שוב במלחמה  
עולמית זו, כאשר עשו במלחמה הקודמת; הבריטים מחויקים את מר רוזבלט "בכיסם", וכעת  
מתערבים הם בבחירות הנשיא שלנו; איש-הכלכלה הבריטי לורד קיינס פיתה את רוזבלט  
בשיטה של כיסוי גרעונות (\*). הפסולה מעיקרה לפי דעתם של בנקאים אמריקאיים ושגם  
הבנקאים הבריטים יודעים זאת והממשלה הבריטית גדרה עצמה ממנה לחלוטין. ואמריקה  
נמצאת סובלת; בריטניה לא תעזור לנו במלחמתנו נגד יפן: מיד לאחר סיום המלחמה באירופה,  
תסתלק בריטניה מן המערכה ותשתמש במכונות שקיבלה מאמריקה לפי "החכר והשאל" לשם  
כיבוש שווקי העולם, בעוד ארה"ב ממשיכות במלחמה. וכי למה אמר צ'רצ'יל: "הבו לנו הכלים  
ואנו נשלים את המלאכה" (\*\*) ומדוע הכריז רוזבלט כי אף חייל אמריקאי אחד לא יישלח  
להלחם על אדמת זרים? אין זאת כי שניהם כאחד ידעו כי אין אמת בדבריהם.

\* \* \*

זוהי רשימת חטאים קשה למדי, אך ברגע שהיה נדמה לי כי סיימתי אותה — עלה  
בדעתי כי לא הזכרתי את היהודים, שרבים מהם מרבים להתקיף אותנו בענין א"י; כן  
התעלמתי מיוצאי אירלנד-הדרומית שאינם נוחים לשכוח, והיודעים לשנוא תכלית שגאה כשם  
שהם יודעים לאהוב. ואף לא ציינתי את הדעה הרווחת כאן, כי החיילים האמריקאים הם-הם  
בעיקר שהסתכנו בקרבות ב"חזית השנייה".

\* \* \*

והרי עוד גורם מסבך: קשה לומר באיזו מידה והאם יונקו ת הנטיות האנטי-  
בריטיות מרגשות השנאה לכושים או מהנטיות האנטי-יהודיות, האנטי-קומוניסטיות, האנטי-  
רוסיות והאנטי-בינלאומיות — או מצטרפות אליהן? קשה עוד יותר לדון באיזה מידה  
אשמים בכך סוכני ה"ציר" ועד כמה מצליחים הללו לנצל את שנאתם הטבעית של האמריקאים  
(וביחוד האמהות באמריקה) למלחמה בכלל. כולנו רוצים בשלום בהקדם האפשרי בתנאי שנשיג  
את הדבר שלמענו אנו נלחמים; כולנו סבורים, כי המלחמה היא פורענות אימה. לדעתי אני  
קשה לנו, הבריטים, טבח בנינו הצעירים בשדה הקטל אף יותר משהוא קשה לאמריקה —  
משום שאוכלוסינו מעטים יותר וסבלו מן הטבח שנתיים יותר; השיעור  
היחסי של אבירותינו לעומת אוכלוסינו גדול פי חשעה מאבירותיכם אתם. אך מוטב לנו  
להיזהר מפני האופן בו מנצל האויב את סלידתנו מפני המלחמה, את כמיהתנו לשלום ואת  
חרדתנו לנהוג בהגיונות. מלאכה שלא נשלמה תצטרך עשייה מחדש. אם לא נוכיח לגרמניה  
ויפן כי המלחמה היא מישגה ולעולם יוצא שכרה בהפסד — הרי שנכשלנו. בארצי אני רואה  
עצמי רדיקל מבחינה פוליטית; מימי לא הצבעתי בעד השמרנים; אני אחד מאלה המזכירים  
לעתים למר צ'רצ'יל — שאני מעריצו ומחבבו — כי איננו אלוה. לבי לא היה נשבר בקרבי  
אילו ביטלו את מוסד בית-הלורדים — נהפוך הוא. לפיכך יורשה נא לי להשיב על כמה מדברי  
הבקורת, שנמתחה עלינו. האמנם פגשת, קוראי האמריקאי, אנגלי רברבן מהסוג שתואר לעיל?  
ומה מספרם של הרברבנים הללו בתוך העם הבריטי? האם מעולם לא בידחו את דעתך דבריהם  
של שכספיר או צירלס דיקנס, או הופעותיה של גרייסי פילדס? יהי לבכם סמוך ובטוח כי  
בריטניה אינה "אדומה" כל כך; היא שמרנית בתכלית. — אכן, שמרנותה זאת אינה מזוהה  
עם מפלגת השמרנים. אין אנו קיצוניים ואיננו מרחיקים לכת באיזה כיוון שהוא, אם כי אני  
תקווה, כי קבל וקבל חלק הראוי להתכבד מתכניתו של בורייג' ונשיג בטחון סוציאלי רב יותר

\* הכוונה למאזנים ה"בלתי-מאוזנים" של ממשלת ארה"ב בכל שנות "המערכה  
החדשה". — המער.

\*\* בשעת שידור בשלהי חורף 1941 — דבר שאמריקאים יודעים רואים בו נסיון  
להשלוחם, כאלו בריטניה יתה יכולה לנצח בלחמה לבדה. — המער.

כשביל המוני עובדינו. אמנם יש לנו בית-מלוכה, אך יש לנו גם מיניסטרים מבין מנהיגי הפועלים כגון הרברט מוריסון וארנסט באוין. כבר היתה לנו ממשלת פועלים, ובבוא השעה נזכה שוב לממשלת פועלים. אנו, האנגלים, איננו סבורים כי אנשי העסקים והדיפלומטיה שלנו חכמים מחוכמים כל כך. אנשי העסקים שלנו אינם מונעים משברים כלכליים וגורמים לאבטלת מיליוני פועלים, והדיפלומטים שלנו לא הצליחו למנוע מלחמות. ואשר להנהלת מלחמות בדמם ועל חשבונם של אחרים, הרי ידוע כי במלחמה הקודמת הגיע מספר ההרוגים מחבר העמים הבריטי ל-1,089,919 ומספר הפצועים ל-2,400,988. — ואילו אבידותיכם-אתם הגיעו לפי סיכומכם ל-130,000 הרוגים, נעדרים ושבוים ול-234,000 פצועים. אין אנו משיקים אפילו מחצית הפרוטה מהכנסות המסים בהודו; עזוב ועזוב את הודו מיד לאחר סיום המלחמה, לכשיגיעו ההודים לידי הסכם ביניהם בנוגע לחוקה הרצויה להם; הרי התחייבנו לכך. ואשר לדברי מר צ'יצ'יל, הרי קשה להעלות על הדעת כי הוא קיבל עליו את משרת ראש הממשלה למען חסל את הקיסרות הבריטית. וכי למה יעשה זאת? האם לא תודו כי בלעדי הקיסרות שלנו היינו ניגפים במלחמה זו? וכלום היה זה דבר רצוי? כיצד יכולנו להסתלק מהודו כל עוד נמשכת המלחמה ולמסור כל אותה יבשת לידי היפנים? האם מישהו מציע כי רוסיה או ארצות-הברית צריכות לצאת ממלחמה זו חלשות מכפי שהיו לפני כן? ואם אין דורשים זאת בנוגע לרוסיה או לאמריקה — מדוע ידרשו זאת לגבי חבר העמים הבריטי? מה חטאנו ומה פשענו? אילו ניגפנו ב-1940, בשעה שהיינו בודדים במערכה נגד היטלר — כלום לא היה בא הקץ לעולם כולו? אמנם יתכן כי דרך המבטא שלנו צורמת את אזני האמריקאים, אך אין לשכות כי הלשון האנגלית נולדה בתוכנו. כלום הייתם מעירים לצרפתי כי דרך המבטא שלו, בשפתו הוא, צורמת את האוזן? אמת לא פרענו את כל חובותינו לאחר המלחמה הקודמת, אך אנו סילקנו את התשלומים עד שנת 1927. אדוארד סטיניווס\* מציין בספרו החדש על פעולות השאלו-החכר כי לא יכולנו לסלק את כל החוב משום שאמריקה מיאנה לקבל תשלום במטבע היחיד שעמד לרשותנו — סחורות ותוצרת. יתר על כן, חובות המלחמה שאחרים חבו לנו ושלא נפרעו גדולים הרבה יותר מיתרת חובותינו לארצות-הברית. ויורשה לי לשאול אתכם בגילו נמרץ: האמנם סבורים אתם, כי הדולרים שלכם שאבדו שקולים כנגד חללי המלחמה שלנו? כי הן היתה זאת מלחמה אשר עליה החלטתם לבסוף, כי מן הנכון הוא ללחום אותה — אלא שלנקודת-מוצא זו הגעתם באיחור של שנתיים.

(למען האמת עלי להעיר כאן, כי יש אנשים תכופות אמריקאים, המלמדים עלינו סיגוריה באמריקה. ישנם עתונים אמריקאים אמיצי-עמדה, וישנם ידידים בין העתונאים ופרשני הרדיו השומרים לנו אמונים ועומדים לימינו בימים טובים ורעים כאחד. ומהם אשר סובלים זלוולים, הפסדים והכשלות בשל לחמם לענייננו).

\* \* \*

תכופות מאשימים אותנו באמריקה, כי אנו מתערבים בעניניהם הפנימיים של האמריקאים, וכי הגה אנו מתערבים בשאלת בחירות הנשיא. האשמות כאלה נשמעו למשל לאחר «יורקשייר פוסט» כתב בינואר ש. ז. — ו«צ'ארץ' אופ אינגלנד ניוספייר» כעבור שבועים — באהדה על האפשרות שמר רוזבלט יציג את מועמדותו ברביעית. הרשה נא לי להעיר לך, קוראי האמריקאי, כי לדעתי, מספר הגליונות של העתונים הללו הנשלחים לאמריקה. — נער יספרם. עתון אמריקאי אחד לפחות כתב, כי «יורקשייר פוסט» שיין למר אנתוני אידן, ולא היא: האמת היא כי על ידי נשואיו נעשה מר אידן קרוב לכמה מבעלי-המניות

\* בעבר — מנהלו של «החכר-והשאל». כעת סגנו של מזכיר-המדינה (שר-החיצון) של ארה"ב; מגדולי אנשי-העסקים. — המער.

\*\* «עתון-כנסיתה-של-אנגליה».

הראשיים של עתון זה \*). ועוד זאת: שני העתונים הללו אינם מדברים בשם בריטניה כולה כשם שעתונים אמריקאיים כגון "סט. לואיס פוסט דיספאטש" או "ניו-אורליאנס טיימס" אינם מדברים בשם אמריקה כולה. יש להניח כי השפעתו של "יורקשייר פוסט" פחותה מזו של "מנצ'סטר גרדיאן". אך השאלה העיקרית היא מדוע דורשים מאתנו, הבריטים, שלא נתענין בשאלה מי ומי יהיה נשיאכם החדש? הרי עתיד השלום בעולם אולי תלוי במידת-מה בשאלה זו. אילו בחרתם בנשיא מבין הבדלנים הייתי רואה בזה משום סכנה לעתיד השלום בעולם ולחיייהם של בני ובני-בני. מאימתי אסור להתענין במאורעות המתרחשים במדינה אחת, כשהם גוגעים לגורל האנושות כולה? כלום לא השמיעו האמריקאים מעולם דברי בקורת על תעלולי היטלר או על מדיניותו של ניוויל צ'מברלין?

\* \* \*

במשך כמה שבועות הרבו עתוני ארצות-הברית לפרסם הערות והערכות שונות — ולפי ביטויו של "דאלאס מורנינג פוסט" (\*\*\*) אף דברי "נזיפה" — על מר צ'רצ'יל, שביקש הצבעת-אימון לאחר שניגף בפרלמנט בשעת הויכוח על השאלה אם יש להשוות את שכר הנשים לשכרם של גברים. לדעתנו, היתה זו בעיה בריטית פנימית. אתם לא עמדתם מן הצד לגבי שאלה זו ראינו מתאונן על כך. הרי קיים — או צריך להיות קיים — חופש הדעה והבקורת. והרי תגובת ציבורכם במחוזות השונים: ניו-אורליאנס טענה, כי ראש הממשלה לא צדק בשעה, שכפה ברירה זו על בית הנבחרים. "צ'רצ'יל מאיים בשוטו" הצהיר "הראלד טריביון" (\*\*\*). הוא לא צדק בתכלית" — אמרה אוקלהמה (\*\*\*\*), עתוני קליבלנד דיברו על "הטלת שררה זו במדיניות-הפנים". אטלנטה טענה, כי מר צ'רצ'יל גרם נזק רב לעצמו ולמפלגתו וסאוונה..... פירסמה מאמר על סיכויי מר אידן כראש-הממשלה הבא. לואיס וויל אמר, כי שביתת-הנשק הפוליטית בבריטניה מתערערת והולכת והעתון "סט. לואיס סטאר-טיימס" קבל, כי בגלל הצנזורה האווילית אין רוב האמריקאים יודעים כלל על נטיה זו בחייה הפוליטיים של אנגליה. רבים מעתוני אמריקה התייחסו באהדה לעמדתו של מר צ'רצ'יל, אך רק מעטים מהם נמנעו מלהעיר הערות ומלהגיך בגלוי את אשר חשבו. כיצד הולמים כל אלה את התרעומת שלכם בגלל ההערות בעתונות הבריטית על בחירותיכם הבאות? ואכן, אין כל התאמה בין השניים. כשעתוני אנגליה הזכירו את ה"פלירט" עם דרלן בצפון-אפריקה, האשימו אותם, כי הם משלחים היצים בגנרל אייזנהאואר. אמריקאים גילו אז אירצון רב מכך. וכיום מרבים עתוני אמריקה לעקוץ את הלורד לואיס מאונטבאטן ואת צבאנו בבורמה. הלא כן דבריו של "בוסטון גלוב" בגליונו מ' 14 במרס, בו הוא משבח במאמר הראשי את מפעלות מצביאכם הגנרל סטילוול.....; «אפשר שהשוואה בין עלילה צבאית זו ובין התקדמותם האטית של הכוחות הבריטיים-ההודיים לעבר אקיאב לא תיראה הוגנת: אך אי אפשר להתעלם ממנה. קומץ

\* העתון, המופיע בלידס שבמחוז יורקשייר (צפ'—מז' אנגליה) הנו שמרני-מתון (וליברלי מבחינת תפיסתו את עניני החברה) ונחשב לאחד ההגונים שבעתוני-הקרת הבריטיים. אך אינו מגיע למעמדם של ה"לוייתנים" שבעתונות-בריטניה — כ"טיימס" "מנצ'סטר גרדיאן" והעתונים העממיים הגדולים ("דיילי הראלד", "דיילי מייל", "דיילי אכספרס"). — המער.

\*\* עתון הייל במדינת טכסס. — המער.

\*\*\* אחד משני הראשיים שבעתוני ניו-יורק, — והוא הנוטה לרפובליקאים, בשעה

שה"ניו-יורק-טיימס" נוטה לדמוקרטים. — המער.

\*\*\*\* מדינה, בדרום-מזרח ארה"ב שאוכלוסיתה אינה מרובה. — המער.

\*\*\*\*\* אטלנטה וסאוונה שתיהן במדינת-הדרום, ג'ורג'יה. — המער.

\*\*\*\*\* שימש כמפקד המחנה האמריקאי בבורמה. הוחזר מתפקידו באוקטובר 1944.

כפי שהודיעו «בגלל חילוקי דעות עם גנרל שאן-קאי-שק». — המער.



החיילים וסוללי-הכבישים של הגנרל סטילוול מבקש להציל את סין ע"י פתיחת קריהאספקה שלה-מחדש. ואילו צבאו הענקי של לורד לואיס מאונטבאטן מעונין לכבוש מחדש את נחלות האימפריה. האין זה עיקר ההבדל? במאמר שנתפרסם באותו עתון ב-11 באפריל תירש מר פליצ'ר פראט, הפובליציסט, את ההתקפה: "במלים אחרות, הממשלה הבריטית בהודו עוונתה גלחמת להחזרת האימפריה ליושנה, ולא לשם מיגור האויב". ליותי את כוחות הצבא שלנו בבורמה במשך תקופה קצרה וסבור אני, כי דברי מר פראט הם דברי-הבל. אך עיקר טענתו הוא: אילו העיזו עתונאים אנגלים לדבר בסגנון זה בגנות הצבא האמריקאי — כלום אפשר להעלות על הדעת, כי האמריקאים היו מקבלים זאת בשוויון-נפש? "ג'ורנל-אמריקן" (\*) מ"ד באפריל 1944 פירסם מאמר על הודו מאת קרישנאלאל שרידהאראני, מלווה תצלום גדול של "אם וילדה הגועים ברעב באחד מרתובות כלכותה". בעל המאמר מעיר בין השאר: "מינויו שאין לו תקדים, של האוסטרלי ר. ג. קייסי, כמושל מחוז בנגל הגביר את החשדות בהודו, כי ה"טורים" (\*\*). הבריטים מגייסים לעזרתם אפילו את הדומיניונים כדי לשמור על הודו כמושבה בריטית". ועוד: "ראויה היא המלחמה שבאסיה לזכות-בכורה מן הראשונות במעלה בבחינת הטיפול בה, וצריך שתתנהל בהנהגה אמריקאית, למען און ע"י כך את חוסר-החיבה הנודע כאן לשותפי-ברית אחרים".

כדי לתת ציון ראוי ל"שיקגו טריבון" נדרש היה מקום נרחב, אך נסתפק בהבאת כמה קטעים בלבד. ב-29 במארכ כתב אותו עתון: "אפשר שחיילינו (החונים באנגליה) שרויים בצער, אך אולי ימצאו נוחם בהכרה, כי הם מגדילים לעשות למען הבריטים, ולא רק משיגים בשבילם את הנצחון במלחמה. חיילינו שמעבר-לים עומדים להצביע... בשבתם באנגליה זו, בה אין שום חוקה כתובה להבטחת זכויות העם ואין כל רסן לפרלמנט; ארץ שבה אפשר להחזיק אנשים בבית-סוהר ללא משפט וללא גבול, ואפשר בה לוותר על בחירות", בו ביום כתב העתון: "האמריקאים ממאנים לקבל את השקפת הבריטים כי אנשי-הצבא הם מעמד עליון, הזכאי לשלוט בהמוני העם וללמדם". ב-30 במארכ רמו העתון מתחת לכותרת "מנהלים העמוסים יתור-על-המידה", כי מוטב לו למר צ'רצ'יל, "להקל את המעמסה הרובצת עליו (כלומר, לפי כוונת הכותב, להניח לאנשי-הצבא לקבל את ההחלטות בעניני המלחמה) ולחזק את הקבינט שלו ע"י מינוי אדם מוכשר יותר למשרת מיניסטר-החוזק".

ואותו עתון מתמלא חימה בגלל כל תגובה בריטית על המתרחש בחיי אמריקה. בעל העתון הקולונל מק-קורמיק, השמיע בששת החדשים האחרונים כמה וכמה הצהרות מפתיעות ביותר. הוא טען, למשל, כי האנגלים מנסים לערער את יסודות הריפובליקה האמריקאית; כי דרושה העברת טריטוריות תמורת משלוחי "החכר והשאל" (מתעלם הוא מן העובדה, כי 10 אחוזים מהייצור המלחמתי הבריטי חוזרים אליכם לפי אותה שיטת "החכר והשאל", וכי מסרנו לאמריקה כמה וכמה אמצאות ובכלל זה המטוס המונע ע"י קילוח-גזים). וכן עוד הודעה, כי לאחר המלחמה שעברה עזר הוא מק-קורמיק, למיניסטריון-המלחמה האמריקאי לערוך תכניות להגנת דיטרויט מפני התקפה בריטית. דבר אחרון זה חותם-רוחו טבוע על כל הפעותיו האנטי-בריטיות.

אינני יודע, באיזו מידה השפיע הלורד קיינס על מושגיו הפיננסיים של הנשיא רוזבלט. אך מצטער אני על כך שקיינס לא השפיע יותר על ממשלתנו, בשעה שהיא הסתפקה בשיטת הסיוע שניחנה את גופם ורוחם של מחוסרי-העבודה שלנו. ואשר ליפנים — היתכן כי לא נילחם נגדם? כלום אין אנו גלחמים נגדם בשעה זו? כלום אין אחדות מאניות-המלחמה שלנו פעילות כבר בריטיות.

\* מעתוני היירסט. — ראה הערה ב' בעמ' 131. — המער.  
\*\* הכינוי המסורתי של מפלגת השמרנים באנגליה. — ה"ויגים" — היה כינוי הליברלים. — המער.

\*\*\* בבחירות לנשיאות ארה"ב. — המער.

באוקינוס השקט? האין גם לנו סיבה מספקת לשנוא את היפנים ולמגרם? אל חשש — היה זהיה "שם" בשעת מעשה.

ואשר לכך, מדוע אמר צ'רצ'יל: "הבו לנו הכלים, ואנו נשלים את המלאכה" — בשעתו חשבתי את הדבר לשגיאה; מעולם לא יכולתי לתאר לעצמי כיצד תוכל קהילת-העמים שלנו לעשות כזאת, ללא עזרת אחרים. וזכר אני כיצד אמרתי לסופר מלחמה אמריקאי חשוב בארס ב-1939, כי לדעתי מלחמה זו הנה מלחמת אמריקה ממש כמו שהיא מלחמתה של בריטניה. גם אני גם הוא לחמנו במלחמה הקודמת. ובארס שוטטנו יחד מחדש על פני שדות הקרב מני אז. אמרתי: "איני רואה כל סיבה לכך שידרש מבני, יותר מאשר מאת בני, להיהרג במלחמה זאת. זוהי אותה מלחמה עצמה, נגד אותם האנשים, אחרי שביתת נשק של 20 שנה" הדבר לא נשא חן בעיניו ולא נחקבל על ידו. סבורני, כי הוא מקבלו כעת.

יודע אני כי תשובתי זאת, חד-הברתית כמעט, לבקורת הנמתחת עלינו מזניחה דברים הרבה, כדוגמא לכך האירים הדרומיים. והנה מענין הדבר, כי לפחות בשני מקרים, מאז בואי לאמריקה, מצאתי עצמי, בן-אנגליה, מגן על אייר בפני אירים נועזים, כי לא היו ידועים לאלה לא מספרם של בני אירלנד הדרומית הלוחמים בתוך כוחותינו המזוינים, ולא ההצטיינות בה זכו רבים מהם, יכולות העובדות להיות שונות מאוד מהרשמים הכלליים. אבל מכל מקום, האמריקאים מלאי המרירות — כמונו — בשל מציאות קונסולים וסוכנים גרמניים ויפניים באייר, שיש בזה לדעתם משום סיכון חיי אמריקאים, מן ההכרח כי יחושו עכשיו שקיימים שני צידי מטבע, בעינינו שבין אנגליה לאירלנד.

אנו הבריטים מחזיקים מעומק לב טובה לאמריקה על כל מה שעשיתם למענו. איננו שובחים ולא נשכח לעולם, כי תוך ששה ימים לאחר תבוסת צרפת הגיעו לחופי ארצנו המשלוחים הראשונים של 80 אלף מכונות-היריה \* ששלחתם לנו, המליונים. הראשונים של הכדורים ומאות התותחים הצרפתיים הישנים, בני 75 המ"מ. היה זה בשעה שמר צ'רצ'יל השמיע את קריאת-הקרב הנועזת, כי לחום נילחם על כל חוף, ברחובות ועל הגבעות, ולא יכנע לעולם: וסבורני, כי אותה שעה הוסיף מר צ'רצ'יל בלחש: "והכה נכה אותם על קודקודם בבקבוקים — משום שאין לנו נשק אחר..." או אסירי-תודה לכם. ואני מקווה, שגם אתם מודים לנו במקצת. עמדנו בפרץ ותיכון ארץ. מתוך רגשות תודה לכם הפרזנו במחמאות, פייסנו יתר על המידה. אינני סבור כי דבר זה טוב בעיניכם. סבורני כי זה מעורר בכם חשדנות ואתם מבקשים לרדת לסוף כוונותינו. ומה לנו כי נשפיע עליכם מחמאות? הרי אנו עומדים במערכה זו שנתיים יותר מכם, חיילינו עושים את מלאכתם בשכר שהוא שליש משכר חייליכם; פרעלינו עובדים בדרך כלל בבתי-החרושת שעות רבות יותר בשכר שאף הוא כמחצית או כשליש השכר הנהוג אצלכם; הגיל הממוצע של עובדי-המספנות והסוחרים שלנו בליברפול היה 52 ב-1942 — ועכשיו הוא גבוה בהרבה, מנת-המזון שלנו דלה דלות מכאיבה בהשוואה למזונכם; ועצם הגבלות-התזונה שלכם, מרוב הבחינות, הן מהתלה לעונת הנהוג שלנו. גייסנו למאמץ המלחמה גם את הסבתות שלנו. ואילו מנהיגי הפועלים שלכם מתנגדים לחוק שירות לאומי באמריקה וטוענים, כי כמוהו כעבודת.

אנו נלחמים נגד אותו אויב, אך אי-השויון בינינו מוסיף להיות רב מאד. היה בידי ממשלתנו וממשלתכם — אילו גילו מידה רבה יותר של תבונה ומעוף — למנוע לפחות קצת מאי-השויון ממנו יונקים הסטירה וההיתול המה, המשמש מקור לשנייה וללעג. אני מתכוון לענין המידלשת הצבאיות: אנו מחלקים פחות מדי, ואתם מעניקים אותן ביד רחבה. רבים אנשינו — ואחדים מהם ראיתי כאן בארצות-הברית — שהדפו את מפציצי האויב בשעת

\* יתכן, כי בעל-המאמר טעה כאן והפריז במספרן של אוהן רבבות מכונות-היריה (בעיקרן) — ממלחמת-העולם הקודמת) אשר נשלחו או עיי האמריקאים — משלוח-עצום ואף בעל חשיבות חיונית. באותם הימים. — המער.

המערכה על בריטניה, והם לא זכו לקבל אותה-הצטיינות כל-שהם: ואילו בחורכם בה בשעה שהם מסיימים את-חוק אימוניהם בשדות-התעופה של טכסס עונדים שנים-שלושה סרטים. — הם, אך לא המתאמנים מבריטניה שלמדו לידם ואתם במשך אותם החדשים. יש לדעתי צורך במדידה משותפת, בעד השתתפות במסעות ובמערכות שאנו עומדים בהן שכם אחד.

הצורך בתירגום-מושגים הדדי בין שני העמים עודנו רב, כשם שרבה בערות-הגומלין. סרטי הקולנוע עשויים להועיל הרבה. רצוי שתציגו בבתי-הקולנוע שלכם סרטים בריטיים במספר שיהלום במדה המתקבלת על הדעת את מספר הסרטים האמריקאיים המוצגים אצלנו. ואינני סבור כי בשטח זה קיים האיזון הרצוי. אמריקה מפיקה מאיי בריטניה 30—40 אחוז מהכנסות סרטיה, אך ספק הוא אם במשך השנה שעברה קנתה אמריקה אפילו סרט אחד שנוצר בבריטניה ע"י הון בריטי. ואם מציגים סרט בריטי באמריקה הריהו מופיע בבתי-הקולנוע הקטנים יותר. אמתי, כי מצויים בתוצרתנו סרטים בינוניים באיכותם, אך לא כולם כך. אין אנו מראים את כל כוחנו בשטח זה. וחבל שכך הוא — כי תוך כדי ראיית סרטים בריטיים רבים יותר — תיטיבו להכיר אותנו, — ובכך תלויים, במידת-מה, היחסים הטובים בינינו בעתיד. רבי-המסחר שבהוליווד נועלים, כנראה, במפתח את בדי-הראווה שלכם. והלא מובטחני, שאם יציגו לפני הקהל הרחב באמריקה את סידרת הסרטים האמריקאיים המצויינים שהוכנו בשביל צבא ארה"ב (כגון הסרטים: "כיצד הוצעד העולם למלחמה", "הפרד וכבוש" — המערכה על בריטניה", "המערכה על רוסיה", "דע את בעלת-בריתך בריטניה", "המערכה על סין", "החייל הכרשי") יביא הדבר ברכה לענין אחדותם של עמי-הברית, ובסופו של דבר — גם לענין השלום בעולם. אלא שהדבר, פרט ליוצאים מן הכלל מעטים ובודדים — לא נעשה כלל. והלא אלה הנם סרטים אמריקאיים, שבידי אמריקאים הוכנו. מי שראה את הסרטים האמריקאיים הללו לא יוכל עוד לטעון טענת-סרק, כי "אמריקה נלחמת למען בריטניה".

\* \* \*

כאמור לעיל, יש צורך בשויון בין בעלי-ברית, בכלל זה גם זכות שווה לביקורת. אם מבקרים אותנו צריך שתהיה לנו היכולת להשיב למבקרינו כהלכה. והרי דוגמה: ב"ו במארס 1944 כתב העתון האמריקאי "טולסה" (\* טריביון): "נעבוד יחדיו ונלחום יחדיו, אם רק אנגליה תשכיל ותניח לנו לעשות זאת. הרגשות האנטי-בריטיים נגרמים באנגליה גופה, ולא כאן. כדי לשים קץ לכך יש למנוע את האנגלים מלהתערב בעסקי הפוליטיקה שלנו... האנגלים היו תמיד עם של טפילים. תמיד חיו על חשבון זולתם... אנגליה הערומה שפכה את ממשלת האימפריה שלה מסביב לכדור-הארץ למען מצוץ את לשד הארצות האחרות, כדי לפרנס את אנגליה ולקיים את אציליה... אנגליה אינה מתחשבת כלל במגילה האטלנטית... המגילה היתה רק אמצעי תעמולה לבחירת הנשיא ברביעית — תעמולה שצ'רצ'יל סמך ידיו עליה... באנגליה משגולד נער — אפשר לדעת כי גזור עליו להיות בן-משקיבית במשפחת בני-טובים. לא תמצא בקתת-קורות... בדרך לבית מס' 10 שבדאונינג-סטריט... האנגלים ידועים לגנאי בנימוסיהם הרעים... אנו רוצים להיות ידידיה של אנגליה... ושהיא תהיה ידידתנו ותעזור לנו... אין ברצוננו להתערב בחיי הפוליטיקה שלהם, אך האנגלים עזי-הפנים מרבים כעת להתערב בעסקינו ולהגיד לנו במי עלינו לבחור להנהלת עניינינו הפנימיים... אנו דימוקרטיים

\* עיר-מכרות-ונפט במדינת אוקלהמה, בדרום-מערב ארה"ב. — המער.  
\*\* «בקחת-הקורות» — תמונת-דיבור מקובלת באמריקה; רמז להיית-מתישבים, אנשי-יער-וספר, שחיו כמה מכני-אמריקה אשר עלו אח"כ למשרות רמות במדינה; ועל כולם — לינקולן. פירוש הדבר כאן — כי אין באנגליה ולא תתכן בה העליה מזלוח למרומי החברה וההשפעה המדינית. — המער.  
\*\*\* ביתו של ראש-הממשלה הבריטי. כאן — כסמל למעמד נישא בחיי המדינה האנגלית. — המער.

הגנו... אנגליה אינה דימוקרטית... רוצה אנגליה כי נוסיף להחזיק ברוזבלט כי סבורה הגנה שנתחייב על מתן חסדים לאנגליה — ואין אנגליה יכולה להיות לאורך ימים בלא חסדים... — וכדומה.

סבורני שהכותב היה מערער במקצת את טענתו אילו הודה בכך, כי המזוי מקדונלה, שעמד בראש אחת הממשלות שלנו, נולד בבית-אבן דל בלוסימאות (\*), או שהרברט מוריסון הוא בנו של שוטר; או שבית-הנבחרים שלנו ידוע כ"אם הפרלמנטים"; או שתורת-מונרו נשענה תמיד על כוח הצי הבריטי — אם כי מעולם לא יאמר הדבר באזני העם האמריקאי (וואלטר ליפמן \*\* מוכיח את הדבר הזה בספרו «מדיניות-החוץ של ארה"ב»).

\* \* \*

אין זה מן הדברים הקלים להחליט כיצד לנהוג לגבי התקפות מסוג זה, שבודאי הניחו את דעתו של גבלס. אך מסופקני אם עלינו להתעלם מהן. ואף אין אני סבור כי המחנה הרב של ידידנו האמריקאיים ירצה בהתעלמותו מהתקפות אלו, אף-על-פי שמדי פעם נהדפות הן ע"י גאמני-בריטנו באמריקה. לפי דעתי צריכים האנגלים להשיב מכה תחת מכה — ביושר, אך גם בתוקף. כשאנו מחרישים, סבורים המקטרגים כי אין תשובה בפנינו, כי מצפוננו אינו נקי, כי עניננו פסול מעיקרו. ולא היא. אם נוהגים אנו עדינות בויכוח הגנה התרשמותכם, כי התחמקות כאן. ברם, כשמישהו מכם מתקיף אותנו בענין הודו, איני רואה כל סיבה לכך שנימנע מלהזכיר לכם את בעית הכושים שלכם. כשמישהו מכם טוען כי אין אנו דימוקרטיים — נוכל להזכיר לכם, כי מכל מקום ניתנת לכל אורח בריטי בבריטניה האפשרות להצביע בשעת בחירות — מה שאין כן לגבי מאות אלפים מבין אזרחי ארצכם \*\*\*. אפשר הדבר לא ימצא חן בעיני האמריקאים המתקיפים אותנו, אך יורשה לי לומר להם, כי מוטב שיתרגלו לכך: מתאגרפים האוהבים להכות ולהעניק מהלומות נאמנות צריכים ללמוד גם לספוג מכות, ולשלוט אותה שעה ברוחם ולא להתרעם על כך. ואילו אנו, הבריטים, חייבים ללמוד מכם שלושה דברים: ידידותיות חמה, גילוי-לב וקשיות-עורף.

יחסנו הפייסני לאמריקה עורר במה מכם לחשוב, כי אתם נלחמים באירופה אך ורק מתוך נדיבות-לב יתירה, כי גם הפעם לוחמים אתם את מלחמתנו אנו, כי האנגלים הנוראים הללו העלו אתכם ברשתם זו הפעם השניה, ושכתום המערכה תהיו זכאים לחזור להור-ההר שלכם ולהשקיף משם מתוך שוויון-נפש על עולם עכור זה, המשתולל לו מתוך טירוף-הדעת. אילו היתה זו עמדתם של רוב האמריקאים — אני תקווה ותפילה, כי אין הדבר כן — אילו יצאתם מהמלחמה כשאתם מחזיקים בדעה זו ופועלים בהתאם לכך, כי עתה היה נגזר עלינו הצורך ביום מן הימים, בשעה בה יחשק השטן, לחזור על מאמץ האימים והדמים שהוטל עכשיו על בני ועל בניכם אתם.

ובשל זאת חשוב כל כך, לפי דעתי, שאנו, האנגלים, נלמד להשיב מכות בשעת הצורך, ושאתם תלמדו לספוג מכות ברוח טובה. לעולם לא נגיע לידי הסכם בכל הנקודות כולן, כי אחרי ככלות הכל איננו אלא בני-אנוש, רפים, אנוכיים ונוחים לכעוס. אך אם נראה ברורות את המחיר שנצטרך לשלם באם לא נפעל יחדיו, אזי נוכל להתפשר ולצעוד יחדיו. כי מחיר אי-ההתפשרות הוא המוות — מוות לבניכם או נכדיכם, וכן לבני או לבני-בני אני.

\* עיירת דייגים עניה בצפון סקוטלנד. — המער.

\*\* פובליציסטן אמריקאי נודע (מסופרי «הראלד-טריביון») — המער.

\*\*\* הכוונה כאן לחוקים המקומיים — ועוד יותר מזה, הנוהג האדמיניסטרטיבי — בכמה וכמה ממדינות ארה"ב, וביחוד במדינות-הדרום, המונעים משכבות ניכרות של חושבים ובראש וראשונה מהכושים, את זכות-ההצבעה להלכה או למעשה. באמתלאות של רמה השכלתית, ישיבת-קבע במדינה, ההשתייכות לשתי המפלגות המוכרות וכדומה. — המער.

## מן המערב התיכון

לפני ערבים מספר ארחתי לפת-ערבית במכללה של שיקגו בחברת אנשים נכבדים ואהודים מאוד, ששמותיהם כללו את היה אולריך מידלדורף, בנדיקט אינרסון, א.ס. ספקטורסקי, פרוטיסור שולץ, ג'ו שואב. למחרת סעדתי בצהרים בחברת תריסר בנקאים, עו"ד, רופאים ואנשי עסקים חשובים. רק אחד מבין הנוכחים, חבר לקונגרס, היה ממוצא אנגלי הן מצד אביו והן מצד אמו. חבורה זו נשאלה ע"י אחד מהבנקאים הנוכחים, במי הם רואים את האויב העיקרי, בגרמניה או ביפן? התשובה שניתנה פה אחד היתה: «יפן», חוץ מקול אחד, סטירי במקצת, שאמר: ה«ניו-דיל»\*\*. שאלתים, אם אנו, כלומר ארה"ב ואנחנו, עתידים לפי דעתם להיות די פקחים, די נבונים ומוכנים לויתורים מססיקים לשתף פעולה עם רוסיה לאחר המלחמה, רק כדי שלא יהיה צורך לחזור ולעסוק בעתיד במלאכה נאלחה זו, המלחמה, שלה אנו נתונים כיום. הבנקאי אמר – וחושבני ששיקף במידה ניכרת למדי את דעתם של השאר – «מקוה אני, שאנו עומדים לשתף פעולה, אולם יהא זה נכון מצדכם לראותנו באור של סימן שאלה – אל לכם לסמוך עלינו. אתם הבריטים תצטרכו – כך נראה לי – לבוא לידי הסכם עם רוסיה. מוכרחים אתם לבוא לידי הסכם, כדי לקיים את השלום באירופה. עליכם לבוא לידי עמק-השוה עם רוסיה בין אם גם אנו נגיע לידי כך ובין אם לא. אך בעשותכם זאת, תהא עין אחת מעיניכם נחה עלינו; שוו נא לעסק שלכם עם רוסיה דמות איריאליסטית ככל האפשר – ואני תקוה ואמונה, כי נבוא בעקבותיכם. אולם חדלו לכם מלהזכירנו השכם והערב, שהמלחמה באירופה היא מלחמתנו ממש כמלחמתכם. אמנם כאלה הם פני הדברים – אולם אין שכר בהשמעת הדברים לנו». אמרתי לו: «אל לכם להשאר זמן רב מדי נתונים בסימן שאלה. אל תטילו עלינו משא כבד מדי. אפשר שהדבר יכבד מאתנו לשאתו. עכ"פ לפני שהחלטות סופיות וחותכות אלה תסולנה, יתכן שנהיה לוחמים קשה יחד אתכם באוקינוס השקט, ומקווה אני שיחסינו למועד ההוא יהיו עוד יותר לכביים משהם כיום».

עם שוטי לאזרכה של אמריקה, הקדשתי זמן-מה בשבועות האחרונים להצגת השאלה: מדוע אותם הנמנים על האנטי-בריטיים הם אנטי-בריטיים – כי מספר ניכר למדי הוא אמנם כזה. איני רוצה להדגיש את הענין הנה הדגשת יתר; מאמין אני כי תופעה זו נמצאת בסימן ירידה. אולם אוילי יהא הדבר להעמיד פנים, כי אין כזו בנמצא כלל. חושדים בנו, חושדים באנשי העסקים שלנו ובדיפלומטים שלנו. לעתים מזומנות רואים אותם «מצוחצחים» יתר על המידה (רעיון, שיתכן שיראה מגוחך גם בעיניכם גם בעיני). ההאשמה מצד חמשת הסנטורים האמריקאים\*\*\*, שאנו הבריטים חותרים להצטיין ולעלות על אמריקה, «מסתדרים» אתה על הצד הכי טוב בשבילנו, יש לה מהלכים ניכרים. שתי השקפות ניתנו לי בבוסטון.

\* ברשימה – שמות העושים על עינו ואזנו של האנגלי רושם בולט של שמות גרמניים (א, ד, ה), סקנדינביים (ב) וסלביים-יהודיים (ג). הכוונה – לציין את אי-אנגליותו של הרכב חברה זו. – האער.

\*\* המערכה החדשה! \*\*\* ראה הערה ב' בעמ' 148.

חייל טוראי בחופשתו אמר: «הדבר מתחיל בבתי-הספר שלנו: מדי שנה בשנה אנו חוזרים ושונים את המהפכה שלנו; אתם שוב הנכם «המעילים האדומים», המלך ג'ורג' השלישי שוב קם לתחיה; אתם הנכם האויב המסורתי». שני בנקאים אמרו לי: «לורד קיינס שלכם מסובב את רוזבלט בשיטת כיסוי גרעונות, הידועה לנו, הבנקאים, כנפסדת מעיקרה; הבנקאים שלכם וממשלתכם אף הם רואים אותה שהיא נפסדת ובאמת מושכים את ידם הימנה. אולם קיינס משיא את רוזבלט לקבלה. והסבל מוטל עלינו. מובן שאין הדבר נושא חן בעינינו». אמרתי: «אתם חושבים אותנו לערמומים, למקיאבליים, המוכרים לכם משהו, שידוע לנו כי חסר ערך הוא». הם חייכו: «בערך כך».

ועוד הוסיפו, שעם סיום המלחמה נעשה אנו הבריטים מעשה נכון, אם נשלח בחזרה את כל המכונות שקיבלנו ב«החכר והשאל», את מכשירי-המכונאות, מכוניות-המשא, הגיפים, אפילו אם אמריקה לא יהא לה צורך בהם, אפילו לא תהיה לה דרך אלא להשליך הכל הימה. «מוטב שתעלום באש», אמרו, «משתשאידיום מתגוללים לראווה לאנשינו. הם אינם אוהבים לשמש «סְנָטֶה-קְלָאוֹט» לעולם ומלואו, ואם תזכירום זאת, לא תצמח מזאת ברכה». שאלתי, אם יודעים הם את מספר אבידותיהם ומספר אבידותינו אנו בתוניסיה – 35.000 אנגלים לעומת 18.000 אמריקאים? – הם לא ידעו. הידוע להם, כי מספר אבידותינו בין האזרחים אינו נוסל מאבידותיהם הם בכוחות המזוינים שלהם? – כל מושג על כך אין להם. הם הסכימו, כי אמנם שקועים הם בבערות מדאיבה באשר להכרת עובדות-יסוד הנוגעות לבריטניה (כמונו-אנו, בכל הנוגע לאמריקה).

פקיד שסבב עמי בביחיר דִטְרוֹיטי להראותו לי, שאלני, כיצד יתכן, שאנו הבריטים נושאים בעול מסים כבד מכל אומה אחרת בעולם, בעוד אנו שואבים כספים לרוב ממסי הדומיניונים והמושבות? עניתי לו, כי משם אינו מגיע אלינו אף חצי סרוטה עלובה. לזאת אמר: «אנשינו אינם מאמינים לזה, כי הלא אנו ניתקנו עצמנו מכם בגלל מסים». הוא שאלני, אם רצוני שימשיך לגלות את מחשבותיו עלינו בפה מלא? וכשעניתי לו שמוכן ומזומן אני לשמוע, המשיך: – «רבים מאוד מאמינים, שבמשך מאות בשנים השתמשתם באחרים, שילחמו את מלחמותיכם אתם». הוא רצה לדעת אם האנגלים יהירים הם ומחנשאים. זה עורר אצלי רגש-היתולי ושאלתי, אם פגש באנגלי יהיר ומחנשא. לא, ענה, הוא לא נתקל בכזה – אלה שנפגשו בדרכו היו «O. K.». אך שמוע שמע כי רבים רבים יהירים הם, וכמובן ידוע לו – הוסיף – כי לנו טובי הדיפלומטים בעולם, שתמיד מוכשרים להתגבר על אחרים.

שיחות שונות אלה שהיו לי, התנהלו ברובן באוירה ידידותית בהחלט, כאותה שיחה עם איש-עסקים-מדטרויט, שאמר לי, שחוששים הם שעד שארה"ב לוחמת ביפן, אנו כבריטניה נשתמש במכונות מסיבי-הגלילים – הנמצאות בידנו-כיום בכמויות גדולות מאלה שהיו לנו אי פעם בעבר – לתפיסת שווקים בגרמניה ובמקומות אחרים. עניתי, שאין לי ספק שנהיה נתונים במלוא כוחנו למלחמה ביפן, ושכל אנגלי בינוני יראה בשאט נפש כמעשה פסול את ענין תפיסת שווקים חדשים בעוד שידיה של אמריקה קשורות במלחמה. אך דברים שבעל פה לחוד והמלה האמריקאית שבדפוס לחוד. מימרה אנגלית ישנה אומרת: «העניים – הם תמיד אתנו». אכן העתון «שיקגו-טריביון», שתפוצתו מגעת

ל-1.300.000 אכסמפלרים ליום, תפוצה עצומה לגבי ארה"ב, אינו רוחש ידידות לבריטניה כלל וכלל. קולונל מק-קורמיק הנודע, שלו שייך העתון (הוא עצמו מחניכי אטון), השמיע בארבעת החדשים האחרונים מעל דפי עתונו, שאנו האנגלים מנסים לערער את יסודות הרפובליקה האמריקאית ולעשות את ארה"ב לחלק מהאימפריה הבריטית. שקינס הוא האנגלי המושל באמריקה, שהעברת שטחים קולוניאליים לידי ארה"ב מידי בריטניה הכרח המציאות היא כתמורה ל"החכר והשאל", וכי לאחר המלחמה הקודמת עור הוא מק-קורמיק, למיניסטריון המלחמה של ארה"ב בהכנת תכניות להגנת דטרויט מפני התקפת הבריטים. העובדה, שפעמים רבות אין דבריו אלא הבליים שבגדר שעורריה, אין בכוחה למנוע את הנזק שהוא גורם לנו. אולם מכין שורות העתונות ועובדיה עולה מספרם של ידידיו בהרבה על מספר אויביו. ה"שיקגו סן" של מרשל פילד, "שיקגו דיילי ניוס" של קולונל פרנק נופס \*\* שקולים הם כנגד ה"טריביון" ויש לשער, כי יותר מאשר שקולים כנגדו.

כאן, בסטי לואיס, כל שלושת העתונים הם הגונים וישרים. גם בדטרויט - הרוב ורבי המשקל שביניהם, אתנו הם רבים מן העתונאים הפרטים, אפילו אם נמנים הם על עתונות עוינת באופן רשמי. מגלים ידידות, מה שהם עושים, עושים הם לפי פקודה - דבר המעורר בעיה עדינה באתיקה הז'ורנליסטית בכלל - ולא דוקא מוגבלת בארה"ב. \* יש עוד עתונים המתיתסים אלינו בבקורת. שבועון, שמחירו 7 סנט, בשם "המתקדם" (The Progressive) פירסם ב-24 בינואר מאמר, כתוב ע"י פרד רודל, פרופסור למשפטים ביאל \*\* בשם "יודיו של אנגלופולפוב" \*\*\* ובו הוא אומר, שאין ידה של אמריקה משגת להיות האלטרואיסטן הגדול האחד ויחיד, "התם המושלה וההנסחט הגדול האחד של העולם שלאחר-המלחמה". לו היה אנגלי (אומר הוא) כי אז היה סומך את ידו על הדרישה הבריטית שסוכנים בריטיים יעשו את קניותיהן של האומות המאוחדות בדרום-אמריקה בכספי "החכר והשאל" האמריקאיים, במטרה לקנות אחוזה בעולם העסקים הדרום-אמריקאי לאחר המלחמה; וכן אפשר שהיה רואה כנכונה את השתיקה הבריטית - רבת-המשמעות - בכל הנוגע להונגקונג ולסינגפור, וכן עם התביעה הפתאומית - ששדות-תעופה, שהוחכרו לארה"ב ל-99 שנה, לא הוחכרו אלא למטרות צבאיות, ולא למסחריות. ואזי היה מסכים לצירציל, שהפלישה הגדולה צריכה להיערך לבלקנים, במקום שחיילות בריטיים יכולים לסמן מחדש את תביעות-הבכורה שלנו לשדות הנפט העשירים בטרם יבואו שמה הרוסים ראשונה. אולם מכיוון שהוא אמריקאי הרי -

חשיבותה של דעה זו אינה ספוגה במהלכים הרחבים אשר לה, כי נראה לי שתפוצת עתון זה קטנה היא מאוד, אלא בזה, שיש לה מהלכים בכלל. וחושבני, שאנו בבריטניה

\* עתון גדול, שטופח לפני שנים מעטות בשיקגו, מתוך מגמה להלחם בהשפעתו העתונאית הצבורית של מק-קורמיק, בחיי אילינויס והעיר שיקגו. - המער.

\*\* מי שהיה מיניסטר חצי - אם כי רפובליקאי עצמו - בממשלת רוזבלט (הדמוקרט). מת השנה. - המער.

\*\*\* אחת האוניברסיטאות הנודעות שבאמריקה. - יחד עם הרנורד - מעין "הוג" אוכספורד-קמברידג' שבאנגליה. - המער.

\*\*\*\* "חובב-שונא-האנגלים".

מוטב לנו שנלמד לדעת דעה זו ודעות שליליות אחרות. כדי שלא נביט על אמריקה במשקפיים ורודים מדי, ושללא נחאכזב אם נתקל בקשיים לשיתוף-הצעד בדרך המסע הלאה. אני, הריני נתון לספקות-מה בכל הנוגע לזמן הדרוש לאנשים כדי לנתק קשרי נאמנותם לארץ מוצאם, והפיכתם לאמריקאים גמורים. רבים רבים מן האירופאים שבאמריקה עודם לומדים אנגלית. כור-היתוך זקוק לזמן לא מועט כדי שיערבב ויתך מאה מתכות.

יתר על כן, ארצות תבל רבתי, אמריקה משמשת להן כאותו הלוח במכשיר מוסיקלי: תפקידו להאדיר קולות — לקובלנות ולניגודים. הודו אינה אלא דוגמא מאלפת אחת כזאת. איי והספר הלבן מתחילים לובשים ממדים ההולכים וגדליכ.

אלה שהתחקו אחרי מערב-תיכון זה תוך השנה או השנתיים האחרונות, מוצאים עידוד רב. מאמינים הם, שתורת הכדלנות הישנה איבדה את מרבית עמדותיה. יש מכריזים כי בכלל עברה מן העולם ובכל זאת מוסיפים, שגילויים אחרים, לא בהרבה נעימים ממנה, עלולים לבוא במקומה. אדם בעל עמדה בווינינגטון אמר לי: «הסכנה אינה עוד בזה, שלא נזיז את כף רגלינו מארצנו אנו, אלא בזה, שלא נזיז מארצות אחרות». אם כך ואם כך אנו כשלעצמנו צעדנו קדימה לקראת ידידות לבבית. חיל האוויר המלכותי, הגנרל מונטגומרי והארמיה השמינית, הצי המלכותי, הסטזאיות שלנו בזמן ההפצצות, ומר צ'רצ'יל עצמו — באלו היה כוחנו. «הוי, בתור, צ'רצ'יל — זהו בן-אדם!» אמר נהג הטכסי שלי אמש. אולם עלי להוסיף, כי את תהילתו של רוזבלט לא קלטה אזני אלא לעתים רחוקות.

## פרדריק ליואים אלן

### האמריקאים בעיני האנגלים

— — — שום אמריקאי, שביקר כמוני באנגליה, על פי הזמנת מיניסטרונין המזדיעין אינו יכול להמנע מלחשוב ומלדבר לא-מעט על היחסים שבין אנגליה לאמריקה. בדרך היבצ היו עיני ואזני פקוחות לקליטת גילויי יחס האנגלים אל ארצות-הברית. את הרשמים הבאים — חלקם מקוריים משלי, ומהם מפי מספרים בני סמך, או עדות עקיפה אחרת — סיכמתי במפורש ובאוביקטיביות ככל שידי מגעת.

#### 1

האורח האמריקאי מופתע מן היחס הלבבי שהוא פוגש בו, לא רק מצד המארחים הרשמיים, שלכאורה מתפקידם הוא, להביאו לידי רשמים נעימים ככל האפשר, אלא גם מצד כל מיני אנשים שנוזמן לו לבוא אתם במגע באקראי. הסתגרותו המסורתית של האנגלי מתרופפת במידה ניכרת כשאתה נפגש בו בדרך מקרה במסעות. עלי לתוסף, שתמיד, משגלה שאמריקאי אני, ראיתי מאמץ מיוחד לגלות מידת עזרה שבהכנסת אורחים.

הדוגמאות לכך העולות בדעתי, כל אחת בפני עצמה, דלה כל כך כיסוד לעדות — עד שנדמה שאינן ראויות כמעט להביאן כאן. אם גברת אנגליה, שישבה מולי בקרון-רכבת כששוחחתי במשך שעה עם מיור אמריקאי, נאחזה בהזדמנות הראשונה להכניס מלה ידידותית משלה, באמרה אלי, כשהורדתי את מזודתי בהגיענו לתחנת פדינגטון (\*): «הן לא ישכח כאן

\* תחנת-הסיום הלונדונית של «מסילת-הברזל המערבית הגדולה». — המער.



את מעילו? — אם ולשי ברכבת לקארדיף לא די לו שהשיב על שאלותי במלואן, אלא פרט לי מרצונו כל אינפורמציה שיכולה להיות לי לתועלת בדרום-ולס; — אם גברת אנגליה אחרת שקעה עמי בשיחה כנסיעה בת שעתים דרך המידלנדס ולבסוף הזמינה אותי בכיישנות לבקר אצלם בביתם בפרבר לונדוני; — אם שלושה אנשים בקרון המחלקה הראשונה מבריסטול לפלימות, התענינו אישית באינעימות שעלתה לי, שברעבונני לא קניתי לי, דבר שאינו ידוע לאמריקאים כלל; כרטיסי-שיבה בקרון המסעדה; — הרי מידת ההוכחה בכל מקרה ומקרה מיקרוסקופית הוא; אלא שגלווי יחס לבני כזה פעם אחת ושניה ושלישית — יתכן שמצטרפים לדבר מה. פעם נודמנתי לנסוע בחברה של קבוצת אנשים, שהעירו על חמשת הסנטורים האמריקאים (\*\* כמה הערות מבודחות שאפשר היה לראות להם שאמריקאי אני — מיד הגיבו בירידות, כל מבוכה אפשרית, שילבתי בשיחה מלה להראות להם שהעירוי על חמשת הסנטורים וכמי שחוששים שמא העליכו בי, חזרו והציעו לי סיגרות בכל הזדמנות, עד סוף הנסיעה. עלה בלעתי מקרה קטן הנוגע עד הלב, לפי דעתי. לאחד מידידי, קולונל בחיל-האוויר שלנו, סידרו חבריו לקצינות אלוותת יום-הולדת בפונדק כפרי עתיק מפורסם. במקרה נקלעתי גם אני למסיבה זו. כשהגענו לפונדק לפני פתיחת הבאר, היה חדר-האורחים כולו מסודר גם אני למסיבה זו. כשהגענו לפונדק לפני פתיחת הבאר, היה חדר-האורחים כולו מסודר בנוסח תקופה נשכחת: רהיטים מכוסים האולם היה קר כקרח והמבקרים האנגלים הבודדים שישבו שם בצעצועי-פסלים ותמונות-ציד. האולם היה קר כקרח והמבקרים האנגלים הבודדים שישבו שם גראו קרים כמוהו, כשהם משוחחים ביניהם בלחש. משנפתח הבאר, ואנו שמונת האמריקאים עברנו לתוכו, הרגשתי, ש"כבשגוהו" כמעט לגמרי, למרות מאמצינו האדיבים להשאר בו מקום גם לאחרים. כשתפסנו אח"כ לעצמנו שולחן לארוחה, נראה היה לי שרעשנו יותר מכל שאר עשרים או שלושים האורחים ביחד, ושאלתי את עצמי, אם אין אנו נראים להם רעשנים במידה מופרזת? אך בשעה תשע, כשהרדיו בחדר האוכל פתח בשידור החדשות של חברת השידור-הבריטית בדו"ח על הנוקים האיומים שנגרמו בגרמניה עקב הפצצות האמריקאים אמש, הופנו אל בני חבורתנו פני הכל בחיך-ידידות, כאילו להבליט את הערכתם לתרומתו של אותו חיל-האוויר שאנו מייצגים כביכול. ולאחר זמן מה כשראינו, שעוגת-יום-ההולדת גדולה היא מכדי שנוכל לאכול את כולה, והקולונל הציע לראש המלצרים שיכבד בה את שאר הסועדים שבחדר, גיגשו אליו שלושה אנגלים משולחנות שונים בזה אחר זה והביעו לו בבישנות, אבל בחם-לב, את תודתם, ברכותיהם ואחוליהם.

2

כל קצין מקציני חיל-האוויר האמריקאי, ששאלתיו אם חיל-האוויר המלכותי משתף פעולה די הצורך, יענה לי בהתלהבות. הם לא יכלו כלל לצפות לטוב מזה. הם קיבלו כל מה שביקשו ויותר. הודעות שירות-הידיעות, פרטי מזג-אוויר וכל עזרה אחרת ניתנו להם מיד ובאופן יעיל, בלא מחשבה זרה, לזכותו של מי יהיה. דבריהם אלה לא נאמרו לשם פרסום רשמי, כי אם במסיבות בלתי-רשמיות, והילכך יכולתי לתת בהם אמון מלא.

3

אשר ליחס הבריטי הכללי לאנשי הצבא האמריקאיים שבאנגליה — איני יכול למסור עדות כזאת ממקור-ראשון; כאן עלי לסמוך על עדויות שונות מכלי שני או שלישי. דומה, שצירופן הוא, שהאנגלים מתיחסים לחיילים האמריקאים בתערובת ידידות ורוגז. מרוגז זה אין להמנע בחלקו: אי אפשר לשכן מספר כה רב של אנשי צבא זרים בשום ארץ קטנה, מבלי הסביבה התעשיתית של מנצ'סטר, ליברפול, ועוד (בצפון-אנגליה). — המער. הכוונה כאן לחמשת חברי הסנט של ארה"ב אשר ערכו בשנת 1943 מסע על פני העולם, והביאו מכל חזית בה פעלו יחד בריטים ואמריקאים, האשמות על קיפוח ענייניה של אמריקה. — המער.

שיעורו פה ושם איבת-מה, ולו גם פשוט מפני הנרות שבהתנהגותם. במפורש יותר אפשר לזקוף זאת על שכרם של החיילים האמריקאים, הגבוה בהרבה משל חבריהם הבריטיים; ביחס לרמה הבריטית הרגילה, הרי למעשה שוקעים הם בשפע בזבזני. הדבר עלול לגרום אי-רצון באנגליה, כשהוא רואה חיילים אמריקאיים בחופשה שוקעים הם בשפע בזבזני. הדבר עלול לגרום אי-רצון להשיגו בתחנה לונדונית, או מפורים את כספם לרוח (שוב) — בהתאם לרמה בריטית) שבארים ובמסעדות. ושוב, עושרם היחסי של החיילים האמריקאים מסייע לעשותם מקובלים. אצל הבחורות האנגליות, וזה גורם קצת דאגה להורים וקנאת-מה אצל מתחריהם האנגליים. להצלחתם אצל בחורות מסייע, כפי שסופר לי, עוד גורם מוזר אחד: סרטי קולנוע אמריקאיים נתחבבו באנגליה עד כדי כך, שנגינה אמריקאית בדיבור גראית. רומנטית לנערה אנגלית: קול הסרג'נט מארצות הברית ערב לאזנן כשהוא דומה לקולו של קלרק גבל או ג'ימי קניג.

רעשים בין שתויים ובין מפוכחים, וזריזים יותר בעסקי בחורות מרוב הבחורים האנגלים. בימיו הראשונים של חיל-התעופה האמריקאי באנגליה הופיעו קולונל אמריקאי בפני חבורה מפקדי שלטון-המחוז האנגליים, כדי לדון ביחסים שבין החיילים האמריקאיים ובין האוכלוסיה. בראש יושב במקרה "נציג-המלך" (\*) של אותו אומנות, פייר (חבר בית הלורדים) בא בימים, אריסטוקרטי מופרז בעידונו ונות להיפגע. "מה שרצוי שחבינו מעתה" אמר הקולונל האמריקאי, "הוא שהרגלי השתייה שלנו שונים משלכם. כשאתם שבים ממקום-העבודה שלכם — זכאן הצביע ישר אל הפייר היושב בראש — "חביבה עליכם לגימת בירה בדרך, אך פניכם מועדות הביתה, אל הגברת. וכשהאמריקאי שותה, הריהו שותה במטרה אחת בלבד — להשתכר." (אומרים, עצממורת עברה על הפייר לחיזור זה של שיגרת-הערב שלו). כשחיילים אמריקאיים לאלפים מציפים את לונדון, ורחבת-לסטר (\*\*), הומה מהמונם, מבינים רוב האנגלים בחכמתם, שלעתים יכול אדם להקים רעש מתוך מלחמה בבדידותו בקרב אוכלוסיה זרה; אך לא כל אדם עשוי להבין זאת \*\*\*.

התנהגותם של חיילינו באנגליה הולכת הלך וטוב, אומרים בני סמך. הקצינים ודאי שעשו את כל מה שהיה בידם, כדי לעשות את ההופעה ראניה לכבוד. אך גורמי-הדוגמה מוסיפים להתקיים (יחד עם רצונם המובהק של האנגלים להיות מכניסי-אורחם). ובשטחים ידועים כאילו גם מוסיפים.

4  
אשר ליחס הכללי של העם האנגלי אל ארה"ב כבעלת-ברית במלחמה וכחבר בכוח לעבודה אחרי המלחמה — איני יכול אלא לעשות הכללות משוערות. על סמך כל העדויות הישירות והעקיפות שצברתי — הייתי מסיק כך: האנגלים כל-יך בטוחים שגורלותינו קשורים זה בזה, ומרגישים באופן אינסטינקטיבי, שהשקפות-היסוד שלנו משותפות הן; דבקתם ב"משחק הוגן", שאט-נפשם לאכזריות, אמונתם בחופש האישי, רצונם "לחיות ולהניח לאחרים לחיות" — עד שהם נדהמים במקצת למראה דברים המעידים על רצון-רע וחשדנות בכמה מן היסודות של דעת הקהל האמריקאית. כשהתריעו, למשל, חמשת הסנטורים על שימוש לרעה, לפי דבריהם, בחמרי "השאל והחכר" בידי האנגלים, או האשימום בהאשמות אחרות, כגון זו, שפקידים בריטיים ערומים מרמים אותנו — ובקורת זו זכתה לכותרות ראשיות בעתונות הבריטית — עמד האנגלי הבינוני מופתע כפני חידה. מובן, שאין לדרוש ממנו את ההבנה במלאכת-הפוליטיקאים האמריקאית — כמו למשל העובדה, שהתקפה בקונגרס על בריטניה, כוונתה יכולה להיות קודם

\* "הלורד-המשנה של הרוזנות" (Lord Lieutenant of the County).  
\*\* מרכז-שעשועים מפורסם, ליד "מעגל-פיקדילי" בדרום-מערבה של לונדון. — המער.  
\*\*\* דבר זה, ולא רק ביחס לחיילים אמריקאיים בלבד, ודאי שלמדה להעריך אוכלוסית עריה של ארץ-ישראל בשנות המלחמה. — המער.

כל התקפה על הרשות „המוציאה לפועל“, או שהתקפה רפובליקנית על הבריטים אפשר שמכוונת בראש וראשונה כלפי רוזבלט כמועמד לנשיאות לשנת 1944. כל מה שניתן לו לראות הוא שאמריקאים נושאי-עמדה רשמית תקפו את הגינותה ונאמנותה של אנגליה כבעלת-ברית; והוא נפגע.

לו היה מביע את מחשבותיו במלים, היה אומר בערך את הבא: „מה הם רוצים סוף-סוף? אנו עושים את הכל כדי שיתנו לנו, כדי לזכות במלחמה. אנו משתפים פעולה עם בעלי-בריתנו האמריקאים ככל שנוכל. מחלקים עמם את כל הניתן לשימוש לצרכי מלחמה. נפט המזרח-התיכון לא ניתן היה לשימוש כשהים התיכון היה סגור והיה מחסור בספינות. — אנו מקבלים ברצון את הנהגתם של מצביאים-עליונים אמריקאיים חסרי-נסיון, ביחס; גאם המצב הוא, שהאמריקאים יכולים לתרום. תחמושת יותר מאתנו, והדבר מסתכם בסכום-כסף מסויים, הרי ישנם דברים, שאנו יכולים לתרום ושאנו נמדדים בערך כספי. עובדה היא, שהקרבתנו חיי אנשים יותר משנפל עד כה בחלקם של האמריקאים. העובדה היא, שרובם הגדול של החיילים הלוחמים עתה באיטליה הם בריטים. הבטחנו חגיגות, שנמשך במלחמה במזרח הרחוק לאחר שיוכה היטלה, ואנו שומרים על הבטחותינו. מה היא החשדנות הזאת כלפינו? דרך אגב, שמתים אנו לציין, ש-מ-י-ש-ה-ו חושב את פקידינו לפיקחים כל כך; לנו חדש הוא הדבר“.

מחשבות כאלה לא בוטאו למעשה. העתונות הבריטית, בהרגישה (בצדק או שלא בצדק); שאדם כרוזבלט, כהול או כוילקי הוא במצב איסטרטגי טוב יותר מכל אנגלי, כדי לענות לאנגלים מסוגו של מק-קורמיק או אלנדר בענין המדיניות הבריטית, פגשה את השמצותיהם של חמשת הסנטורים ושל מבקרים אמריקאים אחרים כמעט בשתיקה כללית במאמרים הראשיים. אך אנחת ההקלה, שעברה את כל אנגליה אחרי שועידת מוסקבה נשתיימה לשביעות רצון, היתה נשמעת כמעט לאוזן, כאילו אמרו האנגלים: „ובכן בכל זאת, הכל בסדר“.

\* \* \*

להסתכלויות אלו, שעדיין אין בהן מהגושפנקה של מסקנה סופית, אני מוסיף עוד שתיים, שהן עוד יותר בגדר השערה.

א. רוסיה מקובלת כיום הזה בבריטניה באופן יוצא מן הכלל. הכרת התודה לרוסים, שבקרבנות עצומים כאלה בחיי-אדם איפשרו את הניצחון, אינה מצטמצמת בתחומי השמאל בלבד. היא משותפת גם למספר-הגון של „טורים“. כפי שאמרו לי אנגלי אחד, שמרן במקצת: „אני מסיק, שבארה״ב הרגישו רובם של האנשים, לפחות עד לפני זמן מה, שעליהם להקדים את בטווי התלהבותם לרוסיה במלים: אינני קומוניסט כמוכן, אבל... — כאן באנגליה אין איש מרגיש זה זמן ממושך למדי בצורך הקדמה זו“. אמרו לי, שהרגשה זו חזקה כל כך בין הפועלים, בעיקר ב„מידלנדס“ ובסקוטלנד, שלו היתה הברירה בידם, היו כמה מהם מעדיפים את הרוסיה כבעלת-ברית על פני אותו כוח משמר גדול, ארצות הברית. יש להגות, שלא רבים הם שהיו עושים כך למעשה, כי אחרי ככלות הכל נשארתי רוסיה חידה זרה מאוד בעיני האנגלי הבינוני, שוודאי שלא ראה רוסי חי בימי חייו. אך אין לפטר כלאחר-יד את ההערכה הנוכחית לרוסיה. עתונאי אמריקאי בלונדון העיר לי, שעלול הדבר לבוא כמהלומה על ראשם של כמה אמריקאים, כשיכירו, שהציר שעליו תיסוב בעית יחסי אנגליה-אמריקה לא תהיה השאלה, אם אנו נסכים „לשתף מישחק“ עם אנגליה, שזקיקותה לנו היא כדבר המובן ממילא; אלא בעיקר בזה, שאנגליה, הקשורה כבר עתה ברוסיה בהסכם לעשרים שנה, ושהחליטה לעבוד עם רוסיה מתוך שיתוף הדוק, באיזה מידה תוסיף לרצות „לשתף מישחק“ עם אמריקה, המרוחקת ואולי גם שומרת על רחוקותה. מכל מקום, אין מתיחסים בבריטניה לחוזה עם רוסיה כאל פיסת-נייר, וזוהי כמוכן סיבה נוספת לשמחה, שבה נתקבלו הידיעות על ועידת מוסקבה באנגליה. ב. מבחן קשה צפוי לידידות האנגלית-אמריקאית בעתיד, לכשתיפול גרמניה. כי למרות הבטחת האנגלים, להצטרף בלב שלם להתקפה על יפן — והוודאות, שהדבר נוגשם — הרי האפשרות הקרובה לוודאי היא, שההתקפה על יפן תדרוש, מטבע הדברים, מאנגליה כוח ימי

ואירי בעיקר; יתכן שלחרק גדול של הצבא הבריטי לא יהא כל שימוש מעשי במזרח הרחוק. אם חלק מן הצבא הבריטי יוחזק איפוא באירופה או ישוחרר, יקל ביותר על אותם אמריקאים, המתיחסים לאנגליה באי-חיבה או בחשד, לטעון שהאנגלים משתלפים מן המלחמה; שנהגים הם מיתרון זמן לטיפוח מעמדם במסחר הבינלאומי, בעוד שמתחריהם האמריקאיים עסוקים במקום אחר; שהאנגלים עוסקים כבר בקימום ארצם, בעוד שאנו שקועים עדיין במלחמה עד צוואר. על אפשרות כזו יש להקדים ולחשוב, שכן אותו הזמן אולי אינו רחוק כלל.

ד פ ו ט ה צ ב ז

בריגדה

בריגדת-הרגלים בצבאות אירופה

לרוב מנתה, דיביזיות-רגלים שתי (לעתים — שלש) בריגדות רגלים. בצבאות יבשת-אירופה ובארצות-הברית של אמריקה היתה כל בריגדה כזאת מורכבת, שני רגימנטים של רגלים (על צבא-בריטניה עוד ידובר לחוד). ברוב המדינות היו בריגדי-מנט שלשה בטליונים, שכל אחד מהם מנה בימי מלחמה כאלף איש; יוצאת מהכלל היתה רוסיה, (ועד לסוף המאה ה-19 גם איטליה) שבריגמנט התקין שלה היו 4 בטליונים. בריגדת-רגלים מנתה איפוא בראשית מלחמת-העולם הראשונה כ-6000 איש-רגלי (או, כפי שהיה מקובל לומר — כ-6000 "כידונים"). היו צבאות, שבהם נהגו להוסיף על הרכב זה של הבריגדה עוד בטליון אחד של חיל-רגלים מוכתר, קל-תנועה ומאומן ביותר — שקראו לו בשם: "סלעים", "ציידיים" או "ברסלירים" (כאיטל-יה); וע"י כך היתה הבריגדה עולה (שוב — בימי מלחמה, כשאנשי-המילואים נקראו אל הדגל) עד כדי 7000 "כידון". סיפוחן הקבוע של יחידות חיל-התותחנים אל בריגדות-הרגלים, שהיה מצוי בכמה צבאות עוד במאה ה-19, שוב לא היה נהוג כלל. כן טרם הונהג צירוף קבע של חילות-השירות לסוגיהם, כתוצאה

המושג, "בריגדה"\*) כמבנה-צבא קבוע, נתגבש לראשונה כמאה הי"ז בצבאו של גוסטב-אדולף, מלך שבדיה, המצביא הגדול בדורו. מאז עברו על מושג זה תמורות וגלגולים לא-מעט.

בראשונה היו הבריגדות לעתים קרובות "מעורבות" אם כי לא תמיד, ולא בכל צבא. הן הכילו למשל, שני רגימנטים של רגלים, ורגימנט או שנים של פרשים (באותה תקופה היו מצרפים לעתים, הן לרגלים והן לפרשים, תותחים קלים עשויים כרזל או עור). אולם, מאז היו הדיביזיות למבנה הצבאי ה"אב-טונומי" התקין, המצרף בתוכו חיילות מסווגים שונים, הפכו הבריגדות, במאה ה-19 וראשית המאה ה-20, בדרך כלל למבנים המצורפים מיחידות חיל אחד: רגלים או פרשים\*\*). על מבנה הדיביזיה הרגילה בתחילת מלחמת-העולם הראשונה, ועל התמורות שחלו בו בתקופת שבין 1914 ל-1939. וכן על הדיביזיות בחיל-השריון ובחיל-הפרשים — המהוות בעצם ענין בפני עצמו — ועל הבריגדות שבתוכם, עמדנו בחוברות קודמות\*\*\*).

\*) המקור Brigade בצרפתית, נובע מ-Brigata באיטלקית. מוצאו מן המלה Briga (פריכ).

\*\* לא ידובר כאן על בריגדות של ארטי-לדיה, ושל חיילות טכניים, באשר להן אופי ארגוני וטקטי שונה.

\*\*\* ראה — "אשמורות", חשוף ת"ש.

"מושגי יסוד — הדיביזיה החדשה" ו"מחנות", שבט ת"ש, "דפוסי צבא"; — "דיביזיות מוביליות בעבר ובהווה".

מכל זה, לא מילאה הבריגדה בימי שלום — מבחינה אדמיניסטרטיבית — כמעט כל תפקיד שהוא ותעודתה היתה מתבלטת רק בתמרונים, שבהם היתה מתנסה בביצוע משימותיה הטקטיות, במסגרת תנועותיה ופעולותיה של הדיביזיה\*).

הצבא האירופי הגדול האחרון, ששמר עד השליש האחרון של המאה ה-19 על הבריגדה כעל המבנה הטקטי העליון של הצבא, והיה מחבר ישר, בלי ה"מחיצה" של ארגון דיביזיוני, 4 או 5 בריגדות כדי קורפוס. הצבא בתור המבנה הצבאי האסטרטגי — היה האוסטרי. בהתאם לכך נהוג היה בו לצרף לבריגדות אלו לא רק בטליוני "ציידים", אלא גם סוללות תותחים, ולפרקים — פלוגות פרשים, למעין "דיביזיות מעטיות".

**בריגדת הרגלים הבריטית**

יוצאת דופן בין צבאות העולם היתה בריגדת הרגלים הבריטית בת ארבעות הברטליונים. בשל כך גם הדיביזיה הבריטית (מאז הונהג בבריטניה — בראשית המאה הזאת — הארגון הדיביזיוני הקבוע), אם כי שמרה על עצמה אינפנטרית הדומה לזו של צבאות היבשת (12 בטליונים), שונה היה בנינה בפנים: תחת 2 בריגדות בנות 6 בטליונים היו

(\* אמנם גם על נחיצותה מבחינה טקטית נמצאו עוררין באותה התקופה; כי חלוקת הדיביזיה לשתי בריגדות — וחלוקת הבריגדה לשני רגימנטים — סתרו את העקרון, שהובע בין השאר גם ע"י קלאוזביץ, של צירוף 3-4 יחידות (ויתכן — גם 5 או 6) לחטיבה עליונה אחת. טענו, כי חסרה כאן גמישות, וכי מוטב לדיביזיה לנצח בדרך ישירה על ארבעת הרגימנטים שלה.

(\*\*) בהמשך הימים הונהג גם בו הארגון הדיביזיוני כהולם יותר את הצורך בליכוד נמרץ של גופי צבא "מעורבים" גדולים יותר, ואף באוסטרית הפכה הבריגדה להיות לנמור, כה יותר שבשתי הדרגות של מבני הצבא הטקטיים הגדולים (דיביזיה ובריגדה) — להבדיל מהמבנה האינטרטיגי היסודי — הקורפוס.

בה 3 בריגדות בנות 4 בטליונים כל אחת. למבנה "משולש" זה של הדיביזיה הותאמו גם הסידורים לגבי אפשרויות השימוש בשאר החיילות שבכל דיביזיה, נוסף על הרגלים. וכך, לו היתה הדיביזיה מתקדמת בחזית פרוסה ורחבה של "שדרת בריגדות", אפשר היה לשלוח לפני כל בריגדה אסקדרון אחד מרגימנט הפרשים אשר לדיביזיה, שמנה בצבא הבריטי 3 אסקדרונים. אם נדרש לכרייגדות סיוע ארטילרי מהודק — ניתן היה לצרף אל כל אחת מהן אחד מחמשת "הפלגים" (\*\*\*) הארטילריים של הדיביזיה בעוד ששני ה"פלגים" הנותרים, אחד של תותחים בני 3 אינץ', ואחד של האוביצרים בני 4.2 אינץ', היו נשארים ברזב הארטילרי של מפקד הדיביזיה. בדומה לזה ניתן היה לערוך את השימוש ב"מהנדסים המלכותיים" שבדיביזיה: — אם אלה מגו 4 "פלוגות שדה" ו"פלוגת צייד" אחת, אפשר היה להעמיד לרשות כל בריגדה, לעבודות הביצור, הסלילה וסילוק המוקשים שלה, "פלוגת שדה" אחת, כשהרכיבית נותרת עם "פלוגת הציוד", לרשות הדיביזיה. אך אלה היו סיפוחים לשעת הצורך שהקלו על שימוש גמיש בכוחות הדיביזיה הבריטית, אך לא הכללה אורגנית מתמדת של סוגי החיל השונים במסגרתה של בריגדה.

**בריגדת הפרשים**

בריגדת הפרשים היתה מורכבת כרגיל 2 או 3 רגימנטים. עצמתה מנתה בצבאות השורנים, ממינימום של 1100 "חרבות" (כצבא הבריטי) ועד ל-2000 (כצבא הרוסי). בחיל הפרשים, שלרוב לא היו מרכוזים אותו בגופי צבא כה גדולים כמו את חיל הרגלים, היו רגילות יותר "הבריגדות העצמאיות", שאינן

(\*) בחלקם עוד לפני מלחמת העולם, ובחלקם — מאוחר יותר.

(\*\*) בני 18, 16 או 12 תותח — בזמנים השונים. בלשון הרשמית של הצבא הבריטי שלפני 1939 נקראו "פלגים" ארטילריים אלה "בריגדות" — אך לאמתו של דבר לא היתה בהן אלא דמיון לישוני בלבד.

של החלוקה הבריגדית חסר כאן. בצבאות אירופה היבשתית נשאר עוד ערך רציני למושג "בריגדה" בכמה מקרים מיוחדים, כגון של "בריגדות הרריות עצמאיות", שנועדו למילוי תפקידים חשובים בצבאה של שווייץ-יה, בעתות מלחמה או גיוס מלא.

בצבא ארה"ב חלה אותה התמורה עצמה שבצבאות צרפת וגרמניה — אלא שהיא אחר-רה לבוא, והמעבר אל "הדיביזיה המשולשת" (Triangular Division) כנוצע שם בחלקו (בצבא הים הדרומי) ערב כניסת ארה"ב למלחמת-העולם השנייה, ובחלקו — (לגבי דיביזיות "המשמר הלאומי") — רק בזמן המלחמה. בצבא האדום, בו הוכנס מלכתחילה "העיקרון המשולש", מנו הבריגדות במלחמת-האזרחים ואחרית 9 בטליונים (3 רגימנטים תלת-בטלי-יוניים), אך בזמן מאוחר יותר בטלו הבריגדות בחיל-הרגלים\* ושרדו בארטילריה, בחיל-הפרשים והשריון וכחילות טכניים.

שונה מזו היתה התפתחותו של מושג-הבריגדה בצבא הבריטי.

כפי שכבר צוין, היתה הבריגדה הבריטית מלכתחילה קטנה יותר, כי תהא להיות צירופם של שני רגימנטים תלת-בטליוניים, היתה מצורפת מ-4 בטליונים בודדים (בצבא הבריטי לא קיים למעשה רגימנט-הרגלים כמושג ארגוני-טקטי קבוע). כתוצאה מזה, גם כשהגיעו הדברים לידי הפחתת מספר הבטליונים בדיביזיה, בדומה לצבאות-היבשת, לא בטלה הבריגדה הבריטית, כי-אם נעשתה לגוף המקביל בגודלו לרגימנט-הרגלים שבצבאות האחרים. ראשית התמורה הסתמנה בשלהי 1935, כשהוחלט בפרינציפ לרכז את כל מכוונות-היריה "הכבדות" שבתוך בטלי-יוני-הרגלים ולהפוך את הבטליון הרביעי שבכל בריגדה לגדוד-מכוונות-היריה. זה היה רק צעד ראשון, כי אחריו באה הוצאתן של חטיבות מכוונות-היריה האלו מתוך הבריגדות כדי לצרפן במידת הצורך, אחת-שתים לכל

מצטרפות לדיביזיות, אם כי בדרך כלל היו מחברים 2-3 בריגדות לדיביזיות-פרשים. מכיון שבריגדות-פרשים היו עלולות יותר להשלח למרחקים ולפעול פעולה עצמאית, היה מקובל לצרף אליהן גם ארטילריה משלהן — לרוב סוללה-רכובה אחת (4-6 תותחים), ולפרקים — אף "פלג" בן שתי סוללות. כן קיימות פלגות של חיל-המהנדסים רכוב, וחטיבות-הקשר, שלעתים היו מספחים אותם לבריגדות-הפרשים. בכמה מן הצבאות כלל המבנה האינטרטיגי הקרוי "קורפוס הצבאי" גוסף לדיביזיות-הרגלים והרזרבה-הארטילרי שבו, גם בריגדות-פרשים שלימה לתפקידי סיור אופרטיבי-שירות המשמרות והבטחת האגפים. אך בהמשך ההתפתחות קטן היקפו של חיל-הפרשים המצורף למבני-צבא כלליים כאלה, והועמד על אסקדרונים אחדים.

### תמורות מאז 1914

כל מושגיו של הארגון הבריגדי נשתנו תכלית שינוי בהשפעתה של מלחמת-העולם 18-1914. לראשונה הורגש שינוי זה בצבאות יבשת-אירופה. המעבר, שחל בשנות המלחמה בחזית המערבית, מדביזיה בת ארבעה רגימנטים, לזו של שלשה, ביטל את עצם האפשרות של חלוקה לבריגדות\*. אמנם המונח "בריגדת-הרגלים" נשתמר בצרפת גם אח"כ; אך מונח זה סימן מעכשיו לא חלוקה מסוימת של חיל-הרגלים אשר לדיביזיה, כי אם כלל הרגלים שבה (היינו — כל שלשה זרגימנטים יחד) שהועמדו תחת פיקודו המיוחד של "מפקד בריגדת-הרגלים"; בדומה לכך לל הארטילריה שבדיביזיה ("בריגדה ארטילרית" שבה, על מפקדה); תוכנה הקודם

(\* אמנם דיביזיות בנות 3 רגימנטים נתי-קיימו בכמה מדינות גם לפני 1914. כך, למשל, בתורכיה, בה הכניסה המשלחת הצבאית הגרמנית בראשותו של פון-דר-הולץ את העקרון ה"משולש" בכל המבנה הצבאי (במקום "המרובע", שהיה מקובל לפני כך ברוב הצבאות). וכך היה בעוד מדינות, כשל קוטן צבאן והרצון לקיים מספר-דיביזיות מסוים (יון, ועוד).

(\* ) והדיביזיות הועמדו מאז על 3 בטליונים.

(\*\* ) מטיפוס "ויקרכ", הקרויות כיום "בינוניות". מספרן היה 16 לבטליון.

דיביזיות רגלים, כנורב מרוכז של עצמת אש, וכן להשתמש בהן להפקידים דומים אחרים. נמצא, כי מעכשיו היתה הבריגדה הבריטית מורכבת רק שלשה בטליונים — ומבחינה זאת (אם כי לא בקביעות הרכבה הפנימי) דמתה לגמרי לרגימנט הרגלים שבצבאות היבשת.

יש לזכור איפוא שמושג "בריגדת הרגלים" ששרד בצבא הבריטי, היתה שונה ביסודו מזה שהיה מקובל בשאר צבאות אירופה. לבריגדת הרגלים המוקטנת הזאת ניתנו אחר-כך, ערב המלחמה הנוכחית, ובה מהלכה, כמה השלמות, — בדומה ל"חוספות" הקיימות בתוך הרגמנטים שביבשת. כזאת היתה בתחילה הפלוגה של תותחים א. ט. אבטומטיים, קלים מאוד (בני 25 מ"מ) — כיחידה העומדת לרשותה הישירה של מפקדת הבריגדה. בהמשך ההתפתחות נשתנה כידוע זיונו הא.ט. של חיל הרגלים הבריטי ותורתיים א.ט. "בני 2 הליטראות", ולבסוף — גם "בני 6 הליטראות" הופיעו בתוך הבטליונים של רגלים.

כך נעשה למושג מקובל השילוב לתוך

## בריגדה

המושג «בריגדה מוגברת» (Verstärkte Brigade בגרמנית), התפתח בהדרגה מתוך הצורך בהפעלתה האופרטיבית העצמאית-למדי של גופי צבא "מעורבים" (מכל סוגי החיל), בגודל שהוא למטה מדיביזיות רגלים תקינות\*): אל אחת מבריגדות הרגלים הרגילות היו מצרפים יחידות מתוך סוגי החיילות הנוספים (ארטילריה, מהנדסים, פרישים, או יחידות-סיוור ממונעות ומשוריינות קל, חיליקשר, הובלה, יחידות-רפואה) וע"י כך היו מכשירים אותה להתרחקות יתרה ממרכזי הכוח הצבאי ולמילוי משימות עצמאיות: בקיצור — היו הופכים אותה

(\* מן הראוי לציין בהודמנות זו שוב כי "דיביזיות-הרגלים" פירושה למעשה דיביזיה מעורבת, שהרגלים מהווים אמנם את עיקר הרכבה; דיביזיות-רגלים "טהורה" אינה בנמצא בשום צבא מצבאות-העולם.

הרכבה-הבריגדה של יחידות-סיוע, שהבטליונים עלולים להזקק לתן מדי פעם בפעם, אך אין זה נוח להכניסן לתוך ארגונם של הבטליונים גופא. כאלו הן, לצורך של אש-תלולת-המסלול, — המרגמות בנות 4.2 אינץ' הבאות נוסף על המרגמות בנות 3 אינץ' ובנות 2 האינץ', הכלולות בתוך הבטליונים. כשביל לזכות בסיועה של אש שטוחת-המסלול לול התחילו שוב מצרפים לבריגדות הטיבות של מכוונת-ירייה, "בינוניות", ולהבטחה בפני התקפות מן האויר מצרפים לבריגדה פלוגה של מכוני א.מ. כבדות, בעלות קוטר של 20 מ"מ. כל אלה הופכים את הבריגדה לגוף לוחם שלם בבנינו של חיל-הרגלים. אין תימה, שהגנרל-מיוזר, וילסון, המנהל המיוחד לעניני חיל-הרגלים במיניסטריון-המלחמה הבריטי, לאחר שאמר (בשלהי 1943) כי "עם הפרדת כלייהנשק הכבדים האלה מן הבטליון נשמרה גמישותו הטקטית, וצירופם לבריגדה מאפשר תמיכה בחיל-הרגלים ע"י תוספת האש מקרוב" — הוא מסכם: "בריגדת חיל-הרגלים מגמתה להיעשות להטות בה הטקטית בה"א-הידיעה של חיל-הרגלים".

## מוגברת

למשהו הדומה בהרכבו המנוון, אם כי לא בהיקפו הכמותי, לדיביזיה.

מבנים זמניים כאלה נדרשו בדרך הטבע, במלחמות קולוניאליות או בארצות שממה וכן במלחמת-הריים, באופן מיוחד היה מקומם בארגונם של חילות-ספר, לאורך גבולות ארוכים, או בשטחים מבוותרים מאד ודלי-דרכים. טבעי היה שבחילות-ספר כאלה תקנה לעצמה "הבריגדה המוגברת" זכות-אזרח גם כארגון-קבע.

אחת הדוגמאות הבולטות ביותר (אפשר לומר — הדוגמה הקלאסית) להקמת גופי צבא מעורבים קטנים, כיסוד לתכנית אופרטיבית שלמה, אנו מוצאים בארגונה של ההגנה הנוודעת על דרום-סיוור בעת המלחמה עם איטליה בשנת 1866, ע"י צבאות האוסטרים בפיקודו של הקולונל (אח"כ — הגנרל) פון קון. בהתאם לאופיה של הארץ ההררית והמבוותרת הגן על הכניסה לכל אחד מן העמקים

תת-מקלעים) כלולה גם בכל אחד מהבטליונים שברגדה. כן אפשרי הדבר שתדרש לגוף-צבא כזה יחידת-מילואים-וקלט לאימונים הראשון של המצטרפים אליו וכמקור להחלפת היוצאים מהשירות מחמת מחלות או פגיעות אויב.

ב. ארטילריית-שדה, לפחות בהיקף של סוללה אחת של 12 תותחי-שדה\* בתנאים ידועים לא מן הנמנע הוא, שיצורף לבריגדה מוגברת רגימנט שלם של ארטילריית-שדה (24 כליריה). כליריה התקין בתקופתנו הוא "התותח בן 25 ליטראות", שבתכונות הקליעה שלו הנו "בחצי-הדרך" בין "תותח" ל"תאוביצר".

כן כוללת כל בריגדה-רגלים בריטית, כפי שכבר צוין, ארטילריה אנטי-טנקית, בין שהיא כלולה בתוך הבטליונים ובין שהיא מהווה יחידה בריגדית. היקפה הרגיל של פלוגת-תותחים א.ט. הוא 12-18 כליריה. בבריגדה מוגברת יכולה פלוגה כזאת לכוא גם נוסף על התותחים הא.ט. הכלולים בתוך הבטליונים של רגלים.

לכוחות-הארטילריה מתייחסת גם, לפחות, יחידה אנטי-מטוסית אחת. לרוב — זוהי פלוגה של מכוונות-יריה א.מ. ככדות בנות 20 מ"מ. (ראה לעיל). אך בבריגדה מוגברת, שנועדה למעמד עצמאי פחות או יותר, יכולה להיות כלולה גם סוללה אנטי-מטוסית ארטילרית קלה אחת (12 או 6 כליריה). להגנה על החיילות בפני התקפות מן האוויר, וביחוד — בפני מטוסי-אויב הממייכים טוס יחסית. התותח הא.מ. הרגיל בסוללה כזאת הוא מסוג "בופורס" (דוגמה שבדיית, תוצרת בריטניה), שקוטר-לועו 40 מ"מ.

(\* ארגונה של ארטילריית-השדה, הנהוג בצבא הבריטי מאז 1939, הוא: רגימנט בן 24 כליריה, המתחלק לשתי סוללות, וכל סוללה מתחלקת ל-3 "מחלקות" או "גונדות" (Troops) בנות 4 כליריה כל אחת; גודל ה"סוללה" הבריטית יוצא-דופן ביחס לעולם כולו, כי כעת אין בשום צבא סוללות שוות ה"מחלקות" הבריטיות ל"סוללה" רגילה. העולות על 4 או 6 תותחים, ולאמתו של הדבר

גוף-צבא מעורב (מעין, דיביזיה זעורית\*) בהיקף בין בטליון ל-3 בטליונים של רגלים, בצירוף סוגי-חיל אחרים: פון-קון קרא להם בשם "חצאי-בריגדות": ואת הרורב הכללי היוותה שם בריגדה-מוגברת. מן הלקח של קמפניית-המגן הנ"ל (שהצליחה למדי) יש בדרך כלל ללמוד הרבה על ארגונם של כוחות-צבא זעירים באופן יחסי למילוי תפקידים עצמאיים.

המונח הבריטי, קבוצה בריגדית (Brigade Group) איננו מציין בהכרח גוף צבאי רב-צדדי כ"כ, כפי שצויין לעיל. לעתים פירושו פשוט בריגדה-הרגלים בצירוף חטיבה ארטילרית מסייעת. אך במידה שהי מדובר הוא לא בסידור זמני, בתוך מסגרת דיביזיונית קבועה, כי אט בגוף-צבא בפני עצמו, חלות על "קבוצה בריגדית" כל תכונות-ההרכב של בריגדה מוגברת כפי שתוארו. בהתאם לדפוסו של דצבא הבריטי-יכולה בריגדה מוגברת הנהוגה במסגרתו לכלול:

א. לפחות 3 בטליונים של רגלים (להלכה, יתכן לרכו גם עד 5 בטליונים במסגרת אחת, מבלי שיהיה צורך להזדקק להקמת בריגדה נוספת). כן לא מהנמנע צירופו של בטליון מכוונות-יריה מיוחד (או חטיבה קטנה יותר מאותו הסוג במסגרת בריגדה מוגברת עצמאית), האמת היא, כי לעם שלמות המבנה של גוף-צבא אופרטיבי יש צורך רב שתהיה בתוכו יחידה מסוג זה. אלא שאפשרי כמובן, לספק צרכים כאלה של בריגדה מוגברת גם בדרך של מתן מספר מכוונות-יריה "בינוניות" לכל אחד מהבטליונים שלה, ומכל מקום, צירופן ליחידה "בריגדית" מיוחדת יתכן תמיד במהלך הגידול והתפתחות. מובן מאליו, שעצמה ניכרת של אש אבטומטית (כמה וכמה עשרות של מקלעי-ברז, וכן של

(\* מונח, הלקוח מהארגון הצבאי של המהפכה הצרפתית (Demi-Brigade) אם כי שם היה פירושו פשוט — רגימנט רגלים, הוא הוכנס רק מתוך רצון לשנות כל מונח שהיה מקובל בימי "המשטר-הישן", וביחוד, כשהיו כרוכות בו חוויות של מסורת גרודית, ששרשיה בעבר המלוכני.



בדרך כלל, בדברנו על העצמה הארטי-  
 לרית של בריגדה מוגברת כזאת, יש לזכור,  
 כי זה שנה שכוח-האש של חיל-רגלים בריטי  
 הגובר ע"י התוספת של "ארטילריה-של-  
 היחיד" — כגון ה"פיאט" (בדומה ל"בזוקה"  
 האמריקאית), שאמנם היזל אחד או שנים  
 בלבד נושאים ומפעילים אותו, אך כטוחים  
 לא גדולים דומה פעולתו לזו של כלי-  
 יריה בארטילריה-השדה.

ג. לפחות, פלוגת-שדה אחת של "מהנד-  
 סים מלכותיים", לעבודות ביצור, סילוק מכ-  
 שולים וייקוש. לימינם של אלה תעמודנה גם  
 כוחות ה"חלוצים-הפרים" (חלוצי-הסער\*)  
 שבחוד הבטליונים. ולא מהנמוע הוא שבירי-  
 גדה מוגברת, ככל שתהיה עצמאית יותר  
 באופי תפקידה, תדרוש גם את הקצאתה, או  
 חלק לפחות, של "פלוגת-ציד" של "מהנדסים  
 מלכותיים"; ואולי גם פלגה של "מהנדסים  
 מלכותיים להשמל ולמכונאות" (זה כשנתים  
 — "חיל" פני עצמו בצבא הבריטי), וכן  
 אולי כחה של "חיל-הציוד המלכותי"; כל אלה  
 באם יכללו בתוך בריגדה עצמאית,  
 נועדו לתפקידי בדיק ותיקון רחופים של כלי  
 נשק (אפשר — גם ע"י סדורים לכך בתוך  
 הבטליונים) וכן של כלי-רכב (יתכן כי בבריגדה  
 מוגברת תדרש גם הקמת "פלגה לטיפול קל"  
 לבדיק הרכב המנועי והמשוריין).

ד. פלוגת-תובלה של "חיל השירות המל-  
 כותי של הצבא" וכן יתכן "כחה"  
 — העולה לעתים בכוחה המספרי גם על  
 מחלקה שבחיל-הרגלים) מתוך אותו החיל,  
 לתפקידי אספקה שונים, כגון אפית-לחם, קצ-  
 כות וכיו"ב.

ה. יחידות "חיל-המאותים המלכותיים" —  
 נוסף על כיתות-הקשר שבתוך הבטליונים —  
 לשם קיום הקשר בין מפקדתה של הכריגדה  
 לבין יחידותיה, וכן בינה לבין מפקדות

Pioneers (אז Infantry Pioneers) —  
 להבדיל מנושאי האחרים של שם זה, —  
 הן כחות לעבודות הנדסיות-צבאיות.  
 Assault Pioneers — לסילוק  
 מוקשים והריסת מעצורים בשעת התקפה על  
 עמדות האויב.

גבוהות יותר. הכוונה היא לקשר חוטי (טלפון,  
 ואולי גם טלגרף), אלחוטי וע"י רצי-אופנוע;  
 ואפשר שגם לאיתות חזותי (הליאוגרף, פנ-  
 סים וכיו"ב), — הכל לפי אופי התפקיד,  
 המסיבות. האופרטיביות ותנאי הארץ. (ודאג  
 לא כל דבר שהתנאים הנ"ל מצריכים אותו  
 חזקה עליו שיהא דוקא מצוי מלכתחילה  
 בתוך הרכבה של החטיבה הזקוקה לכך; יש  
 התוספות הדרושות מבוצעות במהלך ההת-  
 פתחות מתוך הנסיגות, ורבות הדוגמאות לכך  
 בתולדות המלחמות והצבאות).

ו. יחידה כל-שהיא של "חיל-הרפואה  
 המלכותי של הצבא": לא פחות מ"תחנת-  
 שדה לחבישות" (נוסף על "נקודות-העזרה  
 הגדולות" שליד הבטליונים) בענין זה —  
 ראה במדור "רשימות קצרות" בחוברת זו.

- ז. ולבסוף לא מן הנמנע הוא, שתצורף  
 לבריגדה מוגברת, פלגת-סיור בכוח מסוים,  
 כדוגמת "הבטליונים-לסיור", שהוקמו במהלך  
 המלחמה הזאת בצבא הבריטי והוענקו לדי-  
 ביזיות-הרגלים, לשם מילוי אותם התפקידים,  
 שהיו פעם מנת-חלקו של חיל-הפרשים הדי-  
 ביזיוני, היינג — גישוש, סיורים למרחקים,  
 מתן מהלומות מהירות לכוחותיו הקדמיים של  
 האויב, נסיגות לעקפת-האויב בממדים לא-  
 גדולים, בקיצור — מניעת אפתעה מצבאנו  
 אנו וגרימת אפתעה לאויב. פלגה כזאת יכולה  
 להיות מורכבת רכב "נושאי-ברז" (שחלק מהם  
 הוא למעשה, כידוע, "נושאי מרגמות"  
 ו"נושאי רובים א.ר.ט."), חיל-רגלים מוסע  
 במכוניות (אפשר — בלווית מכוונת-יריה),  
 וקלעי-אופנוע. מכל מקום, ראוי לציון  
 העובדה, שהבטליונים של רגלים כוללים ממי-  
 לא רכב "נושאי-ברז", וישישה בטליונים, למ-  
 של, צריכים להכיל כמה וכמה עשרות של  
 רכב-משוריין קל זה.

מתוך כל האמור נראה כי "בריגדה מוג-  
 ברת", מהתפתחותה המלאה ביותר, יכולה  
 להתקרב לאותו טיפוס של דיביזיות קט-  
 נות, שהופיע עם ראשית המלחמה הזאת בח-  
 לק ידוע של הצבא הבריטי (בדמות שלוש  
 "דיביזיות-המנוע" של הצבא הטריטוריאלי),  
 ושכל אחת מהן מנתה 7 בטליונים בלבד (כגון-  
 דל, הדיביזיה האיטלקית התקינה, מאז הריאור-

גניזתה של הצבא האיטלקי ערב המלחמה הנוכחית ובראשיתה). במקרים כאלה תלויים הדברים במגמה ובקצב הידול. כריגדה מוגרת שתצטמצם במסגרת של שלושה בטלי יוניס-רגלים בלבד — עלולה למנות, עם צירופם של היחידות משאר החילות, מ-6000 ועד — 7000 איש-צבא.

מכל מקום, כפי שכבר הזכרנו נסיכום הזה — הרעיון היסודי של כריגדה מוגרת הוא רעיון של "דיביזיה קטנה", המסוגלת מבחינת הרכבה ותכונותיה לבצע תפקידים אבסטרקטיים בסמוך לשדות-קרב גדולים, או למלא תעודה עצמאית-עיקרית בזירות-התגור ששות מבודדות.

## ר ש י מ ו ת ק צ ר ו ת

### ההגנה הגרמנית בבוקג'

טבע הנוף ופני הקרקע בבוקג' הנורמנדי הוא כמעט אותו גורם שליט כמון בבורמה. אלא רשת-הדרכים כאן טובה כל כך, שאין לך פה כלום מאותן ההזדמנויות שיש שם לתנועות-איגוף סמויות מן העין. יש שארחה תוהה ושואל, האם לא יתכן לנהוג כאן, בכל הנוגע לבעיות הטקטיות, לפי מושגיה של «מלחמת-ג'ונגל», דהיינו, — הפעלת קבוצות ניידות קטנות, שתהיינה בעות לאורכו ורכבו של חבל-הארץ כשהן תלויות פחות במגנזון ה«מגושם» של תובלה מיכנית? זוכרני לפני כמה שנים במועד הזה, בארתי ל«קומנדו» בתוך אימוניו, התיימרו אנשיה, שיש בכוחם להסתנן דרך כל דיביזיה שהיא בלי שיורגש בהם כלל, ולמעשה גם עשו זאת והצליחו, בעת ביצוע התרגילים הטקטיים. אולם ניידות שבעקב חנועה קלת-משא אפשרית אך ורק על חשבון הקרבת-מה של הכוח-המוזחץ אשר ליחידה: ואילו בנורמנדיה אין ספק בכך שהחיילות היריבים היו חמושים, ובעלי יכולת להנחית מהלומות קשות. יתר על כן, למועד הזה כבר הקימו הגרמנים קו הגנה רציף פחות או יותר, ובעומק-מה; ולמרות משקל הפגזים והפצצות הניתך עליהם, ולמרות האבידות הגדולות, הרי הם לוחמים גואשות על כל שעל אדמה, טביעת-העין שלהם ל«נוף צבאי» לא נוצלה מעולם ניצול יותר יעיל מבבוקג'. הסתכלות בעמדות שאבדו להם מעידה על כך כאלף עדים.

שיטת ההגנה שלהם מיוסדת על עקרון של פיזור; פיזור, אשר הוא גם מחפה באש על מלוא חזיתם. קוי הגדרות-החיות והתעלות בדרך התקדמותנו הוכשרו להגנה, וצוידו בשוחות עמוקות עשויות לשני אנשים, כל אחת עם גג עשוי עפר וקורות. בגני הסרי חבויות עמדות-בטון שדלתות-פלדה להן, ועומקן כדג שתי דיוטות מטה; בחוות ובתי-החצר, ואולי גם בערמות-החציר — קני מכונות-היריה שלהם, או טנקים מסותרים; וככל שיוזקרו קירות-נורמנדיה אפורי-הצבע, הרי בעורף של החצר או הבנין גסרצו חורים, מוחאמים להקל על התחמקות מהירה. אין לך שוחת-מרגמה, וכן מכונת-יריה או כלי-יריה א.י.ט. שאין לה עמדות אחרות מוכנות-מראש, וסידורי-ההגנה מן הטיפוס שהזכרתי לעיל שולטים תמיד על שדה-אש הטוב שבנמצא. נראה, כי «לקו ולמשקולת» הוא כעת עם הגרמנים שלא «להוציא ראשם החוצה» יתר על המידה, ומעל לכל — ליצור כל הכנדה אפשרית לנסיונות-ההתקפה מצד צבאות-הברית, עד כי אין לך התקדמות שתיעשה מבלי להתקל בצלפים מוסווים יפה וב«קבוצות-קרב» מורכבות מחיל-רגלים ומספר לשם העתקתו המהירה של כלי-היריה; לאחר שהופעל מן העמדה הראשונה, מעתיקים אותו לעמדה האחרת שטרם גילתה אה עצמה לאויב עיי האש היוצאת מתוכה. — המער.

טנקים. לעתים, כמו שאירע אתמול בהשכמת הבוקר בקטע טיא-סיוור-סל, מופיע לך פטרול לוחם, ואז פותחים תותחינו באש, מטר אש הגנה ניתך עליהם, ובוה כרגיל מתחסל הענין. מכל זה, אפשר ללמוד, שעם כל יחרונונינו הגדולים בארטיילריה ובכות אוירי, לא תמיד קל להם למצוא מטרות-אויב לאש שלהם.

הגרמנים נוקטים בכמה אמצעים לסכל את הטקטיקה הבריטית, שאת מגמותיה ואפשרויותיה ידעו לתפוס יפה. הנטיה הנוכחית של האויב היא להפחית עד כדי מינימום את מספר האבידות, הנגרמות לו מאש הארטיילריה שלנו, אגב מחסומי-האש שהיא מטילה ערב פתיחת-התקפה, ולשם כך «מדלל» הוא את קור-ההתנגדות-הראשי שלו בקטע חזית מסוים מן הרזרבה-המקומי ומחזיק אותו מאחוריו, נתמך ע"י טנקים, והוא מתקדם לתוך ה«קו» הנ"ל וחוזר ותופס אותו שנית מיד עם «הסרת» מחסום-האש.

הגרמנים מבינים כמוכן, שכבוקגי אין אפשרות להשתמש ליריות-למרחק בתותח-הטנקי ארוך-הקנה, לרגל העדר שדות-יריה לטווחים ארוכים. הם קובעים איפוא כנוהג, שיש להניח

לטנקים הבריטים להתקרב לטווח קרוב ככל האפשר ואז, לאזור את כל המאמצים כדי לנתקם מחיל הרגלים, ע"י כך שיניחו להם לעבור, ולאחר מכן יתקיפום מן העורף. והלא אלה הם, ככלות הכול, אותם העקרונות, שהורבצו בשעתו אצלנו בקורסים לקצינים ולמדריכים, כשהפלישה לבריטניה היתה בגדר דבר «הממשמש ובא». כשהיה נראה מראש, שהאויב יתקל במשעוליה הצרים של דבון או ספס באותם הקשיים עצמם, שאנו חווים כיום מבשרנו בנורמנדיה. הגרמנים לא איבדו כלום מתחבולות-הערמה שלהם. הם מגסים למשוך פטרולים לתוך המארב, ע"י שימוש במכוניות שתפסו מאחור; מעמידים הם פנים, כאילו היו מקימים עמדות-הגנה, בעוד שכוונתם היא לתקוף. משתמשים ברעש, בהקמת עגני אבק, בהנעת מנועי-רכבם ובזירוזם וכיו"ב, - הכל כחלק מתחבולותיהם.

ידועה העובדה, שרכב-זחלים אחד סייר לילה תמים, הלך וחזור הגה והנה, דרך מסוימת, כדי לשוות רושם כי באמת עוברת כאן שיירת-רכב שלמה, ולא רכב-זחלים אחד בלבד.

### הנמלים במערכת המערב

על ערכם החיוני, הן של הנמלים והן של מתקנים לעליה בחופים פתוחים, בפרשת הפלישה לצרפת ובמסע-צרפת עצמו, מעיד הקטע הבא, מדברי-הסיכום של הפרשן הצבאי הנודע, הקפ' סיריל פולס (בראשית ספטמבר):

...עקרון אחד מתוך עקרונות מערכת-ההגנה הגרמנית במערב, רק אחד בלבד, זכה להצלחה יחסית, וחוא: עקרון הגנת הנמלים. אמנם, עקרון זה לא מילא בהגנת צרפת אותו התפקיד שהאויב קיווה לו. האויב האמין, שאם יקנה לו שביתה ארוכה למדי בנמלים הראשיים, ימנע את צבאות-הבריית מלרכז כוח שיהיה חזק עד כדי כך, שיבצר ממנו להכריעו. הוא לא העריך כראוי את כשרון התחבולה שלנו ואת היקף יכולתנו החומרית, משום שלא היה לו מושג איזו אפשרויות ניתן להפיק מנמלים «מלאכותיים»; נמלים אלו הזכיר לא מכבר צ'רצ'יל בנאומו, ויש לשער,

שבקרוב נדע עליהם פרטים מלאים יותר. אולם, ע"י הקרבת חילות-מצב גדולים, ללא כל תקוה שבסוסו של דבר יצליחו להתחמק, גרם לנו האויב טרחה יתרה. בראש הרשימה - שרבורג, שם הקריב האויב עצמות ואח"כ קאן ונמלי ברטן ומאחר יותר הבר. היה משום הפתעת-מה בזה, שהוא הניח לקנדיים להכנס לדיאפ ללא ההחנדות, כי אעפ"י שאין זה אלא נמל קטן, הרי יוכל להועיל לנו בפעולותינו בצפון. אני מאמין, שבעתיד הקרוב נשתמש בנמלים שהם קרובים לגיא החזיון ושהשימוש בהם לא יצריך אלא נסיעות-ים קצרות, בעוד שהאמריקאים ישחמשו בנמלים האטלנטיים הנוחים ביותר, בשביל תחבורה ישרה בין ארצם ובין היבשת...

למעשה נמשכה, כידוע, המערכה על נמלי בלגיה (מבוא לאנטברפן דרך זרועות שלדה, זה-כריוגה) עד חודש נובמבר, ועל דונקרק - עודנה נמשכת. וכן הדבר לגבי נמלי החוף

הנולד שבדברי הקפיטן לידל-הרט, בינואר 1942 שהובאו במיוחד ב«מערכות» (ט"ז-י"ז עמ' 110) כדלהלן: -  
 «עזון נראה לי, כי ספוייה של פלישה מְצַלְחָה לְבִשָּׁת תְּלוּוִים, מחוץ לתנאים אחרים, ביכולתנו ליצור צבא-גִּסְחָחֵךְ, שזנה ביסודו מן המתכנת הקנימת, ובמדת הקריעות שבה נוכל לספק לו סוגים של פלי-הוקלה ימיים שיפטרנהו מן התלות בנמלים».

המערכי של צרפת שמדרום לברסט. החזקה קנאית זאת בנמלים טייעה בהרבה, ללא-ספק, להאטת ההתקדמות-הנצחון של בעלי-הברית לעבר גרמניה, בחודש ספטמבר, בשל קשי האספקה-דרך נמלי שרבורג וארזמנש («הנמל המטלטל») בלבד - והמרחקים העצומים מהם. הקטע הנ"ל מדבריו של קפטן פולס: -  
 לגבי התנאים הטכניים שהיה צריך להשיגם כדי לאפשר עליה בחופי אירופה בהצלחה, - מבליט בבהירות רבה את ראית

## «נמלים מוסעים»

(מתוך כתבת-רויטר מנורמנדיה, ספטמבר 1944)

חלקה בא ממרחקים, כליית או גלוגאו שבסקוט-לנד. «גוררות» זעירות פילסו להן נתיב במשברים, ובגררן אחריהן תיבות-ענק דמו לאותה מכונית-משא הגוררת בנין בן שלוש דיוטות. אחרות גררו ראשי-מזחים, 480 רגל אורכם, או משברי-גלים ארוכי-מידה.

שני נמלים «מטלטלים», כל אחד משקלו למעלה מ-750,000 טון, הובאו לצרפת ע"י חילות הפלישה של בנות הברית «ובשתלו» במקומות שנבחרו לכך בחופה של נורמנדיה, וארבעה ימים מיום הפלישה כבר היו ראויים לשימוש כלשהו.

מתוך כתב הוראות משנת 1942 להכנת הנמלים הבנויים-למפרע: -

«...מזחים לשימוש בשפת-ימים. עליהם להיות צפים מעלה מטה עם הגאות והשפל. יש לפתור את בעיית עיגונם ויהי מה. עבדו והגישו לי את הטוב בפתרונים. אל טענות לגבי אפשרות הביצוע. הקשיים יטענו לעצמם».

וינסטון צ'רצ'יל

אניות-מסתם (עמוסות-מלט, על מנר שתוטבענה ותשמשנה «משברי-גלים», מעצור לתנועת-דהמים), הפליגו בכוח-עצמן והיו הראשונות להגיע למקום. הן וה«תיבות» כוונן והוכנסו למקום המיועד להן והוטבעו בו. חלק זה של התכנית בוצע ונשלם תוך חמשה ימים מעת הפלישה וע"י כך ניתן לאניות מחסה-מה, שערכו היה רב בתקופה הקרובה. לפי התכנית צריך היה כל נמל להכיל: שלושה מזחי-פלדה עם כמה ראשי-מזח, עשויים גשרונים צפים; משברי-גלים פנימי מאניות-מסתם ותיבות-מלט ענקיות, ומשברי-גלים חיצוני צף, עשוי-פלדה. עד היום ה-12 לאחר הפלישה נמשכה העבודה כהתאם לתכנית, ומעגן אחד על כמה מראשי-המזח שלו הושלם. אולם למחרת היום

אניות סוחר פירקו אלפי טונות אספקה בנמלים הללו - המוזרים ביותר בדברי ימי העולם - בנמל הבריטי, בארזמנש, ובחברו האמריקאי בפורט-אן-בסן. יוזם מפעל זה היה מר צ'רצ'יל. הגשמתו היתה כרוכה בבניה-בחשאי של מזחים ועשרות תיבות-ענק של מלט; הסעתן דרך התעלה של כ-60 ספינות, (בהן - מספר אניות-מלחמה), טעונות נטל מיוחד, וטיבוען ליד חוף צרפת; גרירתם, בדרכים שונות, של יותר ממיליון וחצי טונות של פלדה ובטון לנורמנדיה; ולבסוף צירופם ואיתוויים של כלי חלקי «חשבך-פלאות» עצום זה יחדיו בסמוך לחוף צרפת. שעות רבות לפני ראשית יום-הפלישה הפליגה ארמדה מוורה זו מחופי בריטניה.

להפסקת העבודה במעגן האמריקאי, אך המעגן הבריטי הושלם.

המקלט שניתן ע"י נמלים אלה חסך ללא ספק, אכידות רבות בחיים ובחומר, ואיפשר פריקתו של ציוד רב-חשיבות, אם כי אמנם בכמויות מוגבלות.

נעורו וכאו מצפון-מערב משברי רוח-סופה, מאלה המצויים בחודש יוני, אלא שהיתה זו הגרועה שברוחות-הסופה מזה 40 שנה. הנמלים הופקרו, איפוא, למלוא «חסדיה». הנמל האמריקאי סבל קשות מאוד ומשברי-הגלים בחלקם הגדול ניתצו. זאת, וכן כיבושה של שרבורג ונמלה, גרמו

## ארגון רפואי בצבא-הפלישה

תוך 24 שעות מהסתערות צבא-הברית על אירופה נמצאו פגועי הפעולות הראשונים שוב בבריטניה. כי כשהטוראי ג'והן סמית עוצר בגופו, נניח בקאן, את הכדור העף בדרכו, קוררו כדלקמן: -

לחבריו - ראשונה בדברי ימי המלחמות - ידיעות מספיקות בהלכות עזרה ראשונה, מספיקות לפחות עד כדי לסייע לו לסדר את תחבושת-השדה שלו, ואם גחוף, הרי גם לשים מחסום - עורקים. כמה מאות מטרים מאחורי הקו - (רק לעתים רחוקות מגיע המרחק עד כדי חצי-קילומטר) נמצא תחנת העזרה הגדודית (Regimental Aid Post), שיותר מדויק יהיה לקרוא לה «תחנת עזרה בטליונית», כי כזו יש לכל יחידה. כאן נמצאים קצין רפואי, סמל וסניטר מאומן, או שנים, מאנשי «הקורפוס המלכותי הצבאי הרפואי» (R.A.M.C.), לכאן מובא ג'והן סמית על אלונקה תוך רגעים אחדים. אם פצעו אנוש עד כדי כך, שרק העברת דם יכולה להצילו, יכול הוא לקבל טיפול זה בר-במקום. אפשר אפילו לנתחו במקום זה - אף כי רק לעתים רחוקות נעשה הדבר. כרגיל נותנים לו מורפיום, ותוך 30 רגע נמצא הוא כבר שני מיל בעורף, במחבשת-השדה. (Field Dressing Station).

מוסע על מכונית משא תלת-טונית, ועל קרון משא גדול יותר. רובם של הדברים ניתנים לביצוע במקום זה, ואפילו ניתוחים רציניים. אמבולנס-השדה: בקשר אלחוטי הדוק עם תחנת-השדה עומד «אמבולנס-השדה». אמבולנס-שדה בשירות הקורפוס הרפואי אינו מכונית בודדת עם חצי תריסר מטות מכסימום. זו יחידה שלמה, המכילה פלוגת-מטה ושתי פלוגות של שירות שלכ"א מהן מספר מכוניות נושאות אלונקות. המעבירות את הפצועים מתחנת-השדה אל העורף.

הטוראי סמית לא ישהה כאן «בתחנת-השדה» ארוכות. הוא מועבר הלאה ל«תחנה לפינוי הנפגעים». זו נמצאת כ-20 מיל מאחורי הקו. מרגע שנפגע ועד הגיעו לכאן לא עברו יותר משעתיים. זה המקום בו נקבעת לרוב הדיאגנוזה, ומשייכים אותו לסוג המתאים לו. היינו: לזקוקים לחיסון האורגניזם, או לניתוח, או לפינוי נוסף לעורף עמוק יותר.

מכאן הוא מובא ל«בית-החולים הכללי» (הצבאי). זה נמצא במקום שיש בו תחנה של מסילת-ברזל, בכנין שהופקע או באוהל גדול מאוד. כאן עומדים לשרותו כל אמצעי המדע החדש, פרט לתהליכים בקטריאולוגיים מן המורכבים ביותר וסוגי טיפול אחרים שבגדר תכלית-ההתמחות המקצועית. הדורשים ציוד כבד. אולם כאן אפשרית דיאגנוזה רנטגנית, וכן אפשר כאן לעשות כל ניתוח שהוא. בתי-החולים הכלליים מכילים מ-200 עד 1000 מטה ויותר. הטוראי סמית מובא לביה"ח הכללי בדרך האויר או בדרך הכביש, וזה בהתחשב בדחיפות המקרה. אולם, יהא אמצעי התעבורה

כאן - אם רואים צורך בדבר - ניתנות לו זריקות נגד צפת (Tetanus), העברות דם, זריקות גלוקוזה ותמיסות-מלחים. מחבשת-השדה עם קצינה הרפואי, שני סמליה ושלוש סגיטריה, נמצאת לרוב באוהל בר-קנבוס המוגן בשקי חול. ואם ניתן הדבר, מוקמת תחנה זו בכנין שהופקע לצרכי הצבא. ציוד התחנה

גלוקוזה - סוכר-ענבים.

מה שיהא, נלווה אליו מטפל, על פי רוב אשה. בית החולים הכללי, - המוסד העיקרי לטיפול בפצעים אנושים - הוא מיסלטל. רכבת בית-חולים מיוחדת יכולה תמיד ללוותו, ולהתקין, תוך 6 שעות מעצירתה, 600 מיטות-חולים ערוכות לפעולה.

### הרפואה הפרבנטיבית

אין שוכחים בצנא את הרפואה הפרבנטיבית. על יד כל יחידה, סמוך לקו החזית פועלת כיתה להיגיינת-שדה. זו דואגת לטיהור המים, לתיעול וסניטציה.

במערכת-הפעולות המלא של הקורפוס הרפואי הצבאי המלכותי ישנם עוד שלושה סוגי יחידות: «תחנת איסוף הנפגעים», שבה אוספים את הנפגעים להעברתם באמבולנסים; «תחנת החבישה הקדמית», - בה ניתן טיפול יותר יסודי מן הטיפול האפשרי ב«נקודת-העזרה

הגדודית»; ו«המרכז הכירורגי הקדמי». כל אלה גמישים בצורתם וניתנים לטלטול עוד יותר מאשר ארבעת היחידות שהוזכרו קודם. האומר, שארגון הענק כולו של «הקורפוס הרפואי» פעל בצרפת מיד בשבועות הראשונים לפלישה - חוטא לאמת. לא יתכן להפעיל ארגון כה מסונף ב«ראשי-החופים» המצומצמים של ראשית הפלישה. אולם «בתי-החולים הכלליים», ה«תחנות לפינוי הנפגעים», «תחנות השדה לחבישות» ו«נקודות העזרה הגדודיות», אלה הופעלו כבר מהשלב הראשון של הפלישה.

«בתי-חולים בסיסיים» שבבריטניה הם משני סוגים: אלה שבתחומי החוף נתונים לפיקוחו הישר של ה-S. H. A. E. F. (המפקדה העליונה לחיל-המשלוח של הבריית), ואלה שבפנים האי נמנים על רשת בתי החולים של ה-R. A. M. C. ופועלים בשיתוף עם מיניסטריון הכריאות הבריטי.

## מערכת-מגן בריטית בפני הפצצות-הטסות

סקירת-סיכום שמסר בספטמבר דונקן סנדיס, שהיה אז סגן-מיניסטר המלחמה הבריטי, (שהוא גם יו"ר הועדה למלחמה ב«פצצות-הטסות»), גילתה את האמצעים העיקריים במערכת-המגן, שהוקמה וטרפחה בבריטניה. אכן, ידוע היה כי הראשון שבאמצעים האלה, מבחינת הזמן, היה המאמץ להרוס את מיתקני-ההסטה הגרמנים שכחוף צרפת עוד בטרם הופעלו, לרוב בתקופת בניינים, עיי הפצצות אדירות מהאוויר. אמנם, ידוע היה כי חיסולה של סכנה זו ביסודה יתכן רק עיי כיבוש השטחים שמתוכם הוטסו הפצצות. דבר זה הושג בראשית ספטמבר - מכל מקום לגבי אותם הבסיסים שמהם פעלו הגרמנים עד אז. במערכת «הפצצות-הטסות» אבדו לחילות-האוויר, הבריטי והאמריקאי יחד, קרוב ל-450 אווירון, בתוכם הרבה מפציצים כבדים ובינוניים, וכ-2900 קברניטים ואנשי-צוות של מטוסים.

בשבוע הראשון למערכה (מאז הוחל בהטסת הפצצות עיי הגרמנים), הופלו כ-33 למאה של הפצצות, בעוד שהאחוז של אלו שהגיעו ללונדון היה קצת קטן מזה, ואילו השאר נפלו במקומות שונים. מקץ שני חדשים וחצי היו מפילים

כ-70 למאה מן הפצצות שהוטסו, ורק 9 למאה מהן היו מצליחות להגיע לונדונה. השיא הושג כ-28 לאבגוסט, כשממך 101 הפצצות שקרבו לחוף אנגליה הופלו 97, ורק 4 הגיעו ללונדון. ד. סנדיס גילה, שכתם זעירי מטושטש על גבי צילום, שנעשה מאוירון-סיוור, של תחנת הנסיונות הגרמנית Peenemünde \* שימש למומחים ראשית מפתח לדבר קיומו של ה-V 1, ושוב לא נגרעה עין מלעקוב אחרי התפתחות נשק זה; כתוצאה מכך נתגלו בסיסי-ההסטה בחוף צרפת, והוחרבו אחרי כן עיי כוח-האוויר של הבריית.

\* Peenemünde כפומרניה המערבית בחוף-הים הבלטי, שבו נערכה הפצצה אדירה כבר ב-1943, ושטעמה לא היה מובן אז, וכוונתה הייתה למגר את ההכנות להתקפת הפצצות הטסות. - המער.

\*\* Vergeltungswaffe «נשק התגמול» - השם שנתנו הגרמנים לפצצות טסות; ועוד באמתחתם הבטחות לסוגים נוספים של «נשק תגמול» כגון הרקטות הגדולות «V-2», ו«V-5» - «פצצת האטום», לפי השמועות.

בתוך אנגליה גופה קבעה תכנית ההגנה המקודרת: - רצועת כדורי-מתסום אנטי-מטוסיים, המתנשאים בסמוך מאוד לכניסה ללונדון, רצועת תותחים מלפניה, ולבסוף האוויר התיצוני, בו יפעלו אוירוני-הקרב. בתחילה השתמשו ב-500 כדורים-פורחים לתפקידי המחסום, אולם המספר הוגדל אחר-כך עד קרוב ל-2000. מן הפצצות שחררו לרצועה זו הופלו קרוב ל-15 למאה. מחסום-האש האנטי-מטוסי, שהגן בשעתו על לונדון בפני החקפות מפציצים, הועתק לעבר החוף, ו-600 תותחים א.מ. כבדים ו-500 תותחי-בופורס הוצבו בעמדות חדשות. בשבוע הראשון לאחר עריכתם המתודשת של התותחים הופלו 17 למאה מן הפצצות שחררו לאיזור-התותחים, ואילו בשבוע האחרון לדו"ח - 74 למאה. במשך 80 ימי ההפצה הטיסו הגרמנים למעלה מ-8000 פצצות, מהן חדרו והגיעו לאזור לונדון כ-2300. מאז התחלת

ההתקפה הורדו ע"י אוירוני-קרב למעלה מ-1900 פצצות. גובה הטיסה הנור-מלי של הפצצה היה 2300 רגל, ומהירות הטיסה עד 400 מיל לשעה. מהתיאור התמציתי הזה של מערכת-המגן בפני ה"רובוטים" אפשר ללמוד לא-מעט על דרכי הדיפתן של סכנות דומות באם תתעוררנה מחדש בעתיד. כידוע, אחד הדברים המסוכנים ביותר שכאמצאת-תופת זו הן הפשטות הגדולה של מנגנוןן ויצורו הזול, וכן האפשרות הרבה של הסתת פצצות אלו ודומותיהן מתוך פינות מוסתרות, שלא קל לגלותן.

ידוע הדבר, כי מאז נמסרה ההודעה הנ"ל נתחדשה במידת-מה הרעשת לונדון ע"י הפצצות הטסות, הנשלחות, בחלקן ממטוסים מיוחדים מעל פני הים הצפוני ובחלקן - מבסיסים שבהולנד. כן נתוספו עליהן למעשה הרקטות

### מלחמת-מוקשים בכפרי סין

הציננים הבאים נכללו בכתבה של סיפר "טיימס" בסין, בסוף קיץ זה, אגב תאור מסע היפנים לייצוב עמדתם בסין הנכבשת

מיליונים של איכרים חסרי-זיון בהופיי המרכזית, (בצפונה של סין), עומדים כעת בהתמודדות של חריפות-המוחין וכשרון-התח-בולה הטבעיים אשר להם נגד כלי הזיון החדשים של היפנים. אנשים אלה נתנסו זה מכבר בהתהלכות עם אבק שריפה, (שהומצא לראשונה בסין), ואכרי המקום שוב אינם עוסקים בעשית זיקוקין-די-גור ופצצות-שעשועים, שאין בהם כדי להזיק אלה בייצור מוקשים, בהם ישתמשו במלחמתם, היעילה במידה מפתיעה, לסיכול הסיסמא היפנית המשולשת החדשה האומרת: - «הרוג בכל, בזוז הכל, שרוף הכל».

כיום זרועים מכואי כל כפר מוקשים לרוב, ונתיכי-מים, שבילים, דרכים ואפילו שדות-תבואה ובתי האכרים עצמם מוקשים נגד הבוזזים היפניים. «פתי-יוקשים» פוזרים בכל

• הכבדים בני 4,5 אינץ', והקלים מהם בני 3,7 אינץ'; «בוטורס», התותח הא.מ. הקל 1,6 אינץ'. - המער.

רחבי האיזורים הכפריים, והמוקשים נפרעים יפה-יפה במתנה היפנים, שכמעט ואינם מעיזים עוד לקרב לכפרים. באם הם מנסים להסתער על כפרים, הרי הם נתקלים בהתנגדות קשת-עורף מצד האוכלוסיה המשתמשת ברימונים מתעשית בית, קני-רובים-שאבד עליהם כלח ותותחים עשויים גזעי-עץ חלולים חשוקים בחוטי-טלפון יפניים גזובים. במקרה שעולה בידם לפרוץ לכפר, הרי הם

• יש לזכור, כי מטוסי-הקרב, ברופם אחריו ה"פצצות-דה-טסות", פעלו גם מעל רצועת-התותחים; ואפשר שהיו מגיעים גם אל «רצועת כדורי-המחסום». בהזדמנויות אלו, כשפעלו כבר לא ממעל «לחעלה האנגלית», כי אם מעל לאדמת אנגליה, היו מאמציהם מכוונים להפלת הפצצות מעל לשטחים שוממים או ריקים מישוב. - המער.

• כ-700 מטר. - המער.  
• כ-664 קילומטר. - המער.

הכפריים ממכוך המנהרות, אולם גם בכך לא העלו דבר, הועיל והרשת היא כה מסונפת ומשוכללת, ובעוד מועד הכינו בה גם מחסומי מים וגם תריסי-אש, לעמוד בפרץ בשעות חירום מעין אלו.

מוצאים שהאוכלוסיה חפרה והכינה מראש רשת מנהרות תת-קרקעיות מפליאה, שלא בלבד מקשרת בית אל בית, אלא מחברת למחרוזת ארוכה שורה של כפרים. היפנים ניסו להשתמש גם במים וגם באש כדי להניס את

## חומר נפץ אדיר - פּנְטוֹלִיט

שימוש רב בפינוי נמלים הרוסים, כגון שרכורג. כמות קטנה הימנו בוקעת קיר בסוף מזוין בעובי של 5 רגל. חיג זה גדוע מאז 1891. אולם ייצורו נחשב למסוכן מדי, עד אשר המומחים מצאו שיטה לתערובת הפנטוליט ב-ט. נ. ט.

ראש שירות-החימוש של הצבא האמריקאי גילה, שכוחות ארה"ב משתמשים עתה בחומר-נפץ עז-כחות, הקרוי פנטוליט, והעולה בכוח-עצמתו ב-20 אחוז על ה-ט. ג. ט. (טרי-ניטרון-טולואן). הוא משמש את צרכי ה«בזוקה», הפגזים הרקטיים ורימוני-הרובה האנטי-טנקיים. כן הוכחה יעילותו כאמצעי-ניתוח, והשתמשו בו

## צָרֹר יְדִיעוֹת מִן הַמְזָרְחַת הַתִּיכוֹן

### עיראק

בקבינט העיראקי הוכנסו מראשית אבגוסט כמה שנויים. הסייד \* תחסין עלי, מקודם מיניסטר ההגנה, משמש עתה כמיניסטר לעבודות צבוריות ולתחבורה, בעוד שסייד עבדול-אמיד אל עזרי, קודמו לחיק זה, קיבל לידיו את מיניסטרוֹן האספקה מידי סייד ארשיד עומרי, שנתמנה עתה כמיניסטר לעניני חוץ.

מיניסטרוֹן האספקה העיראקי החליט לבטל את כל ההגבלות, שהוטלו על סחורות מובאות בדרך היבשה מארצות שכנות - פרט לאיי.

בראשית סתו זה הודיעה ממשלת עיראק לשלטונות המצריים שיש בדעתה לקבוע שידות רכבות ישיר, שיקשר בין עיראק לבין הארצות הערביות השכנות, בתוכן מצרים. (סלילת מסה"ב חיפה-בירות-טריפולי, המשלימה את

\* תואר כבוד.

### תורכיה

האספה הלאומית התורכית אישרה באביגוסט, לפני התפזרה לחודש נופש, 4 חוקים לשעת חרום, שבאם יקום הצורך יכנסו לתוקפם. צעד זה נבע משינוי מעמדה של תורכיה, בקשר עם נחוק הקשרים הדיפלומטיים בינה לגרמניה והתקרבות המלחמה לבלקן.

חוקים אלה מיפים את כוחה של ממשלת תורכיה להכריז על גיוס כללי של גברים בגיל 16-60 ונשים בגיל 20-40, ולצוות על פינוים של ערים וכפרים.

### אירן

מיניסטרוֹן המלחמה האירני מינה את גנרל שפאיי, מי שהיה מיניסטר התעשייה, למשרת נספח צבאי בלונדון.

\* המדובר הוא בקרקע-החמר והלאס של סין הצפונית, אשר אין כמוהו נוח לחפירת מנהרות ומחבואים. - המער.



בעקרונות של דמוקרטיה ושותף פעולה בין לאומי».

בחגיגה למלאת שנה לבחירת נשיא רטובליקה קונסטיטוציוני ראשון ב-17/8, סקר הנשיא, בשארה אל-כורי שורות צבא לבנוני ב«כיכר התותחים». המונים מילאו את הכיכר המרכזית ואת גגות הבתים שסביבה. בשעת המסדר נוכחו נשיא ביה"ג, חברי הקבינט והקורפוס הדיפלומטי. הודאת אמריקה בעצמאות הלבנון וטוריה הגיעה עם חגיגת יום השנה הראשון של עצ-מאותו הקונסטיטוציוני.

הפרלמנט הלבנוני חקק חוק, המכוון למנוע בעד תדירת הון זר מסויים ללבנון. לפי חוק זה חייבים לפחות 2/3 מחבריה של כל חברת מניות להיות לבנוניים.

בנוכחות נשיא הלבנון הורדה הימה בחודש אבגוסט הספינה הראשונה, שנבנתה בבירות בשביל האדמירליות הבריטית.

רויטר מודיע: במסיבה שנערכה בסוף אבגוסט בצופר שבהר לבנון, מסר ראש המיניסטרים לירי הציר הבריטי, הבריג-גנ. ספירס, המחאה בסכום מחירם של 10 «ספיטפיירים». כאות להערצתו העמוקה של עם-לבנון למלחמת בריטניה בעריצות.

המיניסטר לתעשיית-מטוסים, סטפורד קריפט, שלח לממשלת הלבנון מברק תודה על תרומות עם לבנון לרכישת 10 אוירוני «ספיטפייר» בעבור חיל האוויר המלכותי. ה«ספיטפיירים» ישאו שמות ערים לבנוניות.

שלטונות לבנון ביטלו את העוצר אשר הוטל בשעתו במחוז-הדרום (צידון והסביבה) בשל חגרות בין-עדתיות שפלצו שם בראשית סתיו זה כתוצאה של התנגשויות בין המתואלים המושלמים-הסונים והגוצרים.

### למעמד האשה בלבנון

הועדה הפרלמנטרית לתזכירים, דחתה הצעה להענקת זכויות פוליטיות לנשים. הדעה שהובעה

חיבורי מסהיב, בנתיבה חקינה - להבדיל מהמסילה החגיגאזית, צרת-הנתיבה - בין כל ארצות ערב הצפונית, מצרים וחורכיה, פותחת אפשרות לשירות ישיר כזה). כמו כן החליטה ממשלת עיראק לקבוע הקצבה מיוחדת ליסוד חברת תעופה.

משלחת קצינים עיראקיים בילתה למעלה מחדש ימים בתל-אל-כביר שבמצרים, ללמוד שם שאלות צבאיות טכניות ושימוש בציוד חדיש וברכב-שריון. בדרכם חזרה ביקרו בדמשק.

### סוריה

ב-7 לספטמבר פרצו ליד הקולנוע בחלב מהומות בין אנשי-הצבא הסורי ובין אזרחים. מהומות אחרות אירעו למחרת היום בכמה מרחובותיה של חלב, חנויות מספר ניזוקו. לופטי ביי אל חפר, מינסטר הפנים הסורי, יצא לחלב ותיסל את דהמהומות במהירות. החנויות נפתחו והמצב הוחזר על כנו.

באמצע אוקטובר הרכיב פאריס-ביי אל-כורי, נשיא ביה"ג הסורי, קבינט חדש במקום הקבינט בראשותו של סעד אללה-ביי אל-גיברי, שהתפטר.

פאריס-ביי הכניס למיניסטריין שלו שלושה מן המיניסטרים הקודמים - גימיל ביי מרדס - לעניני חוץ, הגנה וכלכלה; חאלד-ביי אל-עואם - לכספים ואספקה; ועבדול-רחמן אל-קייאל למשפטים ולחנוך. לעצמו שמר את תיקי עניני הפנים והעבודות הצבאיות.

### לבנון

בהודעה מטעם הנשיא רוזבלט מ-16/8 נאמר, כי הודאת אהיב בעצמאות סוריה והלבנון, «היא צעד המתקבל ע"י כל אמריקאי בעונג רב; לציביליזציה שדשים עמוקים בתרבותו ובחכמתו של המזרח הרתיכון. על כן מן הראוי הוא, שעבודות רוחניים אלה ימצאו את בטויים החדש בקשרים פוליטיים אמיצים יותר עם שתי המדינות החפשיות הללו».

«עמי הלבנון וסוריה», אמר, «העידו על עצמם פעמים רבות, שאכן מסורים הם ודבוקים

היא, שצעד כזה אין ניתן ליישבו עם אורח-  
החיים ועם המסורת, היות והלכות הדת המוש-  
למית אוסרות על האשה להופיע בלתי רעולה,  
והמסורת אוסרת עליה להשתתף באספות  
פומביות. הנימוקים האחרים לדחית ההצעה  
הם, שרק 20 למאה מבין נשי הלבנון הן בעלות  
השכלה; שהשימוש בזכויות פוליטיות אי אפשר  
יהיה ליישבו עם החובות למשפחה, הטיפול  
בילדים והנהלת משק הבית וכן חסרות נשי  
הלבנון את הנסיון הדרוש, בהיות ולפני כך  
מימיהן לא השתמשו בזכויות פוליטיות. ביהינ  
סרב להוסיף לדון בהצעה.

### עבר הירדן

ראש המיניסטרים בקבינט החדש של עבהיי.  
סמיר-פחה, מחזיק גם בתיק עניני הגנה, ובתיק  
מיניסטרוני החוץ.

### מצרים

כבוצת קצינים מגדוד שומרי-הראש המצרי  
המלכותי שהתה בחודש אוקטובר בא"י. בין  
השאר ביקרה בח"א, ואף נתקבלה ע"י ראש-  
העיריה.

חברה בריטית קיבלה מאת ממשלת מצרים  
חוזה בסכום של שני מיליון לירות לעבודות  
שינוי וחזוק סכר אסנה במצרים העילית. החברה  
«לינדסיי פרקינגטון ושות'» - נבחרה מבין  
12 ההצעות שהוגשו, בתוכן שש אמריקאיות.  
בעבודה יחלו בנובמבר ויש לסיימה לפני ה-15  
ביולי 1945. עם השלמת הסכר החדש, יושקו  
למעלה משני מיליון דונם, במחוזות קנה וגירגה,  
פעמיים בשנה תחת פעם אחת.

מוסרים כי כל הציווד של הגיא במצרים  
ימכר ע"י הממשלה. ערכו גאמד בשני מיליון  
לירות.

הקבינט הוציא (באמצע אוקטובר, עם חילופי  
הממשלות) צו לפטוריהם של: - עכדול-לטיף

המנהל הקבוע של המיניסטרוני, ראש  
חבר פקידיו, להבדיל מהמיניסטרים, איש-  
מדיניות, המתחלף בהכרח עם חילופי ממשלות.

מחמוד-ביי, סגן המזכיר - לענינים סוציאליים,  
שאכר עכדול-לטיף ביי, סגן מזכיר מיניסטרוני  
המשפטים, ה-ליווה - אחד אסטוואי פשה,  
סגן מזכיר מיניסטרוני ההגנה ודיר טהא חוסיין  
ביי, יועץ מקצועי למיניסטרוני החנוך - לפי  
סוכנות-הידיעות דהערבית, יש להשוב כי  
דיר עכדול-ראזק ביי אסטנהורי, ששימש לפני  
סגן מזכיר מיניסטרוני החנוך, יבוא במקומו  
של דיר טהא חוסיין.

לאור מאורעות מאחרים יותר יש ענין בכתבה  
של «טיימס» ממצרים, מחודש ספטמבר:

בשקדו על הקו ששם לו, כלפני שנה, לא  
לאבד אף הזדמנות המאפשרת לו להכיר את  
עמו מקרוב יותר, פתח המלך סארוק, למשך  
חודש רמדאן, לרווחה את שערי ארמון עבדין  
בפני הציבור הרחב.

מאז החל רמדאן, מתמלאת החצר הגדולה  
מדי ערב קהל של 3.000 עד 4.000 איש, בוגרים  
ונערים, כמעט כולם יוצאי המעמדות הנמוכים,  
המתאספים להקשיב לקריאות בקוראן מפי  
העולימא הראשי למצרים. הקריאות נמשכות  
משעת בין השמשות עד מאוחר בלילה. הקהל  
מתחלף מדי פעם, וזרם בלתי פוסק של מצרים,  
לבושים בעיקר «גלוביות» מלוכלכות ובלויות,  
חוצה ועובר את חדרי הקבלה המפוארים של  
הארמון בדרכם לחצר, חדרים שעד כה לא ראו  
מימיהם אלא בני-אצילים.

המלך פארוק מזמין גם «איפטר», הסעודה  
המסיימת את צום היום - התכנסויות גדולות  
של כל המעמדות: פקידים נמוכים, פועלים,  
מתלמידים ואחרים. בליל אמש אירח 600  
מתלמידים של מכללות מצרים ואל-אזהר, כולם  
מושלמים כמובן. אולם 30 הלאומים שיוצגו כאן  
כללו הודים, סינים ורוסים מברית-המועצות.  
המונים צובאים סביב ככר ארמון עבדין, זה

\*\* תואר-צבאי (בלשון הערבית) אשר לרוב  
משתמשים בו לציון הדרגה של גנרל-מיור.  
\*\*\* ענין רב מעוררים פיטוריו אלה של  
עסקן-החינוך והסופר הגודע (מפורסם - בין  
השאר - בשל עוורונו) ממיטב אנשי האינטל-  
גנציה המצרית. משמעותם הציבורית של פטורים  
אלה יתכן ותתברר בהמשך הזמן.

עדה-הראיה להתרקות דברי ימי מצרים בעבר, להריע לכבוד המלך, אשר חיבת העם אלו הולכת ורבה ממילא מיום ליום.

### נשק וברזים במדבר-מצרים

שבטים נודדים במצרים מזדיינים בציד צבאי מופקר, שנותר בשדות הקרב של המדבר-המערבי, והמסחר הבלתי-חוקי בנשק פורח בכל רחבי הסהרה. דבר זה התגלה אגב בירור משפט, בבית הדין הצבאי העליון במצרים, כששלושה אנשים נידונו למות, ושנים אחרים לתקופות מאסר.

שיירת מברחים שמנתה כ-100 גמלים, הופתעה ע"י פטרול של גדוד-הגמלים המצרי, בשעה שנסתה לחדור לקירינאיקה עם סחורה מוברחת. כתגרה שפרצה השתמשו המברחים בנשק חדיש. נהרגו קפיטן, 4 סמלים וכמה חיילים. מטוס שנשלח על מנת להתקיפם במכ"י, הופל. המסע לכתר את הכנוסיה נמשך שלושה שבועות.

### סעודיה

האמיר מנצור, בנו השני של המלך איבן סעוד הגיע למכה. הוא נתמנה מפקד הצבא וניתנה לו הוראה לארגנו ארגון חדיש במסגרת האפשרויות הקיימות.

### נתיבי אויר במזרח-התיכון

מסתבר שצירי מצרים בועידה הבין-לאומית לתעופה, מסרו לבריטים ולאמריקאים ש"חרות האויר" (שתאפשר לקווים הבין-לאומיים לקבל נוסעים ומטען בארצות-הביניים, שעל נתיבי-תיהם הארוכות) אינו דבר המתקבל עליהם.

"חרות האויר" פרושו יהא, שקווי אויר הפועלים למשל בין ניו-יורק לקרצ'י שבהודו, יקבלו בקהיר נוסעים שפניהם לכגוד. כפי המסתבר מבקשים הבריטים להשפיע על המצרים להסכים ל"חרות האויר" בתורת עיקרון, כי אחרת לא יסכימו ארה"ב לסעיף דהמופעל אבטומטית, אשר לפיו אפשר יהיה להוסיף שרותים רק במידה שהנתיבים הקיימים יגיעו לשימוש של 65 אחוז בכושר העומס הקיים. עמדתה של מצרים מובנת מתוך דצונה לקיים, על יסוד הסכמים מיוחדים עם ארצות

המזרח התיכון. קווים מקומיים של חברת נתיבות האויר «מיצר». לכל הארצות האלה: התחרותם של נתיבי אויר בין לאומיים בתובלה בין ארצות אלו היתה מערערת ערעור קשה את התכניות המצריות.

עם זאת יצויין, כי לאחר הכל תומכת עמדה מצרית זאת יותר במדיניות האויר הבריטית (כפי שהתבטאה בסוי מרוכז בהודעת הלורד סוינסון, מיניסטר התעופה האזרחית, בשיקגו) מאשר עמדותיהן של ממשלות צרפת, הולנד ורוב המדינות האירופיות הקטנות.

בתעופה במזרח התיכון עלול להופיע גורם נוסף עם יסודה של «חברת נתיבי אויר אש-שרק», שזה עתה פנתה וביקשה להרשם.

- יוצאו 100.000 מניות בנות לירה, מהן 10.000 מניות יסוד ו-90.000 מניות רגילות.
- הדיבידנדה שוה לכל המניות. הפרוספקט נשלח ליותר מ-500 איש בא"י ועבר-הירדן, לבנון וסוריה. ימות התתימה נקבעו לחודש אוקטובר.
- אין זה מן הנמנע שהון החברה עוד יוגדל באם יחתם למעלה מסכום המניות המוצא.

כתב העת האמריקאי «תעופה» מכחיש את הידיעה שהובאה כעתונרה, כי גמסרו לבריטניה זכויות מונופולין לטיסות אוירוני-מסחר בשמי חבש.

מוסרים מפיו של פקיד אמריקאי כמי שאמר, שב-1943 נחתם הסכם אשר לפיו הודיעה בריטניה לאה"ב, שהזכויות «לא תהיינה זכויות מונופולין באופיין ולא תמנענה מאמריקה לקבל זכויות תעופה בחבש».

### שבויים ערבים באנגליה

הבריגדיר גלב-פשה, מפקד הלגיון הערבי לעבה"י, ערך בראשית אוקטובר, בשהותו בלונדון, ביקור-הפתעה באכסניה בשביל סמלים וחייילים ערבים, שכרחו ממתנות גרמניים.

מידיעות הסוכנות הערבית: - שבויי מלחמה ערביים מוחזרים, המגיעים מאירופה הכבושה, מתקבלים למחנה שהוקם במיוחד לשם איכסון

• «אש-שרק» - פירושו «המזרח».

שטח זה מבחינה מדינית. בשעתו הצהיר שר-  
החיצון הבריטי, א. אידן, כי לא ישוב עוד  
למשל איטלקי.

חובת חנוך ושאר שירותים באלג'יר

בישיבת הקבינט הצרפתי ב-25.10 הוחלט  
על חובת חינוך למיליון ילדים מושלמים, משני  
המינים, באלג'יר וכן על ישוב רבבות משפחות  
מושלמיות על קרקע ששובחה. אלו הן אך שתיים  
מן התקנות החשובות הנוגעות לאוכלוסיה  
המושלמית של שטח-אלג'יר הצרפתי. בין שאר  
הצעדים נכללים תכניות שיכון עירוני וכפרי,  
ארגון שרותי בריאות, הגיינה וסיוע סוציאלי.  
כמו כן החליטה הממשלה הצרפתית להקים  
תעשיות להעסקת כוחות העבודה המושלמים.  
תכניות אלה, שעוכדו ע"י המיניסטר הצרפתי  
לצפון אפריקה גנרל ג'ורג' קטרו, תעלינה  
ב-125.000.000 לירות.

להחלטות הנ"ל ערך מיוחד לגבי האוכלוסיה  
היהודית של אלג'יר, כי הן עלולות להקטין  
את ההבדל בין מעמדם (כאזרחים צרפתיים,  
וברובם אף בעלי השכלה בנוסח המערב) ובין  
זה של המוני המושלמים, הנתונים למעמד  
מיוחד.

באוקטובר נכנס המון ברובו מאורים,  
לבית קברות יהודי בלרש, שבמרוקו הספרדית,  
וניתן 25 מצבות - מוסר כתבו של «הדילי  
טלגרף» בטנג'ר.

«היהודים יושבים בלרש מזה 500 שנה  
ותמיד שררו ביניהם לבין המאורים יחסים  
טובים. יש לראות את המקרה כתוצאה של  
תעמולה אנטישמית פשיסטית וגרמנית» -  
מוסיף הכתב.

עתונו של הוטיקן «אוסטרבטורה רומנו»,  
והעתונות דהקתולית באיטליה בדרך כלל,  
מציינים, מתוך תלונה חריפה, את התנהגותם  
של חיילי היחידות המרוקניות שבצבא-הברית  
כאיטליה, בשל רבוי הפגיעות ומעשי האכזריות  
לגבי התושבים ורכושם, וביחוד פגיעות בנשים  
וילדים.

חיילים ערביים, הראשון למחנות מסוג זה  
בבריטניה. את רובו של חבר מנהלי המחנה  
המחנה מהווים קצינים ששרתו במזרח התיכון.  
קיפטן אנהורי ולויטננט כלודי, קציני הסעד,  
שניהם איי. הראשון בנוסף לשמשו מפקד על  
פלוגה שימש גם כמדריך. לויטננט כלודי היה  
מצורף לדיביזיה היהודית הרביעית באריטריאה  
ובסוריה, ונפצע במסע-סוריה.

שבויי המלחמה המוחלפים יישלחו בחזרה  
למזרח התיכון מיד לכשיתרכזו כולם בבריטניה.  
יש ביניהם כאלה שברחו ממחנות השבויים  
בצרפת והוחזרו משם. בינתיים נתנו לכולם  
חופשות ארוכות לכלות בלונדון. במחנה יעומדו  
לרשותם עתונים וכתבי-עת ערביים וקולנוע.

בספטמבר נתפרסמה ע"י «סוכנות הידיעות  
הערבית» הידיעה הבאה מלונדון: לשלושה  
חיילים (קורפורל מצרי, טוראי אייטוראי טורי),  
שנפגשו שנית במחנה צבא באנגליה לאחר  
פרידה ארוכה, נראה מעשה הזדמנותם מחדש  
כצרוף מקרים מופלא.

קורפורל כרים מכרנך, הטוראי עבדו חלאק  
מדמשק והטוראי סלים צאלח מסירין, כפר באי  
(ליד בית-שאן) - כולם התנדבו בראשית  
המלחמה לחיל החפרים והשתתפו במסע-יוני.  
שם נשבו, אולם בדרכם לגרמניה קפצו מן  
הרכבת ובמשך חדשיים הסתתרו בגבעותיה  
של יזן. מקץ זמן נפרדו. הטוראי צאלח נפל  
שוב לידי הגרמנים ושוב ברח, - הפעם בעת  
שעמדו להעבירו בדרך הים לאיטליה. הוא  
הצליח להגיע לצרפת, שם נצטרף ל«מאקי».  
כשנכנסו האמריקאים לפריז, היה סלים צאלח  
עמם, באחד מן הטנקים הראשונים שנכנסו לעיר.

## בארצות אפריקה הצפונית

סנוסים

ראש עדת הסנוסים סידי-מוחמד-אל-אידריס  
הוחזר ע"י השלטונות הבריטיים לתחום שלטונו  
הקודם בקירינאיקה.

כידוע, טרם הוחלט על גורלו הסופי של



## על "יהודה" ופעולותיה המורחבות

הדו"ח של יהודה, חברה לאחריות ובטחון בע"מ ליום 30. 6. 1944 שנתפרסם עתה, כולל תקופה של 18 חודש. דו"ח זה עומד בסימן אירגונה המחודש של החברה שהנהלתה הראשית הועתקה מארצות-הברית לא"י. ההנהלה החדשה שחבריה הם ה"ה: ד. אוסטר, י. טיבר, ח. טיבר, ז. ירושלמי, ד"ר ש. ליפשיץ, ש. פסמן, א. קוצנוק, ד"ר י. ל. רוקח וי. שריר נגשו איפוא בתנאים החדשים לפעולה שהביאה לפעילה נכרת בענף בטוח החיים ולהרחבת יתר ענפי הבטוח.

ההנהלה העבירה את השקעות החברה מאה"ב לא"י וע"י זה שיחררה סכום נוסף של 100.000 לא"י שהועמדו לרשות המשק הא"י.

עסקי החברה עמדו במשך תקופה זו בסימן של עליה מתמדת, ולסוף שנת המאזן הגיעו הפוליסות כתיק הבטוח לסכום העולה על מיליון לא"י וההכנסות מהפרמיות לסכום העולה על שבעים אלף לא"י. התמותה היתה למטה מהמשוער והסך ששולם במקרי מות בתקופת הדו"ח הגיע לסך של 2843 לא"י. בתקופת הדו"ח נוסף לקרן ביטוח החיים סך של 24.334 לא"י והיא מגיעה כעת לסך של 188.409 לא"י.

בתקופה זו נכרה תנודה בשוק הכספים לנטיה לירידת שער הרבית על השקעות. בידי הנהלת החברה עלה על אף זאת להשקיע את כספיה בהשקעות בטוחות ומשביעות רצון גם מבחינת הרוחים. בין ההשקעות החדשות יש למנות: בהלוואות לקרן הקיימת לישראל — 30.000 לא"י; במשכנתאות פרטיות 60.000 לא"י; ובנכסי דלא נידי — 23.000 לא"י;

כמו כן עלו הכנסות החברה מרבית, דיבידנדה, שכר-דירה וכדומה והגיעו לסך של 18.146 לא"י. הכנסות אלו עולות בהרכבה על הכנסות השנים הקודמות.

החברה התחילה לעסוק גם בענף הביטוח האלמנטרי ומטרה את הסוכנות הכללית ואת ההנהלה המקומית של מחלקה זו למשרד לאחריות כללית שמנהליו הם ה"ה ב. צימבר וש. שטאהל. הא' בש נתמנה למנהל הישן מחלקה זו.

פעולות החברה בשנה זו המעירות על התפתחות נכרת מגבירות את האימון בסוכייה בעתיד — בו תוכל ליהפך לגורם חשוב במשק הא"י ולמנוף כספי נכר בשיקומו.

# טריקו רוטלוי בע"מ

מיצר כל מיני לבנים

תל-אביב :: ת.ד. 539 :: טלפון 4978

## בית חרשת מכני ומסגריה מאיר דונסקי

מקבל כל מיני עבודות מכניות עבודות חריטה, תקון מניעי דיזל, משאבות, מכונות דפוס, סדור טרנסמיסיות ומכונות של טחנות קמח ובתי חרושת.

במיוחד:

סדור בתי חרושת לליטוש יהלומים

ת"א, גבעת הרצל 117 (בית פרטי)

## א. לוי

תעשיית למכונות נגרות  
חדישות וגם תיקונים

36 שנה במקצוע

מקח - ממכר - חליפין

תל-אביב :: רח' הרצל 108

## «אסם»

אחוד

בתי חרושת לאטריות בא"י

בערבון מוגבל

תל-אביב

רחוב החשמל 3 :: טלפון 2055

## בית חרשת טריקו-ורל

מיצר

לבני טריקו  
מכל המינים.

## "נמליט" בע"מ קבוצה קואופרטיבית

המשרד: מרכז מסחרי החדש, חיפה

בית"ח: עמק זבולון, איזור התעשייה

טלפונים: 3662, 7126

תעשיות:

צנורות מלט לגשרים / השקאה

ודרינו' / מרצפות / לבנים /

רעפים / מוזאיקה ומדרגות.

## שלמה ונוזיה ושות'

בית מסחר לחמרי בנין

בית"ח לצבעים «פז»



ת"א, רח' הגדוד העברי מס. 2

ת.ד. 1040 :: טלפון 2553

חברת העובדים העבריים  
השתופית הכללית בא"י  
בע"מ

חברת "נוע" בע"מ

רחוב מקוה ישראל 6, טל. 2-4271

חלקי מכונות

המחסן: דרך פתח-תקוה

רחוב הגליל :. טלפון 4031

"חמת"

חברת יצרני מכשירים  
ומכונות בע"מ

יצרני ארמטורות סניטריות.

כל מיני עבוד מכני.

תל-אביב :. ת.ד. 444

טלפון 3958

מנהלי עסק:

בחי יציקה וולקן בע"מ



בנק א"י לתעשייה

בע"מ

תל-אביב, רחוב מונטיפיורי 13

טלפון 4311/2/3

ת.ד. 297

כל עסקי בנק  
עם בעלי תעשייה  
מחלקה מיוחדת לעניני בטוח

ש. סגלים

מרהנדס מדופלם

בית מסחר לחמרי חשמל  
ומכשירים, קבלן  
לעבודות חשמל אור וכח.

חיפה, הדר-הכרמל

רחוב ביאליק 7 :. טלפון 4718

"המלחים"

ביתחרושת  
לעבודות ברזל ורתוך

תל-אביב

רחוב החשמל, פנת

רחוב מקוה-ישראל

תבת-דאר: 1275

טלפון: 3080

מפעלים כימיים

ד"ר ויגרט בע"מ

חיפה

ת.ד. 560 :: טלפון 7142

CHEMICAL WORKS

DR. WEIGERT LTD.

HAIFA, P. O. B. 560, — PHONE 7142

חמרים לנקוי ולחטוי

צבי פרנק בע"מ

תל-אביב

רחוב החשמל מס' 1 (הבית-הלבן)  
תל. 3105

בית-מסחר

כל מיני סחורות ברזל, מכשירי עבודה, פחים  
וחוטי ברזל לגדרות, ברגים, ברזים, צנורות,  
טרנסמיסיות ומכשירים טכניים, צנורות  
פלדה למטות ונחשת מכל המינים.

המכירה הראשית בא"י  
לפלדה שוידית מביחר



Uddenholms A. B. Sweden



בתי יציקה "וולקן"

בערבון מוגבל

חיפה, תבתי-דאר 624, טלפון 1704

מחסן תל-אביב, רחוב גת-רמון

רחבת-דאר 2161, טלפון 4958

המפעל הגדול

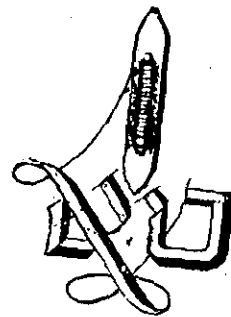
ההחדיש במינו

במזרח הקרוב

בית יציקה לברזל ולמתכות /

בית-חרושת למכונות ולמכשירים /

מפעל לציפוי אמאיל



קואופרטיב

טוזה אורג

בתל-אביב בע"מ

בית חרשת לאריגי צמר וצמר גפן

משרד ומחסן:

תל-אביב, רח' מזרחי ב' 65 טל. 80644



## חברה לקרור והנדסה בערבון מוגבל

בתי קרור לתל-אביב עבור  
ירקות, חלב וכולי. ביח"ר  
לקרח, ארגזי קרור בגדלים  
שונים, תקונים, חכון תכניות.

ת-ל-א-ב-י-ב

רחוב החשמל 4 :: טלפון 3036

## עשת בית מלאכה להלחמת

כל מיני מתכות ועבודות מכניות  
מכונה מיוחדת לליטוש ארכובות  
(קרנקשפטים)

יציקת חיקים :: חריטת צילינדרים  
ליטוש בוכנות

תל-אביב רח' מזרחי 26 טל. 5469

## "אילן"

אגודה שתופית לנגרות בע"מ

ת"א, רחוב הכהנים 11

(בקרבת המשביר המרכזי)

מוציאים לפועל:

כל מיני עבודות נגרות, בנין, רהיטים,  
חביות, טחנות קמח ואסמי תבואה.

## ביצור בע"מ

ההון הרשום - 200,000 לאי

ההון הנפרע ורזרבות - 189,042 "

אגרות חוב במחזור - 149,440 "

ת-ל-א-ב-י-ב

## חברה א"י לתעשיית כותנה בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, רחוב אלנבי 125

תבת-דאר 1776 :: טלפון משרד (זמני) 3109 :: טלפון ביהח"ר 7134

בית-החרושת ב"הדר יוסף" כביש הרצליה

יצרני חוטי כותנה ובדים ממינים שונים •

## משרד ההובלה של העובדים בחיפה בע"מ

מקבל כל מיני הובלות בארץ

חיפה

רחוב המלכים מס. 51 :: טלפון 3524

# ר ב נ ו ן

בית-חרושת לטריקו

## יחזקאל וינבויס

לבני טריקו

אינטרלוק

ואלסטוך

לגברות, גברים וילדים

תל-אביב, רחוב הרצל 28

בית חרשת

לטריקו

# פ ו ק ס

תל-אביב,

רחוב הרצל 70

## "תוצרת"

תעשית צמר

וצמר גפן בע"מ

תל-אביב

משרד רחוב אלנבי 138

טלפון: 3169 :: ת.ד. 525

ביחיד: מרכז וולובלסקי 110

בית חרשת

לברטים

וגרבים

## "נשר"

תל-אביב, (ארץ-ישראל)

רחוב עמק יזרעאל, מס' 42

## ח ב ר ת

### כרמי דוד בע"מ

בית מסחר ליינות

ומשקאות חריפים

בסיטונות וליחידים

וממכר ראשי מביית לאלכוהול פ.א.ק.א.

בערבון מוגבל

תל-אביב, רח' הכרמל 46 פנת אלנבי

טלפון 3469

## ב.את.ל. אושרוביץ

בע"מ

בית מסחר סיטוני

לסחורות מנופקטורה,

אריגי צמר ומשי

תל-אביב, רח' דרך יפו ת"א 13

טלפון 5181

# "מכסף בע"מ"

בית חרושת לכלי כסף ומצופי כסף • שכונת אגרובנק  
חנות ותערוכה תמידית: תל-אביב, רחוב אלנבי 80

## „MISCHAF” LTD.

PALESTINE SILVER & METAL WORKS • AGROBANK-QUARTER  
STORE AND EXHIBITION: TEL-AVIV, 80, ALLENBY ROAD

### חרות

בערבון מוגבל

נוסד בשנת 1920

ירושלים תל-אביב תיפה  
ת.ד. 342 ת.ד. 1969 ת.ד. 648  
טלפ. 3096 טלפון 4762 טל. 1289

מספיקים ומוציאים לפועל:  
הספקת מים • תעול • אינסטלציה  
סניטרית • הסקה מרכזית • הספקת  
מים מרכזית • קיטור • מעבדות  
ואפרטורה חימית • בידוד

חלוצי תעשיית היין בא"י



«כרמל-אוריגינל»

ש. פרידמן

ובניו

פתח-תקוה :: ת.ד. 18

טלפון 263

חיפה, רחוב סירקין 27

ת.ד. 102 טל. 87

...and however it is the best

...והרי הוא הטוב ביותר

"ATARA" COFFEE



קפה "נטרה"



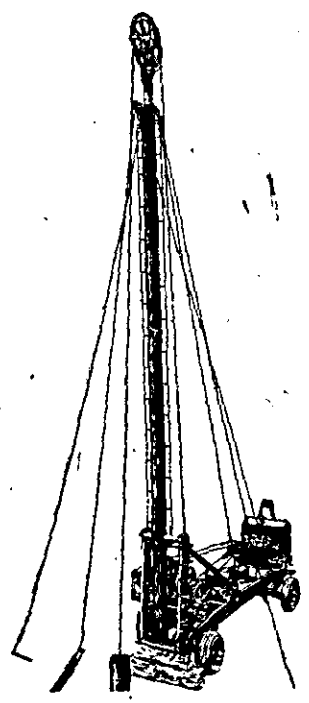
**"מקור-המים"**

שותפות לקדוח בארות  
 תל-אביב: רח' יהודה הלוי 45, סנת אלנבי  
 טלפון 4809, ת. ד. 494  
 הרצליה: כביש מנסקי, טלפון 228

מוציאים לפועל:  
 קדוחים: למים, לגס-  
 יונות, לגשרים, ל-  
 סודרות, לבדיקות  
 קרקע.

מספקים חמרים:  
 צנורות קדוח, מסננים  
 עם רשת, רשת למס-  
 ננים, מסננים עם  
 חריצים, צנורות מגן  
 למעינות.

בנין והעמקת בארות  
 וכל עבודות מתחת  
 לקרקע.



**ריבות שמורים מיצים**



מהגן לצרכן  
**תנובה**



«טכנוכרום»

י. סטריקובסקי

ת"א, מרכז וולובלסקי 12-14

בית חרשת לתעשיית: כסאות למספרות  
ומגהצים המתחממים על פרימוסים.  
כפות, מזלגות וסכינים צפוי בכסף  
מכונות גילוח וכו'.

גלוניזציה: ציפוי תשמל, כרום, ניקל  
כסף וכו'.

# בנק הפועלים

בערבון מוגבל

תל-אביב: תבת-דאר 27

טלפון 4296/7

רהוון הנפרע והרזרבות

275.000 ל"א

מנהל

עסקי

בנק

לכל

ענפיהם

## להספקת כח • זרם • אור!

דיזלים ומוטורים חשמליים / גנרטורים / אגרגטים קטנים  
מיטלטלים עבור זרקורים / משקפות שדה / מצפנים / מנורות  
חשמל מכל הגדלים עד 500 וט / כל מיני חמרי חשמל

מספק:

המשביר המרכזי בע"מ

תל-אביב — חיפה

המחלקה התכנית

«NAAMAN» LTD.

CLAY BRICK WORKS

חיפה, רחוב המלכים 43, טלפון 1880, ת.ד. 1423  
Haifa, Kingswas 43, Phone 1880, P.O.B. 1423

«נעמן» בע"מ

מפעלי חרושת ללבני חמר

מייצר: לבנים מלאות / לבנת תאים / לבנים חלולות / לבני מחיצות / לבני  
תקרה / בלוקי תקרה / לבני שמוט / קמח שמוט  
אפשר לבנות גגות ותקרות מלבני «נעמן» במינימום ברזל, מלט ועץ.  
מקבלים הזמנות לפי מידות שונות. סגולותיהן ויתרוניותיהן של לבני «נעמן»  
הם רבים ביחוד כחומר מבדד בפני חום, קור, רטיבות ורעש.



**ה ס נ ה**  
**חברה א"י לאחריות**  
**בע"מ**  
 (נוסדה בשנת 1924)

חברת הביטוח הגדולה בארץ

סכום הביטוח (חיים) 2.200.000 לא"י  
 מספר הפוליסות (חיים) 11.000  
 הון וקרנות (1943) 310.000 לא"י  
 הכנסה שנתי (1943) 230.000 לא"י

כל ענפי ביטוח

כיסוי סיכוני מלחמה

כספך בתעודות חסכון —  
 נשק להשגת הנצחון

הסנה—מפעל הביטוח שלך!

**יפ-אורה בע"מ**  
 רחובות, ארץ-ישראל

מוצרי פרי הדר:  
 מיץ תפוחי-זהב / מיץ אשכוליות  
 מיץ לימונים / מיץ מפוסטר / מיץ  
 מרוכז / שמנים אתריים / שמן חסר  
 טרפנים / טרפנים / אסנציות /  
 „פתז”-מוון לבהמות / „יפ-אורה”-  
 אורנג'יאדה / פקטין / כהל.

מחלקה חימית:  
 חמצת לימונים / חמצת היין /  
 נתריום ציטרט / אמיל אצטט /  
 גרינגין.



סמל הנעל הטובה

חברת „כתר” בע"מ

בית הרשת לנעלים  
 הותיק בארץ

ראשון-לציון

ת.ד. 31

טלפון 205

# רסקו



החברה להתישבות חקלאית ועירונית בע"מ

## התישבות חקלאית ושכון בהרים

על אדמה פרטית ועל אדמת  
הקרן הקיימת לישראל

משקי עזר

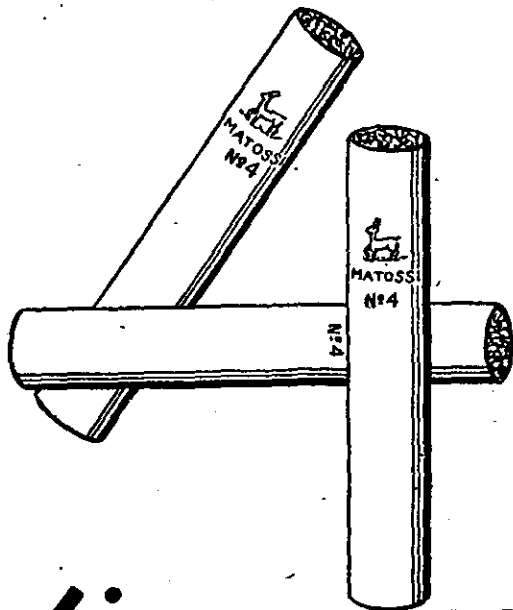
על אדמה פרטית ועל אדמת הקרן  
הקיימת לישראל בקרבת חיפה ותל-אביב

מגרשי בנין

בכפר לבעלי הון זעיר

רסקו, תל-אביב, שדרות רוטשילד 20, טלפון 4604/5, חבת דאר 1058

רסקו, חיפה, רחוב בלפור, בית סירא, טלפון 2067, חבת דאר 946



# מטוסיאן 4



אגודה קואופ. להובלה בע"מ  
תל-אביב :: טלפון 3843



# אחוד-רגב

## הודעה לקהל הנוסעים בשרות המיוחד

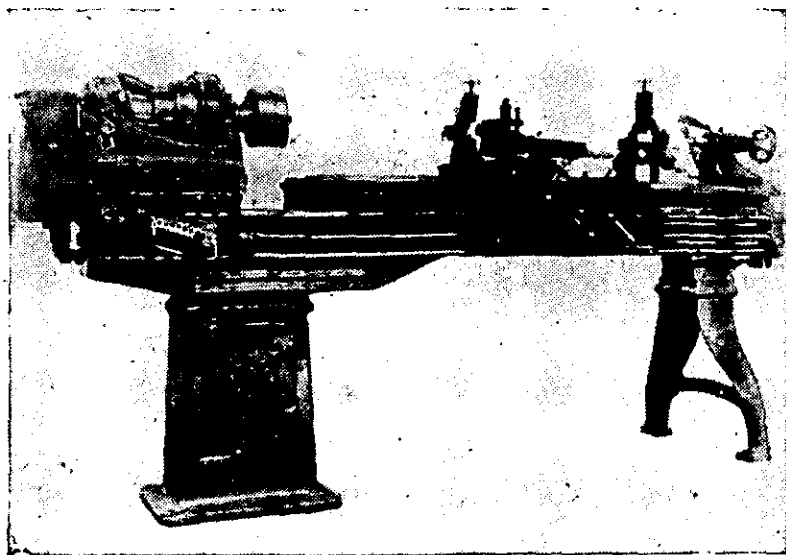
יפו-ת"א-פתח-תקוה-ראש-העין (אוטובוסים), ראש-העין-חיפה (רכבות)

תל-אביב - ראש-העין - חיפה | חיפה - ראש-העין - תל-אביב

האוטובוסים יוצאים			הרכבות		הרכבות		האוטובוסים מגיעים		
מיפן	מת"א	מפ"ת	יוצאות מראש-העין לחיפה	מגיעות לחיפה	יוצאות מחיפה לראש-העין	מגיעות לראש-העין	לפ"ת	לת"א	ליפו
8.50	9.00	9.25	9.41	11.50	6.25	8.30	8.45	9.10	9.20
18.10	18.20	18.45	19.01	21.10	15.40	17.45	18.00	18.25	18.35

כרטיסים מאוחרים אוטובוסזרכבת נמכרים בקופת "אחוד-רגב" בנין התחנה המרכזית על יד אוטובוס מספר 4 של "המעביר"

האוטובוסים של «אחוד-רגב» יוצאים: מתל-אביב, רציף 6 בתחנה המרכזית מפתח-תקוה, משרד «אחוד-רגב»; מיפו, ע"י תחנת אוטו מס. 3 של המעביר הנהלת «אחוד-רגב»



## קלוצמן חברה להנדסה בע"מ

ראשון-לציון

תיקונים, בנין ובנידמחדש של כל סוגי מכונות.



# ” חָבֵר ”

אגודה קואופרטיבית  
לשרות מכוניות צבוריות  
בע”מ

ה ק ו י ם

20 . 8 . 6

חיפה הדר הכרמל

טלפון 4401, 2040

# משמר המפרץ

(קבוצת זיפזיף) בע”מ

חיפה טלפון 1566

קרית חיים טל. 7105

ת. ד. 975

שרות אוטובוסים ציבוריים  
(קו מספר 14)

ל-: חיפה / בתי-הזיקוק / מרכז  
התעשייה / עיר גנים / קרית-בנימין  
קרית-פרוסטיג / כפר עטה / רמת-  
יוחנן / קרית-חיים / קרית מוצקין  
קרית-ביאליק / סבינה / «נעמן»  
שבי ציון / נהריה / חניתא / מצובה  
אילון

# ” פ נ י צ י ה ”

בערבון מוגבל

בית חרושת  
ל ש מ ש ו ת  
ארץ-ישראל

מפרץ-חיפה

# ת ע ש י ת א ב ן ו ס י ד

בע”מ

חיפה, ת.ד. 563 טל. 4691

הסניפים:

תל-אביב, רח' מונטיפיורי 21

טלפון 4528

ירושלים, רחוב בן-יהודה 1

טלפון 2273

הספקת אבני בנין, חצק.

דבש וזיפזיף-ים

הסיד הכי משוכח בארץ



חברת  
 "עלית" בע"מ  
 רמת-גן

שוקולדה  
 ממתקים  
 קקאו

סמל "עלית" - סמל האיכות



**המגפר**

בית חרושת  
 לתעשית גומי

חדוש צמיגים / צנורות גומי /  
 סחורות טקסטיל / חמרי גפור /  
 בעלי גומי / חלקי מכוניות  
 (חגורות «V» צנורות רדיאטור  
 חלקי מעצורים הידרוזליים)

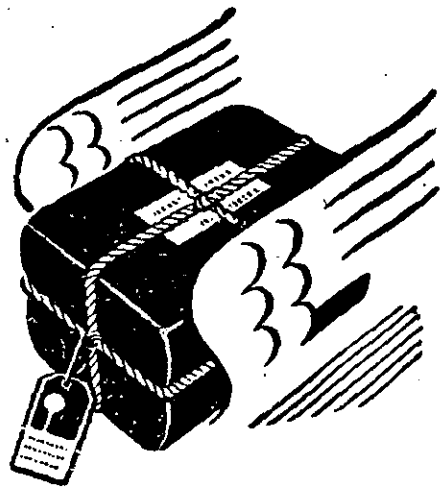
נשמח לתת  
 את כל הידיעות הדרושות

קואופ. **המגפר** בע"מ

ח י פ ה

טל. 2195

ת.ד. 1335



משלוח

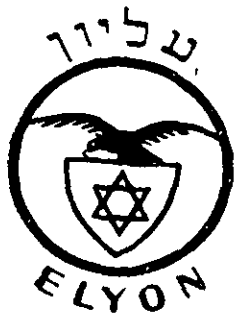
חבילות אכספרס  
 בכל גודל, צורה  
 ומשקל לכל נקודות  
 הארץ

סחורות וחבילות  
 נגד גובינא  
 כל חבילה מבוטחת  
 דמי המשלוח נוחים

שרות



למשלוח מהיר ומדויק



נתניה NATHANYA

„עליון“

חברה א"י לתעשיית עורות בע"מ  
נתניה

“ELYON”

Palestine Tanning Co., Ltd.  
Nathanya

הסוכנות הכללית  
י. ז. פלסר  
רחוב החשמל 12  
טלפון 3454 :: ת.ד. 553  
תל-אביב

„מאז ומתמיד היתה זו סיסמתנו שמכירת מכונית אינה מסתיימת בטרנזקציה בינינו ובין הלקוח, אלא מטילה עלינו חובה ודאגה שהמכונית תתן לבעליה שרות כהלכה“ (הנרי פורד).

## שרות „פורד“ - מהו?

- 3 תחנות שרות בשלשת ערי הארץ הגדולות:
- 240 עובדים, מומחים ממדרגה ראשונה;
- ציוד חדיש, שיטות עבודה מדויקות;
- המחירים - לפי לוח מחירים קבוע;
- שרות קבוע לצבאות בנות הבג"ת ומפעלי התחבורה הגדולים בארץ.



תחנות שרות פורד בארץ:

חיפה: רחוב סליויאן, טלפון 4211  
ירושלים: רחוב לונץ 4, טלפון 4333

תל-אביב: דרך פתח-תקוה 92  
טלפון 4587

# בנק אנגלו-פלשתינה

בערבון מוגבל

לונדון, תל-אביב (ארבעה סניפים), יפו, ירושלים, חיפה  
הדר-הכרמל, טבריה, צפת, פתח-תקוה, חדרה, רחובות

חברות עזר:

הבנק האפו"ת יקאיה כללי

של ארץ-ישראל בע"מ

חברת ב.א.פ. לנאמנות

בערבון מוגבל

